

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 17. februārī
(OR. en)

Starpiestāžu lieta:
2023/0037(NLE)

6597/23
ADD 1

POLCOM 24
SERVICES 4
FDI 3
COASI 36

PRIEKŠLIKUMS

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2023. gada 17. februāris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2023) 82 final Annex 1
Temats:	PIELIKUMS dokumentam Priekšlikums Padomes Lēmumam par to, lai Eiropas Savienības vārdā parakstītu Brīvās tirdzniecības nolīgumu starp Eiropas Savienību un Jaunzēlandi

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2023) 82 *final Annex 1*.

Pielikumā: COM(2023) 82 *final Annex 1*

EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 17.2.2023.
COM(2023) 82 final

ANNEX 1

PIELIKUMS

dokumentam

Priekšlikums Padomes Lēmumam

**par to, lai Eiropas Savienības vārdā parakstītu Brīvās tirdzniecības nolīgumu starp
Eiropas Savienību un Jaunzēlandi**

BRĪVĀS TIRDZNIECĪBAS NOLĪGUMS
STARP EIROPAS SAVIENĪBU
UN JAUNZĒLANDI

PREAMBULA

Eiropas Savienība, turpmāk “Savienība”,

un

Jaunzēlande,

turpmāk atsevišķi “Puse” un kopā “Puses”,

ATZĪSTOT savu ilgstošo un spēcīgo partnerību, kuras pamatā ir kopīgi principi un vērtības, kas atspoguļotas Partnerattiecību nolīgumā par attiecībām un sadarbību starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Jaunzēlandi, no otras puses, kurš noslēgts Briselē 2016. gada 5. oktobrī, un savas svarīgās ekonomiskās, tirdzniecības un investīciju attiecības;

APŅĒMUŠĀS stiprināt savas ekonomiskās attiecības un paplašināt divpusējo tirdzniecību un investīcijas;

ATZĪSTOT, ka globālā sadarbība ir svarīga, lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar kopīgām interesēm,

ATZĪSTOT, ka pārredzamība starptautiskās tirdzniecības un investīciju jomā ir svarīga un ka no tās ieguvējas ir visas ieinteresētās personas;

TIECOTIES izveidot stabilu un paredzamu vidi ar skaidriem un savstarpēji izdevīgiem noteikumiem, kas reglamentē tirdzniecību un investīcijas starp Pusēm, un samazināt vai likvidēt šķēršļus tirdzniecībai un investīcijām;

APLIECINOT, ka “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgums Jaunzēlandei ir konstitucionāls pamatdokuments;

VĒLĒDAMĀS paaugstināt dzīves līmeni, veicināt iekļaujošu ekonomikas izaugsmi un stabilitāti, radīt jaunas nodarbinātības iespējas un uzlabot vispārējo labklājību un tādēļ atkārtoti apstiprinādamas apņemšanos veicināt tirdzniecības un investīciju liberalizāciju;

PĀRLIECĪBĀ PAR TO, ka šis nolīgums radīs plašu un drošu preču un pakalpojumu tirgu, tādējādi veicinot Pušu uzņēmumu konkurētspēju pasaules tirgos;

APŅĒMUŠĀS stiprināt ekonomiskās, tirdzniecības un investīciju attiecības atbilstīgi ilgtspējīgas attīstības mērķim tā ekonomikas, sociālajā un vides dimensijā un veicināt tirdzniecību un investīcijas, kas saskan ar mērķiem sasniegt augstu vides aizsardzības un darba aizsardzības līmeni un ievērot attiecīgos starptautiski atzītos standartus un nolīgumus, kuru puses tās ir;

APŅĒMUŠĀS uzlabot patērētāju labklājību, īstenojot politiku, kas nodrošina augstu patērētāju aizsardzības, patērētāju izvēles un ekonomiskās labklājības līmeni;

APSTIPRINOT Pušu tiesības reglamentēt savā teritorijā, lai sasniegtu leģitīmus politikas mērķus tādās jomās kā cilvēku, dzīvnieku vai augu dzīvības vai veselības aizsardzība; sociālie pakalpojumi; valsts izglītība; drošība; vide, tai skaitā klimata pārmaiņas; sabiedrības morāle; sociālā vai patērētāju tiesību aizsardzība; dzīvnieku labturība; privātuma un persondatu aizsardzība; kultūras daudzveidības veicināšana un aizsardzība un Jaunzēlandes gadījumā — maoru tiesību, interešu, pienākumu un atbildības veicināšana vai aizsardzība;

APŅĒMUŠĀS komunicēt ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām no pilsoniskās sabiedrības, tai skaitā ar privāto sektoru, arodbiedrībām un citām nevalstiskajām organizācijām;

ATZĪSTOT, ka ir svarīgi veicināt iekļaujošu dalību starptautiskajā tirdzniecībā un novērst šķēršļus un citas problēmas, ar ko vietējās ieinteresētās personas saskaras piekļuvē starptautiskajai tirdzniecībai un ekonomiskajām iespējām, tai skaitā digitālajā tirdzniecībā;

APŅĒMUŠĀS, veicinot tirdzniecības attīstību un ārvalstu tiešās investīcijas, risināt konkrētās problēmas, ar kurām saskaras mazie un vidējie uzņēmumi;

ATZĪSTOT starptautiskās tirdzniecības nozīmi maoru labklājības nodrošināšanā un veicināšanā un problēmas, ar kurām maori, tai skaitā “wāhine Māori”, saskaras piekļuvē tirdzniecības un investīciju iespējām, kas izriet no starptautiskās tirdzniecības, tai skaitā iespējām un ieguvumiem, kurus rada šis nolīgums;

TIECOTIES sekmēt dzimumu līdztiesību un sieviešu ekonomisko spēcīgāšanu, palielinot dzimumu līdztiesības politikas un prakses nozīmi saimnieciskajās darbībās, tai skaitā starptautiskajā tirdzniecībā, cenšoties izskaust visu veidu diskrimināciju dzimuma dēļ;

ATKĀRTOTI APSTIPRINĀDAMAS apņemšanos ievērot 1945. gada 26. jūnijā Sanfrancisko parakstītos Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtus un ņemot vērā principus, kas formulēti Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā, ko Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja pieņēmusi 1948. gada 10. decembrī;

PAMATOJOTIES uz to attiecīgajām tiesībām un pienākumiem saskaņā ar Līgumu par Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveidošanu, kas noslēgts Marrākešā 1994. gada 15. aprīlī, un citiem daudzpusējiem un divpusējiem sadarbības instrumentiem,

IR VIENOJUŠĀS ŠĀDI.

1. NODAĻA

SĀKOTNĒJIE NOTEIKUMI

1.1. PANTS

Šā nolīguma mērķi

Šā nolīguma mērķis ir liberalizēt un veicināt tirdzniecību un investīcijas, kā arī sekmēt ciešākas ekonomiskās attiecības starp Pusēm.

1.2. PANTS

Vispārīgas definīcijas

Šajā nolīgumā piemēro šādas definīcijas:

- a) “lauksaimniecības prece” ir Nolīguma par lauksaimniecību 1. pielikumā uzskaitīts produkts;
- b) “CCMAA” ir Nolīgums starp Savienību un Jaunzēlandi par sadarbību un savstarpējo administratīvo palīdzību muitas lietās, kas noslēgts Briselē 2017. gada 3. jūlijā;

- c) “muitas dienests” ir:
- i) attiecībā uz Jaunzēlandi — Jaunzēlandes Muitas dienests un
 - ii) attiecībā uz Savienību – Eiropas Komisijas dienesti, kas atbildīgi par muitas jautājumiem, vai attiecīgā gadījumā muitas pārvaldes un citas iestādes, kuras dalībvalstīs ir pilnvarotas piemērot un izpildīt tiesību aktus muitas jomā;
- d) “muitas nodoklis” ir jebkāds nodoklis vai jebkāda veida maksājums, ko uzliek precēm, tās importējot, vai saistībā ar preču importēšanu, taču tas neietver nekādu:
- i) maksu, kas vienāda ar iekšējo nodokli, kuru uzliek atbilstīgi *GATT* 1994 III panta 2. punktam;
 - ii) antidempinga vai kompensācijas maksājumu, ko piemēro saskaņā ar *GATT* 1994, Antidempinga nolīgumu un Nolīgumu par subsīdijām un kompensācijas pasākumiem un
 - iii) maksu vai citu maksājumu attiecībā uz importu vai saistībā ar to, kas nepārsniedz sniegto pakalpojumu aptuvenās izmaksas;
- e) “*CPC*” ir Centrālā preču klasifikācija (Apvienoto Nāciju Organizācijas Statistikas biroja Starptautisko ekonomikas un sociālo lietu komitejas statistikas dokumentu M sērija, Nr. 77, Ņujorka, 1991. gads);

- f) “diena” ir kalendārā diena;
- g) “uzņēmums” ir juridiska persona vai juridiskas personas filiāle vai pārstāvniecība;
- h) “ES” vai “Savienība” ir Eiropas Savienība;
- i) “esošs”, ja vien šajā nolīgumā nav norādīts citādi, nozīmē spēkā esošs šā nolīguma spēkā stāšanās dienā;
- j) “Puses prece” ir iekšzemes prece *GATT* 1994 izpratnē, un tā ietver preces, kuru izcelsme ir minētajā Pusē;
- k) “harmonizētā sistēma” jeb “HS” ir Preču aprakstīšanas un kodēšanas harmonizētā sistēma, ko izstrādājusi Pasaules Muitas organizācija, ieskaitot visas juridiskās piezīmes un grozījumus;
- l) “pozīcija” ir pirmie četri cipari harmonizētās sistēmas tarifa klasifikācijas numurā;
- m) “SDO” ir Starptautiskā Darba organizācija;
- n) “juridiska persona” ir jebkura juridiska vienība, kas noteiktā kārtībā izveidota vai citādi organizēta saskaņā ar vienas Puses tiesību aktiem peļņas gūšanai vai citā nolūkā un kas pieder privātai personai vai valstij, tai skaitā jebkura korporācija, fonds, personālsabiedrība, kopuzņēmums, viena īpašnieka īpašums vai asociācija;

- o) “pasākums” ir puses pasākums likuma, normas, noteikumu, procedūras, lēmuma, administratīva akta, prasības vai prakses vai kādā citā formā¹;
- p) “Puses pasākumi” ir visi pasākumi, kurus pieņēmušas vai paturējušas spēkā²:
 - i) centrālās, reģionālās vai vietējās valdības vai iestādes un
 - ii) nevalstiskas struktūras, kas īsteno centrālās, reģionālās vai vietējās valdības vai iestāžu deleģētās pilnvaras;
- q) “dalībvalsts” ir Savienības dalībvalsts;
- r) “Puses fiziska persona” ir:
 - i) attiecībā uz Savienību – kādas dalībvalsts valstspiederīgais saskaņā ar tās tiesību aktiem³; un
 - ii) attiecībā uz Jaunzēlandi — Jaunzēlandes valstspiederīgais saskaņā ar tās tiesību aktiem⁴;

¹ Lielākai noteiktībai: jēdziens “pasākums” ietver bezdarbību.

² Lielākai noteiktībai — “Puses pasākumi” ietver pasākumus, kas tiek pieņemti vai paturēti spēkā, ar rīkojumiem, vadību vai kontroli ietekmējot citu subjektu rīcību.

³ Jēdziens “Puses fiziska persona” ietver arī personas, kuras pastāvīgi uzturas Latvijas Republikā, kuras nav Latvijas Republikas pilsoņi vai citas valsts pilsoņi, bet kuras ir tiesīgas saskaņā ar Latvijas Republikas tiesību aktiem saņemt nepilsoņa pasi.

⁴ Savienība atkārtoti apstiprina savus pienākumus attiecībā uz Jaunzēlandes pastāvīgajiem iedzīvotājiem saskaņā ar *GATS*. Šajā nolūkā jēdziens “Puses fiziska persona” ietver arī personas, kurām ir pastāvīgas uzturēšanās tiesības Jaunzēlandē un kuras nav Jaunzēlandes valstspiederīgie, ciktāl uz šādām fiziskām personām attiecas Savienības saistības saskaņā ar *GATS*.

- s) “ESAO” ir Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija;
- t) “noteikta izcelsme” nozīmē, ka izcelsme atbilst 3. nodaļā (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras) noteiktajiem izcelsmes noteikumiem;
- u) “noteiktas izcelsmes prece” jeb “Puses izcelsmes prece” nozīmē, ka preces izcelsme atbilst 3. nodaļā (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras) noteiktajiem izcelsmes noteikumiem;
- v) “persona” ir fiziska vai juridiska persona;
- w) “preferenciāls tarifa režīms” ir muitas nodokļa likme, ko piemēro noteiktas izcelsmes precei saskaņā ar tarifu atcelšanas grafikiem 2.-A pielikumā (Tarifu atcelšanas grafiki);
- x) “Sanitārais nolīgums” ir Nolīgums starp Eiropas Kopien un Jaunzēlandi par sanitārajiem pasākumiem, kas piemērojami dzīvu dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu tirdzniecībai¹, noslēgts Briselē 1996. gada 17. decembrī;
- y) “sanitārs vai fitosanitārs pasākums” ir ikviens SFS līguma A pielikuma 1. punktā minēts pasākums;
- z) “SDR” ir speciālās aizņēmumu tiesības;

¹ ES OV L 57, 26.2.1997., 5. lpp.

- aa) “pakalpojuma sniedzējs” ir persona, kas sniedz vai vēlas sniegt pakalpojumu;
- bb) “MVU” ir mazie un vidējie uzņēmumi;
- cc) “teritorija” attiecībā uz katru Pusi ir platība, kurā piemēro šo nolīgumu saskaņā ar 1.4. pantu (Teritoriālā piemērošanas joma);
- dd) “LESD” ir Līgums par Eiropas Savienības darbību;
- ee) “Parīzes nolīgums” ir Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām ietvaros pieņemtais Parīzes nolīgums, kas noslēgts Parīzē 2015. gada 12. decembrī;
- ff) “Partnerattiecību nolīgums” ir Partnerattiecību nolīgums par attiecībām un sadarbību starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Jaunzēlandi, no otras puses, kas noslēgts Briselē 2016. gada 5. oktobrī;
- gg) “trešā valsts” ir valsts vai teritorija ārpus šā nolīguma teritoriālās piemērošanas jomas un
- hh) “PTO” ir Pasaules Tirdzniecības organizācija.

1.3. PANTS

PTO līgumi

Šajā nolīgumā piemēro šādas definīcijas:

- a) “Nolīgums par lauksaimniecību” ir Nolīgums par lauksaimniecību, kas ietverts PTO līguma 1.A pielikumā;
- b) “Vienošanās par aizsardzības pasākumiem” ir Vienošanās par aizsardzības pasākumiem, kas ietverta PTO līguma 1.A pielikumā;
- c) “Antidempinga nolīgums” ir Nolīgums par 1994. gada Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību VI panta īstenošanu, kas ietverts PTO līguma 1.A pielikumā;
- d) “Līgums par muitas vērtības noteikšanu” ir Līgums par vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību 1994 VII panta īstenošanu, kas ietverts PTO līguma 1.A pielikumā;
- e) “VSI” ir Vienošanās par noteikumiem un procedūrām, kas reglamentē strīdu izšķiršanu, kura ietverta PTO līguma 2. pielikumā;
- f) “GATS” ir Vispārējā vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību, kas ietverts PTO līguma 1.B pielikumā;

- g) “*GATT* 1994” ir 1994. gada Vispārējā vienošanās par tarifiem un tirdzniecību, kas ietverta PTO līguma 1.A pielikumā;
- h) “*GPA*” ir Nolīgums par valsts iepirkumu, kas grozīts ar Protokolu, ar ko groza Nolīgumu par publisko iepirkumu, kurš parakstīts Ženēvā 2012. gada 30. martā;
- i) “Importa licencēšanas līgums” ir Līgums par importa licencēšanas procedūrām, kas ietverts PTO līguma 1.A pielikumā;
- j) “SKP nolīgums” ir Nolīgums par subsīdijām un kompensācijas pasākumiem, kas ietverts PTO līguma 1.A pielikumā;
- k) “SFS līgums” ir Līgums par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu, kas ietverts PTO līguma 1.A pielikumā;
- l) “*TBT* nolīgums” ir Nolīgums par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībā, kas ietverts PTO līguma 1.A pielikumā;
- m) “*TRIPS* līgums” ir Līgums par intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem, kas ietverts PTO līguma 1.C pielikumā, un
- n) “PTO līgums” ir Līgums par Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveidošanu, kas noslēgts Marrakešā 1994. gada 15. aprīlī.

1.4. PANTS

Teritoriālā piemērošanas joma

1. Šo nolīgumu piemēro:
 - a) teritorijām, kurās piemēro Līgumu par Eiropas Savienību un LESD, ievērojot minēto Līgumu nosacījumus, un
 - b) Jaunzēlandes teritorijai un ekskluzīvajai ekonomikas zonai, jūras gultnei un dzīlēm, pār kurām Jaunzēlande īsteno suverēnas tiesības attiecībā uz dabas resursiem saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, bet tās neietver Tokelau.
2. Attiecībā uz šā nolīguma noteikumiem par tarifa režīmu precēm, tai skaitā izcelsmes noteikumiem un izcelsmes procedūrām, šo nolīgumu piemēro arī Savienības muitas teritorijas zonām Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 952/2013¹ 4. panta nozīmē, uz kurām neattiecas šā panta 1. punkta a) apakšpunkts.
3. Šajā nolīgumā atsaucies uz “teritoriju” saprot 1. un 2. punktā minētajā nozīmē, ja vien nav skaidri noteikts citādi.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 952/2013 (2013. gada 9. oktobris), ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu (ES OV L 269, 10.10.2013., 1. lpp.).

1.5. PANTS

Saistība ar citiem starptautiskajiem nolīgumiem

1. Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi, šis nolīgums neaizstāj vai neizbeidz spēkā esošos starptautiskos nolīgumus starp Savienības dalībvalstīm, Eiropas Kopienu vai Savienību, no vienas puses, un Jaunzēlandi, no otras puses.
2. Šis nolīgums ir to vispārējo divpusējo attiecību neatņemama daļa, kuras reglamentē Partnerattiecību nolīgums, un tas ietilpst kopējā institucionālajā struktūrā.
3. Puses apstiprina savas tiesības un saistības vienai pret otru atbilstīgi PTO līgumam. Lielākai noteiktībai nekas šajā nolīgumā neliek Pusei rīkoties neatbilstoši tās saistībām saskaņā ar PTO līgumu.
4. Ja ir neatbilstība starp šo nolīgumu un jebkuru citu starptautisku nolīgumu, kas nav PTO līgums un kā dalībnieces ir abas Puses, Puses nekavējoties savstarpēji apspriežas nolūkā rast abpusēji apmierinošu risinājumu.
5. Ja vien nav norādīts citādi, atsauce uz starptautiskiem nolīgumiem vai to pilnīga vai daļēja iekļaušana šajā nolīgumā ietver arī šo nolīgumu grozījumus vai pēctecīgus nolīgumus, kas stājas spēkā attiecībā uz abām Pusēm šā nolīguma spēkā stāšanās dienā vai pēc tam.

6. Ja kādu 5. punktā minēto grozījumu vai pēctecīgu nolīgumu rezultātā rodas jautājums par šā nolīguma īstenošanu vai piemērošanu, Puses pēc vienas Puses pieprasījuma var savstarpēji apspriesties nolūkā rast abpusēji apmierinošu šā jautājuma risinājumu pēc vajadzības.

1.6. PANTS

Brīvās tirdzniecības zonas izveide

Atbilstīgi *GATT* 1994 XXIV pantam un *GATS* V pantam Puses ar šo izveido brīvās tirdzniecības zonu.

2. NODAĻA

VALSTS REŽĪMS UN PREČU TIRGUS PIEEJAMĪBA

2.1. PANTS

Mērķis

Puses pakāpeniski un abpusēji liberalizē preču tirdzniecību saskaņā ar šo nolīgumu.

2.2. PANTS

Piemērošanas joma

Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi, šī nodaļa attiecas uz katras Puses preču tirdzniecību.

2.3. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “ATA karnete” ir dokuments, kas sagatavots saskaņā ar pielikumu Muitas konvencijai par *ATA* karneti preču pagaidu ieviešanai, kas parakstīta Briselē 1961. gada 6. decembrī;
- b) “konsulārā formalitāte” ir procedūra, kurā no importētājas Puses konsula eksportētājas Puses teritorijā vai trešās valsts teritorijā saņem konsulāro rēķinu vai konsulāro vīzu faktūrrēķinam, izcelsmes sertifikātam, manifestam, nosūtītāja eksporta deklarācijai un citiem muitas dokumentiem saistībā ar preces importu;
- c) “eksporta licencēšanas procedūra” ir administratīva procedūra, saskaņā ar kuru jāiesniedz attiecīgajai administratīvajai struktūrai vai struktūrām pieteikums vai citi dokumenti (kas nav muietošanai parasti nepieciešamie dokumenti) kā priekšnoteikums eksportam no eksportētājas Puses teritorijas;

- d) “importa licencēšanas procedūra” ir administratīva procedūra, saskaņā ar kuru jāiesniedz attiecīgajai administratīvajai struktūrai vai struktūrām pieteikums vai citi dokumenti (kas nav muižošanai parasti nepieciešamie dokumenti) kā priekšnoteikums importa veikšanai importētājās Puses teritorijā;
- e) “pārveidota prece” ir HS 84.–90. nodaļā vai 94.02. pozīcijā klasificēta prece, kas:
 - i) pilnībā vai daļēji sastāv no daļām, kuras iegūtas no izmantotām precēm;
 - ii) nodrošina līdzīgu veikspēju un darbības nosacījumus, salīdzinot ar līdzvērtīgām jaunām precēm, un
 - iii) ir ar tādu pašu garantijas segumu, kādu piemēro līdzvērtīgām jaunām precēm;
- f) “remonts” vai “pārveidošana” nozīmē jebkādu apstrādes darbību, kas veikta precei – neņemot vērā preces vērtības palielinājumu –, lai novērstu darbības defektus vai būtisku kaitējumu, un ietver preces atjaunošanu, lai tā pildītu savas sākotnējās funkcijas vai lai nodrošinātu tās atbilstību lietošanas tehniskajām prasībām, bez kā preci vairs nevarētu izmantot parastā veidā nolūkā, kādā tā bijusi paredzēta; preces remonts vai pārveidošana ietver atjaunošanu un apkopi, bet neietver darbību vai procesu, kas:
 - i) iznīcina preces pamatīpašības vai rada jaunu vai komerciāli atšķirīgu preci;

- ii) pārveido nepabeigtu preci gatavā precē vai
- iii) ir izmantots, lai būtiski mainītu preces funkciju, un
- g) “posmu kategorija” ir muitas nodokļu atcelšanas termiņš no nulles līdz septiņiem gadiem, pēc kura prece ir atbrīvota no muitas nodokļiem, ja vien 2.-A pielikumā (Tarifu atcelšanas grafiki) nav noteikts citādi.

2.4. PANTS

Valsts režīms iekšējo nodokļu piemērošanas un regulējuma jomā

Katra Puse saskaņā ar III pantu *GATT* 1994, tai skaitā tās skaidrojošajām piezīmēm un papildinošajiem noteikumiem, nosaka valsts režīmu, ko piemēro otras puses precēm. Šajā nolūkā III pants *GATT* 1994 un tās skaidrojošās piezīmes un papildinošie noteikumi *mutatis mutandis* tiek iekļauti šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu.

2.5. PANTS

Muitas nodokļu atcelšana

1. Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi, katra Puse samazina vai atceļ savus muitas nodokļus otras Puses izcelsmes precēm saskaņā ar 2.-A pielikumu (Tarifu atcelšanas grafiki).

2. Piemērojot 1. punktu, muitas nodokļu pamatlikme ir pamatlikme, kas katrai precei noteikta 2.-A pielikumā (Tarifu atcelšanas grafiki).
3. Ja Puse samazina tās piemērotu lielākās labvēlības režīma muitas nodokļa likmi, minēto nodokļa likmi piemēro otras Puses izcelsmes precei tik ilgi, kamēr tā ir zemāka par to muitas nodokļa likmi, kas noteikta saskaņā ar 2.-A pielikumu.
4. Divus gadus pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas Puses pēc vienas Puses pieprasījuma apspriežas, lai apsvērtu 2.-A pielikumā (Tarifu atcelšanas grafiki) noteikto muitas nodokļu samazināšanas vai atcelšanas paātrināšanu. Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu grozīt 2.-A pielikumu (Tarifu atcelšanas grafiki), lai paātrinātu tarifu samazināšanu vai atcelšanu.
5. Puse jebkurā laikā var autonomi paātrināt 2.-A pielikumā (Tarifu atcelšanas grafiki) noteikto muitas nodokļu atcelšanu otras Puses izcelsmes precēm. Minētā Puse pēc iespējas ātrāk informē otru Pusi, pirms stājas spēkā jaunā muitas nodokļa likme.
6. Ja Puse autonomi paātrina muitas nodokļu atcelšanu saskaņā ar 5. punktu, minētā Puse var paaugstināt muitas nodokli līdz līmenim, kas noteikts 2.-A pielikumā (Tarifu atcelšanas grafiki), attiecīgajam gadam, kas seko ikvienai autonomai samazināšanai.

2.6. PANTS

Stāvokļa saglabāšana

Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi, Puse nepaaugstina muitas nodokli, kas 2.-A pielikumā (Tarifu atcelšanas grafiki) noteikts kā pamatlīdzeklis, vai nepieņem jebkādu jaunu muitas nodokli attiecībā uz otras Puses izcelsmes precī.

2.7. PANTS

Izvedmuitas nodokļi, citi nodokļi vai maksājumi saistībā ar eksportu

1. Puse nepieņem vai nesaglabā:
 - a) nekādus nodokļus vai citus jebkāda veida maksājumus, ko uzliek precēm, tās eksportējot uz otru Pusi vai saistībā ar to, vai
 - b) nekādu iekšējo nodokli vai citu maksājumu, kuru uzliek uz otru Pusi eksportētai precei un kurš pārsniedz nodokli vai maksājumu, ko piemērotu līdzīgām precēm, ja tās paredzētas iekšzemes patēriņam.
2. Nekas šajā pantā neliedz Pusei piemērot preces eksportam nodokļus vai maksājumus, kas atļauti saskaņā ar 2.8. pantu (Maksas un formalitātes).

2.8. PANTS

Maksas un formalitātes

1. Katra Puse nodrošina, ka saskaņā ar VIII panta 1. punktu *GATT* 1994, ieskaitot tās skaidrojošās piezīmes un papildinošos noteikumus, visas maksas un citi jebkāda veida maksājumi, ko viena Puse piemēro preču importam vai eksportam vai saistībā ar to, nav lielāki par sniegto pakalpojumu aptuvenajām izmaksām un neietver vietējo preču netiešu aizsardzību vai ar fiskālām vajadzībām pamatotu nodokļu uzlikšanu importam vai eksportam.
2. Puse neiekasē 1. punktā minētās maksas un citus jebkāda veida maksājumus uz *ad valorem* pamata.
3. Katra Puse nekavējoties publicē visas maksas un citus jebkāda veida maksājumus, ko tā uzliek saistībā ar importu vai eksportu, tādā veidā, lai valdības, tirgotāji un citas ieinteresētās personas varētu ar tiem iepazīties.
4. Puse saistībā ar jebkādu otras Puses preču importu nepiemēro konsulārās formalitātes, tai skaitā ar tām saistītas maksas un citus jebkāda veida maksājumus.
5. Šajā pantā maksas un citi jebkāda veida maksājumi neietver izvedmuitas nodokļus, muitas nodokļus, iekšējam nodoklim līdzvērtīgus maksājumus vai citus iekšējos maksājumus, ko piemēro saskaņā ar *GATT* 1994 III panta 2. punktu, vai antidempinga vai kompensācijas maksājumus.

2.9. PANTS

Remontētas vai pārveidotas preces

1. Puse nepiemēro muitas nodokli precei, neatkarīgi no tās izcelsmes, ko ievēd atpakaļ Puses teritorijā pēc tam, kad šī prece uz laiku tikusi eksportēta no tās teritorijas uz otras Puses teritoriju remonta vai pārveidošanas nolūkā, neatkarīgi no tā, vai šādu remontu vai pārveidošanu varētu veikt tās Puses teritorijā, no kuras prece tika eksportēta remonta vai pārveidošanas nolūkā.
2. Šā panta 1. punktu nepiemēro tādām precēm, kas importētas muitas noliktavās, brīvās tirdzniecības zonās, vai ar līdzīgu statusu un ko pēc tam eksportē remontam vai pārveidošanai un neievēd atpakaļ muitas noliktavās, brīvās tirdzniecības zonās, vai ar līdzīgu statusu.
3. Puse nepiemēro muitas nodokli precēm, neatkarīgi no to izcelsmes, kas uz laiku importētas no otras Puses teritorijas remonta vai pārveidošanas nolūkā.

2.10. PANTS

Pārražotas preces

1. Puse nepiešķir otras Puses pārražotām precēm mazāk labvēlīgu režīmu par to, kādu Puse piešķir līdzvērtīgām jaunām precēm.

2. Lielākai noteiktībai 2.11. pants (Importa un eksporta ierobežojumi) attiecas uz importa vai eksporta aizliegumiem vai ierobežojumiem attiecībā uz pārražotu preču importu vai eksportu. Ja Puse pieņem vai saglabā importa vai eksporta aizliegumus vai importa vai eksporta ierobežojumus lietotām precēm, tā nepiemēro šādus pasākumus pārražotām precēm.

3. Puse var pieprasīt, lai pārražotas preces tiktu identificētas kā tādas izplatīšanai vai pārdošanai tās teritorijā un lai preces atbilstu visām piemērojamajām tehniskajām prasībām, kas attiecas uz līdzvērtīgām jaunām precēm.

2.11. PANTS

Importa un eksporta ierobežojumi

1. Puse nepieņem vai nesaglabā nekādus aizliegumus vai ierobežojumus, ko piemēro jebkādu otras Puses preču importam vai preču eksportam vai pārdošanai eksportam uz otras Puses teritoriju, izņemot saskaņā ar XI pantu *GATT* 1994 un tās skaidrojošajām piezīmēm un papildinošajiem noteikumiem. Šajā nolūkā XI pants *GATT* 1994 un tās skaidrojošās piezīmes un papildinošie noteikumi *mutatis mutandis* tiek iekļauti šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu.

2. Puse nepieņem vai nesaglabā:

- a) eksporta un importa cenu prasības¹, izņemot tās, kas atļautas kompensācijas un antidempinga maksājumu rīkojumu un saistību izpildē, vai
- b) importa licenču izsniegšanu ar nosacījumu par kādas snieguma prasības izpildi.

2.12. PANTS

Izcelsmes norādes

- 1. Ja Jaunzēlande, importējot preces no Savienības, pieprasa izcelsmes norādi, Jaunzēlande pieņem izcelsmes norādi “Made in the EU” (Ražots ES), ievērojot nosacījumus, kas nav mazāk labvēlīgi par tiem, kurus piemēro dalībvalsts izcelsmes norādēm.
- 2. Izcelsmes norādes “Made in the EU” (Ražots ES) nolūkos Jaunzēlande uzskata Savienību par vienotu teritoriju.

¹ Lielākai noteiktībai — šis noteikums neliedz Pusei atsaukties uz importa cenu, lai noteiktu piemērojamo muitas nodokļa likmi saskaņā ar šo nolīgumu.

2.13. PANTS

Importa licencēšanas procedūras

1. Katra Puse pieņem un pārvalda visas importa licencēšanas procedūras saskaņā ar par Importa licencēšanas līguma 1.–3. pantu. Šajā nolūkā Importa licencēšanas līguma 1.–3. pants *mutatis mutandis* tiek iekļauts šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu.
2. Puse, kas pieņem jaunu importa licencēšanas procedūru vai maina esošu importa licencēšanas procedūru, nekavējoties un jebkurā gadījumā ne vēlāk kā 60 dienas pēc attiecīgās procedūras publicēšanas paziņo otrai Pusei par šādu pieņemšanu vai izmaiņām. Paziņojumā ietver informāciju, kas norādīta Importa licencēšanas līguma 5. panta 2. punktā. Uzskata, ka Puse ir izpildījusi šo pienākumu, ja tā jaunu importa licencēšanas procedūru vai izmaiņas esošā importa licencēšanas procedūrā paziņo PTO Importa licencēšanas komitejai saskaņā ar Importa licencēšanas līguma 4. pantu, tai skaitā sniedz minētā līguma 5. panta 2. punktā norādīto informāciju.
3. Pēc Puses pieprasījuma otra Puse nekavējoties sniedz visu attiecīgo informāciju, tai skaitā Importa licencēšanas līguma 5. panta 2. punktā norādīto informāciju, par visām importa licencēšanas procedūrām, ko tā plāno pieņemt vai ko tā patur spēkā, kā arī par izmaiņām esošā importa licencēšanas procedūrā.

4. Ja Puse noraida importa licences pieteikumu attiecībā uz otras Puses precī, pirmā Puse pēc pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma sanērīgā laikposmā pēc pieprasījuma saņemšanas sniedz pieteikuma iesniedzējam rakstisku paskaidrojumu par atteikuma iemesliem.

2.14. PANTS

Eksporta licencēšanas procedūras

1. Katra Puse publicē visas jaunās eksporta licencēšanas procedūras vai jebkādas izmaiņas esošā eksporta licencēšanas procedūrā tā, lai valdības, tirgotāji un citas ieinteresētās personas varētu ar tām iepazīties. Ja iespējams, šādu informāciju publicē ne vēlāk kā 45 dienas iepriekš, pirms stājas spēkā jauna eksporta licencēšanas procedūra vai izmaiņas esošā eksporta licencēšanas procedūrā, un jebkurā gadījumā ne vēlāk kā dienā, kad jaunā eksporta licencēšanas procedūra vai izmaiņas stājas spēkā.
2. Katra Puse nodrošina, ka tā savā eksporta licencēšanas procedūru publikācijā iekļauj šādu informāciju:
 - a) eksporta licencēšanas procedūru teksti vai jebkuras izmaiņas, ko Puse veic minētajās procedūrās;
 - b) preces, uz kurām attiecas katra eksporta licencēšanas procedūra;

- c) attiecībā uz katru eksporta licencēšanas procedūru – procesa apraksts, kā pieteikties licences saņemšanai, un visi kritēriji, kas jāizpilda pieteikuma iesniedzējam, lai tas būtu tiesīgs pieteikties licences saņemšanai, piemēram, darbības licence, investīciju veikšana vai uzturēšana vai darbība, izmantojot konkrētu iedibinājuma veidu kādas Puses teritorijā;
- d) kontaktpunkts vai punkti, kuros ieinteresētās personas var saņemt papildu informāciju par nosacījumiem eksporta licences saņemšanai;
- e) administratīvā struktūra vai struktūras, kurās jāiesniedz licences pieteikums vai citi attiecīgie dokumenti;
- f) jebkura tāda pasākuma vai pasākumu apraksts, ko īsteno, izmantojot eksporta licencēšanas procedūru;
- g) laikposms, kurā katra eksporta licencēšanas procedūra būs spēkā, ja vien eksporta licencēšanas procedūra nepaliks spēkā tik ilgi, līdz tā tiks atsaukta vai pārskatīta, to no jauna publicējot;
- h) ja Puse plāno izmantot eksporta licencēšanas procedūru eksporta kvotas administrēšanai – kopējais daudzums un attiecīgā gadījumā kvotas vērtība un kvotas sākuma un beigu datums un
- i) visi atbrīvojumi vai izņēmumi, kas aizstāj prasību saņemt eksporta licenci, informācija, kā pieprasīt vai izmantot šos atbrīvojumus vai izņēmumus, un to piešķiršanas kritēriji.

3. Katra Puse 30 dienu laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā paziņo otrai Pusei par tās esošajām eksporta licencēšanas procedūrām. Puse, kas pieņem jaunas eksporta licencēšanas procedūras vai izmaiņas esošās licencēšanas procedūrās, par šādu pieņemšanu vai izmaiņām paziņo otrai Pusei 60 dienu laikā pēc tam, kad ir publicētas visas jaunās eksporta licencēšanas procedūras vai izmaiņas esošā licencēšanas procedūrā. Paziņojumā ietver atsauci uz avotu vai avotiem, kuros ir publicēta 2. punktā prasītā informācija, un attiecīgā gadījumā norāda attiecīgo valdības tīmekļa vietni vai vietnes.

4. Lielākai noteiktībai – nekas šajā pantā neliek vienai Pusei piešķirt eksporta licenci vai neliedz Pusei īstenot tās saistības saskaņā ar ANO Drošības padomes rezolūcijām, kā arī saskaņā ar daudzpusējiem ieroču neizplatīšanas režīmiem un eksporta kontroles pasākumiem, tai skaitā:

- a) Vasenāras vienošanos parasto ieroču un divējāda lietojuma preču un tehnoloģiju eksporta kontrolei, kas noslēgta Hāgā 1995. gada 19. decembrī;
- b) Konvenciju par ķīmisko ieroču izstrādes, izgatavošanas, uzkrāšanas un pielietošanas aizliegumu un ķīmisko ieroču iznīcināšanu, kas noslēgta Parīzē 1993. gada 13. janvārī;
- c) Konvenciju par bakterioloģisko (bioloģisko) un toksīnus saturošo ieroču izstrādāšanas, ražošanas un uzglabāšanas aizliegšanu un to iznīcināšanu, kas noslēgta Londonā, Maskavā un Vašingtonā 1972. gada 10. aprīlī;
- d) Kodolieroču neizplatīšanas līgumu, kas noslēgts Londonā, Maskavā un Vašingtonā 1968. gada 1. jūlijā, un

- e) Austrālijas grupas, Kodolmateriālu piegādātāju valstu grupas un raķešu tehnoloģiju kontroles režīmu.

2.15. PANTS

Preferenču izmantošana

1. Lai uzraudzītu šā nolīguma darbību un aprēķinātu preferenču izmantošanas rādītājus, Puses laikposmā, kas sākas vienu gadu pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas un ilgst 10 gadus pēc tarifu atcelšanas pabeigšanas attiecībā uz visām precēm saskaņā ar 2.-A pielikumu (Tarifu atcelšanas grafiki), reizi gadā apmainās ar visaptverošiem importa statistikas datiem. Ja vien Tirdzniecības komiteja nenolemj citādi, šo laikposmu automātiski pagarina par pieciem gadiem, un pēc tam Tirdzniecības komiteja var lemt par turpmāku pagarinājumu.
2. Apmaina ar importa statistikas datiem aptver datus, kas pieejami un attiecas uz pēdējo gadu, tai skaitā vērtību un, attiecīgā gadījumā, apjomu tarifa pozīcijas līmenī attiecībā uz to otras Puses preču importu, kurām piemēro preferenciālu nodokļu režīmu saskaņā ar šo nolīgumu, un to preču importu, kurām piemēro nepreferenciālu režīmu, tai skaitā atbilstoši dažādajiem režīmiem, ko Puses piemēro importam. Šādus statistikas datus, kā arī preferenču izmantošanas rādītājus var iesniegt Tirdzniecības komitejai viedokļu apmaiņai.

2.16. PANTS

Pagaidu ievēšana

1. Šajā pantā termins “pagaidu ievēšana” nozīmē muitas procedūru, saskaņā ar kuru noteiktas preces, tai skaitā transportlīdzekļus, var ievest vienas Puses teritorijā un tās ir ar zināmiem nosacījumiem atbrīvotas no ievadmuitas nodokļiem un maksājumiem, un tām nepiemēro importa aizliegumus vai ekonomiska rakstura ierobežojumus – ar nosacījumu, ka preces ir importētas īpašā nolūkā un paredzētas reeksportam noteiktā laikposmā un tajās netiek veiktas nekādas izmaiņas, izņemot parastu nolietojumu minēto preču lietošanas dēļ.
2. Katra Puse saskaņā ar tās normatīvajiem aktiem vai procedūrām atļauj pagaidu ievēšanu šādām precēm neatkarīgi no to izcelsmes:
 - a) profesionālais aprīkojums, tai skaitā preses vai televīzijas iekārtas, programmatūra, apraides un kinematogrāfijas iekārtas, kas vajadzīgas tādas personas uzņēmējdarbībai, komercdarbībai vai profesionālajai darbībai, kura apmeklē otras Puses teritoriju konkrēta uzdevuma veikšanai;
 - b) preces, tai skaitā to sastāvdaļas, palīgierīces un piederumi, kas paredzēti izstādīšanai vai izmantošanai izstādēs, gadatirgos, sanāksmēs vai līdzīgos pasākumos;

- c) preču paraugi un reklāmas filmas un ieraksti (ierakstīti vizuālie vai audiomateriāli, kuri sastāv galvenokārt no attēliem vai skaņas, kas parāda to preču vai pakalpojumu būtību vai darbību, kurus kādas Puses teritorijā iedibināta vai pastāvīgi dzīvojoša persona piedāvā pārdošanai vai iznomāšanai, ar noteikumu, ka šādi materiāli ir piemēroti izstādīšanai potenciālajiem klientiem, bet ne raidīšanai plašai sabiedrībai), un
 - d) preces, kas importētas sporta pasākumiem, tai skaitā sacensībām, demonstrējumiem, treniņiem, sacīkstēm vai līdzīgiem pasākumiem.
3. Veicot 2. punktā minēto preču pagaidu ieviešanu un neatkarīgi no to izcelsmes, katra Puse pieņem *ATA* karnetes, kas izdotas otrā Pusē un ko tur apstiprinājusi un garantējusi asociācija, kura ir starptautiskās galvotāju ķēdes daļa, ko apstiprinājušas kompetentās iestādes un kas ir derīgas importētājās Puses teritorijā.
4. Katra Puse nosaka laikposmu, kurā preces var atrasties pagaidu ieviešanas procedūrā. Puse var autonomi pagarināt sākotnējo laikposmu.
5. Katra Puse var pieprasīt, lai preces, uz kurām attiecas pagaidu ieviešana saskaņā ar 1. punktu:
- a) izmanto vienīgi otras Puses valstspiederīgais vai rezidents vai viņa personīgā uzraudzībā, minētajam valstspiederīgajam vai rezidentam veicot uzņēmējdarbību, komercdarbību, profesionālo darbību vai sporta aktivitātes;
 - b) netiek pārdotas, iznomātas, atsavinātas vai nodotas, kamēr tās atrodas Puses teritorijā;

- c) tām ir pievienots nodrošinājums, kas atbilst importētājas Puses saistībām saskaņā ar attiecīgajām starptautiskajām muitas konvencijām, kurām tā ir pievienojusies;
 - d) ir identificējamās, kad tās tiek importētas un eksportētas;
 - e) eksportē a) apakšpunktā minētā valstspiederīgā vai rezidenta izbraukšanas brīdī vai pirms tam vai laikposmā, kas saistīts ar pagaidu ieviešanas mērķi, ko Puse var noteikt, vai viena gada laikā, ja vien tas netiek pagarināts;
 - f) atļauts ievest tādā daudzumā, kas nepārsniedz to paredzētajam lietojumam nepieciešamo samērīgo daudzumu, vai
 - g) ir kā citādi atļautas Puses teritorijā saskaņā ar tās tiesību aktiem.
6. Ja nav izpildīts kāds nosacījums, ko Puse var izvirzīt saskaņā ar 5. punktu, Puse var piemērot muitas nodokli un jebkuru citu maksājumu, kurš parasti būtu jāmaksā par precī, kā arī jebkurus citus maksājumus vai soda naudas, kas paredzēti tās tiesību aktos.
7. Katra Puse ļauj precī, kura uz laiku ievesta saskaņā ar šo pantu, reeksportēt caur muitas apstiprinātu nosūtīšanas vietu, kas nav tā vieta, caur kuru prece ievesta.
8. Puse importētāju vai citu personu, kas atbild par precī, kuru atļauts ievest saskaņā ar šo pantu, atbrīvo no atbildības par to, ka uz laiku ievestā prece nav eksportēta, ja importētājai Pusei tiek uzrādīts pietiekams pierādījums, ka prece ir iznīcināta vai neatgriezeniski zaudēta saskaņā ar minētās Puses tiesību aktiem muitas jomā.

2.17. PANTS

Nelielas vērtības preču paraugu un iespiestu reklāmas materiālu ievešana bez muitas nodokļa

1. Katra Puse saskaņā ar saviem normatīvajiem aktiem vai procedūrām atļauj no otras Puses importētus nelielas vērtības preču paraugus un iespiestus reklāmas materiālus neatkarīgi no to izcelsmes ievest bez muitas nodokļiem.
2. Puse var nelielas vērtības preču paraugus definēt kā:
 - a) preces, kuru vērtība (atsevišķi vai kopā nosūtītā veidā) nepārsniedz Puses tiesību aktos noteikto summu, vai
 - b) preces, kas marķētas, saplēstas, perforētas vai citādi apstrādātas tā, ka tās nav piemērotas pārdošanai vai izmantošanai, izņemot to izmantošanu kā preču paraugus.
3. Iespiestus reklāmas materiālus definē kā preces, kuras klasificētas HS 49. nodaļā, tai skaitā brošūras, bukletus, skrejlapas, preču katalogus, tirdzniecības apvienību izdotas gadagrāmatas, tūrisma reklāmas materiālus un plakātus, ko izmanto, lai popularizētu, publiskotu vai reklamētu preci vai pakalpojumu, un kas galvenokārt ir paredzēti preces vai pakalpojuma reklamēšanai un tiek piegādāti bez maksas.

2.18. PANTS

Īpaši pasākumi attiecībā uz preferenciāla režīma pārvaldību

1. Puses sadarbojas, lai novērstu, atklātu un apkarotu to muitas tiesību aktu pārkāpumus, kuri saistīti ar preferenciālo režīmu, kas piešķirts atbilstoši šai nodaļai saskaņā ar *CCMAA* 3. nodaļu (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras) un I, III, IV un V sadaļu.
2. Puse var uz laiku apturēt konkrēto preferenciālo režīmu precēm saskaņā ar 3. līdz 5. punktā noteikto procedūru, ja:
 - a) pamatojoties uz objektīvu, pārliecinošu un pārbaudāmu informāciju, tā ir konstatējusi, ka sistemātiski un konkrētos preču sektoros ir pieļauti to muitas tiesību aktu pārkāpumi, kuri ir saistīti ar preferenciālo režīmu, kas piešķirts saskaņā ar šo nodaļu, un tā rezultātā šai Pusei ir radušies ievērojami ieņēmumu zaudējumi, un
 - b) otra Puse atkārtoti un nepamatoti atsakās sadarbīties vai kā citādi nesadarbojas attiecībā uz a) apakšpunktā minētajiem muitas tiesību aktu pārkāpumiem.
3. Puse, kas izdarījusi 2. punkta a) apakšpunktā minēto konstatējumu, bez liekas kavēšanās paziņo par to Tirdzniecības komitejai un Tirdzniecības komitejā ar otru Pusi sāk apspriešanos, lai panāktu savstarpēji pieņemamu risinājumu.

4. Ja Puses trīs mēnešu laikā pēc 3. punktā minētā paziņojuma nevienojas par savstarpēji pieņemamu risinājumu, Puse, kas izdarījusi konstatējumu, var nolemt uz laiku apturēt konkrēto preferenciālo režīmu attiecīgajām precēm. Pagaidu apturēšana attiecas tikai uz tiem tirgotājiem, kurus abas Puses 3. punktā minētās apspriešanās laikā ir identificējušas kā iesaistītus muitas tiesību aktu pārkāpumos un vienojušās par to. Par šo pagaidu apturēšanu bez liekas kavēšanās paziņo Tirdzniecības komitejai.
5. Ja Puse ir izdarījusi 2. punkta a) apakšpunktā minēto konstatējumu un trīs mēnešu laikā pēc 4. punktā minētā paziņojuma ir konstatējusi, ka 4. punktā minētā pagaidu apturēšana nav bijusi efektīva, lai apkarotu to muitas tiesību aktu pārkāpumus, kuri ir saistīti ar preferenciālo režīmu, kas piešķirts saskaņā ar šo nodaļu, Puse var nolemt uz laiku apturēt konkrēto preferenciālo režīmu attiecīgajām precēm. Puse var arī nolemt uz laiku apturēt konkrēto preferenciālo režīmu attiecīgajām precēm, ja 3. punktā minētās apspriešanās laikā Puses nespēja identificēt tirgotājus, kas iesaistīti muitas tiesību aktu pārkāpumos, un vienoties par to. Par šo pagaidu apturēšanu nekavējoties paziņo Tirdzniecības komitejai.
6. Šajā pantā minēto pagaidu apturēšanu piemēro tikai tik ilgi, cik tas nepieciešams attiecīgās Puses finanšu interešu aizsardzībai, un jebkurā gadījumā to nepiemēro ilgāk par sešiem mēnešiem. Ja apstākļi, kas bija sākotnējās pagaidu apturēšanas pamatā, turpinās pēc sešu mēnešu laikposma beigām, attiecīgā Puse var nolemt atjaunot pagaidu apturēšanu, par to paziņojot otrai Pusei. Katra šāda apturēšana periodiski ir jāapspriež Tirdzniecības komitejā.

7. Katra Puse saskaņā ar tās iekšējām procedūrām publisko informāciju importētājiem par visiem lēmumiem attiecībā uz šajā pantā minēto pagaidu apturēšanu.

8. Neatkarīgi no 5. punkta, ja importētājs spēj pierādīt importētājas Puses muitas dienestam, ka attiecīgās preces pilnībā atbilst importētājas Puses tiesību aktiem muitas jomā, šā nolīguma prasībām un visiem citiem nosacījumiem, kas saistīti ar pagaidu apturēšanu, kuru importētāja Puse noteikusi saskaņā ar saviem tiesību aktiem, importētāja Puse ļauj importētājam pieprasīt preferenciālu režīmu un atgūt visus nodokļus, kas, importējot preces, samaksāti virs piemērojamajām preferenciālā tarifa likmēm.

2.19. PANTS

Preču tirdzniecības komiteja

1. Šis pants papildina un precizē 24.4. pantu (Specializētās komitejas).
2. Preču tirdzniecības komitejas funkcijas saistībā ar šo nodaļu ir šādas:
 - a) veicināt preču tirdzniecību starp Pusēm, tai skaitā apspriežoties par tarifu atcelšanas paātrināšanu saskaņā ar šo nolīgumu;
 - b) nekavējoties novērst šķēršļus preču tirdzniecībā starp Pusēm;

- c) neskarot 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana), ar mērķi nodrošināt, ka netiek mainīti katras Puses pienākumi saskaņā ar 2.-A pielikumu (Tarifu atcelšanas grafiki), apspriesties par jautājumiem, kas saistīti ar šo nodaļu, un censties tos atrisināt, tai skaitā par domstarpībām, kuras var rasties starp Pusēm jautājumos saistībā ar preču klasifikāciju harmonizētajā sistēmā un 2.-A pielikumā (Tarifu atcelšanas grafiki), vai Harmonizētās sistēmas koda struktūras vai katras Puses attiecīgās nomenklatūras grozījumiem;
- d) pārraudzīt preferenču izmantošanas rādītājus un statistikas datus, kurus Preču tirdzniecības komiteja var iesniegt Tirdzniecības komitejai viedokļu apmaiņai, un
- e) sadarboties ar jebkuru specializēto komiteju vai citu palīgstruktūru, kas izveidota vai kam piešķirtas pilnvaras rīkoties saskaņā ar šo nolīgumu jautājumos, kuri attiecīgā gadījumā var attiekties uz minēto specializēto komiteju vai struktūru.

2.20. PANTS

Kontaktpunkti

Katra Puse 90 dienu laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā izraugās kontaktpunktu, kas ir atbildīgs par saziņas veicināšanu starp Pusēm jautājumos, uz kuriem attiecas šī nodaļa, un paziņo otram Pusei kontaktpunkta kontaktinformāciju. Katra Puse nekavējoties informē otru Pusi par visām izmaiņām minētajā kontaktinformācijā.

3. NODAĻA

IZCELSMES NOTEIKUMI UN IZCELSMES PROCEDŪRAS

A IEDAĻA

IZCELSMES NOTEIKUMI

3.1. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “sūtījums” ir ražojumi, kurus viens nosūtītājs vienlaikus nosūta vienam saņēmējam vai uz kuriem attiecas vienots pārvadājuma dokuments par nosūtīšanu no nosūtītāja saņēmējam vai, ja šāda dokumenta nav, viens rēķins;
- b) “eksportētājs” ir persona, kuras atrašanās vieta ir kādā no Pusēm un kura saskaņā ar prasībām, kas noteiktas attiecīgās Puses tiesību aktos, eksportē vai ražo noteiktas izcelsmes ražojumus un sagatavo paziņojumu par izcelsmi;
- c) “importētājs” ir persona, kas importē noteiktas izcelsmes ražojumu un pieprasa tam piemērot preferenciāla tarifa režīmu;

- d) “materiāls” ir jebkāda viela, kas izmantota ražojuma izgatavošanā, ieskaitot jebkuras sastāvdaļas, izejvielas, daļas vai detaļas;
- e) “nenoteiktas izcelsmes materiāls” ir materiāls, kas nav kvalificējams kā noteiktas izcelsmes materiāls saskaņā ar šo nodaļu, ieskaitot materiālu, kura izcelsmes statusu nevar noteikt;
- f) “ražojums” ir ražošanas rezultāts, pat ja to paredzēts izmantot kā materiālu cita ražojuma izgatavošanā, un
- g) “ražošana” ir jebkura apstrāde vai pārstrāde, ieskaitot montāžu.

3.2. PANTS

Vispārīgas prasības attiecībā uz noteiktas izcelsmes ražojumiem

1. Lai kāda Puse saskaņā ar šo nolīgumu otras Puses noteiktas izcelsmes precei piemērotu preferenciāla tarifa režīmu, ar noteikumu, ka ražojums atbilst visām pārējām prasībām, kas piemērojamas saskaņā ar šo nodaļu, ražojumu uzskata par otras Puses izcelsmes ražojumu, ja tas:
 - a) ir pilnībā iegūts minētajā Pusē 3.4. panta (Pilnībā iegūti ražojumi) nozīmē;
 - b) ir ražots otrā Pusē tikai no noteiktas izcelsmes materiāliem vai

- c) ir ražots minētajā Pusē un satur nenoteiktas izcelsmes materiālus, ar noteikumu, ka ražojums atbilst 3.-B pielikuma (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi) prasībām.
- 2. Ja ražojums ir ieguvis noteiktas izcelsmes statusu, nenoteiktas izcelsmes materiālus, kas izmantoti šā ražojuma izgatavošanā, neuzskata par nenoteiktas izcelsmes materiāliem, ja minētais ražojums kā materiāls tiek iekļauts kādā citā ražojumā.
- 3. Noteiktas izcelsmes statusa iegūšana Jaunzēlandē vai Savienībā notiek bez pārtraukuma.

3.3. PANTS

Izcelsmes kumulācija

- 1. Kādas Puses noteiktas izcelsmes ražojumu uzskata par otras Puses noteiktas izcelsmes ražojumu, ja šo ražojumu izmanto par materiālu cita ražojuma izgatavošanai minētajā otrā Pusē.
- 2. Lai noteiktu, vai ražojums ir otras Puses noteiktas izcelsmes ražojums, var ņemt vērā, ka kādā Pusē ar nenoteiktas izcelsmes materiālu ir veikta ražošana.
- 3. Panta 1. un 2. punktu nepiemēro, ja otrā Pusē veiktā ražošana nepārsniedz vienu vai vairākas darbības, kas minētas 3.6. pantā (Nepietiekama apstrāde vai pārstrāde).

4. Lai eksportētājs varētu aizpildīt 3.16. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) 2. punkta a) apakšpunktā minēto paziņojumu par izcelsmi attiecībā uz 2. punktā minēto nenoteiktas izcelsmes materiālu, eksportētājs no sava piegādātāja saņem 3.-D pielikumā (Piegādātāja deklarācija, kas minēta 3.3. panta (Izcelsmes kumulācija) 4. punktā) paredzēto piegādātāja deklarāciju vai līdzvērtīgu dokumentu, kurā ietverta tā pati informācija, attiecīgos nenoteiktas izcelsmes materiālus aprakstot pietiekami detalizēti, lai tos varētu identificēt.

3.4. PANTS

Pilnībā iegūti ražojumi

1. Šādus ražojumus uzskata par pilnīgi iegūtiem kādā no Pusēm:
 - a) minerālviela vai dabā atrodama viela, kas izgūta vai iegūta no Puses augsnes vai jūras gultnes;
 - b) augs vai dārzenis, kas audzēts vai novākts Pusē;
 - c) dzīvš dzīvnieks, kas dzimis un audzēts Pusē;
 - d) produkts, kas iegūts no Pusē audzētiem dzīvniekiem;
 - e) produkts, kas iegūts no Pusē dzimušiem un audzētiem nokautiem dzīvniekiem;

- f) produkts, kas iegūts Pusē veiktās medībās vai zvejā, taču nepārsniedzot Puses teritoriālo ūdeņu ārējās robežas;
- g) produkts, kas iegūts Pusē akvakultūrā, ja ūdens organismi, tai skaitā zivis, gliemji, vēžveidīgie, citi ūdens bezmugurkaulnieki un ūdensaugi ir tur izšķīlušies vai audzēti no sēklas materiāla, piemēram, oliņām, ikriem, mazuļiem, nepieaugušām zivīm, kāpuriem, iejaucoties audzēšanas vai augšanas procesos, lai veicinātu ražošanu, piemēram, veicot regulāru krājumu papildināšanu, barošanu vai aizsardzību pret plēsējiem;
- h) jūras zvejas produkti un citi produkti, ko saskaņā ar starptautiskajām tiesībām Puses kuģis ir ieguvis ārpus teritoriālajiem ūdeņiem;
- i) produkts, kas izgatavots uz kādas Puses zivju pārstrādes kuģiem vienīgi no h) apakšpunktā minētajiem produktiem;
- j) produkts, ko Puse vai Puses persona ir ieguvusi vai izguvusi no jūras gultnes vai dzīlēm ārpus jebkādiem teritoriālajiem ūdeņiem, ar noteikumu, ka minētajai Pusei vai minētās Puses personai ir tiesības izstrādāt minēto jūras gultni vai dzīles saskaņā ar starptautiskajām tiesībām;
- k) atlikumi vai atkritumi, kas Pusē radušies ražošanas operāciju rezultātā;
- l) lietots produkts, kas savākts Pusē un ir derīgs tikai izejvielu atgūšanai, tai skaitā šādas izejvielas, un
- m) produkts, ko Pusē ražo tikai no a)–l) apakšpunktā minētajiem produktiem.

2. Jēdzieni “kādas Puses kuģis” un “kādas Puses zivju pārstrādes kuģis” 1. punkta h) un i) apakšpunktā nozīmē vienīgi kuģi un zivju pārstrādes kuģi, kas:

- a) ir reģistrēts kādā dalībvalstī vai Jaunzēlandē;
- b) kuģo ar kādas dalībvalsts vai Jaunzēlandes karogu un
- c) atbilst vienam no turpmāk minētajiem nosacījumiem:
 - i) vismaz 50 % no tā pieder kādas dalībvalsts vai Jaunzēlandes valstspiederīgajiem vai
 - ii) tas pieder vienai vai vairākām juridiskām personām, un attiecībā uz katru:
 - A) tās galvenais birojs un galvenā uzņēmējdarbības vieta ir kādā dalībvalstī vai Jaunzēlandē un
 - B) vismaz 50 % no tās pieder kādas dalībvalsts vai Jaunzēlandes publiskām struktūrām vai personām.

3.5. PANTS

Pielāides

1. Ja nenoteiktas izcelsmes materiāli, ko izmanto kāda ražojuma ražošanā, neatbilst 3.-B pielikuma (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi) prasībām, ražojumu uzskata par kādas Puses noteiktas izcelsmes ražojumu ar nosacījumu, ka:
 - a) visiem ražojumiem, izņemot HS 50.–63. nodaļā klasificētos ražojumus, minēto ražojumu ražošanā izmantoto nenoteiktas izcelsmes materiālu vērtība nepārsniedz 10 % no ražojuma ražotāja cenas;
 - b) ražojumam, kas klasificēts HS 50.–63. nodaļā, piemēro pielāides, kas noteiktas 3.-A pielikuma (Ievadpiezīmes par konkrētiem ražojumiem piemērojamajiem izcelsmes noteikumiem) 7. un 8. piezīmē.
2. Šā panta 1. punktu nepiemēro, ja ražojuma ražošanā izmantoto nenoteiktas izcelsmes materiālu vērtība vai svars pārsniedz kādu nenoteiktas izcelsmes materiālu maksimālās vērtības vai svara procentuālo daudzumu, kas noteikts 3-B pielikuma (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi) prasībās.
3. Šā panta 1. punktu nepiemēro ražojumiem, kas pilnībā iegūti kādā Pusē 3.4. panta (Pilnībā iegūti ražojumi) nozīmē. Ja 3-B pielikumā (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi) noteikts, ka ražojuma ražošanā izmantotajiem materiāliem jābūt pilnībā iegūtiem, piemēro 1. un 2. punktu.

3.6. PANTS

Nepietiekama apstrāde vai pārstrāde

1. Neatkarīgi no 3.2. panta (Vispārīgas prasības attiecībā uz noteiktas izcelsmes ražojumiem) 1. punkta c) apakšpunkta ražojumu neuzskata par kādas Puses izcelsmes ražojumu, ja ražojuma ražošana kādā Pusē sastāv tikai no vienas vai vairākām šādām darbībām, kuras veic nenoteiktas izcelsmes materiāliem:
- a) saglabāšanas darbības, piemēram, žāvēšana, saldēšana, turēšana sālījumā un citas līdzīgas darbības, ja to vienīgais mērķis ir nodrošināt ražojumu uzturēšanu labā stāvoklī pārvadāšanas un uzglabāšanas laikā¹;
 - b) iepakojumu sadalīšana vai salikšana;
 - c) mazgāšana vai tīrīšana; putekļu, oksīdu, eļļas, krāsas vai citu pārklājumu notīrīšana;
 - d) tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu gludināšana vai presēšana;
 - e) vienkārša krāsošana un pulēšana;
 - f) rīsu atsēnalošana un daļēja vai pilnīga samalšana; graudaugu un rīsu pulēšana un glazēšana;

¹ Šā punkta a) apakšpunkta kontekstā saglabāšanas darbības, piemēram, atdzesēšanu, sasaldēšanu vai vēdināšanu, uzskata par nepietiekamām, savukārt tādas darbības kā konservēšana, žāvēšana vai kūpināšana, kas paredzētas, lai produktam piešķirtu konkrētas vai atšķirīgas īpašības, neuzskata par nepietiekamām.

- g) darbības cukura iekrāsošanai vai aromatizēšanai vai cukurgraudiņu veidošanai, daļēja vai pilnīga kristālcukura samalšana;
- h) augļu, riekstu un dārzeņu mizošana, kauliņu izņemšana un lobīšana;
- i) asināšana, vienkārša slīpēšana vai vienkārša sagriešana;
- j) sijāšana, šķirošana, sadalīšana, klasificēšana, piemeklēšana, ieskaitot priekšmetu komplektu veidošanu;
- k) vienkārša iepildīšana pudelēs, skārdenēs, flakonos, maisos, kārbās, kastēs, piestiprināšana pie kartītēm vai plāksnēm, kā arī citas vienkāršas iepakšanas darbības;
- l) marķējuma, etiķešu, logotipu un citu tamlīdzīgu atšķirības zīmju piestiprināšana vai uzdrukāšana uz izstrādājumiem vai to iepakojuma;
- m) vienkārša izstrādājumu sajaukšana neatkarīgi no tā, vai tie ir atšķirīga veida izstrādājumi; cukura sajaukšana ar jebkādiem citiem materiāliem;
- n) vienkārša ūdens pievienošana vai atšķaidīšana ar ūdeni vai citu vielu, kas būtiski nemaina ražojumu īpašības, vai ražojumu dehidratācija vai denaturācija;
- o) vienkārša priekšmetu daļu salikšana, lai izgatavotu veselu priekšmetu, vai priekšmetu sadalīšana daļās vai

p) dzīvnieku nokaušana.

2. Panta 1. punktā darbības uzskata par vienkāršām, ja to veikšanai nav vajadzīgas īpašas prasmes vai īpaši izgatavotas vai uzstādītas mašīnas, aparātūra un aprīkojums.

3.7. PANTS

Kvalifikācijas vienība

1. Šīs nodaļas nolūkos kvalifikācijas vienība ir konkrētais ražojums, ko uzskata par pamatvienību, klasificējot ražojumu HS.
2. Ja vienā sūtījumā ir vairāki identiski ražojumi, kas HS klasificēti vienā pozīcijā, tad, piemērojot šo nodaļu, ņem vērā katru atsevišķo ražojumu.

3.8. PANTS

Iepakojuma materiāli un tara pārvadāšanai

Iepakojuma materiālus un taru, ko izmanto ražojuma aizsargāšanai transportēšanas laikā, neņem vērā, nosakot, vai ražojumam ir noteiktas izcelsmes statuss.

3.9. PANTS

Iepakojuma materiāli un tara mazumtirdzniecībai

1. Iepakojuma materiālus un taru, kurā ražojums ir iepakots pārdošanai mazumtirdzniecībā, ja tos klasificē kopā ar ražojumu, ņem vērā, nosakot, vai attiecībā uz ražojuma izgatavošanā izmantotajiem nenoteiktas izcelsmes materiāliem ir veikta piemērojamā tarifa klasifikācijas maiņa vai konkrēta ražošanas vai apstrādes darbība, kā noteikts 3.-B pielikumā (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi), vai arī ražojums ir pilnībā iegūts.
2. Ja uz ražojumu attiecas 3.-B pielikumā (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi) noteiktā vērtības prasība, iepakojuma materiālus un taru, kurā ražojums ir iepakots pārdošanai mazumtirdzniecībā, ja tos klasificē kopā ar ražojumu, ņem vērā kā attiecīgi noteiktas vai nenoteiktas izcelsmes materiālus, veicot aprēķinus nolūkā piemērot ražojumam vērtības prasību.

3.10. PANTS

Piederumi, rezerves daļas un darbarīki

1. Šis pants attiecas uz piederumiem, rezerves daļām, darbarīkiem, instrukcijām vai citiem informatīviem materiāliem, ja tie ir:
 - a) klasificēti un piegādāti kopā ar ražojumu un iekļauti par to izrakstītajā rēķinā un

b) attiecīgajam ražojumam raksturīgā veidā, daudzumā un vērtībā.

2. Nosakot, vai ražojums:

- a) ir pilnībā iegūts vai atbilst ražošanas procesa vai tarifa klasifikācijas maiņas prasībai, kā noteikts 3.-B pielikumā (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi), minētā ražojuma piederumus, rezerves daļas, darbarīkus, instrukcijas vai citus informatīvus materiālus neņem vērā, un
- b) atbilst 3.-B pielikumā (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi) noteiktai vērtības prasībai, minētā ražojuma piederumus, rezerves daļas, darbarīkus, instrukcijas vai citus informatīvus materiālus ņem vērā kā attiecīgi noteiktas vai nenoteiktas izcelsmes materiālus, veicot aprēķinus nolūkā piemērot ražojumam vērtības prasību.

3.11. PANTS

Komplekti

Uzskata, ka komplektiem, kas definēti HS interpretācijas 3. vispārīgā noteikuma b) un c) punktā, ir kādas Puses izcelsme, ja visām to sastāvdaļām ir noteikta izcelsme. Ja komplekts ir veidots no noteiktas izcelsmes sastāvdaļām un nenoteiktas izcelsmes sastāvdaļām, tad uzskata, ka komplektam kopumā ir noteikta izcelsme Pusē, ja nenoteiktas izcelsmes sastāvdaļu vērtība nepārsniedz 15 % no komplekta ražotāja cenas.

3.12. PANTS

Neitrāli elementi

Lai noteiktu, vai ražojums ir kādas Puses izcelsmes ražojums, nav nepieciešams noteikt šādu neitrālu elementu noteiktas izcelsmes statusu:

- a) enerģija un degviela;
- b) ražotnes un iekārtas, tai skaitā to uzturēšanai izmantotie ražojumi;
- c) mehānismi, darbarīki, veidnes un matrices;
- d) rezerves daļas un materiāli, ko izmanto iekārtu un ēku uzturēšanai;
- e) smērvielas, ziedes, jaukti materiāli un citi materiāli, ko izmanto ražošanā vai iekārtu un ēku izmantošanai;
- f) cimdi, brilles, apavi, apģērbs, drošības aprīkojums un piederumi;
- g) iekārtas, ierīces un piederumi, kurus izmanto, lai testētu vai pārbaudītu ražojumu;
- h) katalizatori un šķīdinātāji un

- i) citi ražošanā izmantoti materiāli, kas nav iekļauti ražojumā un nav arī paredzēti iekļaušanai ražojuma galīgajā sastāvā.

3.13. PANTS

Atvietojamu materiālu un ražojumu uzskaites nošķiršana

1. Šajā pantā “atvietojami materiāli” vai “atvietojami ražojumi” ir materiāli vai ražojumi, kas ir viena veida, kam ir vienāda komerciālā kvalitāte, vienādas tehniskās un fizikālās īpašības un ko nevar atšķirt citu no cita izcelsmes noteikšanas nolūkā.
2. Noteiktas izcelsmes un nenoteiktas izcelsmes atvietojami materiāli vai atvietojami ražojumi glabāšanas laikā ir fiziski jānošķir, lai saglabātu to noteiktas un nenoteiktas izcelsmes statusu.
3. Neatkarīgi no 2. punkta noteiktas izcelsmes un nenoteiktas izcelsmes atvietojamus materiālus var izmantot ražojuma ražošanā, materiālu glabāšanas laikā tos fiziski nenošķirot, ar nosacījumu, ka tiek izmantota uzskaites nošķiršanas metode.
4. Neatkarīgi no 2. punkta noteiktas izcelsmes un nenoteiktas izcelsmes atvietojamus ražojumus, kas klasificēti HS 10., 15., 27., 28., 29. nodaļā, 32.01.–32.07. pozīcijā vai 39.01.–39.14. pozīcijā, var uzglabāt kādā Pusē pirms eksporta uz otru Pusi, tos fiziski nenošķirot, ja tiek izmantota uzskaites nošķiršanas metode.

5. Šā panta 3. un 4. punktā minēto uzskaites nošķiršanas metodi piemēro atbilstoši krājumu uzskaites metodei saskaņā ar grāmatvedības principiem, kuri ir vispārpieņemti Pusē, kur šī metode tiek izmantota.

6. Uzskaites nošķiršanas metode ir jebkura metode, ar kuru nodrošina, ka jebkurā brīdī noteiktas izcelsmes statusu piemēro ne lielākam ražojumu daudzumam, kā tas būtu gadījumā, ja materiāli vai ražojumi būtu fiziski nošķirti.

3.14. PANTS

Atpakaļnosūtīti ražojumi

Ja no kādas Puses uz trešās valsts teritoriju eksportētu noteiktas izcelsmes ražojumu nosūta atpakaļ minētajai Pusei, tad to uzskata par nenoteiktas izcelsmes ražojumu, izņemot, ja atpakaļnosūtītais ražojums:

- a) ir tas pats ražojums, kas ticis eksportēts, un
- b) ar to nav veiktas nekādas darbības, izņemot darbības, kuras vajadzīgas, lai to saglabātu labā stāvoklī, kamēr tas atrodas minētajā trešajā valstī, uz kuru tas eksportēts, vai kamēr to eksportē.

3.15. PANTS

Nepārveidošana

1. Noteiktas izcelsmes ražojums, kas deklarēts iekšzemes patēriņam importētājā Pusē, pēc izvešanas un pirms tā deklarēšanas iekšzemes patēriņam netiek mainīts, nekādā veidā pārveidots vai pakļauts kādām darbībām, izņemot darbības, kuras veic nolūkā to saglabāt labā stāvoklī vai pievienot vai piestiprināt marķējumu, etiķetes, zīmogus vai citu dokumentāciju, lai nodrošinātu atbilstību konkrētām importējošās Puses prasībām.
2. Noteiktas izcelsmes ražojumu var glabāt vai izstādīt trešā valstī, ja minētais noteiktas izcelsmes ražojums nav deklarēts iekšzemes patēriņam minētajā trešā valstī.
3. Neskarot B iedaļu (Izcelsmes procedūras), sūtījumu sadalīšana var notikt trešā valstī, ja sūtījumi nav deklarēti iekšzemes patēriņam minētajā trešā valstī.
4. Ja rodas šaubas par to, vai 1.–3. punktā noteiktās prasības tiek ievērotas, importētājas Puses muitas dienests var pieprasīt, lai importētājs iesniedz pierādījumus par atbilstību minētajām prasībām, kas var būt dažāda veida, ieskaitot līgumiskos pārvadājumu dokumentus, piemēram, konosamentus, vai faktisku vai konkrētu pierādījumu, kura pamatā ir iepakojumu marķējums vai numerācija, vai jebkādu ar pašu ražojumu saistītu pierādījumu.

B IEDAĻA

IZCELSMES PROCEDŪRAS

3.16. PANTS

Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu

1. Importētāja Puse piešķir preferenciāla tarifa režīmu otras Puses izcelsmes ražojumam šīs nodaļas nozīmē, pamatojoties uz importētāja pieprasījumu piemērot preferenciāla tarifa režīmu. Importētājs ir atbildīgs par to, ka pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu ir pareizs un atbilst šajā nodaļā noteiktajām prasībām.
2. Pieprasījuma piemērot preferenciāla tarifa režīmu pamatā ir:
 - a) eksportētāja sagatavots paziņojums par izcelsmi, kurā apliecināts, ka tas ir noteiktas izcelsmes ražojums, vai
 - b) importētāja informētība par to, ka tas ir noteiktas izcelsmes ražojums.
3. Lūgumu piemērot preferenciāla tarifa režīmu un tā pamatojumu, kā noteikts 2. punkta a) vai b) apakšpunktā, ietver muitas importa deklarācijā saskaņā ar importētājas Puses tiesību aktiem.

4. Importētājs, kas pieprasa piemērot preferenciāla tarifa režīmu, pamatojoties uz 2. punkta a) apakšpunktā minēto paziņojumu par izcelsmi, saglabā paziņojumu par izcelsmi un, ja to pieprasa importētājas Puses muitas dienests, iesniedz tā kopiju minētajam muitas dienestam.

3.17. PANTS

Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu pēc importēšanas

1. Ja importētājs importēšanas laikā nav iesniedzis pieprasījumu piemērot preferenciāla tarifa režīmu un ražojums importēšanas laikā būtu varējis pretendēt uz preferenciāla tarifa režīmu, importētāja Puse piešķir preferenciāla tarifa režīmu un atmaksā vai atlaiž visus pārmaksātos muitas nodokļus.
2. Importētāja Puse kā nosacījumu preferenciāla tarifa režīma piešķiršanai saskaņā ar 1. punktu var pieprasīt, lai importētājs iesniedz pieprasījumu piemērot preferenciāla tarifa režīmu un sniedz pieprasījuma pamatojumu, kā minēts 3.16. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) 2. punktā. Šādu pieprasījumu iesniedz ne vēlāk kā trīs gadus pēc importēšanas dienas vai ilgākā laikposmā, kā noteikts importētājas Puses tiesību aktos.

3.18. PANTS

Paziņojums par izcelsmi

1. Paziņojumu par izcelsmi sagatavo ražojuma eksportētājs, pamatojoties uz informāciju, kas apliecina, ka tas ir noteiktas izcelsmes ražojums, norādot attiecīgā gadījumā informāciju par minētā ražojuma izgatavošanā izmantoto materiālu noteiktas izcelsmes statusu. Eksportētājs ir atbildīgs par to, lai paziņojums par izcelsmi un sniegtā informācija būtu pareiza.
2. Paziņojumu par izcelsmi sagatavo vienā no 3.-C pielikuma (Paziņojuma par izcelsmi teksts) norādītajām valodām, iekļaujot to rēķinā vai jebkurā citā dokumentā, kurš sniedz pietiekami detalizētu noteiktas izcelsmes ražojuma aprakstu, ļaujot minēto ražojumu identificēt¹. Importētāja Puse nepieprasa, lai importētājs iesniedz paziņojuma par izcelsmi tulkojumu.
3. Paziņojums par izcelsmi ir derīgs vienu gadu no dienas, kurā tas ir sagatavots.
4. Paziņojums par izcelsmi var attiekties uz:
 - a) viena vai vairāku ražojumu, ko importē kādā no Pusēm, vienu sūtījumu vai

¹ Lielākai noteiktībai — lai gan eksportētājam jāsagatavo paziņojums par izcelsmi un eksportētājs ir atbildīgs par pietiekami detalizētas informācijas sniegšanu noteiktas izcelsmes ražojuma identificēšanai, netiek izvirzītas prasības attiecībā uz tās personas identitāti vai reģistrācijas vietu, kura aizpilda rēķinu vai jebkuru citu dokumentu, ja minētais dokuments ļauj skaidri identificēt eksportētāju.

b) vairākiem identisku ražojumu sūtījumiem, ko importē kādā no Pusēm laikposmā, kurš norādīts paziņojumā par izcelsmi un nepārsniedz 12 mēnešus.

5. Importētāja Puse pēc importētāja pieprasījuma un atkarībā no tā, vai ir ievērotas prasības, ko importētāja Puse var izvirzīt, atļauj vienu paziņojumu par izcelsmi attiecībā uz nesaliktiem vai izjauktiem ražojumiem HS 2. vispārīgā noteikuma a) punkta nozīmē, uz kuriem attiecas HS XV līdz XXI iedaļa, ja tos importē pa daļām.

3.19. PANTS

Nelielas kļūdas vai nelielas neatbilstības

Importētājas Puses muitas dienests nenoraida pieprasījumu piemērot preferenciāla tarifa režīmu, ja paziņojumā par izcelsmi ir nelielas kļūdas vai neatbilstības.

3.20. PANTS

Importētāja informētība

Importētāja informētības par to, ka ražojuma izcelsme ir eksportētājā Pusē, pamatā ir informācija, kas pierāda, ka tas ir noteiktas izcelsmes ražojums un atbilst šīs nodaļas prasībām.

3.21. PANTS

Dokumentēšanas prasības

1. Vismaz trīs gadus pēc dienas, kurā iesniegts pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu, kā minēts 3.16. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) 1. punktā vai 3.17. pantā (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu pēc importēšanas), vai ilgākā laikposmā, kas var būt noteikts importētājas Puses tiesību aktos, importētājs, kurš iesniedz pieprasījumu piemērot preferenciāla tarifa režīmu importētājā Pusē importētam ražojumam, glabā:
 - a) eksportētāja sagatavotu paziņojumu par izcelsmi, ja pieprasījuma pamatā ir paziņojums par izcelsmi, vai
 - b) visu dokumentāciju, kas apliecina, ka ražojums atbilst prasībām noteiktas izcelsmes statusa iegūšanai, ja pieprasījuma pamatā ir importētāja informētība.
2. Eksportētājs, kas ir sagatavojis paziņojumu par izcelsmi, ne mazāk kā četrus gadus pēc minētā paziņojuma sniegšanas vai ilgākā laikposmā, kas noteikts eksportētājas Puses tiesību aktos, saglabā minētā paziņojuma kopiju un citus dokumentus, kuri apliecina, ka ražojums atbilst prasībām, lai iegūtu noteiktas izcelsmes statusu.
3. Ja eksportētājs nav ražojumu izgatavotājs un ir palāvis uz piegādātāja sniegto informāciju par ražojumu noteiktas izcelsmes statusu, eksportētājam ir jāsaglabā minētā piegādātāja sniegtā informācija.

4. Saskaņā ar šo pantu uzglabājamās dokumentus var glabāt elektroniski.

3.22. PANTS

Atteikšanās no procedūras prasībām

1. Neatkarīgi no 3.16. panta līdz 3.21. pantam importētāja Puse piešķir preferenciāla tarifa režīmu:

- a) ražojumam, ko privātpersonas nelielos iepakojumos sūta privātpersonām, vai
- b) ražojumam, kas ir daļa no ceļotāja personīgās bagāžas.

2. Šā panta 1. punktu piemēro tikai tiem ražojumiem, attiecībā uz kuriem jānoformē muitas deklarācija, kur deklarēta atbilstība šīs nodaļas prasībām, un par kuriem importētājas Puses muitas dienestam nav šaubu par šādas deklarācijas patiesumu.

3. Šā panta 1. punktu nepiemēro šādiem ražojumiem:

- a) ražojumi, kas importēti tirdzniecības ietvaros, izņemot neregulāru importu, kas sastāv tikai no ražojumiem, kuri paredzēti saņēmēju, ceļotāju vai viņu ģimenes locekļu personīgai lietošanai, ja no ražojumu veida un daudzuma ir skaidrs, ka importam nav komerciāla mērķa;

- b) ražojumi, kuru imports ir daļa no tāda importa virknes, kuru var pamatoti uzskatīt par tādu, kas veikts atsevišķi, lai izvairītos no 3.16. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) prasībām;
- c) ražojumi, kuru kopējā vērtība pārsniedz:
 - i) attiecībā uz Savienību – 500 EUR, ja ražojumus sūta sīkpakās, vai 1200 EUR, ja ražojumi ir daļa no ceļotāja personīgās bagāžas. Summas katrā attiecīgajā valsts valūtā ir līdzvērtīgas tām summām, kuras izteiktas euro pēc kursa oktobra pirmajā darba dienā. Valūtas maiņas summas ir tās, ko Eiropas Centrālā banka publicē minētajā dienā, izņemot gadījumus, kad Eiropas Komisijai līdz 15. oktobrim ir paziņota atšķirīga summa, un tās piemēro no nākamā gada 1. janvāra. Eiropas Komisija paziņo Jaunzēlandei attiecīgās summas;
 - ii) attiecībā uz Jaunzēlandi – 1000 NZD abos gadījumos: ja ražojumus sūta sīkpakās un ja ražojumi ir daļa no ceļotāja personīgās bagāžas.

4. Importētājs ir atbildīgs par 2. punktā minētās deklarācijas pareizību. Piemērojot šo pantu, dokumentēšanas prasības, kas izklāstītas 3.21. pantā (Dokumentēšanas prasības), neattiecas uz importētāju.

3.23. PANTS

Pārbaude

1. Importētājas Puses muitas dienests var pārbaudīt, vai ražojums ir noteiktas izcelsmes ražojums un vai ir izpildītas pārējās šīs nodaļas prasības, pamatojoties uz riska novērtēšanas metodēm, kas var ietvert atlasīšanu pēc nejaušības principa. Šādu pārbaudi var veikt, pieprasot informāciju no importētāja, kurš iesniedzis 3.16. pantā (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) minēto pieprasījumu, importa deklarācijas iesniegšanas laikā pirms ražojumu izlaišanas vai pēc tās.
2. Saskaņā ar 1. punktu pieprasītā informācija ietver tikai šādus elementus:
 - a) ja pieprasījuma pamatā ir paziņojums par izcelsmi, kā minēts 3.16. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) 2. punkta a) apakšpunktā, — minēto paziņojumu par izcelsmi;
 - b) ja izcelsmes kritērijs:
 - i) ir “pilnībā iegūts” – piemērojamo kategoriju (piemēram, ievākšana, ieguves rūpniecība, zveja) un ražošanas vietu;
 - ii) pamatojas uz tarifa klasifikācijas maiņu – visu nenoteiktas izcelsmes materiālu sarakstu, tai skaitā to tarifa klasifikāciju (2, 4 vai 6 ciparu formātā atkarībā no izcelsmes kritērija);

- iii) pamatojas uz vērtības metodi – galaražojuma vērtību, kā arī visu minētā ražojuma izgatavošanā izmantoto nenoteiktas izcelsmes materiālu vērtību;
- iv) pamatojas uz svaru – galaražojuma svaru, kā arī minētā galaražojuma izgatavošanā izmantoto attiecīgo nenoteiktas izcelsmes materiālu svaru;
- v) pamatojas uz konkrētu ražošanas procesu – minētā procesa konkrētu aprakstu.

3. Sniedzot pieprasīto informāciju, importētājs var pievienot jebkādu citu informāciju, ko tas uzskata par būtisku pārbaudes nolūkiem.

4. Ja pieprasījuma piemērot preferenciāla tarifa režīmu pamatā ir paziņojums par izcelsmi, importētājs informē importētājas Puses muitas dienestu, ja importētājam nav pieprasītās informācijas, kas minēta 3.16. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) 2. panta a) apakšpunktā. Minētajā gadījumā importētājs var informēt muitas dienestu, ka pieprasīto informāciju eksportētājs sniegs tieši.

5. Ja pieprasījuma piemērot preferenciāla tarifa režīmu pamatā ir importētāja informētība, kā minēts 3.16. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) 2. punktā, pēc tam, kad pārbaudi veicošais importētājas Puses muitas dienests ir pieprasījis informāciju saskaņā ar šā panta 1. punktu, tas var nosūtīt importētājam pieprasījumu sniegt informāciju, ja šis muitas dienests uzskata, ka papildu informācija ir nepieciešama, lai pārbaudītu, vai ražojumam ir noteiktas izcelsmes statuss, vai to, vai ir izpildītas pārējās šīs nodaļas prasības. Importētājas Puses muitas dienests vajadzības gadījumā var pieprasīt importētājam sniegt konkrētu dokumentāciju un informāciju.

6. Pārbaudes laikā importētāja Puse atļauj attiecīgo ražojumu izlaišanu. Importētāja Puse var noteikt, ka šādai izlaišanai importētājam ir jāsniedz galvojums vai jāveic citi atbilstoši piesardzības pasākumi, ko pieprasa muitas dienesti. Preferenciāla tarifa režīma apturēšana tiek izbeigta iespējami drīz pēc tam, kad importētājas Puses muitas dienests ir pārliecinājies par to, ka attiecīgajam ražojumam ir noteiktas izcelsmes statuss un ka ir izpildītas pārējās šīs nodaļas prasības.

3.24. PANTS

Administratīvā sadarbība

1. Lai nodrošinātu šīs nodaļas pareizu piemērošanu, Puses ar savu muitas dienestu starpniecību sadarbojas, pārbaudot, vai ražojums ir noteiktas izcelsmes ražojums un vai tas atbilst pārējām šajā nodaļā noteiktajām prasībām.
2. Ja preferenciāla tarifa režīma pieprasījuma pamatā ir paziņojums par izcelsmi un pēc tam, kad pārbaudi veicošais importētājas Puses muitas dienests vispirms ir pieprasījis informāciju saskaņā ar 3.23. panta (Pārbaude) 1. punktu, tas var arī pieprasīt informāciju no eksportētājas Puses muitas dienesta divu gadu laikā pēc dienas, kad ir iesniegts pieprasījuma piemērot preferenciāla tarifa režīmu atbilstīgi 3.16. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu) 2. punkta a) apakšpunktam vai 3.17. panta (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu pēc importēšanas) 2. punktam, ja importētājas Puses muitas dienests uzskata, ka tam neieciešama papildu informācija, lai pārbaudītu ražojuma noteiktas izcelsmes statusu vai lai pārbaudītu to, ka ir izpildītas pārējās šīs nodaļas prasības. Attiecīgā gadījumā importētājas Puses muitas dienests var eksportētājas Puses muitas dienestam pieprasīt konkrētus dokumentus un informāciju.

3. Panta 2. punktā minētās informācijas pieprasījums ietver šādus elementus:

- a) paziņojums par izcelsmi;
- b) tā muitas dienesta identifikācijas dati, kas iesniedz pieprasījumu;
- c) eksportētāja vārds vai nosaukums;
- d) pārbaudes objekts un darbības joma un
- e) attiecīgā gadījumā – jebkādi saistītie dokumenti.

4. Eksportētājas Puses muitas dienests var saskaņā ar Puses tiesību aktiem pieprasīt dokumentus vai pārbaudi, pieprasot jebkādus pierādījumus vai apmeklējot eksportētāja telpas, lai apskatītu dokumentus un iekārtas, ko izmanto ražojuma ražošanā.

5. Neskarot 6. punktu, eksportētājas Puses muitas dienests, kas saņēmis 2. punktā minēto pieprasījumu, sniedz importētājas Puses muitas dienestam šādu informāciju:

- a) pieprasīto dokumentāciju, ja tā ir pieejama;
- b) atzinumu par ražojuma noteiktas izcelsmes statusu;

- c) pārbaudāmā ražojuma aprakstu un tarifa klasifikāciju, kas būtiska šīs nodaļas piemērošanā;
 - d) ražošanas procesa aprakstu un skaidrojumu, kas ir pietiekams, lai pamatotu ražojuma noteiktas izcelsmes statusu;
 - e) informāciju par veidu, kādā veikta pārbaude, un
 - f) attiecīgā gadījumā – pavaddokumentus.
6. Eksportētājas Puses muitas dienests bez eksportētāja piekrišanas nesniedz importētājas Puses muitas dienestam 5. punktā minēto informāciju.
7. Katra Puse paziņo otrai Pusei muitas dienestu kontaktinformāciju un informē otru Pusi par jebkādam izmaiņām tajā trīsdesmit dienu laikā pēc šādu izmaiņu veikšanas dienas. Attiecībā uz Savienību par šajā punktā minētajiem paziņojumiem ir atbildīga Eiropas Komisija.

3.25. PANTS

Preferenciāla tarifa režīma atteikums

1. Neskarot 3. punkta prasības, importētājas Puses muitas dienests var atteikt preferenciāla tarifa režīmu, ja:
 - a) trīs mēnešu laikā pēc dienas, kad pieprasīta informācija saskaņā ar 3.23. panta (Pārbaude) 1. punktu:
 - i) importētājs nav sniedzis atbildi;
 - ii) nav iesniegts paziņojums par izcelsmi – ja pieprasījuma piemērot preferenciāla tarifa režīmu pamatā ir paziņojums par izcelsmi; vai
 - iii) importētāja sniegtā informācija nav pietiekama, lai apstiprinātu, ka ražojumam ir noteiktas izcelsmes statuss – ja pieprasījuma piemērot preferenciāla tarifa režīmu pamatā ir importētāja informētība;
 - b) trīs mēnešu laikā pēc dienas, kad pieprasīta papildu informācija saskaņā ar 3.23. panta (Pārbaude) 5. punktu:
 - i) importētājs nav sniedzis atbildi vai

- ii) importētāja sniegtā informācija nav pietiekama, lai apstiprinātu, ka ražojumam ir noteiktas izcelsmes statuss;
- c) desmit mēnešu laikā pēc dienas, kad nodots informācijas pieprasījums saskaņā ar 3.24. panta (Administratīvā sadarbība) 2. punktu:
 - i) eksportētājas Puses muitas dienests nav sniedzis atbildi vai
 - ii) eksportētājas Puses muitas dienesta sniegtā informācija nav pietiekama, lai apstiprinātu, ka ražojumam ir noteiktas izcelsmes statuss.

2. Importētājas Puses muitas dienests var atteikt preferenciāla tarifa režīmu ražojumam, kam importētājs lūdz piemērot preferenciāla tarifa režīmu, ja importētājs neievēro šīs nodaļas prasības, kuras neattiecas uz ražojumu noteiktas izcelsmes statusu.

3. Ja importētājas Puses muitas dienestam ir pietiekams pamatojums atteikt preferenciāla tarifa režīmu saskaņā ar šā panta 1. punktu, gadījumos, kad eksportētājas Puses muitas dienests ir sniedzis atzinumu saskaņā ar 3.24. panta (Administratīvā sadarbība) 5. punkta b) apakšpunktu, apliecinot ražojuma noteiktas izcelsmes statusu, importētājas Puses muitas dienests savu pamatojumu un nodomu atteikt preferenciāla tarifa režīmu eksportētājas Puses muitas dienestam paziņo divu mēnešu laikā pēc minētā atzinuma saņemšanas dienas.

4. Ja ir sniegts 3. punktā minētais paziņojums, pēc vienas Puses pieprasījuma Puses apspriežas trīs mēnešu laikā pēc minētā paziņojuma dienas. Apspriešanās termiņu var pagarināt, katru gadījumu izskatot atsevišķi, ja Pušu muitas dienesti par to savstarpēji vienojas. Apspriešanās notiek saskaņā ar Apvienotās muitas sadarbības komitejas noteikto procedūru, ja vien Pušu muitas dienesti nav vienojušies citādi.

5. Beidzoties apspriešanās termiņam, ja importētājas Puses muitas dienests nevar apstiprināt, ka ražojums ir noteiktas izcelsmes ražojums, tas var atteikt preferenciāla tarifa režīmu, ja tam ir pietiekams pamatojums un ja importētājam ir bijušas piešķirtas tiesības tikt uzklaustam. Tomēr, ja eksportētājas Puses muitas dienests apstiprina ražojumu noteiktas izcelsmes statusu un sniedz šāda secinājuma pamatojumu, importētājas Puses muitas dienests neliedz ražojumam piemērot preferenciāla tarifa režīmu, pamatojoties tikai uz to, ka ir ticis piemērots 3.24. panta (Administratīvā sadarbība) 6. punkts.

6. Divu mēnešu laikā no dienas, kad pieņemts galīgais lēmums par ražojuma noteiktas izcelsmes statusu, importētājas Puses muitas dienests par minēto galīgo lēmumu paziņo eksportētājas Puses muitas dienestam, kas sniedzis atzinumu saskaņā ar 3.24. panta (Administratīvā sadarbība) 5. punkta b) apakšpunktu.

3.26. PANTS

Konfidencialitāte

1. Katra Puse saskaņā ar tās tiesību aktiem saglabā jebkādas informācijas, ko otra Puse vai kāda minētās Puses persona tai sniegusi saskaņā ar šo nodaļu, konfidencialitāti un aizsargā minēto informāciju pret izpaušanu.
2. Informāciju, ko importētājas Puses dienesti saņēmuši, var izmantot tikai šīs nodaļas nolūkos. Puse var izmantot saskaņā ar šo nodaļu iegūto informāciju jebkurā administratīvā, tiesas vai tiesvedībai pielīdzināmā procesā, kas uzsākts saistībā ar šajā nodaļā noteikto prasību nepildīšanu. Par šādu izmantošanu Puse iepriekš paziņo personai vai Pusei, kas sniegusi informāciju.
3. Katra Puse nodrošina, ka konfidenciālā informācija, kas iegūta saskaņā ar šo nodaļu, netiek izmantota citos nolūkos kā tikai to lēmumu un nolēmumu administrēšanai un izpildei, kuri attiecas uz izcelsmes un muitas jautājumiem, izņemot ar tās personas vai Puses atļauju, kas sniegusi konfidenciālo informāciju. Ja konfidenciālā informācija tiek pieprasīta tiesvedībai, kura nav saistīta ar izcelsmi un muitas jautājumiem un kuras nolūks ir nodrošināt atbilstību Puses tiesību aktiem, un ar noteikumu, ka minētā Puse iepriekš informē personu vai Pusi, kas sniegusi informāciju, un apliecina juridiskās prasības šādai izmantošanai, tās personas vai Puses atļauja, kas sniegusi konfidenciālo informāciju, nav vajadzīga.

3.27. PANTS

Administratīvie pasākumi un sankcijas

Katra Puse nodrošina šīs nodaļas efektīvu izpildi. Katra Puse nodrošina, ka kompetentās iestādes saskaņā ar Puses tiesību aktiem var piemērot administratīvus pasākumus un attiecīgā gadījumā sankcijas par šajā nodaļā noteikto pienākumu pārkāpumiem.

C IEDAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

3.28. PANTS

Seūta un Melilja

1. Šajā nodaļā jēdziens “Puse” neietver Seūtu un Melilju.

2. Importējot Seūtā vai Meliljā Jaunzēlandes izcelsmes ražojumus, tiem visos aspektos piemēro to pašu muitas režīmu, tai skaitā preferenciāla tarifa režīmu, ko piemēro Savienības muitas teritorijas izcelsmes ražojumiem saskaņā ar 1985. gada Pievienošanās akta¹ 2. protokolu. Jaunzēlande to ražojumu importam, uz kuriem attiecas šis nolīgums un kuru izcelsme ir Seūtā un Meliljā, piemēro to pašu muitas režīmu, tai skaitā preferenciāla tarifa režīmu, ko piemēro ražojumiem, kuri importēti no Savienības un kuru izcelsme ir Savienībā.
3. Lai noteiktu to ražojumu izcelsmi, kurus eksportē no Jaunzēlandes uz Seūtu un Melilju, piemēro izcelsmes noteikumus un izcelsmes procedūras, ko Jaunzēlandei piemēro saskaņā ar šo nodaļu. Lai noteiktu to ražojumu izcelsmi, kurus eksportē no Seūtas un Meliljas uz Jaunzēlandi, piemēro izcelsmes noteikumus un izcelsmes procedūras, ko saskaņā ar šo nodaļu piemēro Savienībai.
4. Seūtu un Melilju uzskata par vienotu teritoriju.
5. Spānijas muitas dienesti ir atbildīgi par šīs nodaļas piemērošanu Seūtā un Meliljā.

¹ EK OV L 302, 15.11.1985., 9. lpp.

3.29. PANTS

Pārejas noteikumi tranzītā vai uzglabāšanā esošiem ražojumiem

Šo nolīgumu var piemērot ražojumiem, kas atbilst šai nodaļai un kas šā nolīguma spēkā stāšanās dienā atrodas vai nu tranzītā no eksportētājas Puses uz importētāju Pusi, vai importētājas Puses muitas kontrolē bez importa nodokļu un nodevu samaksas, ar nosacījumu, ka 12 mēnešu laikā pēc minētā datuma importētājas Puses muitas dienestam tiek iesniegts pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu, kas minēts 3.16. pantā (Pieprasījums piemērot preferenciāla tarifa režīmu).

3.30. PANTS

Apvienotā muitas sadarbības komiteja

1. Šis pants papildina un precizē 24.4. pantu (Specializētās komitejas).
2. Apvienotajai muitas sadarbības komitejai, kura izveidota saskaņā ar Nolīgumu starp Eiropas Savienību un Jaunzēlandi par sadarbību un savstarpējo administratīvo palīdzību muitas lietās, kas noslēgts Briselē 2017. gada 3. jūlijā, attiecībā uz šo nodaļu ir šādas funkcijas:
 - a) izskatīt iespējamos šīs nodaļas grozījumus, tai skaitā tos, kas izriet no Harmonizētās sistēmas pārskatīšanas;

- b) ar lēmumiem pieņemt paskaidrojumus, lai atvieglotu šīs nodaļas īstenošanu, un
- c) pieņemt lēmumu izveidot konsultāciju procedūru, kas minēta 3.25. panta (Preferenciāla tarifa režīma atteikums) 4. punktā.

4. NODAĻA

MUITA UN TIRDZNIECĪBAS VEICINĀŠANA

4.1. PANTS

Mērķi

Šīs nodaļas mērķi ir šādi:

- a) atvieglot preču tirdzniecību starp Pusēm, vienlaikus nodrošinot efektīvu muitas kontroli, ņemot vērā tirdzniecības prakses attīstību;
- b) nodrošināt katras Puses normatīvo aktu pārredzamību attiecībā uz preču importa, eksporta un tranzīta prasībām un to saskaņotību ar piemērojamajiem starptautiskajiem standartiem;

- c) nodrošināt, ka katra Puse paredzami, konsekventi un nediskriminējoši piemēro savus muitas tiesību aktus un noteikumus, kas attiecas uz preču importa, eksporta un tranzīta prasībām;
- d) veicināt katras Puses muitas procedūru un prakses vienkāršošanu un modernizāciju;
- e) turpināt attīstīt riska pārvaldības metodes, lai atvieglotu likumīgu tirdzniecību, vienlaikus stiprinot starptautiskās tirdzniecības piegādes ķēdi, un
- f) pastiprināt Pušu sadarbību muitas jautājumos un tirdzniecības atvieglošanas jomā.

4.2. PANTS

Muitas sadarbība un savstarpēja administratīvā palīdzība

1. Lai nodrošinātu 4.1. pantā (Mērķi) noteikto mērķu sasniegšanu, Pušu kompetentās iestādes sadarbojas muitas jautājumos.
2. Papildus *CCMAA* Puses attīsta sadarbību, tai skaitā šādās jomās:
 - a) apmaiņa ar informāciju par muitas tiesību aktiem un noteikumiem, to īstenošanu un muitas procedūrām, jo īpaši šādās jomās:
 - i) intelektuālā īpašuma tiesību piemērošana, ko veic muitas dienesti;

- ii) pārvietošanas tranzītā un pārkraušanas atvieglošana un
 - iii) attiecības ar darījumu aprindām;
- b) Pušu sadarbības muitas jomā pastiprināšana starptautiskās organizācijās, piemēram, PTO un Pasaules Muitas organizācijā (turpmāk “PMO”);
 - c) centieni saskaņot savas datu prasības importa, eksporta un citām muitas procedūrām, īstenojot kopīgus standartus un datu elementus saskaņā ar PMO datu modeli;
 - d) attiecīgos un piemērotos gadījumos, izmantojot strukturētu un regulāru saziņu starp Pušu muitas dienestiem, apmaiņa ar konkrētām ar muižu saistītās informācijas kategorijām nolūkā uzlabot riska pārvaldību un muitas kontroles efektivitāti, pievērsties augsta riska precēm un veicināt likumīgu tirdzniecību. Saskaņā ar šo punktu veiktā informācijas apmaiņa neskar informācijas apmaiņu, kas var notikt starp Pusēm saskaņā ar *CCMAA* noteikumiem par savstarpējo administratīvo palīdzību;
 - e) sadarbības stiprināšana saistībā ar riska pārvaldības metodēm, tai skaitā apmainoties ar paraugpraksi un vajadzības gadījumā informāciju par riskiem un kontroles rezultātiem, un
 - f) attiecīgos un piemērotos gadījumos atzīto uzņēmēju programmu un muitas kontroles, tai skaitā līdzvērtīgu tirdzniecības veicināšanas pasākumu, savstarpēja atzīšana.

3. Neskarot citas sadarbības formas, kas paredzētas šajā nolīgumā, Pušu muitas dienesti sadarbojas, tai skaitā apmainoties ar informāciju, un saskaņā ar *CCMAA* noteikumiem sniedz viens otram savstarpēju administratīvu palīdzību šajā nodaļā minētajos jautājumos. Uz jebkuru informācijas apmaiņu starp Pusēm saskaņā ar šo nodaļu *mutatis mutandis* attiecas konfidencialitāte un informācijas aizsardzība, kas noteikta *CCMAA* 17. pantā par savstarpējo administratīvo palīdzību muitas lietās, kā arī visas konfidencialitātes prasības, par kurām Pusēm jāvienojas.

4.3. PANTS

Muitas noteikumi un procedūras

1. Katra Puse nodrošina, ka tās muitas noteikumu un procedūru pamatā ir:
 - a) starptautiskie instrumenti un standarti, kas piemērojami muitas un tirdzniecības jomā un ko katra Puse ir akceptējusi, tai skaitā būtiskie elementi Pārskatītajā Kioto konvencijā par muitas procedūru vienkāršošanu un harmonizēšanu, Starptautiskajā konvencijā par preču aprakstīšanas un kodēšanas harmonizēto sistēmu, PMO Pamatstandartos pasaules tirdzniecības nodrošināšanai un sekmēšanai un Muitas datu modeli;
 - b) likumīgas tirdzniecības aizsardzība un veicināšana, nodrošinot efektīvu izpildi un atbilstību piemērojamajām prasībām, kas noteiktas Puses tiesību aktos;

- c) muitas tiesību akti un noteikumi, kas ir samērīgi un nediskriminējoši, izvairoties no nevajadzīga sloga uzņēmējiem, nodrošinot turpmākus atvieglojumus uzņēmējiem ar augstu atbilstības līmeni, tai skaitā labvēlīgu režīmu attiecībā uz muitas kontroli pirms preču izlaišanas, un nodrošinot aizsardzības pasākumus pret krāpšanu un nelikumīgām vai kaitējošām darbībām, un
 - d) noteikumi, kuri nodrošina, ka ikviena sankcija, kas tiek piemērota par muitas tiesību aktu un noteikumu pārkāpumiem, ir samērīga un nediskriminējoša, un ka šādu sankciju piemērošana nepamatoti neaizkavē preču izlaišanu.
2. Katrai Pusei būtu periodiski jāpārskata savi muitas tiesību akti, noteikumi un procedūras. Tāpat muitas procedūras piemēro paredzami, konsekventi un pārredzami.
3. Lai uzlabotu darba paņēmienus, kā arī nepieļautu diskrimināciju, nodrošinātu darbību pārredzamību, efektivitāti, integritāti un pārskatatbildību, katra Puse:
- a) kur vien iespējams, vienkāršo un pārskata prasības un formalitātes, lai nodrošinātu preču ātru izlaišanu un muietošanu, un
 - b) cenšas panākt turpmākus vienkāršojumus un to datu un dokumentācijas standartizāciju, kuri vajadzīgi muitā un citās aģentūrās.

4.4. PANTS

Preču izlaišana

1. Katra Puse pieņem vai saglabā muitas procedūras, kas:
 - a) paredz ātru preču izlaišanu laikposmā, kas nav ilgāks nekā nepieciešams, lai nodrošinātu atbilstību Puses normatīvajiem aktiem, un, ciktāl tas iespējams, preču pienākšanas brīdī;
 - b) nodrošina, ka dokumentāciju un jebkuru citu nepieciešamo informāciju elektroniski iesniedz un apstrādā iepriekš pirms preču pienākšanas, lai dotu iespēju preču izlaišanai to pienākšanas brīdī;
 - c) atļauj preču izlaišanu pirms piemērojamo muitas nodokļu, nodevu, maksu un maksājumu galīgās noteikšanas, ja šāda noteikšana nav veikta pirms preču pienākšanas vai pienākšanas brīdī, vai pēc iespējas ātrāk pēc to pienākšanas, un ar noteikumu, ka ir izpildītas visas pārējās regulatīvās prasības. Kā šādas izlaišanas nosacījumu katra Puse var pieprasīt galvojumu par jebkuru summu, kas vēl nav noteikta, garantijas, depozīta vai cita atbilstīga instrumenta, kurš paredzēts tās normatīvajos aktos, veidā. Šāds galvojums nepārsniedz summu, kādu Puse pieprasa, lai nodrošinātu muitas nodokļu, nodevu vai maksu un maksājumu samaksu par galvojuma segtajām precēm. Galvojuma saistības tiek izbeigtas, kad tās vairs nav vajadzīgas, un

d) atļauj preču izlaišanu pienākšanas vietā bez pagaidu pārvietošanas uz noliktavām vai citām telpām, ar noteikumu, ka preces citādi atbilst izlaišanai.

2. Katra Puse, ciktāl tas iespējams, līdz minimumam samazina preču izlaišanai vajadzīgo dokumentāciju.

3. Katra Puse cenšas atļaut paātrinātu to preču izlaišanu, kam nepieciešama steidzama muietošana, tai skaitā ārpus parastā muitas un citu attiecīgo iestāžu darba laika.

4. Katra Puse, ciktāl tas iespējams, pieņem vai saglabā muitas procedūras, kas paredz konkrētu sūtījumu paātrinātu izlaišanu, vienlaikus saglabājot pienācīgu muitas kontroli, tai skaitā ļaujot iesniegt ar elektroniskiem līdzekļiem, ja iespējams, vienotu dokumentu, kas aptver visas sūtījumā esošās preces.

4.5. PANTS

Ātrbojīgas preces

1. Šajā pantā “ātrbojīgas preces” ir preces, kas to dabīgo īpašību dēļ, jo īpaši tad, ja nav piemērotu glabāšanas apstākļu, ātri bojājas.

2. Lai novērstu ātrbojīgu preču zudumus vai bojāšanos, katra Puse, plānojot un veicot vajadzīgās pārbaudes, piešķir pienācīgu prioritāti ātrbojīgām precēm.

3. Papildus 4.4. panta (Preču izlaišana) 1. punkta a) apakšpunktam un pēc uzņēmēja pieprasījuma katra Puse, ja tas iespējams un saskaņā ar saviem normatīvajiem aktiem:

- a) nodrošina ātrbojīgu preču sūtījuma muitošanu ārpus muitas un citu attiecīgo iestāžu darba laika, un
- b) ļauj ātrbojīgu preču sūtījumus pārvietot uz uzņēmēja telpām un muitot tur.

4.6. PANTS

Vienkāršotas muitas procedūras

Katra Puse pieņem vai saglabā pasākumus, kas ļauj tirgotājiem vai uzņēmējiem, kuri atbilst Puses normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem, gūt labumu no muitas procedūru turpmākas vienkāršošanas. Šādi pasākumi var ietvert:

- a) muitas deklarācijas, kurām ir samazināts datu vai pavaddokumentu kopums, vai
- b) periodiskas muitas deklarācijas, lai noteiktu un nomaksātu muitas nodokļus un maksājumus, kas attiecas uz vairākiem importiem noteiktā laikposmā pēc šo importēto preču izlaišanas.

4.7. PANTS

Tranzīts un pārkraušana

1. Katra Puse savā teritorijā nodrošina pārkraušanas darbību un tranzīta kustību atvieglošanu un efektīvu kontroli.
2. Katra Puse savā teritorijā nodrošina visu attiecīgo iestāžu un aģentūru sadarbību un koordināciju, lai atvieglotu tranzīta satiksmi.
3. Ar noteikumu, ka ir ievērotas visas regulatīvās prasības, katra Puse atļauj importam paredzētās preces muitas kontrolē pārvietot tās teritorijā no ieviešanas muitas iestādes uz citu muitas iestādi tās teritorijā, kur preces tiktu izlaistas vai muitotas.

4.8. PANTS

Riska pārvaldība

1. Katra Puse pieņem vai saglabā muitas kontroles riska pārvaldības sistēmu.
2. Katra Puse izstrādā un piemēro riska pārvaldību tā, lai novērstu patvaļīgu vai nepamatotu diskrimināciju vai slēptus starptautiskās tirdzniecības ierobežojumus.

3. Katra Puse koncentrē muitas kontroli un citas attiecīgas robežkontroles uz augsta riska sūtījumiem un paātrina zema riska sūtījumu izlaišanu. Katra Puse savas riska pārvaldības ietvaros sūtījumus šādai kontrolei var izvēlēties arī pēc nejaušības principa.
4. Katra Puse riska pārvaldībā pamatojas uz risku novērtēšanu, izmantojot piemērotus atlases kritērijus.

4.9. PANTS

Pēcmuitošanas audits

1. Lai paātrinātu preču izlaišanu, katra Puse pieņem vai saglabā pēcmuitošanas auditu, lai nodrošinātu atbilstību muitas un citiem saistītiem normatīvajiem aktiem.
2. Katra Puse izraugās personu vai sūtījumu pēcmuitošanas auditam uz risku pamatotā veidā, kas var ietvert attiecīgus atlases kritērijus. Katra Puse pēcmuitošanas auditu veic pārredzami. Ja persona ir iesaistīta audita procesā un ja Puse ir ieguvusi pārliecinošus rezultātus, tā nekavējoties informē personu, kuras dokumenti tiek pārbaudīti, par rezultātiem, personas tiesībām un saistībām un rezultātu pamatojumu.
3. Pēcmuitošanas auditā iegūto informāciju var izmantot turpmākā administratīvā procedūrā vai tiesvedībā.

4. Puses pēcmuitošanas auditā gūtos rezultātus iespēju robežās izmanto riska pārvaldībā.

4.10. PANTS

Atzītie uzņēmēji

1. Katra Puse izveido vai uztur partnerības programmu operatoriem, kas atbilst noteiktiem kritērijiem (turpmāk “atzītie uzņēmēji”).
2. Konkrētos kritērijus, lai kvalificētos par atzīto uzņēmēju, publicē, un tie attiecas uz atbilstību prasībām, kas noteiktas Pušu attiecīgajos normatīvajos aktos vai procedūrās. Šie kritēriji var būt šādi:
 - a) atbilstīga dokumentācija par muitas un citu saistīto normatīvo aktu ievērošanu;
 - b) dokumentācijas pārvaldības sistēma, kas nodrošina nepieciešamo iekšējo kontroli;
 - c) maksātspēja, tai skaitā vajadzības gadījumā pietiekama nodrošinājuma vai garantijas sniegšana, un
 - d) piegādes ķēdes aizsardzība.

3. Konkrētos kritērijus, lai kvalificētos par atzīto uzņēmēju, neizstrādā vai nepiemēro tā, ka, pastāvot vienādiem apstākļiem, pieļautu vai radītu patvaļīgu vai nepamatotu uzņēmēju diskrimināciju, un kritēriji nodrošina MVU dalību.

4. Atzīto uzņēmēju programma ietver īpašas priekšrocības atzītajam uzņēmējam, piemēram:

- a) neliela fizisko apskašu un pārbaužu proporcija, ja piemērojams;
- b) prioritātes režīms, ja uzņēmējs izraudzīts pārbaudēm;
- c) attiecīgi īss preču izlaišanas laiks;
- d) atlikti norēķini par nodevām, nodokļiem, maksām un maksājumiem;
- e) visaptverošu vai samazinātu garantiju izmantošana;
- f) vienota muitas deklarācija visiem importa un eksporta darījumiem noteiktā laikposmā un
- g) preču muitošana atzītā uzņēmēja telpās vai citā muitas dienestu atļautā vietā.

5. Neatkarīgi no 1. līdz 4. punkta noteikumiem Puse var piedāvāt 4. punktā minētās priekšrocības, izmantojot muitas procedūras, kas ir vispārēji pieejamas visiem uzņēmējiem, un tādā gadījumā minētajai Pusei nav jāizveido atsevišķa shēma atzītajiem uzņēmējiem.

6. Puses var veicināt sadarbību starp muitu un citām valdības iestādēm vai aģentūrām kādā Pusē saistībā ar atzīto komersantu programmām. Šo sadarbību var panākt, *inter alia* saskaņojot prasības, atvieglojot piekļuvi priekšrocībām un līdz minimumam samazinot nevajadzīgu dublēšanos.

4.11. PANTS

Informācijas publicēšana un pieejamība

1. Katra Puse nediskriminējošā un viegli pieejamā veidā un, ciktāl iespējams, internetā nekavējoties publicē tiesību aktus, noteikumus un muitas procedūras, kas attiecas uz preču importa, eksporta un tranzīta prasībām. Tas ietver:
 - a) importa, eksporta un tranzīta (tai skaitā ostu, lidostu un citu ieviešanas vietu) procedūras un nepieciešamās veidlapas un dokumentus;
 - b) visu to maksājumu un nodokļu likmes, ko uzliek importam vai eksportam vai saistītiem darījumiem;
 - c) maksas vai maksājumus, ko pārvaldes aģentūras uzliek importam, eksportam vai tranzītam vai saistībā ar to;
 - d) noteikumus par preču klasificēšanu vai vērtēšanu muitas vajadzībām;

- e) normatīvos aktus un vispārēji piemērojamus administratīvus nolēmumus saistībā ar preču izcelsmes noteikumiem;
- f) importa, eksporta vai tranzīta ierobežojumus vai aizliegumus;
- g) noteikumus par sodiem par importa, eksporta vai tranzīta formalitāšu pārkāpumiem;
- h) pārsūdzības procedūras;
- i) ar importu, eksportu vai tranzītu saistītus nolīgumus (vai to daļas), kas noslēgti ar jebkuru valsti vai valstīm;
- j) ar tarifu kvotu pārvaldību saistītas procedūras;
- k) muitas iestāžu darba laiku un
- l) attiecīgus administratīvus paziņojumus.

2. Katra Puse cenšas pirms piemērošanas publiskot jaunus tiesību aktus, noteikumus un muitas procedūras, kas attiecas uz preču importa, eksporta un tranzīta prasībām, kā arī to izmaiņas un interpretācijas.

3. Katra Puse, ciktāl tas iespējams, paredz samērīgu laikposmu starp jaunu vai grozītu tiesību aktu, noteikumu un muitas procedūru, maksu vai maksājumu publicēšanas un to spēkā stāšanās brīdi.

4. Katra Puse internetā dara pieejamu un attiecīgi atjaunina:
- a) importa, eksporta un tranzīta procedūru aprakstu, tai skaitā pārsūdzības procedūras, informāciju par praktiskiem pasākumiem importam, eksportam un tranzītam;
 - b) veidlapas un dokumentus, kas nepieciešami importam attiecīgās Puses teritorijā, eksportam no tās vai tranzītam caur to, un
 - c) informācijas punktu kontaktinformāciju.
5. Katra Puse, ņemot vērā tai pieejamos resursus, izveido vai uztur informācijas punktus, lai samērīgā termiņā atbildētu uz valdību, tirgotāju un citu ieinteresēto personu jautājumiem par 1. punktā minētajiem jautājumiem. Puse nepieprasa maksu par atbildēm uz otras Puses jautājumiem.

4.12. PANTS

Iepriekšēji nolēmumi

1. Katras Puses muitas dienests pieteikuma iesniedzējam izdod iepriekšējus nolēmumus, kuros nosaka konkrētajām precēm piešķiramo režīmu saskaņā ar Puses normatīvajiem aktiem. Šādus nolēmumus izdod rakstiski vai elektroniskā formā noteiktā termiņā, un tajos ietver visu nepieciešamo informāciju. Katra Puse nodrošina, ka otras Puses pieteikuma iesniedzējam var izdot iepriekšēju nolēmumu, ko iesniedzējs izmanto minētajā Pusē.

2. Iepriekšējus nolēmumus izdod attiecībā uz:

- a) preču tarifa klasifikāciju;
- b) preču izcelsmi un
- c) atbilstošo metodi vai kritēriju un to piemērošanu, kas izmantojami, lai noteiktu muitas vērtību saskaņā ar konkrētu faktu kopumu, ja to atļauj Puses normatīvie akti.

3. Iepriekšējie nolēmumi ir spēkā vismaz trīs gadus no to izdošanas dienas vai līdz citam nolēmumā norādītam datumam. Izdevēja Puse var grozīt vai atsaukt, atzīt par spēkā neesošu vai anulēt iepriekšēju nolēmumu, ja nolēmuma pamatā ir nepareiza, nepilnīga, nepatiesa vai maldinoša informācija, administratīva kļūda vai ja ir notikušas izmaiņas tiesību aktos, būtiskajos faktos vai apstākļos, kas ir nolēmuma pamatā.

4. Puse var atteikties izdot iepriekšēju nolēmumu, ja pieteikumā izvirzītais jautājums tiek izskatīts administratīvi vai tiesā vai ja pieteikums nav saistīts ar iepriekšējā nolēmuma paredzēto izmantošanu vai muitas procedūras paredzēto izmantošanu. Ja Puse atsakās izdot iepriekšēju nolēmumu, tā nekavējoties rakstiski informē pieteikuma iesniedzēju, norādot attiecīgos faktus un sava lēmuma pamatojumu.

5. Katra Puse publicē vismaz:

- a) prasības iepriekšējā nolēmuma pieprasījumam, tai skaitā iesniedzamo informāciju un tās formātu;

b) laiku posmu, kurā tā izdos iepriekšēju nolēmumu, un

c) termiņu, cik ilgi iepriekšējais nolēmums ir spēkā.

6. Ja Puse atsauc, maina, padara par spēkā neesošu vai anulē iepriekšēju nolēmumu, tā pieteikuma iesniedzējam rakstiski par to paziņo, norādot attiecīgos faktus un sava lēmuma pamatojumu. Puse var atsaukt, mainīt, padarīt par spēkā neesošu vai anulēt iepriekšēju nolēmumu ar atpakaļejošu spēku tikai tad, ja nolēmuma pamatā ir bijusi nepilnīga, nepareiza, kļūdaina vai maldinoša informācija.

7. Puses izdots iepriekšējs nolēmums ir saistošs konkrētajai Pusei attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju, kurš to pieprasījis. Puse var paredzēt, ka iepriekšējais nolēmums ir saistošs pieteikuma iesniedzējam.

8. Katra Puse pēc turētāja rakstiska pieprasījuma nodrošina, ka iepriekšējais nolēmums vai lēmums par tā grozīšanu, atsaukšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu tiek pārskatīts.

9. Katra Puse cenšas darīt publiski pieejamu informāciju par iepriekšējiem nolēmumiem, ņemot vērā vajadzību aizsargāt persondatus un konfidenciālo komerciālo informāciju.

10. Katra Puse nekavējoties un parasti 150 dienu laikā pēc visas nepieciešamās informācijas saņemšanas izdod iepriekšēju nolēmumu. Šo laiku posmu var pagarināt saskaņā ar Puses normatīvajiem aktiem, ja ir vajadzīgs papildu laiks, lai nodrošinātu, ka iepriekšēji nolēmumi tiek izdoti pareizi un vienoti. Šādā gadījumā Puse informē pieteikuma iesniedzēju par pagarinājuma iemeslu un ilgumu.

4.13. PANTS

Muitas brokeri

Puses muitas noteikumi un procedūras neprasa obligāti izmantot muitas brokerus. Katra Puse paziņo un publicē savus pasākumus attiecībā uz muitas brokeru izmantošanu. Licencējot muitas brokerus, katra Puse piemēro pārredzamus, nediskriminējošus un samērīgus noteikumus.

4.14. PANTS

Muitas vērtības noteikšana

1. Katra Puse nosaka preču muitas vērtību saskaņā ar Līguma par muitas vērtības noteikšanu I daļu. Šajā nolūkā Līguma par muitas vērtības noteikšanu I daļa *mutatis mutandis* tiek iekļauta šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu.
2. Puses sadarbojas, lai rastu kopīgu pieeju jautājumiem par muitas vērtības noteikšanu.

4.15. PANTS

Pirmsnosūtīšanas inspekcijas

Puse nepieprasa obligāti veikt pirmsnosūtīšanas inspekcijas, kā noteikts PTO Nolīgumā par pirmsnosūtīšanas inspekciju.

4.16. PANTS

Pārskatīšana un pārsūdzība

1. Katra Puse paredz efektīvas, ātras, nediskriminējošas un viegli pieejamas procedūras, kas garantē tiesības pārsūdzēt muitas vai citu kompetento iestāžu administratīvos aktus, nolēmumus un lēmumus, kuri ietekmē preču importu, eksportu vai tranzītu.
2. Katra Puse nodrošina, ka ikvienai personai, par kuru Puse izdod šādu nolēmumu vai lēmumu vai attiecībā uz kuru tā pieņem administratīvu aktu, ir pieejama iespēja:
 - a) administratīvi pārsūdzēt vai prasīt pārskatīšanu administratīvā iestādē, kura ir augstākstāvoša par amatpersonu vai biroju, kas izdevis lēmumu, vai ir neatkarīga no tā, vai
 - b) nolēmumu, lēmumu vai administratīvo aktu pārsūdzēt vai prasīt tā pārskatīšanu tiesā.

3. Katra Puse nodrošina, ka gadījumā, ja lēmums par pārsūdzību vai pārskatīšanu saskaņā ar 2. punkta a) apakšpunktu nav pieņemts termiņā, kas paredzēts tās normatīvajos aktos, vai nav pieņemts bez liekas kavēšanās, lūgumraksta iesniedzējam ir tiesības uz turpmāku pārsūdzību vai izskatīšanu administratīvā kārtā vai tiesā vai jebkādu citu vēršanos tiesu iestādē saskaņā ar minētās Puses normatīvajiem aktiem.

4. Katra Puse nodrošina, ka lūgumraksta iesniedzējs rakstiski, tai skaitā elektroniski, tiek informēts par administratīvā lēmuma pamatojumu, lai lūgumraksta iesniedzējs vajadzības gadījumā varētu izmantot pārsūdzības vai pārskatīšanas procedūras.

4.17. PANTS

Attiecības ar darījumu aprindām

1. Ņemot vērā vajadzību ar tirdzniecības pārstāvjiem savlaicīgi un regulāri apspriest tiesību aktu priekšlikumus un vispārējās procedūras, kas saistītas ar muitas un tirdzniecības atvieglošanas jautājumiem, katras Puses muitas pārvalde apspriežas ar attiecīgās Puses darījumu aprindām.

2. Katra Puse nodrošina, ja tas iespējams, ka to attiecīgajās muitas un saistītajās prasībās un procedūrās arī turpmāk tiek ņemtas vērā darījumu aprindu vajadzības, ka tās ievēro starptautiski atzītu paraugpraksi un pēc iespējas mazāk ierobežo tirdzniecību.

4.18. PANTS

Apvienotā muitas sadarbības komiteja

1. Šis pants papildina un precizē 24.4. pantu (Specializētās komitejas).
2. Apvienotajai muitas sadarbības komitejai attiecībā uz nodaļām un noteikumiem, kas ir tās kompetencē saskaņā ar 24.4. panta (Specializētās komitejas) 1. punktu, izņemot 3. nodaļu (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras), ir šādas funkcijas:
 - a) apzināt jomas, kuru īstenošana un darbība ir uzlabojama, un
 - b) meklēt piemērotus veidus un metodes, lai panāktu savstarpēji saskaņotus risinājumus visiem jautājumiem, kas var rasties.
3. Apvienotā muitas sadarbības komiteja var pieņemt lēmumus saistībā ar jomām, kas minētas 4.2. panta (Sadarbība muitas jomā un savstarpēja administratīvā palīdzība) 2. punktā, tai skaitā, ja tā uzskata par vajadzīgu, minētā panta 2. punkta d) un f) apakšpunkta īstenošanas nolūkā.

5. NODAĻA

TIRDZNIECĪBAS AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI

A IEDAĻA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

5.1. PANTS

Preferenciālo izcelsmes noteikumu nepiemērošana

B iedaļas (Antidempinga un kompensācijas maksājumi) un C iedaļas (Globālie aizsardzības pasākumi) nolūkos nepiemēro preferenciālos izcelsmes noteikumus atbilstīgi 3. nodaļai (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras).

5.2. PANTS

Strīdu izšķiršanas nepiemērošana

Nolīguma 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana) nepiemēro šīs nodaļas B iedaļai (Antidempinga un kompensācijas maksājumi) un C iedaļai (Globālie aizsardzības pasākumi).

B IEDAĻA

ANTIDEMPINGA UN KOMPENSĀCIJAS MAKSĀJUMI

5.3. PANTS

Pārredzamība

1. Tirdzniecības aizsardzības pasākumi būtu jāizmanto pilnīgā saskaņā ar attiecīgajām PTO prasībām, un to pamatā vajadzētu būt taisnīgai un pārredzamai sistēmai.
2. Neskarot Antidempinga nolīguma 6.5. pantu un SKP nolīguma 12.4. pantu, Puses iespējami drīz pēc jebkuras pagaidu pasākumu noteikšanas un pirms galīgā lēmuma pieņemšanas nodrošina pilnīgu un pamatotu informāciju par visiem būtiskajiem faktiem un apsvērumiem, pamatojoties uz kuriem pieņemts lēmums piemērot galīgos pasākumus. Informāciju sniedz rakstiski un ieinteresētajām personām nodrošina pietiekami daudz laika iesniegt piezīmes.
3. Katrai ieinteresētajai personai tiek dota iespēja tikt uzklautai, lai tā paustu savu viedokli antidempinga vai kompensāciju izmeklēšanā – ar noteikumu, ka tas nevajadzīgi neaizkavē izmeklēšanu.

5.4. PANTS

Sabiedrības interešu ievērošana

1. Puse var atturēties no antidempinga vai kompensācijas pasākumu piemērošanas otras Puses precēm, ja, pamatojoties uz informāciju, kas izmeklēšanas laikā darīta pieejama saskaņā ar minētās Puses normatīvo aktu prasībām, var secināt, ka šādu pasākumu piemērošana nav sabiedrības interesēs.
2. Pieņemot galīgo lēmumu par maksājumu noteikšanu, katra Puse saskaņā ar saviem normatīvajiem aktiem ņem vērā informāciju, ko sniegušas attiecīgās ieinteresētās personas, tās var būt iekšzemes ražošanas nozares pārstāvji, importētāji un to reprezentatīvās apvienības, reprezentatīvi lietotāji un reprezentatīvas patērētāju organizācijas.

5.5. PANTS

Mazākā maksājuma noteikums

Ja Puse nosaka antidempinga maksājumu otras Puses precēm, šāda maksājuma summa nepārsniedz dempinga starpību. Ja maksājums, kas ir mazāks par dempinga starpību, ir pietiekams, lai novērstu kaitējumu iekšzemes ražošanas nozarei, Puse pieņem šādu mazāku maksājumu saskaņā ar saviem normatīvajiem aktiem.

C IEDAĻA

GLOBĀLIE AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI

5.6. PANTS

Pārredzamība

1. Pēc otras Puses pieprasījuma Puse, kas sāk globālu aizsardzības pasākuma izmeklēšanu vai plāno piemērot globālos aizsardzības pasākumus, nekavējoties sniedz rakstisku paziņojumu ar visu attiecīgo informāciju, kura bijusi globālās aizsardzības pasākuma izmeklēšanas sākšanas vai aizsardzības pasākumu piemērošanu pamatā, tai skaitā attiecīgā gadījumā par pagaidu konstatējumiem. Tas neskar Vienošanās par aizsardzības pasākumiem 3.2. pantu.
2. Katra Puse cenšas noteikt globālus aizsardzības pasākumus tādā veidā, kas vismazāk ietekmē tirdzniecību starp Pusēm.
3. Šā panta 2. punkta nolūkā, ja Puse uzskata, ka ir izpildītas juridiskās prasības galīgo aizsardzības pasākumu noteikšanai, Puse, kas plāno piemērot šādus pasākumus, par to paziņo otrai Pusei un cenšas nodrošināt pienācīgu iespēju iepriekš apspriesties ar minēto Pusi, lai pārskatītu saskaņā ar 1. punktu sniegto informāciju un apmainītos ar viedokļiem par ierosinātajiem pasākumiem, pirms tiek pieņemts galīgais lēmums.

D IEDAĻA

DIVPUSĒJI AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI

5.7. PANTS

Definīcijas

Šajā iedaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “divpusējs aizsardzības pasākums” ir pasākums, kas aprakstīts 5.8. pantā (Divpusēja aizsardzības pasākuma piemērošana);
- b) “iekšzemes ražošanas nozare” ir – attiecībā uz importētam precēm – līdzīgu vai tieši konkurējošu preču ražotāju kopums, kas darbojas vienas Puses teritorijā, vai ražotāji, kuru līdzīgu vai tieši konkurējošu preču kopējais saražotais apjoms veido lielāko daļu no minēto preču kopējā iekšzemes ražošanas apjoma;
- c) “nopietna pasliktināšanās” ir lielas grūtības ekonomikas nozarē, kas ražo līdzīgus vai tieši konkurējošus produktus;
- d) “nopietns kaitējums” ir ievērojama vispārēja stāvokļa pasliktināšanās kādā iekšzemes ražošanas nozarē;

- e) “nopietnas pasliktināšanās draudi” ir nopietna pasliktināšanās, kas, pamatojoties uz faktiem, nevis tikai uz apgalvojumiem, pieņēmumiem vai mazticamu iespējamību, ir nepārprotami nenovēršama;
- f) “nopietna kaitējuma draudi” ir nopietns kaitējums, kas, pamatojoties uz faktiem, nevis tikai uz apgalvojumiem, pieņēmumiem vai mazticamu iespējamību, ir nepārprotami nenovēršams, un
- g) “pārejas laiks” ir septiņu gadu laikposms pēc šā nolīguma stāšanās spēkā.

5.8. PANTS

Divpusēja aizsardzības pasākuma piemērošana

1. Neskarot Pušu tiesības un pienākumus atbilstoši C iedaļai (Globālie aizsardzības pasākumi), ja muitas nodokļa samazināšanas vai atcelšanas saskaņā ar šo nolīgumu rezultātā preces, kuru izcelsme ir kādā no Pusēm, tiek importētas otras Puses teritorijā tādos palielinātos daudzumos absolūtā izteiksmē vai attiecībā pret iekšzemes ražošanas nozari un ar tādiem nosacījumiem, kas nodara vai draud nodarīt nopietnu kaitējumu otras Puses iekšzemes ražošanas nozarei, minētā otra Puse pārejas laikā un tikai saskaņā ar šajā iedaļā izklāstītajiem nosacījumiem un procedūrām var piemērot divpusēju aizsardzības pasākumu.
2. Divpusējie aizsardzības pasākumi, ko piemēro saskaņā ar 1. punktu, var būt tikai šādi:
 - a) muitas nodokļa likmes turpmākas samazināšanas apturēšana attiecīgajai precei saskaņā ar 2. nodaļu (Valsts režīms un preču tirgus pieejamība) vai

- b) muitas nodokļa likmes palielināšana attiecīgajai precei līdz apmēram, kas nepārsniedz mazāko no šādiem lielumiem:
 - i) lielākās labvēlības režīma piemērotā muitas nodokļa likmi, kas ir spēkā dienā, kad piemēro divpusējo aizsardzības pasākumu, vai
 - ii) lielākās labvēlības režīma piemērotā muitas nodokļa likmi, kas ir spēkā dienā tieši pirms šā nolīguma stāšanās spēkā.

5.9. PANTS

Divpusēja aizsardzības pasākuma standarti

- 1. Divpusēju aizsardzības pasākumu nepiemēro:
 - a) izņemot tādā mērā un tik ilgi, kāds var būt nepieciešams, lai novērstu vai labotu nopietnu kaitējumu vai tā draudus iekšzemes ražošanas nozarei vai ekonomiskās situācijas pasliktināšanos vai tās draudus tālākā reģionā vai tālākos reģionos;
 - b) laikposmā, kas pārsniedz divus gadus, un
 - c) pēc pārejas laika beigām.

2. Šā panta 1. punkta b) apakšpunktā minēto laikposmu var pagarināt par vienu gadu ar noteikumu, ka:

- a) importētājas Puses kompetentās izmeklēšanas iestādes, ievērojot 1. apakšiedaļā (Procedūras noteikumi, kas piemērojami divpusējiem aizsardzības pasākumiem) noteiktās procedūras, konstatē, ka pasākums joprojām ir nepieciešams, lai novērstu vai labotu nopietnu kaitējumu vai tā draudus iekšzemes ražošanas nozarei vai ekonomiskās situācijas pasliktināšanos vai tās draudus tālākā reģionā vai tālākos reģionos, un
- b) ir pierādījumi, ka iekšzemes ražošanas nozare pielāgojas, un aizsardzības pasākuma piemērošanas kopējais periods, ieskaitot sākotnējās piemērošanas periodu un katru tā pagarinājumu, nepārsniedz trīs gadus.

3. Ja Puse pārtrauc piemērot divpusēju aizsardzības pasākumu, muitas nodokļa likme ir likme, kas būtu bijusi spēkā attiecīgajai precei saskaņā ar 2.-A pielikumu (Tarifu atcelšanas grafiki).

4. Puses konkrētas preces importam, kam jau bijis piemērots šāds divpusējs aizsardzības pasākums, nekādus divpusējus aizsardzības pasākumus nepiemēro uz laikposmu, kas vienāds ar iepriekšējā divpusējā aizsardzības pasākuma ilgumu.

5. Puse attiecībā uz vienu un to pašu precī vienlaicīgi nepiemēro:

- a) divpusēju aizsardzības pasākumu, pagaidu divpusēju aizsardzības pasākumu vai tālāko reģionu aizsardzības pasākumu saskaņā ar šo nolīgumu, un

- b) aizsardzības pasākumu saskaņā ar *GATT* 1994 XIX pantu un Vienošanos par aizsardzības pasākumiem.

5.10. PANTS

Pagaidu divpusēji aizsardzības pasākumi

1. Kritiskos apstākļos, kad kavēšanās radītu grūti labojamu kaitējumu, Puse var piemērot pagaidu divpusēju aizsardzības pasākumu, iepriekš konstatējot skaidrus pierādījumus tam, ka otras Puses izcelsmes preces imports ir palielinājies muitas nodokļa samazināšanas vai atcelšanas saskaņā ar šo nolīgumu rezultātā un ka šāds imports rada nopietnu kaitējumu vai tā draudus iekšzemes ražošanas nozarei vai ekonomiskās situācijas pasliktināšanos vai tās draudus tālākā reģionā vai tālākos reģionos.
2. Pagaidu divpusēja aizsardzības pasākuma ilgums nepārsniedz 200 dienas. Šajā laikposmā Puse ievēro attiecīgos procedūras noteikumus, kas izklāstīti 1. apakšiedaļā (Procedūras noteikumi, kas piemērojami divpusējiem aizsardzības pasākumiem).
3. Muitas nodokli, kas uzlikts pagaidu divpusējā aizsardzības pasākuma rezultātā, nekavējoties atmaksā, ja 1. apakšiedaļā (Procedūras noteikumi, kas piemērojami divpusējiem aizsardzības pasākumiem) minētajā turpmākajā izmeklēšanā netiek konstatēts, ka tādas preces importa pieaugums, uz kuru attiecas pagaidu divpusējais aizsardzības pasākums, rada nopietnu kaitējumu vai tā draudus iekšzemes ražošanas nozarei vai ekonomiskās situācijas pasliktināšanos vai tās draudus tālākā reģionā vai tālākos reģionos.

4. Jebkura pagaidu divpusējā aizsardzības pasākuma ilgumu ieskaita kā daļu no laikposma, kas noteikts 5.9. panta (Divpusējo aizsargpasākumu standarti) 1. punkta b) apakšpunktā.
5. Puse, kas piemēro pagaidu divpusēju aizsardzības pasākumu, nekavējoties informē otru Pusi šādu pagaidu divpusējo aizsargpasākumu piemērošanas brīdī.
6. Pēc otras Puses pieprasījuma nekavējoties pēc pagaidu divpusējā aizsardzības pasākuma piemērošanas notiek apspriedes.

5.11. PANTS

Tālākie reģioni

1. Ja jebkuru Jaunzēlandes izcelsmes ražojumu tieši importē viena vai vairāku Savienības tālāko reģionu teritorijā¹ tādos palielinātos daudzumos un ar tādiem nosacījumiem, kas izraisa vai draud izraisīt nopietnu ekonomiskās situācijas pasliktināšanos attiecīgajā tālākajā reģionā vai reģionos, Savienība pēc alternatīvu risinājumu izskatīšanas izņēmuma kārtā var piemērot divpusējus aizsardzības pasākumus, kas attiecas tikai uz attiecīgā reģiona vai reģionu teritoriju.

¹ Šā nolīguma spēkā stāšanās dienā Savienības tālākie reģioni ir Gvadelupa, Francijas Gviāna, Martinika, Reinjona, Majota, Senmartēna, Azoru salas, Madeira un Kanāriju salas. Arī valstij vai aizjūras teritorijai, kas ar Eiropadomes lēmumu saskaņā ar LESD 355. panta 6. punktā izklāstīto procedūru maina savu statusu un kļūst par tālāko reģionu, no minētā lēmuma pieņemšanas dienas piemēro šo pantu. Ja kāds Savienības tālākais reģions saskaņā ar to pašu procedūru maina savu statusu un vairs nav tālākais reģions, šo pantu attiecīgi vairs nepiemēro no Eiropadomes lēmuma pieņemšanas dienas. Savienība paziņo Jaunzēlandei visas izmaiņas attiecībā uz teritorijām, ko uzskata par Savienības tālākajiem reģioniem.

2. Piemērojot 1. punktu, nopietnu pasliktināšanos konstatē, pamatojoties uz objektīviem faktoriem, tai skaitā šādiem elementiem:

- a) importa apjoma palielinājums absolūtā vai relatīvā izteiksmē attiecībā pret iekšzemes ražošanu vai importu no citiem avotiem un
- b) šāda importa ietekme uz attiecīgās ražošanas nozares vai attiecīgās tautsaimniecības nozares stāvokli, tai skaitā uz pārdošanas apjomu, ražošanu, finansiālo situāciju un nodarbinātību.

3. Neskarot 1. punktu, šo iedaļu *mutatis mutandis* piemēro visiem aizsardzības pasākumiem, kas pieņemti saskaņā ar šo pantu.

5.12. PANTS

Kompensācija un koncesiju pārtraukšana

1. Ne vēlāk kā 30 dienas pēc divpusējā aizsardzības pasākuma piemērošanas dienas Puse, kas piemēro minēto pasākumu, dod iespēju apspriesties ar otru Pusi, lai savstarpēji vienotos par atbilstīgu tirdzniecības liberalizācijas kompensāciju koncesiju veidā, kurām ir būtībā līdzvērtīga ietekme uz tirdzniecību.

2. Ja 1. punktā minētās apspriešanās rezultātā 30 dienu laikā pēc pirmās apspriešanās dienas netiek panākta vienošanās par tirdzniecības liberalizācijas kompensāciju, Puse, kuras izcelsmes precei piemēro aizsardzības pasākumu, var apturēt būtībā līdzvērtīgu koncesiju piemērošanu tās Puses tirdzniecībai, kura piemēro divpusējo aizsardzības pasākumu.

3. Pienākumu sniegt kompensāciju saskaņā ar 1. punktu un tiesības apturēt koncesijas saskaņā ar 2. punktu piemēro tikai tik ilgi, kamēr tiek saglabāts divpusējais aizsardzības pasākums.

4. Neatkarīgi no 3. punkta tajā minētās apturēšanas tiesības neīsteno divpusējā aizsardzības pasākuma pirmo 24 mēnešu spēkā esamības laikā, ar noteikumu, ka divpusējais aizsardzības pasākums tika piemērots importa absolūta palielinājuma rezultātā un ka šāds aizsardzības pasākums atbilst šā nolīguma noteikumiem.

1. APAKŠIEDAĻA

PROCEDŪRAS NOTEIKUMI, KAS PIEMĒROJAMI DIVPUSĒJIEM AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM

5.13. PANTS

Piemērojamie tiesību akti

Šo apakšiedaļu piemēro divpusējiem aizsardzības pasākumiem, uz kuriem attiecas D iedaļa (Divpusējie aizsardzības pasākumi) un kurus piemēro Puses kompetentā izmeklēšanas iestāde. Gadījumos, uz kuriem neattiecas šī apakšiedaļa, kompetentā izmeklēšanas iestāde piemēro noteikumus, kas paredzēti tās iekšzemes tiesību aktos, ar noteikumu, ka šie noteikumi atbilst šīs iedaļas noteikumiem.

5.14. PANTS

Izmeklēšanas procedūra

1. Puse piemēro divpusēju aizsardzības pasākumu tikai pēc tam, kad tās kompetentās izmeklēšanas iestādes ir veikušas izmeklēšanu saskaņā ar Vienošanās par aizsardzības pasākumiem 3. pantu un 4. panta 2. punkta a) un c) apakšpunktu. Šajā nolūkā Vienošanās par aizsardzības pasākumiem 3. pants un 4. panta 2. punkta a) un c) apakšpunkts *mutatis mutandis* tiek iekļauti šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu.
2. Lai piemērotu divpusēju aizsardzības pasākumu, kompetentā izmeklēšanas iestāde, pamatojoties uz objektīviem pierādījumiem, pierāda, ka pastāv cēloņsakarība starp attiecīgā ražojuma importa pieaugumu un nopietnu kaitējumu vai tā draudiem. Kompetentā izmeklēšanas iestāde pārbauda arī citus zināmos faktorus, kas nav importa pieaugums, lai nodrošinātu, ka šo citu faktoru radītais kaitējums netiek attiecināts uz importa pieaugumu.
3. Izmeklēšanu vienmēr pabeidz viena gada laikā pēc tās uzsākšanas dienas.

5.15. PANTS

Paziņošana un konsultācijas

1. Puse nekavējoties rakstiski informē otru Pusi, ja tā:
 - a) sāk divpusējo aizsardzības pasākuma izmeklēšanu saskaņā ar šo nodaļu;

- b) konstatē, ka importa pieaugums rada nopietnu kaitējumu vai tā draudus vai ekonomiskās situācijas pasliktināšanos vai tās draudus tālākā reģionā vai tālākos reģionos;
- c) nolemj piemērot pagaidu divpusēju aizsardzības pasākumu vai piemērot vai pagarināt divpusēju aizsardzības pasākumu vai
- d) nolemj mainīt iepriekš pieņemtu divpusējo aizsardzības pasākumu.

2. Puse iesniedz otrai Pusei sūdzības publisko versiju un savu kompetento izmeklēšanas iestāžu ziņojumu, kas prasīts Vienošanās par aizsardzības pasākumiem 3. pantā.

3. Ja Puse saskaņā ar 1. punkta c) apakšpunktu paziņo otrai Pusei, ka tā piemēro vai paplašina divpusēju aizsardzības pasākumu, minētā Puse savā paziņojumā iekļauj visu attiecīgo informāciju, piemēram:

- a) pierādījumus, ka saskaņā ar šo nolīgumu veiktas muitas nodokļa samazināšanas vai atcelšanas rezultātā otras Puses preču importa pieaugums rada nopietnu kaitējumu vai tā draudus iekšzemes ražošanas nozarei vai ekonomiskās situācijas pasliktināšanos vai tās draudus tālākā reģionā vai tālākos reģionos;
- b) precīzu tās preces aprakstu, uz kuru attiecas divpusējais aizsardzības pasākums, tai skaitā tās pozīciju vai apakšpozīciju harmonizētajās sistēmā, kas ir 2.-A pielikuma (Tarifu atcelšanas grafiki) pamatā;

- c) precīzu divpusējā aizsardzības pasākuma aprakstu;
- d) divpusējā aizsardzības pasākuma piemērošanas datumu, tā paredzamo ilgumu un attiecīgā gadījumā pasākuma pakāpeniskas liberalizācijas grafiku un
- e) divpusējā aizsardzības pasākuma pagarināšanas gadījumā — pierādījumus, ka attiecīgā iekšzemes ražošanas nozare pielāgojas.

4. Pēc tās Puses pieprasījuma, uz kuras precēm attiecas divpusējo aizsardzības pasākumu procedūra saskaņā ar šo nodaļu, Puse, kas veic minēto procedūru, sniedz atbilstošu iespēju apspriesties ar pieprasījuma iesniedzēju Pusi, pirms tiek pieņemts galīgais lēmums piemērot aizsardzības pasākumus, apspriešanās mērķis ir pārskatīt saskaņā ar 1. punktu sniegto paziņojumu vai jebkuru publisku paziņojumu vai ziņojumu, ko kompetentā izmeklēšanas iestāde izdevusi saistībā ar procedūru, un apmainīties ar viedokļiem par ierosināto pasākumu un panākt vienošanos par 5.12. pantā (Koncesiju kompensācija un apturēšana) paredzētajām kompensācijām.

6. NODAĻA

SANITĀRIE UN FITOSANITĀRIE PASĀKUMI

6.1. PANTS

Mērķis un vispārīgie noteikumi

1. Šīs nodaļas mērķi ir šādi:
 - a) aizsargāt cilvēku, dzīvnieku un augu veselību Pušu attiecīgajās teritorijās, vienlaikus atvieglojot tirdzniecību starp Pusēm;
 - b) nodrošināt, ka Pušu sanitārie un fitosanitārie pasākumi nerada nevajadzīgus šķēršļus tirdzniecībai;
 - c) atvieglot SFS līguma, starptautisko standartu un saistīto dokumentu īstenošanu, jo īpaši reģionalizāciju un līdzvērtību;
 - d) turpināt sadarbību starptautiskajās standartizācijas struktūrās;
 - e) veicināt pārredzamību katras Puses sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanā un izpratni par to;

- f) pastiprināt Pušu sadarbību un atzīt to kopīgos mērķus, lai apkarotu rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem (turpmāk “AMR”), un
 - g) uzlabot saziņu, sadarbību un to sanitāro un fitosanitāro jautājumu risināšanu, kuri var ietekmēt tirdzniecību starp Pusēm.
2. Attiecībā uz SFS līgumu Puses jo īpaši uzsver:
- a) principu, ka to sanitāro un fitosanitāro pasākumu pamatā ir riska novērtējums saskaņā ar SFS līguma 5. pantu un citiem attiecīgiem noteikumiem, un
 - b) pagaidu SFS pasākumu koncepciju.

6.2. PANTS

Piemērošanas joma

- 1. Puses apstiprina savas attiecīgās tiesības un pienākumus saskaņā ar Sanitāro nolīgumu.
- 2. Ievērojot 3. punktu, šo nodaļu piemēro:
 - a) Puses sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem, kas var ietekmēt tirdzniecību starp Pusēm, un

b) sadarbībai *AMR* jomā.

3. Šo nodaļu nepiemēro Puses pasākumiem vai jautājumiem, uz kuriem attiecas Sanitārais nolīgums.

6.3. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) SFS līguma A pielikumā ietvertās definīcijas;
- b) definīcijas, kas pieņemtas Pārtikas kodeksa komisijas aizgādībā;
- c) definīcijas, kas pieņemtas Pasaules Dzīvnieku veselības organizācijas (turpmāk “*WOAH*”) aizgādībā;
- d) definīcijas, kas pieņemtas Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas (turpmāk “*IPPC*”) aizgādībā;
- e) “kompetentā iestāde” ir valdības struktūra, kas minēta 6.-A pielikumā (Kompetentās iestādes) un ietver attiecīgās valsts augu aizsardzības organizācijas, un

- f) “importa pārbaude” ir novērtējums, kas var ietvert inspekciju, pārbaudi, paraugu ņemšanu, dokumentācijas, testu, tai skaitā laboratorijas, organoleptisko vai identitātes, vai procedūru pārskatīšanu, ko uz importētājas Puses robežas veic importētājas Puses kompetentā iestāde ar mērķi noteikt, vai sūtījums atbilst importētājas Puses SFS prasībām.

6.4. PANTS

Specifiski ar augu veselību saistīti nosacījumi

1. Saskaņā ar piemērojamajiem standartiem, par kuriem panākta vienošanās atbilstoši *IPPC*, Puses apmainās ar informāciju par savu kaitīgo organismu statusu to attiecīgajās teritorijās. Pēc vienas Puses pieprasījuma otra Puse sniedz kaitīgo organismu kategorizācijas un saistīto fitosanitāro pasākumu pamatojumu.
2. Saistībā ar kaitīgo organismu kategorizāciju katra Puse izveido un atjaunina sarakstu ar reglamentētajiem kaitīgajiem organismiem augiem un augu produktiem, attiecībā uz kuriem pastāv fitosanitāras bažas. Minētais saraksts ietver:
 - a) karantīnas organismus, kuru sastopamība nav konstatēta nevienā tās teritorijas daļā;
 - b) karantīnas organismus, kas sastopami, bet nav plaši izplatīti un tiek oficiāli kontrolēti;
 - c) aizsargājamās zonas karantīnas organismus un
 - d) attiecīgā gadījumā reglamentētos nekarantīnas organismus.

3. Katra Puse ierobežo savas importa prasības augiem vai augu produktiem līdz prasībām, kas vajadzīgas, lai mazinātu reglamentēto kaitīgo organismu ieviešanas risku. Importa prasības aizsargājamās zonas karantīnas organismu radītā riska mazināšanai nepiemēro, ja vien nav zināms, ka kāda augu vai augu produktu galamērķis atrodas aizsargājamā zonā.

4. Importētājas Puses valsts augu aizsardzības organizācijas pirmseksporta inspekcijai nevajadzētu būt importētājas Puses prasībai, ja augu vai augu produktu pārbaude ir eksportētājas Puses nacionālās augu aizsardzības organizācijas kompetences jomā.

6.5. PANTS

Atzīšana par brīvu no kaitīgajiem organismiem

Ja reģionalizācija ir noteikta attiecībā uz teritoriju, kas brīva no kaitīgajiem organismiem, no kaitīgajiem organismiem brīvu ražošanas vietu, no kaitīgajiem organismiem brīvu ražotni vai aizsargājamu zonu augu un augu produktu nozarē:

- a) Puses atzīst no kaitīgajiem organismiem brīvu teritoriju, no kaitīgajiem organismiem brīvu ražošanas vietu un no kaitīgajiem organismiem brīvu ražotņu jēdzienus, kā norādīts attiecīgajos *IPPC* starptautiskajos fitosanitāro pasākumu standartos (“*ISPM*”);
- b) Puses akceptē otras Puses:
 - i) no kaitīgajiem organismiem brīvas teritorijas, no kaitīgajiem organismiem brīvas ražošanas vietas un no kaitīgajiem organismiem brīvas ražotnes un

- ii) oficiālās kontroles no kaitīgajiem organismiem brīvu teritoriju, no kaitīgajiem organismiem brīvu ražošanas vietu un no kaitīgajiem organismiem brīvu ražotņu izveidē un uzturēšanā;
- c) Jaunzēlande atzīst Savienības teritorijā esošo aizsargājamo zonu koncepciju par līdzvērtīgu no kaitīgajiem organismiem brīvai teritorijai, kā norādīts *IPPC ISPM 4* (“Prasības no kaitīgajiem organismiem brīvu teritoriju noteikšanai”);
- d) eksportētāja Puse, ja to pieprasa importētāja Puse, identificē no kaitīgajiem organismiem brīvas teritorijas, no kaitīgajiem organismiem brīvas ražošanas vietas, no kaitīgajiem organismiem brīvas ražotnes un aizsargājamās zonas un pēc importētājas Puses pieprasījuma sniedz pilnīgu paskaidrojumu un pamatojošus datus, kā paredzēts attiecīgajos *ISPM* vai kā citādi uzskatāms par piemērotu, un
- e) Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu grozīt 6.-B pielikumu (Augiem un augu produktiem piemērojamie reģionālie nosacījumi), lai noteiktu jebkuru citu jautājumu, kas varētu attiekties uz reģionalizāciju, vai lai precizētu jebkākus atbilstošus uz risku balstītus īpašus nosacījumus.

6.6. PANTS

Līdzvērtība

1. Puses apliecina, ka līdzvērtības atzīšana ir svarīgs līdzeklis tirdzniecības veicināšanai.

2. Nosakot līdzvērtību konkrētam SFS pasākumam, pasākumu grupai vai uz sistēmaptveroša pamata, katra Puse ņem vērā attiecīgos PTO Sanitāro un fitosanitāro pasākumu komitejas (turpmāk “PTO SFS komiteja”) norādījumus un starptautiskos standartus, pamatnostādnes un ieteikumus. Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu papildu norādījumus un procedūras 6.-C pielikumā (SFS pasākumu līdzvērtības atzīšana) minētās līdzvērtības noteikšanai, atzīšanai un saglabāšanai.
3. Pēc eksportētājas Puses pieprasījuma importētāja Puse samērīgā laikposmā izskaidro sava SFS pasākuma mērķi un pamatojumu un skaidri identificē risku, ko paredzēts novērst ar SFS pasākumu.
4. Importētāja Puse atzīst SFS pasākuma līdzvērtību, ja eksportētāja Puse objektīvi pierāda, ka tās pasākums sasniedz importētājas Puses atbilstošu aizsardzības līmeni (turpmāk “ALOP”) attiecībā uz cilvēku, dzīvnieku vai augu veselību.
5. Ja līdzvērtības novērtējuma rezultātā importētāja Puse negūst līdzvērtības konstatējumu, importētāja Puse sniedz eksportētājai Pusei sava lēmuma pamatojumu.
6. Neskarot 6.8. panta (Sertifikācija) 6. punktu, Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu grozīt 6.-C pielikumu (SFS pasākumu līdzvērtības atzīšana), lai:
 - a) noteiktu eksportētājas Puses preču veidus, kurus importētāja Puse atzīst par tādiem, uz kuriem attiecas SFS pasākums, kas ir līdzvērtīgs Puses pašas pasākumam, vai nosaka eksportētājas Puses oficiālās kontroles, kuras importētāja Puse atzīst par līdzvērtīgām Puses pašas kontrolei, un

- b) precizētu visus piemērotos uz risku balstītos īpašos apstākļus vai jebkuru saskaņotu kaitīgā organisma vai slimības statusu.
7. Ja Puse groza SFS pasākumu tā, ka tās ieskatā tas neietekmē līdzvērtības konstatējumu, kā precizēts šajā nodaļā, noteikšanu piemēro attiecīgo tiesību aktu vai noteikumu, ar kuriem groza SFS pasākumu, jaunākajai redakcijai.
8. Ja Puse uzskata, ka ir ietekmēts iepriekšējais līdzvērtības konstatējums, tā par to paziņo otrai Pusei.
9. Ja importētāja Puse groza SFS pasākumu un uzskata, ka tas var ietekmēt šajā nodaļā noteikto līdzvērtības konstatējumu, tā:
- a) objektīvi apsver, vai iepriekšējais konstatējums vairs nav pietiekams, lai izpildītu tā *ALOP*, un
 - b) apspriežas ar eksportētāju Pusi un tad izlemj, vai konstatēšanu var turpināt ar īpašiem nosacījumiem vai bez tiem.

6.7. PANTS

Tirdzniecības nosacījumi un apstiprināšanas procedūras

1. Importētāja Puse dara publiski pieejamas savas fitosanitārās veselības prasības importam un procedūras, ko izmanto šo prasību noteikšanai.

2. Ja Puses kopīgi nosaka par prioritāti konkrētu augu vai augu produktu, importētāja Puse bez liekas kavēšanās, izņemot pienācīgi pamatotus gadījumus, nosaka īpašas importa prasības minētajam produktam.
3. Ja importa pieprasījums ir saņemts par konkrētu augu vai augu produktu, kas iepriekš apstiprināts importam no eksportētājas Puses, importētāja Puse novērtē riska profilu un, ja tiek konstatēts, ka tas ir tāds pats, bez liekas kavēšanās, izņemot pienācīgi pamatotus gadījumus, pabeidz apstiprināšanas procedūru.
4. Katra Puse nodrošina, ka bez liekas kavēšanās tiek veiktas un pabeigtas procedūras, ko izmanto, lai apstiprinātu importu no otras Puses, tai skaitā vajadzības gadījumā revīzijas un vajadzīgie likumdošanas vai administratīvie pasākumi apstiprināšanas procedūras pabeigšanai. Katra Puse jo īpaši izvairās no nevajadzīgiem vai nepamatoti apgrūtināšiem informācijas pieprasījumiem, tajos ietverot tikai nepieciešamo un ņemot vērā importētājai Pusei jau pieejamo informāciju, piemēram, informāciju par eksportētājas Puses piemērojamajiem normatīvajiem aktiem un revīzijas ziņojumiem.
5. Izņemot 6.5. pantā (Atzīšana par brīvu no kaitīgajiem organismiem) paredzēto, katra Puse piemēro savus fitosanitāros nosacījumus importam visā otras Puses teritorijā, kurā dominē tāds pats kaitīgā organisma statuss.
6. Neskarot 6.10. pantu (Ārkārtas pasākumi), katra Puse atzīst par līdzvērtīgām oficiālās kontroles, ko otra Puse piemēro tirdzniecībai, ar noteikumu, ka no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas eksportētājas Puses oficiālās kontroles sistēmās nav būtisku izmaiņu, kuras mazinātu importētājas Puses pārlicības līmeni.

7. Neskarot 6.10. pantu (Ārkārtas pasākumi), importētāja Puse neatsaka vai neaptur eksportētājas Puses preces importu tikai tāpēc, ka importētāja Puse pārskata savus SFS pasākumus, ja importētāja Puse pārskatīšanas sākšanas brīdī ir atļāvusi minētās preces importu no otras Puses.
8. Puses bez turpmākiem apstiprināšanas procesiem savstarpēji akceptē Pušu to uzņēmumu sarakstus, uz kuriem attiecas SFS pasākumi tirdzniecībai.
9. Katra Puse pēc pieprasījuma dara pieejamus otrai Pusei 8. punktā minētos uzņēmumu sarakstus.

6.8. PANTS

Sertifikācija

1. Attiecībā uz augu un augu produktu veselības sertifikāciju kompetentās iestādes piemēro principus, kas noteikti *IPPC ISPM 7* ("Eksporta sertifikācijas sistēma") un *ISPM 12* ("Fitosanitāro sertifikātu pamatnostādnes").
2. Katra Puse veicina elektronisko sertifikāciju un citas tehnoloģijas tirdzniecības atvieglošanai.
3. Neskarot 6.2. pantu (Darbības joma) un 6.10. pantu (Ārkārtas pasākumi), pārstrādātiem pārtikas produktiem, uz kuriem attiecas šī nodaļa, nepieprasa pārtikas nekaitīguma sertifikāciju, ja vien to nepamato riska analīze.

4. Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu grozīt 6.-E pielikumu (Sertifikācija), lai precizētu papildu norādījumus, procedūras un prasības attiecībā uz sertifikāciju.
5. Ja importētāja Puse ir akceptējusi eksportētājas Puses preču SFS pasākumu par līdzvērtīgu savam pasākumam, eksportētāja Puse oficiālajā veselības sertifikātā var iekļaut veselības apliecinājuma paraugu, kas sniegts 6.-E pielikuma (Sertifikācija) 1. iedaļā.
6. Ja importētāja Puse saskaņā ar 6.6. panta (Līdzvērtība) 7. punktu vai 8. punktu ir noteikusi, ka līdzvērtība ir saglabāta, importa veselības sertifikātā, kas paredzēts 6.-E pielikumā (Sertifikācija), ja tas iespējams, attiecīgā gadījumā norāda importētājas Puses sākotnējos normatīvos aktus.
7. Ja importētāja Puse konstatē, ka 6.-C pielikumā (SFS pasākumu līdzvērtības atzīšana) iekļauts īpašs nosacījums vairs nav nepieciešams, garantijas attiecībā uz šo īpašo nosacījumu vairs nav vajadzīgas, un Tirdzniecības komiteja pieņem lēmumu samērīgā laikposmā attiecīgi grozīt 6.-C pielikumu (SFS pasākumu līdzvērtības atzīšana).

6.9. PANTS

Pārredzamība, informācijas apmaiņa un tehniskas konsultācijas

1. Puses nekavējoties informē viena otru par jebkuru nozīmīgu:
 - a) epidemioloģiskas nozīmes atklājumu, kas var būt saistīts ar kāda produkta tirdzniecību starp Pusēm;

- b) pārtikas nekaitīguma jautājumu, kas saistīts ar kāda produkta tirdzniecību starp Pusēm, vai
- c) citu informāciju, kas vajadzīga šīs nodaļas pienācīgai īstenošanai.

2. Ja 1. punktā minētā informācija ir darīta pieejama ar paziņojumu PTO vai attiecīgajai starptautiskai standartizācijas iestādei saskaņā ar to noteikumiem vai Puses publiski pieejamā tīmekļa vietnē, 1. punkta prasību uzskata par izpildītu.

3. Ja kādai no Pusēm ir nopietnas bažas par SFS risku, tehniskas konsultācijas par šo situāciju pēc pieprasījuma notiek iespējami drīz un jebkurā gadījumā 14 dienu laikā pēc pieprasījuma nodošanas dienas.

4. Ja kādai Pusei ir nopietnas bažas par SFS pasākumu, ko ierosinājusi vai īstenojusi otra Puse, minētā Puse var lūgt otrai Pusei tehniskas konsultācijas. Puse, kurai iesniegts pieprasījums, sniedz atbildi ne vēlāk kā 30 dienās pēc pieprasījuma nodošanas dienas.

5. Attiecībā uz 3. un 4. punktu katra Puse cenšas sniegt visu informāciju, kas vajadzīga, lai izvairītos no tirdzniecības traucējumiem un ļautu Pusēm panākt savstarpēji pieņemamu risinājumu, kas efektīvi pārvaldītu jebkuru SFS risku.

6. Puses cenšas atrisināt visas bažas, kas rodas saistībā ar šīs nodaļas īstenošanu, izmantojot tehniskas konsultācijas¹ saskaņā ar šo pantu, pirms sāk strīdu izšķiršanu saskaņā ar 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana).

6.10. PANTS

Ārkārtas pasākumi

1. Ja Puse pieņem ārkārtas pasākumu, kas nepieciešams cilvēku, dzīvnieku vai augu dzīvības vai veselības aizsardzībai, Puses kompetentā iestāde 24 stundu laikā par to paziņo otras Puses kompetentajai iestādei. Ja kāda Puse lūdz tehniskās konsultācijas, lai pārrunātu ārkārtas SFS pasākumu, tām jānotiek 14 dienu laikā pēc paziņojuma par ārkārtas SFS pasākumu nodošanas dienas. Puses izskata jebkādu tehniskajās konsultācijās sniegto informāciju.
2. Puse, kura piemēro ārkārtas pasākumu, kad tā pieņem lēmumu par jebkuru sūtījumu, kas ārkārtas SPS pasākuma pieņemšanas laikā tiek pārvadāts starp Pusēm, izskata visu informāciju, ko laikus sniegusi eksportētāja Puse.

¹ Lielākai noteiktībai — tehniskās konsultācijas saskaņā ar šo pantu neaizstāj 26.3. pantā (Apspriešanās) paredzētās apspriedes, ja vien Puses nevienojas citādi.

3. Ja ārkārtas pasākums nopietni traucē vai aptur tirdzniecību, importētāja Puse iespējami drīz atsauc minēto pasākumu vai sniedz attiecīgu zinātnisku un tehnisku pamatojumu tā turpināšanai.

6.11. PANTS

Revīzijas

1. Lai saglabātu uzticēšanos šīs nodaļas īstenošanai, katrai Pusei ir tiesības veikt sistēmā balstītu revīziju attiecībā uz visu otras Puses kompetentās iestādes kontroles sistēmu vai tās daļu, lai noteiktu, vai tā darbojas, kā paredzēts.
2. Veicot revīziju, Puse ņem vērā attiecīgos PTO SFS komitejas norādījumus un starptautiskos standartus, pamatnostādnes un ieteikumus.
3. Visos revīziju veicošās Puses lēmumos vai darbībās, kas revīzijas rezultātā var nelabvēlīgi ietekmēt tirdzniecību, ņem vērā un tās ir samērīgas ar:
 - a) novērtēto risku, ko pamato objektīvi pierādījumi un pārbaudāmi dati, un
 - b) revīziju veicošās Puses zināšanām, attiecīgo pieredzi un uzticēšanos revidētajai Pusei.

4. Revīziju veicošā Puse pēc pieprasījuma sniedz revidētajai Pusei objektīvus pierādījumus un datus.
5. Revīziju veicošā Puse sedz savas ar revīzijām saistītās izmaksas.
6. Katra Puse nodrošina, ka ir ieviestas procedūras, lai novērstu tādas konfidenciālas informācijas izpaušanu, kas iegūta otras Puses kompetento iestāžu revīzijas laikā, tai skaitā procedūras konfidenciālas informācijas izņemšanai no galīgā revīzijas ziņojuma, kuru publisko.
7. Revīziju veicošā Puse ņem vērā visas revidētās Puses piezīmes par ziņojumu un nosaka, vai ziņojums vai tā daļa tiek publiskota vai tiek darīta pieejama ierobežotākā veidā.
8. Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu grozīt 6.-D pielikumu (Norādījumi un procedūras revīzijas vai pārbaudes veikšanai), lai noteiktu vai precizētu revīzijas pamatnostādnes un procedūras.

6.12. PANTS

Importa pārbaudes un maksas

1. Importētājai Pusei ir tiesības veikt importa pārbaudes, pamatojoties uz SFS riskiem, kas saistīti ar importu. Šīs pārbaudes veic bez liekas kavēšanās un ar minimālu ietekmi, kas traucē tirdzniecību.

2. Ja importa pārbaudes atklāj neatbilstību attiecīgajām importa prasībām, importētājas Puses veiktajā darbībā ir jāievēro starptautiskie standarti, tās pamatā jābūt saistītā riska novērtējumam un tā nevar ierobežot tirdzniecību vairāk nekā vajadzīgs, lai sasniegtu importētājas Puses *ALOP*.
3. Importētājas Puses kompetentā iestāde informē eksportētājas Puses kompetento iestādi par jebkuru neatbilstību, kas rada nopietnu risku cilvēku, dzīvnieku vai augu veselībai.
4. Importētājas Puses kompetentā iestāde informē neatbilstošā sūtījuma importētāju vai tā pārstāvi, tai skaitā norāda neatbilstības iemeslu, un sniedz tiem lēmuma pārskatīšanas iespēju. Importētājas Puses kompetentā iestāde izskata visu attiecīgo informāciju, kas iesniegta, lai palīdzētu pārskatīšanā.
5. Maksa, ko uzliek par procedūrām attiecībā uz importētiem produktiem, nav lielāka par maksu, ko iekasē par līdzīgu vietējo ražojumu salīdzināmām pārbaudēm, un nav lielāka par pakalpojuma faktiskajām izmaksām.
6. Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu grozīt 6.-F pielikumu (Importa pārbaudes un maksas), lai noteiktu importa pārbaudžu biežumu un maksas konkrētām precēm, uz kurām attiecas šī nodaļa.

6.13. PANTS

Zinātniskā pamatotība un pārredzamība konkrētos atļaujas piešķiršanas¹ procesos

1. Puses atzīst, ka atļaujas piešķiršanas procesi balstās uz pamatotām zinātnes atziņām un tiek veikti pārredzamā veidā, lai veidotu un saglabātu sabiedrības uzticēšanos un paļāvību. Puses sadarbojas, lai palielinātu šo procesu noturību un pārredzamību.
2. Puses apliecina, ka to attiecīgie atļauju piešķiršanas procesi ir paredzēti, lai nodrošinātu salīdzināmus rezultātus, un ka ir vēlama sadarbība šajā jomā.
3. Ja persona, kas ir atbildīga par to, lai nodrošinātu, ka tās kontrolē esošs uzņēmums izpilda prasības tirdzniecības atļaujas saņemšanai, pasūta zinātniskus pētījumus zinātniskā iestādē², kura atrodas kādā Pusē, un pētījumu mērķis ir pamatot atļaujas pieteikumu saistībā ar konkrētiem atļaujas piešķiršanas procesiem otrā Pusē, un par to tiek informēta Puse, kurā atrodas zinātniskā iestāde, abas Puses cenšas savstarpēji apmainīties ar šādu informāciju.

¹ Atļaujas piešķiršanas procesi saskaņā ar šo pantu attiecas uz visām pirmstirdzniecības atļaujām pārtikas aprites jomā: t. i., ģenētiski modificētu organismu kultivēšana/ģenētiski modificēta pārtika un barība, barības piedevas, pārtikas piedevas/fermenti/aromatizētāji, kūpināšanas aromatizētāji, augu aizsardzības līdzekļi, jauni pārtikas produkti, materiāli, kas nonāk saskarē ar pārtiku, veselīguma norādes un vitamīnu, minerālvielu un citu vielu pievienošana pārtikai.

² Šajā pantā “zinātniska iestāde” ir iestādes, kas par maksu veic zinātniskus pētījumus, piemēram, universitātes, laboratorijas un testēšanas vai pētniecības iestādes.

4. Puses var arī apmainīties ar informāciju par to atļaujas piešķiršanas procesiem.
5. Puse saskaņā ar šo pantu var pieprasīt faktu vākšanas apmeklējumu zinātniskajā iestādē, kas atrodas otrā Pusē, lai vāktu informāciju par to, kā zinātniskā iestāde piemēro attiecīgos standartus, kad tā veic zinātnisku pētījumu konkrētu atļaujas piešķiršanas procesu vajadzībām Pusē, kura pieprasa faktu vākšanas apmeklējumu.
6. Ja Puse vēlas veikt faktu vākšanas apmeklējumu, tā par to paziņo otrai Pusei ne vēlāk kā 60 dienas pirms šāda apmeklējuma.
7. Ja Puse vēlas veikt faktu vākšanas apmeklējumu un zinātniskā iestāde piekrīt šādam apmeklējumam, otras Puses amatpersonas apmeklējuma laikā var pavadīt apmeklētājas Puses amatpersonas.
8. Galīgo ziņojumu par visiem faktu vākšanas apmeklējumiem dara pieejamu abu Pušu kompetentajām iestādēm. Attiecīgās galīgā ziņojuma daļas dara pieejamas arī apmeklētajai zinātniskajai iestādei.
9. Jebkura šāda faktu vākšanas apmeklējuma izmaksas sedz tā Puse, kas pieprasa faktu vākšanas apmeklējumu.
10. Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu noteikt sīki izstrādātus īstenošanas noteikumus un visus vajadzīgos norādījumus attiecībā uz 3.–9. punktu.

6.14. PANTS

Rezistence pret antimikrobiālajiem līdzekļiem

1. Puses atzīst, ka *AMR* nopietni apdraud cilvēku un dzīvnieku veselību.
2. Puses saskaņā ar pieeju “Viena veselība” sadarbojas un veicina informācijas apmaiņu, tai skaitā attiecībā uz noteikumiem, pamatnostādņēm, valstu plāniem, standartiem, speciālajām zināšanām un pieredzi *AMR* jomā, un identificē kopējus viedokļus, intereses, prioritātes un politiku šajā jomā.
3. Puses apliecina, ka:
 - a) to attiecīgie regulatīvie standarti, pamatnostādnes un uzraudzības sistēmas attiecībā uz antimikrobiālajiem līdzekļiem nodrošina salīdzināmu kontroli un rezultātus veselības jomā;
 - b) to attiecīgo *AMR* stratēģiju uzmanības centrā ir antimikrobiālie līdzekļi, kas ir kritiski svarīgi cilvēku un dzīvnieku ārstēšanā un veselībā, un
 - c) abas Puses savās attiecīgajās stratēģijās un politikās īsteno iniciatīvas, ar kurām veicina to, ka pakāpeniski tiek izbeigta antibiotiku kā augšanas veicinātāju, jo īpaši medicīniskas nozīmes, lietošana, un samazina antimikrobiālo līdzekļu izmantošanu dzīvnieku audzēšanā.

4. Turklāt Puses:

- a) sadarbojas attiecīgos starptautiskos forumos, lai izstrādātu turpmākus kodeksus, pamatnostādnes, standartus, ieteikumus un iniciatīvas;
- b) nolūkā efektīvāk apkarot *AMR* sadarbojas starptautisku rīcības plānu jomā, jo īpaši attiecībā uz atbildīgu un piesardzīgu antimikrobiālo līdzekļu lietošanu, un
- c) Pušu attiecīgo stratēģiju un politikas ietvaros atbalsta saskaņotu starptautisku rīcības plānu un stratēģiju īstenošanu *AMR* jomā.

5. Jebkādas regulas, pamatnostādnes, stratēģiskos plānus, standartus un citas iniciatīvas attiecībā uz *AMR* neizmanto, lai izveidotu vai īstenotu pasākumus, kas ietekmē tirdzniecību, ja vien minētie pasākumi nav saderīgi ar SFS līgumu un attiecīgajiem šīs nodaļas noteikumiem.

6. SFS komiteja var izveidot tehnisku darba grupu *AMR* jautājumos.

6.15. PANTS

Krāpšana ar tirgotām precēm

1. Puses atzīst, ka starptautiskajā tirdzniecībā iesaistītu komercoperatoru krāpnieciskas darbības var:

- a) ietekmēt cilvēku, dzīvnieku, augu veselību un līdz ar to arī vidi un

b) mazināt godīgu komercpraksi un patērētāju uzticību.

2. Puses apmainās ar attiecīgo informāciju un sadarbojas, lai atturētu no prakses, kas neatbilst vai šķietami neatbilst to attiecīgajiem SFS pasākumiem vai kas maldina patērētājus un citas attiecīgās ieinteresētās personas.

6.16. PANTS

Īstenošana un resursi

Katra Puse nodrošina, ka tās kompetentajām iestādēm ir nepieciešamie resursi, lai efektīvi īstenotu šo nodaļu.

6.17. PANTS

Sanitāro un fitosanitāro pasākumu komiteja

1. Šis pants papildina un precizē 24.4. pantu (Specializētās komitejas).
2. Sanitāro un fitosanitāro pasākumu komitejai attiecībā uz šo nodaļu ir šādas funkcijas:
 - a) nodrošināt forumu informācijas apmaiņai par katras Puses regulatīvo sistēmu, tai skaitā par tās SFS pasākumu zinātnisko un riska novērtēšanas bāzi;

- b) apzināt sadarbības iespējas, tai skaitā tirdzniecības veicināšanas iniciatīvas un turpmākas darbības ar mērķi likvidēt nevajadzīgus šķēršļus tirdzniecībai starp Pusēm;
- c) veicināt sadarbību daudzpusējos forumos, tai skaitā attiecīgā gadījumā PTO SFS komitejā un starptautiskajās standartizācijas struktūrās;
- d) izveidot *ad hoc* darba grupas;
- e) nodrošināt forumu, kurā Puses agrīnā posmā viena otrai varētu sniegt informāciju par regulatīviem apsvērumiem saistībā ar SFS pasākumiem;
- f) neskarot 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana), darboties par forumu konkrētu tirdzniecības problēmu risināšanai, ja Puses nav spējušas panākt savstarpēji pieņemamu risinājumu, iesaistoties tehniskās konsultācijās saskaņā ar 6.9. pantu (Pārredzamība, informācijas apmaiņa un tehniskas konsultācijas);
- g) pēc Pušu vienošanās veikt citas darbības, kas vajadzīgas, lai izpildītu tās funkcijas, un
- h) izskatīt jebkuru jautājumu saistībā ar šo nodaļu.

3. Ja vien Puses nenolemj citādi, Komiteja sanāk un izstrādā savu darba programmu ne vēlāk kā vienu gadu pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas.

7. NODAĻA

ILGTSPĒJĪGAS PĀRTIKAS SISTĒMAS

7.1. PANTS

Mērķi

1. Atzīstot, cik svarīgi ir stiprināt politiku un noteikt programmas, kas veicina ilgtspējīgu, iekļaujošu, veselīgu un noturīgu pārtikas sistēmu attīstību, Puses vienojas izveidot ciešu sadarbību, lai kopīgi iesaistītos pārejā uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām.
2. Šo nodaļu piemēro papildus un neskarot citas šā nolīguma nodaļas, kas saistītas ar pārtikas sistēmām vai ilgtspēju, jo īpaši 6. nodaļu (Sanitārie un fitosanitārie pasākumi), 9. nodaļu (Tehniskie šķēršļi tirdzniecībai) un 19. nodaļu (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība).

7.2. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šo nodaļu piemēro Pušu sadarbībai nolūkā uzlabot to attiecīgo pārtikas sistēmu ilgtspēju.
2. Šajā nodaļā ir izklāstīti noteikumi par sadarbību jomās, kurās var panākt ilgtspējīgākas pārtikas sistēmas ("IPS"). Indikatīvās sadarbības jomas ir uzskaitītas 7.4. pantā (Sadarbība pārtikas sistēmu ilgtspējas uzlabošanai).
3. Puses atzīst, ka sadarbības prioritātes laika gaitā var mainīties, attīstoties attiecīgi Pušu izpratnei un starptautiskai izpratnei par pārtikas sistēmām un attieksmei pret tām.

7.3. PANTS

Definīcija

1. Puses atzīst, ka pārtikas sistēmas ir daudzveidīgas un kontekstuālas, aptver virkni dalībnieku un to savstarpēji saistītās darbības visās pārtikas sistēmas jomās, ieskaitot pārtikas produktu ražošanu, ražas novākšanu, pārstrādi, izgatavošanu, transportēšanu, uzglabāšanu, izplatīšanu, pārdošanu, patēriņu un nodošanu.

2. Šajā nodaļā un atzīstot, ka SFS definīcijas laika gaitā var mainīties, Puses uzskata, ka SFS ir pārtikas sistēmas, kas nodrošina piekļuvi nekaitīgai, uzturvielām bagātai un pietiekamai pārtikai visu gadu tā, ka netiek apdraudēts ekonomiskais, sociālais un ekoloģiskais pamats, uz kura balstās nākamo paaudžu pārtikas nodrošinājums un uzturs.

7.4. PANTS

Sadarbība pārtikas sistēmu ilgtspējas uzlabošanai

1. Puses atzīst sadarbības kā mehānisma nozīmi šīs nodaļas īstenošanā, jo tās stiprina savas tirdzniecības un investīciju attiecības.
2. Ņemot vērā savas attiecīgās prioritātes un apstākļus, Puses sadarbojas nolūkā risināt kopīgu interešu jautājumus, kas saistīti ar šīs nodaļas īstenošanu. Šāda sadarbība var notikt gan divpusēji, gan starptautiskos forumos.
3. Sadarbība var ietvert informācijas, speciālo zināšanu un pieredzes apmaiņu, kā arī sadarbību pētniecības un inovācijas jomā.
4. Puses sadarbojas jautājumos, kas var ietvert šādus:
 - a) pārtikas ražošanas metodes un prakse, kuras mērķis ir uzlabot ilgtspēju, tai skaitā bioloģiskā lauksaimniecība un reģeneratīvā lauksaimniecība;

- b) dabas resursu un lauksaimniecības resursu efektīva izmantošana, tai skaitā vajadzības gadījumā samazinot ķīmisko pesticīdu un mēslošanas līdzekļu izmantošanu un risku;
- c) pārtikas ražošanas ietekme uz vidi un klimatu, tai skaitā uz lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisijām, oglekļa piesaistītājiem un bioloģiskās daudzveidības zudumu;
- d) ārkārtas rīcības plāni, lai nodrošinātu pārtikas piegādes ķēžu un tirdzniecības drošību un noturību starptautisku krīžu laikā;
- e) ilgtspējīga pārtikas pārstrāde, transports, vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un ēdināšanas pakalpojumi;
- f) veselīgs, ilgtspējīgs un uzturvielām bagāts uzturs;
- g) patēriņa oglekļa pēda;
- h) pārtikas zudumu un izšķērdēšanas novēršana saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķu 12.3. mērķi;
- i) ar pārtikas sistēmu saistīto rīcībpolitiku un pasākumu negatīvās ietekmes uz vidi mazināšana un
- j) pirmiedzīvotāju dzīvesziņa, līdzdalība un vadošā loma pārtikas sistēmās saskaņā ar Pušu attiecīgajiem apstākļiem.

7.5. PANTS

Papildu noteikumi

1. Sadarbības pasākumi saskaņā ar šo nodaļu neietekmē katras Puses aģentūru, tai skaitā Puses reģionālo aģentūru, neatkarību.
2. Pilnībā ievērojot katras Puses tiesības reglamentēt, neko šajā nodaļā neinterpretē tā, ka tas uzliktu par pienākumu Pusei:
 - a) mainīt savas importa prasības;
 - b) atkāpties no tās procedūrām reglamentējošo pasākumu sagatavošanai vai pieņemšanai;
 - c) veikt darbības, kuras apdraudētu vai kavētu reglamentējošo pasākumu, ar ko sasniedz tās sabiedriskās politikas mērķus, savlaicīgu pieņemšanu, vai
 - d) pieņemt jebkādus īpašus reglamentējošus pasākumus.

7.6. PANTS

Ilgspējīgu pārtikas sistēmu komiteja

1. Šis pants papildina un precizē 24.4. pantu (Specializētās komitejas).

2. Ilgtspējīgu pārtikas sistēmu komitejai attiecībā uz šo nodaļu ir šādas funkcijas:
 - a) sadarbības prioritāšu noteikšana un darba plānu izstrāde šo prioritāšu īstenošanai;
 - b) sadarbības veicināšana daudzpusējos forumos un
 - c) jebkādas citas funkcijas, kas saistītas ar šīs nodaļas īstenošanu vai darbību.
3. Īstenojot šīs nodaļas mērķus un uzraugot tās īstenošanā gūtos rezultātus, Ilgtspējīgu pārtikas sistēmu komiteja katru gadu izstrādā gada darba plānu, kurā ietver darbības ar to mērķiem un minēto darbību atskaites punktiem.
4. Vajadzības gadījumā Ilgtspējīgu pārtikas sistēmu komiteja var izveidot darba grupas, kuru sastāvā ir katras Puses ekspertu līmeņa pārstāvji.
5. Ilgtspējīgu pārtikas sistēmu komiteja sanāk viena gada laikā pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas un turpmāk pēc abpusējas vienošanās.
6. Ilgtspējīgu pārtikas sistēmu komiteja var izstrādāt noteikumus, kas mazina iespējamus interešu konfliktus ekspertiem, kuri var piedalīties tās sanāksmēs un ikvienas tādas darba grupas sanāksmēs, kas komitejai sniedz ziņojumus.

7.7. PANTS

Kontaktpunkti

Katra Puse 90 dienu laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā izraugās kontaktpunktu, lai sekmētu saziņu starp Pusēm, un paziņo otrai Pusei kontaktpunkta kontaktinformāciju. Katra Puse nekavējoties informē otru Pusi par visām izmaiņām minētajā kontaktinformācijā.

8. NODAĻA

DZĪVNIEKU LABTURĪBA

8.1. PANTS

Mērķis

Šīs nodaļas mērķis ir pastiprināt Pušu sadarbību lauksaimniecības dzīvnieku labturības jomā ar mērķi atvieglot tirdzniecību starp Pusēm.

8.2. PANTS

Vispārīgie noteikumi un sadarbība

1. Puses atzīst, ka dzīvnieki ir justspējīgas būtnes¹.
2. Puses apliecina, ka to lauksaimniecības prakse būtiski atšķiras, bet atzīst, ka to attiecīgie dzīvnieku labturības standarti un saistītās sistēmas nodrošina salīdzināmus dzīvnieku labturības rezultātus.
3. Puses dara visu iespējamo, lai sadarbotos starptautiskos forumos nolūkā veicināt zinātniski pamatotu dzīvnieku labturības standartu izstrādi un īstenošanu. Jo īpaši Puses sadarbojas, lai pastiprinātu un paplašinātu Pasaules Dzīvnieku veselības organizācijas dzīvnieku labturības standartu darbības jomu, kā arī to īstenošanu, īpašu uzmanību pievēršot lauksaimniecības dzīvniekiem.
4. Puses apmainās ar informāciju, speciālajām zināšanām un pieredzi dzīvnieku labturības jomā saistībā ar izturēšanos pret dzīvniekiem fermā, pārvadāšanas laikā un kaušanas vai nonāvēšanas laikā.
5. Puses turpina sadarboties pētniecībā, kas attiecas uz dzīvnieku labturību, nolūkā veicināt zinātniski pamatotu dzīvnieku labturības standartu izstrādi saistībā ar izturēšanos pret dzīvniekiem fermā, pārvadāšanas laikā un kaušanas vai nonāvēšanas laikā.

¹ Kā tas definēts katras Puses normatīvajos aktos par dzīvnieku labturību.

8.3. PANTS

Tehniskā darba grupa dzīvnieku labturības jautājumos

Ar šo Puses izveido tehnisko darba grupu dzīvnieku labturības jautājumos. Darba grupa atskaitās Sanitāro un fitosanitāro pasākumu komitejai un veic tās noteiktās darbības.

9. NODAĻA

TEHNISKIE ŠĶĒRŠĻI TIRDZNIECĪBĀ

9.1. PANTS

Mērķi

Šīs nodaļas mērķis ir atvieglot preču tirdzniecību starp Pusēm, novēršot, identificējot un likvidējot nevajadzīgus tehniskus šķēršļus tirdzniecībai, un pastiprināt Pušu sadarbību šajā nodaļā minētajos jautājumos.

9.2. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šī nodaļa attiecas uz visu tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru izstrādi, pieņemšanu un piemērošanu saskaņā ar *TBT* nolīguma 1. pielikumu, kas var ietekmēt preču tirdzniecību starp Pusēm.
2. Šī nodaļa neattiecas uz:
 - a) iepirkuma specifikācijām, ko izstrādā valdības struktūras to struktūru ražošanas vai patēriņa vajadzībām, uz kurām attiecas 14. nodaļa (Publiskais iepirkums), vai
 - b) SFS pasākumiem, kuri definēti SFS līguma A pielikumā un uz kuriem attiecas 6. nodaļa (Sanitārie un fitosanitārie pasākumi).

9.3. PANTS

Saistība ar *TBT* nolīgumu

1. *TBT* nolīguma 2.–9. pants un 1. un 3. pielikums *mutatis mutandis* tiek iekļauti šajā nolīgumā un kļūst par šā nolīguma daļu.

2. Šajā nodaļā, tai skaitā šīs nodaļas pielikumos minētajiem termiņiem ir tāda pati nozīme, kāda tiem ir *TBT* nolīgumā.

9.4. PANTS

Tehniskie noteikumi

1. Papildus 22.8. pantam (Ietekmes novērtējums) katra Puse saskaņā ar saviem noteikumiem un procedūrām cenšas veikt ietekmes novērtējumu par plānotajiem tehniskajiem noteikumiem, kas ietilpt 22.2. pantā (Definīcijas) definēto reglamentējošo pasākumu darbības jomā un kam var būt būtiska ietekme uz tirdzniecību. Lielākai noteiktībai — šis punkts attiecas arī uz atbilstības novērtēšanas procedūrām, kas ir šādu tehnisko noteikumu daļa.
2. Ja saskaņā ar 1. punktu tiek veikts ietekmes novērtējums, tad papildus 22.8. panta (Ietekmes novērtējums) 2. punkta b) apakšpunktam katra Puse izvērtē to ierosināto tehnisko noteikumu veicamās un atbilstošās regulatīvās un neregulatīvās iespējas, kuri varētu atbilst Puses likumīgajiem mērķiem saskaņā ar *TBT* nolīguma 2.2. pantu. Lielākai noteiktībai — šis pienākums attiecas arī uz atbilstības novērtēšanas procedūrām, kas ir šādu tehnisko noteikumu daļa.
3. Papildus *TBT* nolīguma 2.3. un 2.4. pantam katra Puse laiku pa laikam pārskata savus tehniskos noteikumus. Veicot šo pārskatīšanu, katra Puse, *inter alia*, pretimnākoši apsver iespēju palielināt konvergenci ar attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem, ņemot vērā jebkādas jaunas izmaiņas attiecībā uz attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem un to, vai joprojām pastāv iepriekšējie apstākļi, kas bija novirzes no jebkādiem attiecīgiem starptautiskiem standartiem pamatā.

4. Neskarot 22. nodaļu (Laba regulatīvā prakse un regulatīvā sadarbība), katra Puse, izstrādājot galvenos tehniskos noteikumus, kam var būt būtiska ietekme uz tirdzniecību, atbilstīgi saviem noteikumiem un procedūrām ļauj Pušu personām sniegt ieguldījumu sabiedriskās apspriešanas procesā, izņemot gadījumus, kad rodas vai draud rasties steidzami risināmas problēmas saistībā ar drošību, veselību, vides aizsardzību vai valsts drošību. Katra Puse atļauj otras Puses personām piedalīties šādās apspriešanās, ievērojot nosacījumus, kas nav mazāk labvēlīgi par tiem, kurus Puse attiecina uz savām personām, un publisko minēto apspriešanu rezultātus.

9.5. PANTS

Starptautiskie standarti

1. Starptautiskos standartus, ko izstrādājusi Starptautiskā Standartizācijas organizācija (“*ISO*”), Starptautiskā Elektrotehnikas komisija (“*IEC*”), Starptautiskā Telesakaru savienība (“*ITU*”) un Pārtikas kodeksa komisija (“Kodekss”), uzskata par attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem *TBT* nolīguma 2. panta, 5. panta un 3. pielikuma nozīmē ar noteikumu, ka tie atbilst 2. punktā noteiktajiem nosacījumiem.

2. Standartu, ko izstrādājusi cita starptautiska organizācija, kura nav minēta 1. punktā, arī var uzskatīt par attiecīgu starptautisko standartu *TBT* nolīguma 2. panta, 5. panta un 3. pielikuma nozīmē ar noteikumu, ka:

- a) standartu ir izstrādājusi standartizācijas iestāde, kas tiecas panākt vienprātību vai nu:
 - i) to iesaistīto PTO dalībnieku valstu delegāciju starpā, kuras pārstāv visas to teritorijā esošās valsts standartizācijas iestādes, kas ir pieņēmušas vai plāno pieņemt standartus attiecībā uz priekšmetu, ar kuru ir saistīta starptautiskā standartizācijas darbība, vai
 - ii) iesaistīto PTO dalībnieku valdības struktūru starpā, un
- b) tas ir izstrādāts saskaņā ar *TBT* nolīguma 13. pantā izveidotās Tirdzniecības tehnisko šķēršļu komitejas lēmumu par principiem starptautisko standartu, rokasgrāmatu un ieteikumu izstrādei saistībā ar *TBT* nolīguma 2. un 5. pantu un 3. pielikumu.

3. Ja Puse starptautiskos standartus nav izmantojusi par pamatu saviem tehniskajiem noteikumiem un saistītajām atbilstības novērtēšanas procedūrām, Puse pēc otras Puses pieprasījuma identificē visas būtiskās novirzes no attiecīgā starptautiskā standarta un paskaidro iemeslus, kāpēc šādi standarti ir atzīti par nepiemērotiem vai neefektīviem izvērztajam mērķim, un sniedz minētā novērtējuma pamatā esošos pierādījumus, ja tādi ir pieejami.

9.6. PANTS

Standarti

1. Lai pēc iespējas plašāk saskaņotu standartus un papildus *TBT* nolīguma 4.1. pantam katra Puse mudina standartizācijas iestādes tās teritorijā, kā arī reģionālās standartizācijas iestādes, kuru dalībniece ir Puse vai standartizācijas iestādes tās teritorijā:
 - a) regulāri pārskatīt valsts un reģionālos standartus, kuru pamatā nav attiecīgie starptautiskie standarti, nolūkā cita starpā palielināt minēto standartu konvergenci ar attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem;
 - b) sadarboties ar attiecīgajām otras Puses standartizācijas iestādēm starptautiskās standartizācijas darbībās, tai skaitā sadarbojoties starptautiskās standartizācijas iestādē vai reģionālā līmenī, un
 - c) veicināt divpusēju sadarbību ar otras Puses standartizācijas iestādēm.
2. Pusēm būtu jāapmainās ar informāciju par:
 - a) savu standartu attiecīgo izmantošanu tehnisko noteikumu atbalstam un
 - b) saviem attiecīgajiem standartizācijas procesiem un apmēru, kādā starptautiskos, reģionālos vai apakšreģionālos standartus izmanto par pamatu valsts standartiem.

3. Ja standarti ir padarīti obligāti, iekļaujot tos tehnisko noteikumu projektā vai atbilstības novērtēšanas procedūrā, vai atsaucoties uz tiem, piemēro pārredzamības pienākumus, kas izklāstīti šīs nodaļas 9.8. pantā (Pārredzamība) un *TBT* nolīguma 2. vai 5. pantā, ciktāl to atļauj piemērojamās autortiesības.

9.7. PANTS

Atbilstības novērtēšana

1. Ja Puse pieprasa atbilstības novērtēšanu kā pozitīvu apliecinājumu tam, ka ražojums atbilst kādiem tehniskajiem noteikumiem, tā:

- a) izvēlas atbilstības novērtēšanas procedūras, kas ir samērīgas ar iesaistītajiem riskiem;
- b) attiecīgā gadījumā akceptē piegādātāja atbilstības deklarācijas (turpmāk “*SDoC*”) izmantošanu, un
- c) pēc otras Puses pieprasījuma izskaidro pamatojumu noteiktas atbilstības novērtēšanas procedūras izvēlei attiecībā uz konkrētiem ražojumiem.

2. Puses atzīst, ka pastāv daudzi un dažādi mehānismi, kā atvieglot atbilstības novērtēšanas procedūru rezultātu akceptēšanu. Šie mehānismi var būt šādi:

- a) *SDoC*;

- b) otras Puses teritorijā veiktu atbilstības novērtēšanas procedūru rezultātu atzīšana;
- c) sadarbība un brīvprātīgas vienošanās starp atbilstības novērtēšanas iestādēm, kuras atrodas Pušu teritorijā;
- d) nolīgumi par atbilstības novērtēšanas procedūru rezultātu savstarpēju atzīšanu attiecībā uz īpašiem tehniskajiem noteikumiem, ko īsteno otras Puses teritorijā esošas institūcijas;
- e) akreditācijas izmantošana, lai kvalificētu atbilstības novērtēšanas iestādes, un
- f) valdības veikta atbilstības novērtēšanas iestāžu norīkošana.

3. Ja Puse pieprasa trešās personas veiktu atbilstības novērtēšanu kā pozitīvu apliecinājumu tam, ka ražojums atbilst tehniskajiem noteikumiem, un tā nav paredzējusi uzdot šo uzdevumu kādai valdības iestādei, kā norādīts 4. punktā, tā:

- a) dod priekšroku akreditācijas izmantošanai, lai kvalificētu atbilstības novērtēšanas iestādes;
- b) izmanto starptautiskos akreditācijas un atbilstības novērtēšanas standartus;
- c) ja iespējams, izmanto starptautiskus nolīgumus, kuros iesaistītas Pušu akreditācijas struktūras, piemēram, izmantojot Starptautiskās Laboratoriju akreditācijas sadarbības (*ILAC*) un Starptautiskā Akreditācijas foruma (*IAF*) mehānismus;

- d) mudina izmantot funkcionējošus starptautiskus nolīgumus vai pasākumus, lai saskaņotu vai atvieglotu atbilstības novērtēšanas rezultātu atzīšanu;
- e) nodrošina, ka tās noteikumi un procedūras nevajadzīgi neierobežo uzņēmēju izvēli attiecībā uz atbilstības novērtēšanas iestādēm, ko Puses iestādes norīkojušas konkrētam ražojumam vai produktu kopumam;
- f) nodrošina, ka akreditācijas iestāžu darbības atbilst starptautiskajiem akreditācijas standartiem un ka šajā ziņā nepastāv interešu konflikti starp akreditācijas iestādēm un atbilstības novērtēšanas iestādēm saistībā ar to atbilstības darbībām, tai skaitā personālu;
- g) nodrošina, ka atbilstības novērtēšanas iestādes veic savas darbības tā, lai novērstu interešu konfliktus, kas ietekmē novērtējuma rezultātus;
- h) ļauj atbilstības novērtēšanas iestādēm izmantot apakšuzņēmējus, lai veiktu testēšanu vai inspekcijas saistībā ar atbilstības novērtēšanu, tai skaitā apakšuzņēmējus, kas atrodas otras Puses teritorijā. Neko šajā punktā neinterpretē tā, ka tas liedz Pusei pieprasīt apakšuzņēmējiem izpildīt tādas pašas prasības, kādas jāievēro atbilstības novērtēšanas iestādei, ar kuru Puse ir noslēgusi līgumu, lai tā pati varētu veikt līgumā paredzētos testus vai inspekcijas, un
- i) nodrošina, ka tiešsaistē tiek publicēta informācija, ieskaitot norīkojuma tvērumu, par iestādēm, kas norīkotas veikt šādu atbilstības novērtēšanu.

4. Nekas šajā pantā neliedz vienai Pusei pieprasīt, lai atbilstības novērtēšanu attiecībā uz konkrētiem ražojumiem veic norādītās Puses valdības iestādes. Ja Puse pieprasa, lai atbilstības novērtēšanu veiktu tās norādītās valdības iestādes, tad Puse:

- a) ierobežo atbilstības novērtēšanas maksas līdz sniegto pakalpojumu aptuvenām izmaksām un pēc atbilstības novērtēšanas pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma paskaidro, kā maksas, ko tā nosaka par šādu atbilstības novērtēšanu, nepārsniedz sniegto pakalpojumu aptuvenās izmaksas, un
- b) nodrošina, ka atbilstības novērtēšanas maksas, ja tās nav publicētas, ir pieejamas pēc pieprasījuma.

5. Neatkarīgi no 1., 3. un 4. punkta jomās, kuras uzskaitītas 9.-A pielikumā (Atbilstības novērtējuma (dokumentu) atzīšana) un attiecībā uz kurām Savienība akceptē *SDoC*, Jaunzēlande, ja tā uzskata, ka atbilstības novērtēšana, ko nav veikusi pirmā persona, ir nepieciešama kā apliecinājums tam, ka ražojums atbilst Jaunzēlandes tehnisko noteikumu prasībām, akceptē:

- a) sertifikātus un testa ziņojumus, ko izdevušas atbilstības novērtēšanas iestādes, kuras atrodas Savienības teritorijā un kuras akreditējusi akreditācijas iestāde, kas ir *ILAC* vai *IAF* vai to pēcteču starptautisko vienošanos par savstarpēju atzīšanu locekle, vai kuras ir citādi atzītas saskaņā ar Jaunzēlandes tehniskajiem noteikumiem, vai
- b) attiecībā uz elektrodrošības un elektromagnētiskās savietojamības aspektiem — sertifikātus un testa ziņojumus, ko izdevušas atbilstības novērtēšanas iestādes, kuras atrodas Savienības teritorijā un saskaņā ar *IECEE CB* shēmu¹.

¹ IEC Elektrotehnisko iekārtu un sastāvdaļu atbilstības pārbaudes shēmu sistēmas (*IECEE*) sertifikācijas struktūras (*CB*) shēma.

6. *SDoC* ir pirmās personas sniegts atbilstības apliecinājums, ko izsniedz ražotājs vai cita pilnvarota pirmā persona¹ uz savu atbildību, pamatojoties uz atbilstoša tipa atbilstības novērtēšanas darbības rezultātiem un izslēdzot obligātu trešās personas veiktu novērtēšanu.

7. Puses savstarpējas atzīšanas jomā sadarbojas saskaņā ar Nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Jaunzēlandi par savstarpējo atzīšanu, kas noslēgts Vēlintonā 1998. gada 25. jūnijā. Puses saskaņā ar šā nolīguma attiecīgajiem noteikumiem var arī nolemt paplašināt tvērumu attiecībā uz ražojumiem, piemērojamajām regulatīvajām prasībām un atzītajām atbilstības novērtēšanas iestādēm.

9.8. PANTS

Pārredzamība

1. Izņemot gadījumus, kad rodas vai draud rasties steidzami risināmas problēmas saistībā ar drošību, veselību, vides aizsardzību vai valsts drošību, katra Puse ļauj otrai Pusei sniegt rakstiskas piezīmes par paziņotajiem ierosinātajiem tehniskajiem noteikumiem un atbilstības novērtēšanas procedūrām vismaz 60 dienu laikā pēc dienas, kad paziņojums par šādiem noteikumiem vai procedūrām nosūtīts PTO centrālajam paziņojumu reģistram. Puse pretimnākoši apsver pamatotu lūgumu pagarināt minēto piezīmju iesniegšanas termiņu.

¹ Atbilstoši katras Puses tehniskajiem noteikumiem.

2. Ja paziņotais teksts nav vienā no PTO oficiālajām valodām, katra Puse sniedz ierosinātā tehniskā noteikuma vai atbilstības novērtējuma procedūras satura detalizētu un visaptverošu aprakstu PTO paziņojuma formātā.
3. Ja Puse no otras Puses saņem rakstiskas piezīmes par tās ierosināto tehnisko noteikumu vai atbilstības novērtēšanas procedūru, tā:
 - a) pēc otras Puses pieprasījuma un kad vien iespējams apspriež rakstiskās piezīmes ar savu kompetento regulatīvo iestādi laikposmā, kad piezīmes var ņemt vērā, un
 - b) rakstiski atbild uz piezīmēs izklāstītiem nozīmīgiem vai būtiskiem jautājumiem ne vēlāk kā tehnisko noteikumu vai atbilstības novērtēšanas procedūras publicēšanas dienā.
4. Katra Puse dara publiski pieejamas, vēlams ar publikāciju tīmekļa vietnē, atbildes uz nozīmīgiem vai būtiskiem jautājumiem, kas izklāstīti no citām PTO dalībvalstīm saņemtajās piezīmēs par tās *TBT* paziņojumu par tehnisko noteikumu vai atbilstības novērtēšanas procedūras priekšlikumu.
5. Pēc otras Puses pieprasījuma Puse sniedz informāciju par mērķiem un loģisko pamatojumu jebkuram tehniskajam noteikumam vai atbilstības novērtēšanas procedūrai, ko Puse ir pieņēmusi vai ierosina pieņemt.
6. Katra Puse nodrošina, ka tās pieņemtos tehniskos noteikumus un atbilstības novērtēšanas procedūras publicē tiešsaistē un tās ir pieejamas bez maksas.

7. Katra Puse sniedz informāciju par tehnisko noteikumu vai atbilstības novērtēšanas procedūras pieņemšanu un stāšanos spēkā, kā arī par pieņemto galīgo tekstu, pievienojot papildinājumu sākotnējam paziņojumam PTO.

8. Papildus *TBT* nolīguma 2.12. pantam ar frāzi “samērīgs intervāls” saprot laikposmu, kas parasti nav mazāks par sešiem mēnešiem, izņemot gadījumus, kad tas būtu neefektīvi izvirzīto likumīgo mērķu sasniegšanai.

9. Puse izskata otras Puses pamatotu pieprasījumu, kas saņemts pirms 1. punktā noteiktā piezīmju iesniegšanas termiņa beigām un pēc tā nosūtīšanas PTO centrālajam paziņojumu reģistram, pagarināt laikposmu no tehnisko noteikumu pieņemšanas līdz to spēkā stāšanās dienai, izņemot gadījumus, kad kavēšanās būtu neefektīva izvirzīto likumīgo mērķu sasniegšanai.

9.9. PANTS

Marķēšana un etiķetēšana

1. Puses tehniskie noteikumi var ietvert marķēšanas vai etiķetēšanas prasības vai attiekties vienīgi uz tām. Šādos gadījumos minētajiem tehniskajiem noteikumiem piemēro attiecīgos *TBT* nolīguma 2.2. panta principus.

2. Ja Puse pieprasa obligāti marķēt vai etiķetēt ražojumus, tā:

- a) ciktāl tas iespējams, pieprasa tikai tādu informāciju, kas ir būtiska ražojuma patērētājiem vai lietotājiem, vai kas norāda, ka ražojums atbilst obligātajām tehniskajām prasībām;

- b) nepieprasa produktu marķējumu vai etiķešu iepriekšēju apstiprināšanu, reģistrāciju vai sertificēšanu, vai arī maksājumu veikšanu kā priekšnoteikumu tādu ražojumu laišanai savā tirgū, kuri citādi atbilst tās obligātajām tehniskajām prasībām, ja vien tas nav nepieciešams, ņemot vērā risku, kas saistīts ar ražojumu, vai uz marķējuma un etiķetēm sniegtajām norādēm par risku cilvēku, dzīvnieku vai augu veselībai vai dzīvībai, videi vai valsts drošībai;
- c) ja tā pieprasa, lai uzņēmēji izmantotu unikālu identifikācijas numuru, tā bez liekas kavēšanās un diskriminācijas piešķir šādu numuru otras Puses uzņēmējiem;
- d) ja ražojuma marķējums un etiķete atbilst importētājas Puses regulatīvajām prasībām un nav maldinoša, pretrunīga vai mulsinoša, atļauj¹:
 - i) informāciju citās valodās papildus valodai, kuru pieprasa importētāja Puse;
 - ii) starptautiski akceptētas nomenklatūras, piktogrammas, simbolus vai attēlus un
 - iii) informāciju papildus tai, kas tiek prasīta importētājā Pusē;

¹ Lielākai noteiktībai — šis punkts attiecas uz importētāju Pusi.

- e) atzīst, ka marķēšana, tai skaitā papildu marķējums vai marķējuma labojumi, notiek importētājās Puses teritorijā saskaņā ar tās attiecīgajiem noteikumiem un procedūrām kā alternatīva marķēšanai eksportētājā Pusē, ja vien šāda marķēšana nav nepieciešama *TBT* nolīguma 2.2. pantā minēto likumīgo mērķu sasniegšanai, un
 - f) ja tā uzskata, ka tādējādi netiek apdraudēti *TBT* nolīguma likumīgie mērķi, cenšas akceptēt nepastāvīgās vai noņemamās etiķetes vai marķējumu vai etiķetējumu, kas ietverts pavaddokumentācijā, nevis pieprasa, ka marķējums vai etiķete ir fiziski piestiprināta produktam.
3. Šā panta 2. punktu nepiemēro zāļu un medicīnisko ierīču marķēšanai vai etiķetēšanai, kā noteikts Puses normatīvajos aktos.

9.10. PANTS

Sadarbība nepārtikas preču tirgus uzraudzības, drošuma un atbilstības jomā

1. Šajā pantā “tirgus uzraudzība” ir darbības un pasākumi, ko veic publiskas iestādes, tai skaitā darbības un pasākumi, kuri veikti sadarbībā ar uzņēmējiem, pamatojoties uz Puses procedūrām, lai minētā Puse varētu uzraudzīt vai risināt jautājumu par ražojumu drošumu vai atbilstību tās normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

2. Puses atzīst, cik svarīga ir sadarbība nepārtikas preču tirgus uzraudzības, drošuma un atbilstības jomā, lai atvieglotu tirdzniecību un aizsargātu patērētājus un citus lietotājus, kā arī to, cik svarīgi ir veidot savstarpēju uzticēšanos, kuras pamatā ir informācijas apmaiņa.

3. Katra Puse nodrošina:

- a) tirgus uzraudzības funkciju neatkarību no atbilstības novērtēšanas funkcijām, lai izvairītos no interešu konfliktiem¹, un
- b) to, ka nepastāv intereses, kas varētu ietekmēt tirgus uzraudzības iestāžu objektivitāti uzņēmēju kontroles vai uzraudzības veikšanā.

4. Puses var sadarboties un apmainīties ar informāciju nepārtikas preču tirgus uzraudzības, drošuma un atbilstības jomā, jo īpaši attiecībā uz:

- a) tirgus uzraudzību un izpildes darbības un pasākumiem;
- b) riska novērtēšanas metodēm un preču testēšanu;
- c) saskaņotām preču atsaukšanām vai citām līdzīgām darbībām;

¹ Katra Puse nodrošina, ka tiek ieviesti aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu objektivitāti un interešu konflikta neesamību, ja vienai vienībai ir uzticēti abi pienākumi.

- d) zinātniskiem, tehniskiem un regulējuma jautājumiem ar mērķi uzlabot nepārtikas preču drošumu un atbilstību;
- e) jauniem jautājumiem, kam ir būtiska nozīme veselības un drošuma jomā;
- f) ar standartizāciju saistītām darbībām un
- g) ierēdņu apmaiņu.

5. Savienība var sniegt Jaunzēlandei atlasītu informāciju no tās ātrās brīdināšanas sistēmas vai tās pēcteces attiecībā uz patēriņa precēm, kā minēts Direktīvā 2001/95/EK¹, un Jaunzēlande var sniegt Savienībai atlasītu informāciju par nepārtikas patēriņa preču drošumu un veiktajiem preventīvajiem, ierobežojošajiem un korektīvajiem pasākumiem attiecībā uz patēriņa precēm, kā minēts attiecīgajos Jaunzēlandes tiesību aktos. Informācijas apmaiņa var notikt kā:

- a) *ad hoc* informācijas apmaiņa pienācīgi pamatotos gadījumos vai
- b) sistemātiska informācijas apmaiņa, pamatojoties uz vienošanos, kas izveidota ar Tirdzniecības komitejas lēmumu saskaņā ar 9.-C pielikumu (9.10. panta 5. punkta b) apakšpunktā minētā vienošanās par regulāru informācijas apmaiņu saistībā ar nepārtikas preču drošumu un saistītiem preventīviem, ierobežojošiem un korektīviem pasākumiem).

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/95/EK (2001. gada 3. decembris) par produktu vispārēju drošību (ES OV L 11, 15.1.2002., 4. lpp.).

6. Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu saskaņā ar 9.-D pielikumu (Šā nolīguma 9.10. panta 6. punktā minētā kārtība regulārai informācijas apmaiņai par pasākumiem, kas veikti attiecībā uz neatbilstīgām nepārtikas precēm, izņemot tās, uz kurām attiecas 9.10. panta 5. punkta b) apakšpunkts) izveidot vienošanos regulārai informācijas apmaiņai, tai skaitā elektroniski, par pasākumiem, kas veikti attiecībā uz neatbilstīgām nepārtikas precēm un kas nav minēti 5. punktā.
7. Katra Puse izmanto informāciju, kas iegūta saskaņā ar 4., 5. un 6. punktu, vienīgi patērētāju, veselības, drošuma vai vides aizsardzības nolūkā.
8. Katra Puse informāciju, kas iegūta saskaņā ar 4., 5. un 6. punktu, uzskata par konfidenciālu.
9. Vienošanās, kas minēta 5. punkta b) apakšpunktā un 6. punktā, tiek norādīts tās informācijas veids, ar ko jāapmainās, informācijas apmaiņas kārtība, un konfidencialitātes un persondatu aizsardzības noteikumu piemērošana.
10. Tirdzniecības komiteja ir pilnvarota pieņemt lēmumus, lai noteiktu vai grozītu vienošanās, kas noteiktas 9.-C pielikumā (9.10. panta 5. punkta b) apakšpunktā minētā vienošanās par regulāru informācijas apmaiņu saistībā ar nepārtikas preču drošumu un saistītiem preventīviem, ierobežojošiem un korektīviem pasākumiem) un 9.-D pielikumā (9.10. panta 6. punktā minētā vienošanās par regulāru informācijas apmaiņu par pasākumiem, kuri veikti attiecībā uz neatbilstīgām nepārtikas precēm un kuri nav ietverti 9.10. panta 5. punkta b) apakšpunktā).

9.11. PANTS

Tehniskas apspriedes un konsultācijas

1. Ja Puse uzskata, ka otras Puses tehnisko noteikumu atbilstības novērtēšanas procedūras projekts vai ierosinātais tehniskais noteikums vai atbilstības novērtēšanas procedūra varētu būtiski nelabvēlīgi ietekmēt tirdzniecību starp Pusēm, tā var pieprasīt apspriedes par šo jautājumu. Pieprasījumu iesniedz rakstiski, un tajā norāda:
 - a) izskatāmo pasākumu;
 - b) šīs nodaļas noteikumus, uz kuriem attiecas bažas, un
 - c) pieprasījuma iemeslus, tai skaitā pieprasījuma iesniedzējas Puses bažas saistībā ar pasākumu.
2. Puse iesniedz savu pieprasījumu otras Puses *TBT* nodaļas koordinātoram, kas izraudzīts saskaņā ar 9.14. pantu (*TBT* nodaļas koordinātors).
3. Pēc vienas Puses pieprasījuma Puses tiekas, lai personīgi vai ar jebkādiem saziņas līdzekļiem, tai skaitā tālrunā, videokonferences vai citu elektronisko līdzekļu starpniecību, apspriestu pieprasījumā paustās bažas 60 dienu laikā pēc pieprasījuma nodošanas dienas, un cenšas atrisināt jautājumu pēc iespējas ātrāk. Ja pieprasījuma iesniedzēja Puse uzskata, ka jautājums ir steidzams, tā var pieprasīt, lai sanāksme notiktu īsākā laikposmā. Šādos gadījumos atbildētāja Puse minēto pieprasījumu izskata pretimnākoši.

4. Puse var pieprasīt apspriešanos ar otru Pusi par jebkuru no šīs nodaļas izrietošu jautājumu, iesniedzot rakstisku pieprasījumu otras Puses *TBT* nodaļas koordinātoram. Puses dara visu iespējamo, lai panāktu savstarpēji pieņemamu šāda jautājuma risinājumu.
5. Lielākai noteiktībai – šis pants neskar 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana).

9.12. PANTS

Sadarbība

1. Puses var sadarboties konkrētās savstarpējo interešu jomās, lai likvidētu, samazinātu vai izvairītos no tehnisku tirdzniecības šķēršļu radīšanas un atvieglotu tirdzniecību starp Pusēm, tai skaitā izmantojot digitālus risinājumus.
2. Puses var sadarboties un apmainīties ar informāciju visos jautājumos, kas saistīti ar 9.- A pielikumu (Atbilstības novērtējuma (dokumentu) atzīšana) vai attiecas uz to, ieskaitot tā īstenošanu.

9.13. PANTS

Aizliegums veikt izmēģinājumus ar dzīvniekiem

1. Katra Puse turpina aktīvi atbalstīt un veicināt izmēģinājumiem ar dzīvniekiem alternatīvu metožu pētniecību, izstrādi, validēšanu un regulatīvo atzīšanu.

2. Katra Puse, lai novērtētu to ražojumu drošumu, uz kuriem attiecas termina “kosmētikas līdzeklis” definīcija Puses jurisdikcijā, akceptē testu rezultātus, kas iegūti no validētām alternatīvām izmēģinājumiem ar dzīvniekiem.
3. Puse nepieprasa, lai ražojums, kas tās jurisdikcijā atbilst termina “kosmētikas līdzeklis” definīcijai, tiktu testēts izmēģinājumos ar dzīvniekiem, lai noteiktu minētā ražojuma drošumu.

9.14. PANTS

TBT nodaļas koordinators

1. Katra Puse izraugās *TBT* nodaļas koordinators un paziņo otrai Pusei tā kontaktinformāciju. Katra Puse nekavējoties informē otru Pusi par visām izmaiņām minētajā kontaktinformācijā.
2. *TBT* nodaļas koordinatori kopīgi sadarbojas, lai veicinātu šīs nodaļas īstenošanu un Pušu sadarbību visos *TBT* jautājumos. Šajā nolūkā un ievērojot katras Puses iekšējās procedūras, *TBT* nodaļas koordinatori jo īpaši ir šādi pienākumi:
 - a) šīs nodaļas īstenošanas un administrēšanas uzraudzība, nekavējoties risinot visus jautājumus, kas rodas Pusēm saistībā ar tehnisko noteikumu, standartu vai atbilstības novērtēšanas procedūru izstrādi, pieņemšanu, piemērošanu vai izpildi, un pēc jebkuras Puses pieprasījuma – apspriežoties par jautājumiem saistībā ar šo nodaļu;

- b) sadarbības veicināšana tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru izstrādes un uzlabošanas jomā;
 - c) tehnisko apspriežu vai konsultāciju, kas minētas 9.11. pantā (Tehniskas apspriedes un konsultācijas), organizēšana;
 - d) attiecīgā gadījumā darba grupu¹ izveides organizēšana un
 - e) informācijas apmaiņa par notikumiem nevalstiskos, reģionālos un daudzpusējos forumos, kas saistīti ar tehniskajiem noteikumiem, standartiem un atbilstības novērtēšanas procedūrām.
3. *TBT* nodaļas koordinatori savstarpēji sazinās, izmantojot ikvienu saskaņotu metodi, kas ir piemērota viņu pienākumu pildīšanai.

¹ Lielākai noteiktībai — par darba grupu izveidi kā tādu var lemt tikai Tirdzniecības komiteja, ievērojot 24.2. panta (Tirdzniecības komitejas funkcijas) 2. punkta a) apakšpunktu.

10. NODAĻA

INVESTĪCIJU LIBERALIZĀCIJA UN PAKALPOJUMU TIRDZniecība

A IEDAĻA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

10.1. PANTS

Mērķi

1. Puses, apstiprinot to apņemšanos radīt labvēlīgāku vidi tirdzniecības un investīciju attīstībai starp Pusēm, ar šo nosaka nepieciešamos pasākumus pakāpeniskai savstarpējai pakalpojumu tirdzniecības un investīciju liberalizācijai.
2. Puses atkārtoti apstiprina katras Puses tiesības tās teritorijā reglamentēt nolūkā sasniegt leģitīmus politikas mērķus, tādus kā cilvēku, dzīvnieku vai augu dzīvības vai veselības aizsardzība, sociālie pakalpojumi, valsts izglītība, drošība, vide, tai skaitā klimata pārmaiņas, sabiedrības morāle, sociālā vai patērētāju aizsardzība, dzīvnieku labturība, privātums un datu aizsardzība, kultūras daudzveidības veicināšana un aizsardzība un — Jaunzēlandes gadījumā — maoru tiesību, interešu, pienākumu un atbildības veicināšana vai aizsardzība.

10.2. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šī nodaļa neattiecas uz pasākumiem, kas skar Puses fiziskas personas, kuras vēlas piekļūt otras Puses darba tirgum, un uz pasākumiem saistībā ar valstspiederību vai pilsonību, uzturēšanos vai pastāvīgu nodarbinātību.
2. Šī nodaļa neliedz Pusei piemērot pasākumus, ar kuriem reglamentē fizisko personu ieceļošanu vai pagaidu uzturēšanos tās teritorijā, tai skaitā tādus pasākumus, kas vajadzīgi, lai aizsargātu savu robežu neaizskaramību un nodrošinātu to, ka fiziskās personas tās šķērso likumīgi, ja vien šādus pasākumus nepiemēro tā, ka tie likvidē vai mazina ieguvumus¹, kuri otrai Pusei rodas saskaņā ar šo nodaļu.
3. Šī nodaļa neattiecas uz:
 - a) gaisa pārvadājumu pakalpojumiem vai saistītiem pakalpojumiem gaisa pārvadājumu pakalpojumu atbalstam², izņemot šādus:
 - i) gaisa kuģu remonta un uzturēšanas pakalpojumi,

¹ Vīzu pieprasīšana fiziskām personām no konkrētām valstīm un to nepieprasīšana fiziskām personām no citām valstīm netiek uzskatīta par ieguvumu likvidēšanu vai mazināšanu saskaņā ar šo nodaļu.

² Lielākai noteiktībai — gaisa pārvadājumu pakalpojumi vai saistītie pakalpojumi gaisa pārvadājumu pakalpojumu atbalstam ietver šādus pakalpojumus: gaisa transportu; pakalpojumus, kuros izmanto gaisa kuģi, kā galvenais mērķis nav preču vai pasažieru pārvadāšana, piemēram, ugunsgrēka dzēšanai no gaisa, mācību lidojumiem, ievērojamu vietu apskatei no gaisa, apsmidzināšanai, mērniecībai, kartēšanai, fotografēšanai, lēkšanai ar izpletņiem, planiera vilkšanai, helikoptera izmantošanai mežizstrādes un celtniecības nozarē un citiem gaisā veiktiem pakalpojumiem lauksaimniecības, rūpniecības un inspicēšanas vajadzībām; gaisa kuģu ar apkalpi nomu un lidostu ekspluatācijas pakalpojumus.

- ii) datorizētas rezervēšanas sistēmas (“CRS”) pakalpojumi;
- iii) apkalpošana uz zemes,
- iv) gaisa pārvadājumu pakalpojumu pārdošana un tirdzniecība, un
- (v) turpmāk minētie pakalpojumi, ko sniedz, izmantojot pilotējamu gaisa kuģi, kura galvenais mērķis nav preču vai pasažieru pārvadāšana: lidojumus ugunsgrēku dzēšanai no gaisa; mācību lidojumus; apsmidzināšanu; mērniecību; kartēšanu; fotografēšanu; aviācijas piedzīvojumu pakalpojumus¹; citus gaisā veiktus pakalpojumus lauksaimniecības, rūpniecības un inspicēšanas vajadzībām;
- b) audiovizuāliem pakalpojumiem un
- c) iekšzemes jūras kabotāžu².

¹ Lielākai noteiktībai — aviācijas piedzīvojumu pakalpojumi ir pakalpojumi, ko sniedz, izmantojot pilotējamu gaisa kuģi, kad lietotāji iesaistās gaisa operācijās sporta vai izklaides nolūkā, piemēram, braucienā ar reiz militāru, replicētu vai vēsturisku gaisa kuģi, karstā gaisa balona braucienos vai akrobātiskos lidojumos.

² Neskarot darbības jomu, ko saskaņā ar attiecīgajiem valsts tiesību aktiem var uzskatīt par kabotāžu, iekšzemes jūras kabotāža saskaņā ar šo nodaļu attiecas uz:

- i) attiecībā uz Savienību – pasažieru vai preču pārvadājumiem starp dalībvalsts ostu vai vietu un citu minētās dalībvalsts ostu vai vietu, ieskaitot tās kontinentālo šelfu, kā noteikts Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencijā, un satiksmi, kas sākas un beidzas vienā un tajā pašā ostā vai vietā, kura atrodas kādā dalībvalstī;
- ii) attiecībā uz Jaunzēlandi — pasažieru vai kravas jūras pārvadājumiem starp ostu vai vietu, kas atrodas Jaunzēlandē, un citu ostu vai vietu Jaunzēlandē, un satiksmi, kas sākas un beidzas vienā un tajā pašā ostā vai vietā Jaunzēlandē. Lielākai noteiktībai — palīgpakalpojumus, kas definēti 10.70. panta (Darbības joma un definīcijas) 2. punkta d) apakšpunktā, un tādu tukšu konteineru pārvietošanu, kurus nepārvadā kā kravu par samaksu, šajā nodaļā neuzskata par iekšzemes jūras kabotāžu.

10.3. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “darbība, ko veic, īstenojot valsts pilnvaras” ir jebkura veikta darbība, tai skaitā jebkurš sniegts pakalpojums, kuru neveic ne uz komerciāla pamata, ne konkurējot ar vienu vai vairākiem ekonomikas dalībniekiem;
- b) “gaisa kuģu remonta un apkopes pakalpojumi” ir tādi pasākumi, kas veikti gaisa kuģim vai tā daļai, kamēr to neizmanto, un tie neietver līnijas tehnisko apkopi;
- c) “datoru rezervācijas sistēmas (*CRS*) pakalpojumi” ir pakalpojumi, ko sniedz datorizētās sistēmas, kuras satur informāciju par gaisa pārvadātāju grafikiem, pieejamību, braukšanas maksām un noteikumiem, kurus izmantojot var veikt rezervēšanu vai izsniegt biļetes;
- d) “aptverts uzņēmums” ir uzņēmums Puses teritorijā, ko saskaņā ar g) punktu tieši vai netieši izveidojis otras Puses ieguldītājs saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem un kas pastāv dienā, kad stājas spēkā šis nolīgums, vai ir izveidots pēc tam;

- e) “pakalpojumu pārrobežu tirdzniecība” ir pakalpojuma sniegšana:
 - i) no vienas Puses teritorijas otras Puses teritorijā vai
 - ii) vienas Puses teritorijā otras Puses pakalpojuma patērētājam;
- f) “saimnieciskā darbība” ir jebkura rūpnieciska, komerciāla vai profesionāla rakstura darbība vai amatnieku darbības, ieskaitot pakalpojumu sniegšanu, izņemot darbības, ko veic, īstenojot valsts pilnvaras;
- g) “iedibinājums” ir juridiskas personas izveide vai iegāde, t. sk. ar līdzdalību pamatkapitālā, vai filiāles vai pārstāvniecības izveide Pusē ar nolūku izveidot vai uzturēt ilgstošas ekonomiskas saiknes;
- h) “apkalpošana uz zemes” ir šādu pakalpojumu sniegšana par samaksu vai uz līguma pamata lidostā: aviosabiedrību pārstāvēšana, administrēšana un uzraudzība, pasažieru apkalpošana, bagāžas apstrāde, trapa pakalpojumi, gatavo ēdienu piegāde, gaisa kravu un pasta apstrāde, gaisa kuģu uzpilde ar degvielu, gaisa kuģa apkalpošana un tīrīšana, virszemes transports, un lidojuma operācijas, apkalpju administrēšanu un lidojumu plānošana. Apkalpošanā uz zemes neietilpst: pašpakalpojumi, drošība, gaisa kuģu remonts un apkope vai būtiskas centralizētas lidostas infrastruktūras, piemēram, atleidošanas iekārtu, degvielas uzpildes sistēmu, bagāžas apstrādes sistēmu un noteiktas lidostas iekšējās transporta sistēmas pārvaldība vai darbība;

i) “Puses ieguldītājs” ir Puses fiziska vai juridiska persona, tai skaitā pati Puse, kas otras Puses teritorijā vēlas iedibināt, iedibina vai ir iedibinājusi uzņēmumu saskaņā ar g) punktu;

j) “Puses juridiska persona” ir¹:

i) Savienības gadījumā –

A) juridiska persona, kas izveidota vai organizēta saskaņā ar Savienības vai vismaz vienas tās dalībvalsts tiesību aktiem un kas veic būtisku saimniecisko darbību² Savienībā, un

B) kuģošanas sabiedrības, kas izveidotas ārpus Savienības un ko kontrolē dalībvalsts fiziskas personas, kuru kuģi ir reģistrēti dalībvalstī un kuģo ar tās karogu;

ii) Jaunzēlandes gadījumā –

A) juridiska persona, kas izveidota vai organizēta saskaņā ar Jaunzēlandes tiesību aktiem un iesaistīta būtiskā saimnieciskā darbībā Jaunzēlandē, un

¹ Lielākai noteiktībai – šajā punktā minētās kuģošanas sabiedrības uzskata par Puses juridiskajām personām tikai attiecībā uz to darbībām, kas saistītas ar jūras pārvadājumu pakalpojumu sniegšanu.

² Atbilstīgi tās paziņojumam PTO par Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (WT/REG39/1) Savienības izpratnē jēdziens “faktiska un pastāvīga saikne” ar kādas Savienības dalībvalsts ekonomiku, kas nostiprināts LESD 54. pantā, ir līdzvērtīgs jēdzienam “būtiska saimnieciskā darbība”.

- B) kuģošanas sabiedrības, kas izveidotas ārpus Jaunzēlandes un ko kontrolē Jaunzēlandes fiziskas personas, kuru kuģi ir reģistrēti Jaunzēlandē un kuģo ar tās karogu;
- k) “darbība” ir uzņēmuma vadība, pārvaldība, uzturēšana, izmantošana, turēšana īpašumā vai pārdošana vai cita veida atsavināšana;
- l) “gaisa pārvadājumu pakalpojumu pārdošana un tirdzniecība” ir iespējas attiecīgajam gaisa pārvadātājam pārdot un brīvi tirgot savus gaisa pārvadājumu pakalpojumus, tai skaitā visi tādi tirdzniecības aspekti kā, piemēram, tirgus izpēte, reklāma un izplatīšana, bet neietverot ne cenu noteikšanu par gaisa pārvadājumu pakalpojumiem, ne piemērojamos nosacījumus;
- m) “pakalpojums” ir jebkurš pakalpojums jebkurā nozarē, izņemot pakalpojumus, ko sniedz, īstenojot valsts pilnvaras, un
- n) “pakalpojuma sniedzējs” ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kas vēlas sniegt vai sniedz pakalpojumu.

B IEDAĻA

INVESTĪCIJU LIBERALIZĀCIJA

10.4. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šo iedaļu piemēro Puses pasākumiem, kas ietekmē iedibināšanu vai saimniecisko darbību, ko veic:
 - a) otras Puses ieguldītāji;
 - b) aptvertie uzņēmumi un
 - c) 10.9. panta (Snieguma prasības) nolūkos – jebkurš uzņēmums Puses teritorijā, kurš pieņem vai patur spēkā pasākumu.
2. Šo iedaļu nepiemēro Puses pasākumiem attiecībā uz preču vai pakalpojumu publisko iepirkumu valstiskām vajadzībām, nevis komerciālas tālākpārdošanas nolūkā vai arī nolūkā izmantot preču vai pakalpojumu sniegšanā komerciālai pārdošanai neatkarīgi no tā, vai minētais iepirkums ir vai nav “aptverts iepirkums” 14.1. panta (Konkrētu Nolīguma par valsts iepirkumu noteikumu iekļaušana) nozīmē.

3. Nolīguma 10.5. pantu (Piekļuve tirgum), 10.6. pantu (Valsts režīms), 10.7. pantu (Lielākās labvēlības režīms) un 10.8. pantu (Augstākā vadība un direktoru padomes) nepiemēro Pušu piešķirtām subsīdijām vai dotācijām, tai skaitā valsts atbalstītiem aizdevumiem, garantijām un apdrošināšanai.

10.5. PANTS

Piekļuve tirgum

Attiecībā uz tirgus pieejamību otras Puses ieguldītājam vai aptvertam uzņēmumam iedibinoties vai darbojoties, Puse visā tās teritorijā vai pēc teritoriāla apakšiedalījuma nepieņem vai nesaglabā pasākumus, kas:

- a) nosaka ierobežojumus¹:
 - i) to uzņēmumu skaitam, kas var veikt konkrētu saimniecisko darbību, skaitlisku kvotu, monopolu, ekskluzīvu tiesību vai ekonomisko vajadzību pārbaudes prasību veidā;
 - ii) darījumu vai aktīvu kopējai vērtībai skaitlisku kvotu vai ekonomisko vajadzību pārbaudes prasību veidā;

¹ Panta a) punkta i)–iii) apakšpunkts neattiecas uz pasākumiem, ko veic, lai ierobežotu kāda lauksaimniecības vai zivsaimniecības produkta ražošanu.

- iii) darījumu kopskaitam vai sniegto pakalpojumu kopējam daudzumam, kas izteikti noteiktās skaitliskās vienībās kvotu vai ekonomisko vajadzību pārbaudes prasību veidā;
 - iv) ārvalstu kapitāla līdzdalībai, kas izpaužas kā ārvalstu akciju daļas vai atsevišķu vai kopējo ārvalstu investīciju maksimālās procentuālās daļas limits, vai
 - (v) to fizisko personu kopskaitam, kuras var nodarbināt konkrētā nozarē vai kuras uzņēmums var nodarbināt un kuras ir nepieciešamas saimnieciskās darbības veikšanai un tieši saistītas ar to, izsakot skaitlisku kvotu vai ekonomisko vajadzību pārbaudes prasību veidā, vai
- b) ierobežo vai prasa konkrētus tiesību subjektu vai kopuzņēmumu veidus, ar kuru starpniecību otras Puses ieguldītājs var veikt saimniecisko darbību.

10.6. PANTS

Valsts režīms

Katra Puse otras Puses ieguldītājiem un aptvertiem uzņēmumiem piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā līdzīgās situācijās piešķir saviem ieguldītājiem un to uzņēmumiem attiecībā uz iedibināšanu un darbību Puses teritorijā.

10.7. PANTS

Lielākās labvēlības režīms

1. Katra Puse otras Puses ieguldītājiem un aptvertiem uzņēmumiem piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā līdzīgās situācijās piešķir trešās valsts ieguldītājiem un to uzņēmumiem attiecībā uz iedibināšanu un darbību Puses teritorijā.
2. Panta 1. punktu neinterpretē kā pienākumu Pusei attiecināt uz otras Puses ieguldītājiem vai aptvertajiem uzņēmumiem jebkāda tāda režīma priekšrocības, kas izriet no pašreizējiem vai turpmākiem pasākumiem, kuri paredz kvalifikāciju, licenču vai piesardzības pasākumu atzīšanu, kā minēts *GATS* VII pantā vai *GATS* pielikuma par finanšu pakalpojumiem 3. punktā.
3. Lielākai noteiktībai — 1. punktā minētais režīms neietver procedūras strīdu izšķiršanai, kas noteiktas citos starptautiskos nolīgumos.
4. Lielākai noteiktībai — būtiski noteikumi citos starptautiskos nolīgumos, ko viena Puse ir noslēgusi ar trešo valsti, paši par sevi nav uzskatāmi par režīmu atbilstoši 1. punktam. Pasākumi, ko Puse veikusi saskaņā ar minētajiem noteikumiem¹, var būt režīms un tādējādi iemesls šā panta pārkāpumam.

¹ Lielākai noteiktībai – ja minētos noteikumus tikai transponē iekšzemes tiesību aktos, ciktāl tas ir nepieciešams, lai tos iekļautu iekšzemes tiesību sistēmā, to pašu par sevi neuzskata par 1. punktā minēto “režīmu”.

10.8. PANTS

Augstākā vadība un direktoru padomes

Puse neprasa aptvertam uzņēmumam augstākās vadības vai direktoru padomes locekļu amatā iecelt konkrētas valstspiederības fiziskas personas.

10.9. PANTS

Snieguma prasības

1. Puse neizvirza vai neīsteno nekādas prasības, vai neizpilda nekādas saistības vai apņemšanās saistībā ar jebkāda uzņēmuma iedibinājumu vai saimniecisko darbību Puses teritorijā¹:

- a) eksportēt konkrētu preču vai pakalpojumu apjomu vai procentuālo daudzumu;
- b) sasniegt konkrētu iekšzemes satura apjomu vai procentuālo daudzumu;
- c) pirkt vai izmantot tās teritorijā ražotas preces vai sniegtus pakalpojumus vai piešķirt tiem priekšrocību, vai pirkt preces vai pakalpojumus no fiziskām vai juridiskām personām vai citām vienībām tās teritorijā;

¹ Lielākai noteiktībai – nosacījums 2. punktā minētās priekšrocības saņemšanai un turpināšanai nav prasība vai saistības vai apņemšanās 1. punkta nolūkos.

- d) jebkādā veidā saistīt importa apjomu vai vērtību ar eksporta apjomu vai vērtību vai ar ārvalstu valūtas plūsmu summu, kas saistītas ar uzņēmumu;
- e) ierobežot to preču vai pakalpojumu pārdošanu savā teritorijā, ko saražo vai sniedz uzņēmums, jebkādā veidā attiecinot minēto pārdošanu uz tās eksporta vai ārvalstu valūtas ieņēmumu apjomu vai vērtību;
- f) nodot tehnoloģiju, ražošanas procesu vai citas savas zināšanas fiziskai vai juridiskai personai vai citai vienībai tās teritorijā;
- g) precī vai pakalpojumu, ko attiecīgi ražo vai sniedz uzņēmums, piegādāt konkrētam reģionālam vai pasaules tirgum tikai no minētās Puses teritorijas;
- h) noteikt, ka galvenās mītnes konkrētā reģionā vai pasaules tirgū atrašanās vietai jābūt Puses teritorijā;
- i) nodarbināt noteiktu skaitu vai procentuālo daļu minētās Puses fizisko personu;
- j) sasniegt pētniecības un izstrādes darbību noteiktu apjomu vai vērtību Puses teritorijā;
- k) ierobežot preču eksportu vai pārdošanu eksportam vai

l) attiecībā uz ikvienu licences līgumu¹, kas ir spēkā laikā, kad tiek izvirzīta vai izpildīta prasība vai izpildītas saistības vai apņemšanās, vai attiecībā uz jebkādu turpmāku licences līgumu, kurš brīvi noslēgts starp uzņēmumu un fizisku vai juridisku personu vai citu vienību Puses teritorijā, ja prasību izvirza vai īsteno vai saistības vai apņemšanās izpilda veidā, kas rada tiešu iejaušanos minētajā licences līgumā, kādai Pusei īstenojot ārpus tiesas valsts pilnvaras², pieņemt:

i) noteiktu likmi vai licences maksu saskaņā ar licences līgumu, vai

ii) konkrētu termiņu licences līguma darbībai.

2. Puse nenosaka, ka priekšrocības saņemšanai un turpināšanai attiecībā uz uzņēmuma iedibinājumu vai darbību Puses teritorijā ir jāatbilst kādai no šādām prasībām:

a) sasniegt konkrētu iekšzemes satura apjomu vai procentuālo daudzumu;

b) pirkt vai izmantot tās teritorijā ražotas preces vai sniegtus pakalpojumus vai piešķirt tiem priekšrocību, vai pirkt preces vai pakalpojumus no fiziskām vai juridiskām personām vai citas vienības tās teritorijā;

¹ Šajā punktā minētais “licences līgums” ir ikviens līgums par tehnoloģijas, ražošanas procesa vai citu profesionālo zināšanu licencēšanu.

² Lielāka noteiktībai – 1) punktu nepiemēro, ja licences līgums ir noslēgts starp uzņēmumu un vienu Pusi.

- c) jebkādā veidā saistīt importa apjomu vai vērtību ar eksporta apjomu vai vērtību vai ar ārvalstu valūtas plūsmu summu, kas saistītas ar uzņēmumu;
- d) ierobežot to preču vai pakalpojumu pārdošanu savā teritorijā, ko saražo vai sniedz uzņēmums, jebkādā veidā attiecinot minēto pārdošanu uz tās eksporta vai ārvalstu valūtas ieņēmumu apjomu vai vērtību, vai
- e) ierobežot preču eksportu vai pārdošanu eksportam.

3. Panta 2. punktā minēto neinterpretē tā, ka Pusei tiek liegts noteikt, ka priekšrocības saņemšana vai turpināšana saistībā ar uzņēmuma iedibināšanu vai darbību Puses teritorijā ir atkarīga no atbilstības prasībai par ražošanas izvietojumu, pakalpojuma sniegšanu, darbinieku apmācību vai nodarbināšanu, konkrētas infrastruktūras būvniecību vai paplašināšanu vai pētniecības un attīstības veikšanu tās teritorijā.

4. Panta 1. punkta f) un l) apakšpunktu nepiemēro, ja:

- a) prasību izvirza vai izpilda vai saistības vai apņemšanos izpilda tiesa, administratīvā tiesa vai konkurences iestāde saskaņā ar Puses konkurences tiesībām, lai novērstu vai labotu konkurences izkropļojumu, vai
- b) Puse atļauj izmantot intelektuālā īpašuma tiesības saskaņā ar *TRIPS* līguma 31. vai 31.a pantu, vai pasākumus, vai pieņem vai saglabā pasākumus, ar ko prasa izpaust datus vai citu ar autortiesībām aizsargātu informāciju, kas ietilpst *TRIPS* līguma 39. panta darbības jomā un atbilst tam.

5. Panta 1. punkta a), b) un c) apakšpunktu un 2. punkta a) un b) apakšpunktu nepiemēro precēm vai pakalpojumiem izvirzāmām kvalifikācijas prasībām attiecībā uz dalību eksporta veicināšanas un ārvalstu palīdzības programmās.
6. Panta 2. punkta a) un b) apakšpunktu nepiemēro prasībām, ko importētāja Puse izvirza attiecībā uz preču saturu, kas nepieciešams, lai kvalificētos preferenciāliem tarifiem vai preferenciālām kvotām.
7. Panta 1. punkta l) apakšpunktu nepiemēro, ja prasību izvirza vai izpilda vai saistības vai apņemšanos izpilda tiesa kā taisnīgu atlīdzību saskaņā ar attiecīgās Puses tiesību aktiem autortiesību jomā.
8. Šis pants neskar Pušu tiesības un pienākumus atbilstīgi PTO līgumam.
9. Lielākai noteiktībai — 1. un 2. punktu nepiemēro nekādām saistībām, apņemšanās vai prasībām, izņemot tās, kas noteiktas minētajos punktos¹.
10. Šo pantu nepiemēro finanšu pakalpojumu sniedzēja iedibināšanai vai darbībai.
11. Attiecībā uz snieguma prasībām, kas attiecas uz finanšu pakalpojumu sniedzējiem, Puses vienojas par veikspējas prasību elementiem attiecībā uz finanšu pakalpojumu sniedzēja iedibināšanu vai darbību.

¹ Lielākai noteiktībai – šo pantu neinterpretē kā prasību Pusei atļaut konkrētu pakalpojumu sniegšanu pārrobežu mērogā, ja minētā Puse attiecībā uz šādu pakalpojumu sniegšanu pieņem vai saglabā ierobežojumus vai aizliegumus, kas ir saderīgi ar Puses atrunām 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi) vai 10.-B pielikumā (Turpmākie pasākumi).

12. Tirdzniecības komiteja 180 dienu laikā no dienas, kad Puses sekmīgi vienojušās par snieguma prasību elementiem saskaņā ar 11. punktu, groza 1. punktu, pieņemot lēmumu minētos elementus integrēt šajā pantā, un attiecīgā gadījumā tā var mainīt katras Puses neatbilstošos pasākumus 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi) un 10.-B pielikumā (Turpmākie pasākumi). Šo pantu tad piemēro finanšu pakalpojumu sniedzēja iedibināšanai vai darbībai.

10.10. PANTS

Neatbilstoši pasākumi

1. Nolīguma 10.5. pantu (Piekļuve tirgum), 10.6. pantu (Valsts režīms), 10.7. pantu (Lielākās labvēlības režīms), 10.8. pantu (Augstākā vadība un direktoru padomes) un 10.9. pantu (Snieguma prasības) nepiemēro:

a) spēkā esošam neatbilstošam Puses pasākumam:

i) Savienības gadījumā –

A) Savienības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A. pielikumā (Esošie pasākumi);

B) dalībvalsts centrālās valdības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi);

C) dalībvalsts reģionālās valdības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi), vai

D) tādas vietējās valdības līmenī, kas nav C) punktā minētā valdība, un

ii) Jaunzēlandes gadījumā –

A) centrālās valdības līmenī, kā noteikts Jaunzēlandes sarakstā 10.-A. pielikumā (Esošie pasākumi), vai

B) vietējas valdības līmenī;

b) šā punkta a) apakšpunktā norādītā jebkura neatbilstošā pasākuma turpināšanai vai tūlītējai atjaunošanai, vai

c) izmaiņām neatbilstošā pasākumā, kas minēts šā punkta a) un b) apakšpunktā, tādā apmērā, kurš nesamazina pasākuma atbilstību, kāda tā bijusi tieši pirms izmaiņām, 10.5. pantam (Piekļuve tirgum), 10.6. pantam (Valsts režīms), 10.7. pantam (Lielākās labvēlības režīms), 10.8. pantam (Augstākā vadība un direktoru padomes) un 10.9. pantam (Snieguma prasības).

2. Nolīguma 10.5. pantu (Piekļuve tirgum), 10.6. pantu (Valsts režīms), 10.7. pantu (Lielākās labvēlības režīms), 10.8. pantu (Augstākā vadība un direktoru padomes) un 10.9. pantu (Snieguma prasības) nepiemēro Puses pasākumam attiecībā uz nozarēm, apakšnozarēm vai darbībām, kas norādītas Puses sarakstā 10.-B pielikumā (Turpmāki pasākumi).

3. Puse nepieprasa ar jebkādu pasākumu, kas pieņemts pēc šā nolīguma stāšanās spēkā un uz ko attiecas tās saraksts 10.-B pielikumā, otras Puses ieguldītājam tā valstspiederības dēļ pārdot vai citādā veidā atsavināt investīciju, kura pastāv brīdī, kad stājas spēkā pasākums.

4. Nolīguma 10.6. pantu (Valsts režīms) un 10.7. pantu (Lielākās labvēlības režīms) nepiemēro nevienam pasākumam, kas ir izņēmums vai atkāpe no *TRIPS* līguma 3. vai 4. panta, kā konkrēti noteikts minētā līguma 3.–5. pantā.

10.11. PANTS

Informācijas prasības

Neatkarīgi no 10.6. panta (Valsts režīms) un 10.7. panta (Lielākās labvēlības režīms) Puse var pieprasīt otras Puses ieguldītājam vai tā aptvertajam uzņēmumam sniegt informāciju par minēto aptverto uzņēmumu tikai informācijas vai statistikas nolūkos. Puse aizsargā šādu konfidenciālu informāciju pret jebkādu izpaušanu, kas kaitētu ieguldītāja vai aptvertā uzņēmuma konkurētspējai. Neko šajā pantā neinterpretē tā, ka tas liedz Pusei citādi iegūt vai izpaust informāciju saistībā ar tās tiesību aktu taisnīgu un labticīgu piemērošanu.

10.12. PANTS

Priekšrocību liegšana

Puse var liegt šīs iedaļas priekšrocības otras Puses ieguldītājam vai aptvertam uzņēmumam, ja Puse, kas tās liedz, pieņem vai saglabā pasākumus, kuri saistīti ar starptautiskā miera un drošības uzturēšanu, ieskaitot cilvēktiesību aizsardzību, un kuri:

- a) aizliedz darījumus ar minēto ieguldītāju vai aptverto uzņēmumu, vai
- b) tiktu pārkāpti vai apieti, ja šīs iedaļas priekšrocības būtu piešķirtas minētajam ieguldītājam vai aptvertajam uzņēmumam, ieskaitot gadījumus, kad pasākumi aizliedz darījumus ar fizisku vai juridisku personu, kurai pieder ieguldītājs vai aptvertais uzņēmums vai kura tos kontrolē.

C IEDAĻA

PAKALPOJUMU PĀRROBEŽU TIRDZNIECĪBA

10.13. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šo iedaļu piemēro Puses pasākumiem, kas skar pakalpojumu pārrobežu tirdzniecību, kuru veic otras Puses pakalpojumu sniedzēji.

2. Šo iedaļu nepiemēro:

- a) Puses pasākumiem attiecībā uz preču vai pakalpojumu publiskā iepirkuma valstiskām vajadzībām, nevis komerciālas tālākpārdošanas nolūkā vai arī nolūkā izmantot preču vai pakalpojumu sniegšanā komerciālai pārdošanai neatkarīgi no tā, vai minētais iepirkums ir vai nav “aptverts iepirkums” 14.1. panta (Konkrētu Nolīguma par valsts iepirkumu noteikumu iekļaušana) nozīmē, vai
- b) Pušu piešķirtām subsīdijām vai dotācijām, tai skaitā valdības atbalstītiem aizdevumiem, garantijām un apdrošināšanai.

10.14. PANTS

Piekluve tirgum

Puse visā tās teritorijā vai pēc teritoriālā apakšiedalījuma nepieņem vai nesaglabā pasākumu, kas:

- a) nosaka ierobežojumus:
 - i) pakalpojumu sniedzēju skaitu skaitlisko kvotu, monopolu, ekskluzīvu pakalpojumu sniedzēju vai ekonomisko vajadzību pārbaudes prasību veidā;
 - ii) pakalpojumu darījumu vai aktīvu kopējai vērtībai skaitlisku kvotu vai ekonomisko vajadzību pārbaudes prasību veidā, vai

- iii) pakalpojumu darījumu kopskaitam vai sniegto pakalpojumu kopējam daudzumam, kas izteikti noteiktās skaitliskās vienībās kvotu vai ekonomisko vajadzību pārbaudes prasību veidā, vai
- b) ierobežo vai pieprasa īpašus juridiskās personas vai kopuzņēmumu veidus, kuru formā pakalpojumu sniedzējs var sniegt pakalpojumu.

10.15. PANTS

Klātbūtne uz vietas

Puse kā priekšnosacījumu pakalpojumu pārrobežu tirdzniecībai nepieprasa, lai otras Puses pakalpojumu sniedzējs pirmās Puses teritorijā iedibinātu vai uzturētu pārstāvniecību vai jebkāda veida uzņēmumu vai būtu tās rezidents.

10.16. PANTS

Valsts režīms

1. Katra Puse otras Puses pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējiem piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā līdzīgās situācijās piešķir saviem pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējiem¹.

¹ Neko šajā pantā neinterpretē kā prasību Pusei kompensēt neizdevīgus konkurences apstākļus, kas rodas attiecīgo pakalpojumu vai pakalpojumu sniedzēju ārvalsts statusa dēļ.

2. Puse var nodrošināt atbilstību 1. punktā norādītajām prasībām, piešķirot otras Puses pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējiem režīmu, kas ir oficiāli identisks režīmam, kuru tā piešķir saviem pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējiem, vai kas ir oficiāli atšķirīgs no tā.
3. Oficiāli identisks vai oficiāli atšķirīgs režīms uzskatāms par mazāk labvēlīgu, ja tas izmaina konkurences apstākļus vienas Puses pakalpojumu vai pakalpojumu sniedzēju labā salīdzinājumā ar otras Puses pakalpojumiem vai pakalpojumu sniedzējiem.

10.17. PANTS

Lielākās labvēlības režīms

1. Katra Puse otras Puses pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējiem piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā līdzīgās situācijās piešķir trešās valsts pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējiem.
2. Panta 1. punktu neinterpretē kā pienākumu Pusei attiecināt uz otras Puses pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējiem jebkāda tāda režīma priekšrocības, kas izriet no pašreizējiem vai turpmākiem pasākumiem, kuri paredz kvalifikāciju, licenču vai piesardzības pasākumu atzīšanu, kā minēts *GATS* VII pantā vai tās pielikuma par finanšu pakalpojumiem 3. punktā.
3. Lielākai noteiktībai — būtiski noteikumi citos starptautiskos nolīgumos, ko viena Puse ir noslēgusi ar trešo valsti, paši par sevi nav uzskatāmi par režīmu atbilstoši 1. punktam. Pasākumi, ko Puse veikusi saskaņā ar minētajiem noteikumiem, var būt režīms un tādējādi iemesls šā panta pārkāpumam.

10.18. PANTS

Neatbilstoši pasākumi

1. Nolīguma 10.14. pantu (Piekļuve tirgum), 10.15. pantu (Klātbūtne uz vietas), 10.16. pantu (Valsts režīms) un 10.17. pantu (Lielākās labvēlības režīms) nepiemēro:

a) spēkā esošam neatbilstošam Puses pasākumam:

i) Savienības gadījumā –

- A) Savienības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi);
- B) dalībvalsts centrālās valdības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi);
- C) dalībvalsts reģionālās valdības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi); vai
- D) tādas vietējās valdības līmenī, kas nav C) punktā minētā valdība, un

ii) Jaunzēlandes gadījumā –

- A) centrālās valdības līmenī, kā noteikts Jaunzēlandes sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi), vai

B) vietējas valdības līmenī;

- b) šā punkta a) apakšpunktā norādītā jebkura neatbilstošā pasākuma turpināšanai vai tūlītējai atjaunošanai, vai
- c) izmaiņām vai grozījumiem neatbilstošā pasākumā, kas minēts a) un b) apakšpunktā, tādā apmērā, kas nesamazina pasākuma atbilstību 10.14. pantam (Piekļuve tirgum), 10.15. pantam (Klātbūtne uz vietas), 10.16. pantam (Valsts režīms) vai 10.17. pantam (Lielākās labvēlības režīms), kāda tā bijusi tieši pirms izmaiņām vai grozījumiem.

2. Nolīguma 10.14. pantu (Piekļuve tirgum), 10.15. pantu (Klātbūtne uz vietas), 10.16. pantu (Valsts režīms) un 10.17. pantu (Lielākās labvēlības režīms) nepiemēro Puses pasākumam attiecībā uz nozarēm, apakšnozarēm vai darbībām, kas norādītas Puses sarakstā 10.-B pielikumā (Turpmākie pasākumi).

10.19. PANTS

Priekšrocību liegšana

Puse var liegt šīs iedaļas priekšrocības otras Puses pakalpojumu sniedzējam, ja Puse, kas tās liedz, pieņem vai saglabā pasākumus, kuri saistīti ar starptautiskā miera un drošības uzturēšanu, ieskaitot cilvēktiesību aizsardzību, un kuri:

- a) aizliedz darījumus ar minēto pakalpojumu sniedzēju vai

- b) tiktu pārkāpti vai apieti, ja šīs iedaļas priekšrocības būtu piešķirtas minētajam pakalpojumu sniedzējam, ieskaitot gadījumus, kad pasākumi aizliedz darījumus ar fizisku vai juridisku personu, kurai pieder pakalpojumu sniedzējs vai kura to kontrolē.

D IEDAĻA

FIZISKU PERSONU IECEĻOŠANA UN PAGaidu UZTURĒŠANĀS UZŅĒMĒJDARBĪBAS NOLŪKĀ

10.20. PANTS

Darbības joma un definīcijas

1. Ievērojot 10.2. panta (Darbības joma) 1. un 2. punktu, šo iedaļu piemēro Puses pasākumiem, kas ietekmē tādu otras Puses fizisko personu ieceļošanu un pagaidu uzturēšanos tās teritorijā uzņēmējdarbības nolūkos, kuras ietilpst šādās kategorijās: īstermiņa viesdarbinieki, viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos, līgumpakalpojumu sniedzēji, neatkarīgie speciālisti un uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki.
2. Saistības attiecībā uz fizisku personu ieceļošanu un pagaidu uzturēšanos uzņēmējdarbības nolūkā nepiemēro gadījumos, kad ieceļošanas un pagaidu uzturēšanās nolūks vai sekas ir iejaukties vai citādi ietekmēt jebkādu ar darba attiecībām saistītu vai vadības strīdu vai sarunas vai jebkuras minētajā strīdā iesaistītas fiziskas personas nodarbinātību.

3. Šajā iedaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “viesdarbinieks iedibinājuma nolūkos” ir fiziska persona, kura Puses juridiskā personā strādā vadošā amatā un kura:
 - i) atbild par šādas juridiskas personas uzņēmuma izveidi vai likvidāciju otras Puses teritorijā;
 - ii) nepiedāvā un nesniedz pakalpojumus vai neveic nekādu citu saimniecisko darbību kā vien to, kas vajadzīga minētā uzņēmuma iedibinājuma nolūkā, un
 - iii) nesaņem atlīdzību no avota, kas atrodas otrā Pusē;
- b) “līgumpakalpojumu sniedzējs” ir fiziska persona, kuru bez darbā iekārtošanas un personāla nodrošināšanas pakalpojumu aģentūras starpniecības nodarbina Puses juridiska persona, kas nav iedibināta otras Puses teritorijā un kas ir labā ticībā noslēgusi līgumu par pakalpojumu sniegšanu galapatērētājam otrā Pusē, kura izpildei vajadzīga tās darbinieka pagaidu klātbūtne¹:
 - i) kura ir piedāvājusi minētos pakalpojumus kā juridiskās personas darbinieks vismaz uz laikposmu, kas nav mazāks par vienu gadu tieši pirms viņas ieceļošanas un pagaidu uzturēšanās pieteikuma iesniegšanas dienas;

¹ Punkta b) apakšpunktā minētais pakalpojumu līgums atbilst tās Puses tiesību prasībām, kurā līgumu izpilda.

- ii) kurai minētajā datumā ir profesionālās pieredzes nepieciešamais līmenis tajā darbības jomā, kas ir līguma priekšmets¹, akadēmiskais grāds vai kvalifikācija, kura apliecina līdzvērtīgu zināšanu līmeni² un profesionālo kvalifikāciju, kas tiek juridiski prasīta, lai minēto darbību varētu veikt otrā Pusē, un
 - iii) kura nesaņem atlīdzību no avota, kas atrodas otrā Pusē;
- c) “neatkarīgs speciālists” ir fiziska persona, kura nodarbojas ar pakalpojuma sniegšanu un ir iedibinājusies pašnodarbinātas personas statusā kādas Puses teritorijā un kura:
- i) nav iedibinājusies otras Puses teritorijā;
 - ii) bez darbā iekārtošanas un personāla nodrošināšanas pakalpojumu aģentūras starpniecības ir labā ticībā parakstījusi līgumu uz laiku, kas nepārsniedz 12 mēnešus, par pakalpojumu sniegšanu galapatērētājam otrā Pusē, un šajā nolūkā vajadzīga viņas pagaidu klātbūtne³, un

¹ Katras Puses prasītā profesionālā pieredze ir izklāstīta 10.-E pielikumā (Līgumpakalpojumu sniedzēji un neatkarīgie speciālisti).

² Katras Puses prasītā akadēmiskā grāda pakāpe ir noteikta 10.-E pielikumā (Līgumpakalpojumu sniedzēji un neatkarīgie speciālisti). Ja grāds vai kvalifikācija nav iegūta Pusē, kurā tiek sniegti pakalpojumi, minētā Puse var izvērtēt, vai tas atbilst akadēmiskajam grādam, kas tiek prasīts tās teritorijā.

³ Punkta c) apakšpunkta ii) daļā minētais pakalpojumu līgums atbilst tās Puses tiesību prasībām, kurā līgumu izpilda.

iii) kurai viņas ieceļošanas un pagaidu uzturēšanās pieteikuma iesniegšanas dienā ir vismaz sešu gadu profesionālā pieredze ar līguma priekšmetu saistītajā darbības jomā, akadēmiskais grāds vai kvalifikācija, kura apliecina līdzvērtīgu zināšanu līmeni¹ un profesionālo kvalifikāciju, kas tiek juridiski prasīta, lai minēto darbību varētu veikt otrā Pusē,

d) “uzņēmuma ietvaros pārcelts darbinieks” ir fiziska persona:

i) kuru ne mazāk kā vienu gadu tieši pirms pieteikuma par ieceļošanu un pagaidu uzturēšanos otrā Pusē iesniegšanas ir nodarbinājusi kādas Puses juridiska persona vai kura ir bijusi šīs personas partnere²;

ii) kura pieteikuma iesniegšanas brīdī dzīvo otras Puses teritorijā;

iii) kura tiek pagaidu kārtā pārcelta uz tādu juridiskās personas uzņēmumu otras Puses teritorijā, kas ir izcelsmes juridiskās personas grupas loceklis, ieskaitot tā pārstāvniecību, meitasuzņēmumu, filiāli vai galveno uzņēmumu, un

iv) kura pieder vienai no šādām kategorijām:

A) vadītāji vai izpilddirektori vai

¹ Ja grāds vai kvalifikācija nav iegūta Pusē, kur tiek sniegti pakalpojumi, minētā Puse var izvērtēt, vai tas atbilst akadēmiskajam grādam, kas tiek prasīts tās teritorijā.

² Lielākai noteiktībai – vadītājam un speciālistam var pieprasīt, lai viņi pierāda, ka viņiem ir profesionālā kvalifikācija un pieredze, kas vajadzīga juridiskajā personā, uz kuru viņi tiek pārcelti.

B) speciālisti;

- e) “vadītājs” vai “izpilddirektors” ir vadošā amatā strādājoša fiziska persona, kura galvenokārt dod rīkojumus otrā Pusē esoša uzņēmuma vai tā būtiskas daļas vadībai, kuras darbības vispārēju pārraudzību veic un norādījumus galvenokārt sniedz uzņēmuma augstākā līmeņa izpilddirektori vai direktoru padome, vai akcionāri vai līdzvērtīgas personas, un kura pilda šādas funkcijas:
- i) vada uzņēmumu vai tā departamentu vai apakšstruktūru;
 - ii) uzrauga un kontrolē citu administrācijas darbinieku, speciālistu vai vadītāju darbu. Tas neattiecas uz pirmās līnijas uzraudzību, izņemot gadījumus, kad uzraudzītie darbinieki ir profesionāļi, un tas neattiecas arī uz darbinieku, kurš galvenokārt veic uzdevumus, kas nepieciešami pakalpojuma sniegšanai vai investīciju veikšanai, un
 - iii) īsteno pilnvaras ieteikt pieņemt darbiniekus darbā, atlaist no darba vai veikt citas ar personālu saistītas darbības, un
- f) “speciālists” ir fiziska persona, kam ir tādas speciālas zināšanas tehniskās lietpratības augstākajā līmenī, kuras ir būtiskas uzņēmuma darbības jomām, metodēm vai vadībai un kuras novērtē, ņemot vērā ne tikai zināšanas, kas ir specifiskas uzņēmumam, bet arī to, vai personai ir augsts kvalifikācijas līmenis, tai skaitā atbilstoša profesionālā pieredze darba veidā vai darbībā, kā veikšanai ir vajadzīgas specifiskas tehniskas zināšanas, tai skaitā iespējama piederība akreditētai profesijai;

10.21. PANTS

Uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos

1. Ievērojot attiecīgos nosacījumus un kvalifikācijas, kas norādītas 10.-C pielikumā (Viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos, uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un īstermiņa viesdarbinieki):

a) katra Puse atļauj:

i) uzņēmuma ietvaros pārceltu darbinieku un viesdarbinieku ieceļošanu un pagaidu uzturēšanos iedibinājuma nolūkos un

ii) uzņēmuma ietvaros pārceltu otras Puses darbinieku nodarbināšanu savā teritorijā;

b) Puse nepatur spēkā vai nepieņem ierobežojumus skaitlisku kvotu vai ekonomisko vajadzību pārbaužu veidā attiecībā uz to fizisko personu kopskaitu, kuras konkrētā nozarē drīkst ieceļot kā viesdarbinieki iedibinājuma nolūkā vai kuras ieguldītājs var nodarbināt kā uzņēmuma ietvaros pārceltus darbiniekus vai nu teritoriālajā apakšiedalījumā, vai visā tās teritorijā, un

c) katra Puse otras Puses uzņēmuma ietvaros pārceltiem darbiniekiem un viesdarbiniekiem iedibinājuma nolūkos attiecībā uz pasākumiem, kuri ietekmē viņu saimniecisko darbību viņu pagaidu uzturēšanās laikā tās teritorijā, piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā līdzīgās situācijās piešķir savām fiziskajām personām.

2. Vadītāju, izpilddirektoru un speciālistu atļautais uzturēšanās ilgums nepārsniedz trīs gadus.
3. Atļautais uzturēšanās ilgums viesdarbiniekiem iedibinājuma nolūkos ir ne vairāk kā 90 dienas jebkurā sešu mēnešu laikposmā Savienībā un ne vairāk kā 90 dienas jebkurā 12 mēnešu laikposmā Jaunzēlandē.

10.22. PANTS

Īstermiņa viesdarbinieki

1. Ievērojot attiecīgos nosacījumus un kvalifikācijas, kas norādītas 10.-C pielikumā (Viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos, uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un īstermiņa viesdarbinieki), Puse atļauj ieceļot un pagaidu kārtā uzturēties otras Puses īstermiņa viesdarbiniekiem to darbību veikšanas nolūkā, kuras uzskaitītas 10.-C pielikumā (Viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos, uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un īstermiņa viesdarbinieki), ievērojot šādus nosacījumus:
 - a) Īstermiņa viesdarbinieki nav iesaistīti savu preču pārdošanā vai pakalpojumu sniegšanā plašai sabiedrībai;

- b) īstermiņa viesdarbinieki savā vārdā nesaņem atlīdzību no vienības tās Puses teritorijā, kurā tie uzturas pagaidu kārtā, un
 - c) īstermiņa viesdarbinieki nav iesaistīti pakalpojumu sniegšanā, izpildot līgumu, kurš noslēgts starp juridisku personu, kas nav iedibināta tās Puses teritorijā, kurā viesdarbinieki uzturas pagaidu kārtā, un patērētāju tajā, izņemot gadījumus, kas paredzēti 10.-C pielikumā (Viesdarbinieki uzņēmējdarbības veikšanas nolūkos, uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un īstermiņa viesdarbinieki).
2. Ja vien 10.-C pielikumā (Viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos, uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un īstermiņa viesdarbinieki) nav norādīts citādi, Puse atļauj ieceļot īstermiņa viesdarbiniekiem, neprasot ekonomisko vajadzību pārbaudi vai citas līdzīga nolūka iepriekšējas apstiprināšanas procedūras.
3. Atļautais uzturēšanās ilgums ir ne vairāk kā 90 dienas jebkurā 12 mēnešu laikposmā.

10.23. PANTS

Līgumpakalpojumu sniedzēji un neatkarīgie speciālisti

1. Nozarēs, apakšnozarēs un darbībās, kas uzskaitītas 10.-E pielikumā (Līgumpakalpojumu sniedzēji un neatkarīgie speciālisti), ievērojot tajā norādītos attiecīgos nosacījumus un kvalifikācijas, katra Puse:
- a) atļauj līgumpakalpojumu sniedzējiem un neatkarīgajiem speciālistiem ieceļot un pagaidu kārtā uzturēties tās teritorijā;

- b) visā tās teritorijā vai pēc teritoriālā apakšsadalījuma nepieņem vai nesaglabā ierobežojumus skaitlisku kvotu vai ekonomisko vajadzību pārbaudes veidā attiecībā uz to otras Puses līgumpakalpojumu sniedzēju un neatkarīgo speciālistu kopskaitu, kuriem atļauts ieceļot pagaidu kārtā, un
 - c) otras Puses līgumpakalpojumu sniedzējiem un neatkarīgajiem speciālistiem attiecībā uz pasākumiem, kuri ietekmē viņu pakalpojumu sniegšanu tās teritorijā, piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā līdzīgās situācijās piešķir saviem pakalpojumu sniedzējiem.
2. Lielākai noteiktībai – piekļuve, ko piešķir saskaņā ar šo pantu, attiecas tikai uz pakalpojumu, kas ir līguma priekšmets, un nedod tiesības izmantot tās Puses teritorijā pastāvošo profesionālo nosaukumu, kurā pakalpojums tiek sniegts.
3. Atļautais uzturēšanās ilgums ir kumulatīvs 12 mēnešu laikposms vai līguma darbības ilgums, atkarībā no tā, kurš laikposms ir īsāks.

10.24. PANTS

Neatbilstoši pasākumi

1. Nodaļas 10.21. panta (Uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos) b) un c) punktu un 10.23. panta (Līgumpakalpojumu sniedzēji un neatkarīgie speciālisti) b) un c) punktu nepiemēro:

a) jebkuram spēkā esošam neatbilstošam pasākumam, kas ietekmē fizisku personu pagaidu uzturēšanos uzņēmējdarbības nolūkā un kas tiek saglabāts:

i) Savienības gadījumā –

A) Savienības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi);

B) dalībvalsts centrālās valdības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi);

C) dalībvalsts reģionālās valdības līmenī, kā noteikts Savienības sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi), vai

D) tādas vietējās valdības līmenī, kas nav C) punktā minētā valdība, un

ii) Jaunzēlandes gadījumā –

A) centrālās valdības līmenī, kā noteikts Jaunzēlandes sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi), vai

B) vietējas valdības līmenī;

b) šā punkta a) apakšpunktā norādītā jebkura neatbilstošā pasākuma turpināšanai vai tūlītējai atjaunošanai vai

c) izmaiņām vai grozījumiem neatbilstošā pasākumā, kas minēts a) un b) punktā, tādā apmērā, kas nesamazina pasākuma atbilstību 10.21. panta (Uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos) 1. punkta b) un c) apakšpunktam vai 10.23. panta (Līgumpakalpojumu sniedzēji un neatkarīgie speciālisti) 1. punkta b) un c) apakšpunktam, kāda tā bijusi tieši pirms izmaiņām vai grozījumiem.

2. Nolīguma 10.21. panta (Uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos) 1. punkta b) un c) apakšpunktu vai 10.23. panta (Līgumpakalpojumu sniedzēji un neatkarīgie speciālisti) 1. punkta b) un c) apakšpunktu nepiemēro nevienam pasākumam, ko Puse pieņem vai saglabā un kas ietekmē fizisku personu pagaidu uzturēšanos uzņēmējdarbības nolūkā attiecībā uz nozarēm, apakšnozarēm vai darbībām, kuras minētā Puse noteikusi savā sarakstā 10.-B pielikumā (Turpmākie pasākumi).

10.25. PANTS

Pārredzamība

1. Katra Puse dara publiski pieejamu, ja iespējams, tiešsaistē, informāciju par attiecīgiem pasākumiem, kas attiecas uz otras Puses fizisko personu iecelšanu un pagaidu uzturēšanos, kā minēts 10.20. panta (Darbības joma un definīcijas) 1. punktā.
2. Šā panta 1. punktā minētā informācija ietver šādu informāciju (ja pieejama), kas attiecas uz fizisku personu iecelšanu un pagaidu uzturēšanos:
 - a) iecelšanas nosacījumi;
 - b) indikatīvs to dokumentu saraksts, kas var būt vajadzīgi nosacījumu izpildes pārbaudei;
 - c) orientējošais apstrādes laiks;
 - d) piemērojamās nodevas;
 - e) pārsūdzības procedūras un
 - f) attiecīgie vispārpiemērojamie tiesību akti, kas attiecas uz fizisko personu iecelšanu un pagaidu uzturēšanos.

E SADAĻA

TIESISKAIS REGULĒJUMS

1. APAKŠIEDAĻA

IEKŠZEMES REGULĒJUMS

10.26. PANTS

Darbības joma un definīcijas

1. Šo apakšiedaļu piemēro Puses pasākumiem, kas saistīti ar licencēšanas prasībām un procedūrām, kvalifikācijas prasībām un procedūrām un tehniskajiem standartiem¹, kuri ietekmē:
 - a) pakalpojumu pārrobežu tirdzniecību;
 - b) iedibināšanu vai darbību vai
 - c) pakalpojumu sniegšanu, izmantojot Puses tādas fiziskas personas klātbūtni otras Puses teritorijā, kura ietilpst 10.20. pantā (Darbības joma un definīcijas) definēto fizisko personu kategorijā.

¹ Ciktāl pasākumi attiecas uz tehniskajiem standartiem, šo iedaļu piemēro tikai tādiem pasākumiem, kas ietekmē pakalpojumu tirdzniecību. Tehniskie standarti neietver finanšu pakalpojumu regulatīvos vai īstenošanas tehniskos standartus.

2. Šo apakšiedaļu nepiemēro licencēšanas prasībām un procedūrām, kvalifikācijas prasībām un procedūrām un tehniskajiem standartiem atbilstīgi pasākumam, kas neatbilst 10.5. pantam (Piekļuve tirgum), 10.6. pantam (Valsts režīms), 10.14. pantam (Piekļuve tirgum) vai 10.16. pantam (Valsts režīms) un kas ir minēts 10.10. panta (Neatbilstoši pasākumi) 1. vai 2. punktā vai 10.18. panta (Neatbilstoši pasākumi) 1. vai 2. punktā.

3. Šajā apakšiedaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “atļauja” ir atļauja veikt jebkuru 1. punkta a), b) un c) apakšpunktā minēto darbību, kas izriet no procedūras, kura fiziskai vai juridiskai personai jāievēro, lai pierādītu atbilstību licencēšanas prasībām, kvalifikācijas prasībām vai tehniskajiem standartiem, un
- b) “kompetentā iestāde” ir centrālā, reģionālā vai vietējā valdība vai iestāde, vai nevalstiska struktūra, kas īsteno pilnvaras, kuras tai deleģējusi centrālā, reģionālā vai vietējā valdība vai iestādes un kurai ir tiesības pieņemt lēmumu par atļauju.

10.27. PANTS

Pieteikumu iesniegšana

Katra Puse, ciktāl tas praktiski iespējams, izvairās pieprasīt, lai pieteikuma iesniedzējs vērstos vairāk nekā vienā kompetentajā iestādē attiecībā uz katru atļaujas pieteikumu. Ja darbība, kurai pieprasa atļauju, ir vairāku kompetento iestāžu jurisdikcijā, var būt vajadzīgi vairāki atļaujas pieteikumi.

10.28. PANTS

Pieteikumu iesniegšanas termiņi

Ja Puse pieprasa atļauju, tā nodrošina, ka tās kompetentās iestādes, ciktāl tas praktiski iespējams, ļauj iesniegt pieteikumu jebkurā laikā visa gada garumā. Ja atļaujas pieprasīšanai ir noteikts konkrēts termiņš, Puse nodrošina, ka kompetentās iestādes nosaka samērīgu laikposmu pieteikuma iesniegšanai.

10.29. PANTS

Elektroniski pieteikumi un kopiju pieņemšana

Ja Puse pieprasa atļauju, tā nodrošina, ka tās kompetentās iestādes:

- a) cenšas pieņemt pieteikumus elektroniskā formātā un
- b) dokumentu oriģinālu vietā pieņem dokumentu kopijas, kas autentificētas saskaņā ar Puses tiesību aktiem, ja vien kompetentās iestādes nepieprasa iesniegt dokumentu oriģinālus, lai aizsargātu atļaujas piešķiršanas procesa integritāti.

10.30. PANTS

Pieteikumu apstrāde

1. Ja Puse pieprasa atļauju, tā nodrošina, ka tās kompetentās iestādes:
 - a) ciktāl tas praktiski iespējams, norāda orientējošu pieteikuma apstrādes grafiku;
 - b) pēc pieteikuma iesniedzēja lūguma bez liekas kavēšanās sniedz informāciju par pieteikuma statusu;
 - c) ciktāl tas praktiski iespējams, bez liekas kavēšanās pārliecinās par iesniegtā pieteikuma pilnīgumu saskaņā ar Puses normatīvajiem aktiem;
 - d) ja kompetentās iestādes uzskata, ka pieteikums ir pilnīgs un gatavs apstrādei saskaņā ar Puses normatīvajiem aktiem¹, tās samērīgā laikposmā pēc pieteikuma iesniegšanas nodrošina, ka:
 - i) pieteikuma apstrāde tiek pabeigta un

¹ Kompetentās iestādes var pieprasīt, lai visa informācija tiktu iesniegta noteiktā formātā, lai uzskatītu, ka pieprasījums ir “pilnīgi gatavs apstrādei”.

- ii) par lēmumu attiecībā uz pieteikumu¹ tā iesniedzējs, ciktāl tas iespējams, tiek informēts rakstiski²;
- e) ja tās uzskata, ka pieteikums nav pilnīgs un gatavs apstrādei saskaņā ar Puses normatīvajiem aktiem, samērīgā laikposmā no dienas, kad attiecīgā kompetentā iestāde konstatēja, ka pieteikums ir nepilnīgs, un, ciktāl tas praktiski iespējams:
 - i) informē pieteikuma iesniedzēju, ka pieteikums ir nepilnīgs;
 - ii) pēc pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma norāda papildu informāciju, kas vajadzīga, lai pieteikums būtu pilnīgs, vai kā citādi sniedz norādījumus par to, kāpēc pieteikumu uzskata par nepilnīgu, un
 - iii) dod pieteikuma iesniedzējam iespēju³ iesniegt papildu informāciju, kas vajadzīga, lai pieteikums būtu pilnīgs;

ja praktiski nav izpildāmi i)–iii) apakšpunktā minētie soļi un ja pieteikums tiek noraidīts tā nepilnīguma dēļ, tiek nodrošināts, ka tās samērīgā laikposmā informē pieteikuma iesniedzēju par to, un

¹ Kompetentās iestādes var šo prasību izpildīt, iepriekš rakstiski informējot pieteikuma iesniedzēju, tai skaitā ar publicētu pasākumu, par to, ka atbildes nesniegšana konkrētā termiņā no pieteikuma iesniegšanas dienas liecina par pieteikuma pieņemšanu.

² Lielākai noteiktībai – atsauce uz “rakstiski” būtu jāsaprot kā tāda, kas ietver arī elektronisko formātu.

³ Šādai iespējai nav nepieciešams, ka kompetentā iestāde pagarina termiņus.

- f) ja tās noraida pieteikumu, tad pēc savas iniciatīvas vai pēc pieteikuma iesniedzēja pieprasījuma informē pieteikuma iesniedzēju par noraidīšanas iemesliem un par termiņu minētā lēmuma pārsūdzēšanai, un attiecīgā gadījumā par pieteikuma atkārtotas iesniegšanas procedūrām. Pieteikuma iesniedzējam neliedz iesniegt citu pieteikumu tikai tāpēc, ka iepriekš kāds cits pieteikums ir ticis noraidīts.
2. Katra Puse nodrošina, ka tās kompetentās iestādes piešķir atļauju, tiklīdz atbilstīgā pārbaudē ir konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējs izpilda tās saņemšanas nosacījumus.
3. Katra Puse nodrošina, ka tās kompetentās iestādes nodrošina, ka atļauja pēc tās piešķiršanas stājas spēkā bez liekas kavēšanās, ievērojot piemērojamos noteikumus.

10.31. PANTS

Maksas

1. Attiecībā uz visām šajā apakšiedaļā ietvertajām saimnieciskajām darbībām, kas nav finanšu pakalpojumi, katra Puse nodrošina, ka atļaujas maksa¹, kuru iekasē tās kompetentās iestādes, ir samērīga, pārredzama un pati par sevi neierobežo attiecīgā pakalpojuma sniegšanu vai citas saimnieciskās darbības veikšanu.

¹ Atļaujas maksa neietver maksu par dabas resursu izmantošanu, izsoles maksu, maksu par konkursa rīkošanu vai citām nediskriminējošām koncesiju piešķiršanas metodēm vai obligātus maksājumus par universālā pakalpojuma sniegšanu.

2. Attiecībā uz finanšu pakalpojumiem katra Puse nodrošina, ka tās kompetentās iestādes attiecībā uz atļaujas maksas, ko tās iekasē, nodrošina pieteikumu iesniedzējiem cenrādi vai sniedz informāciju par to, kā tiek noteiktas maksu summas, un neizmanto maksas kā līdzekli, lai izvairītos no Puses saistībām vai pienākumiem.

10.32. PANTS

Kvalifikācijas novērtēšana

Ja Puse atļaujas izsniegšanai pieprasa pārbaudi, tā nodrošina, ka tās kompetentās iestādes izveido šādu izskatīšanu grafiku, tajā nosakot pietiekami biežus intervālus, un paredz samērīgu laikposmu, lai pieteikuma iesniedzēji varētu pieprasīt pārbaudi. Ciktāl tas praktiski iespējams, katra Puse apsver iespēju šādu pārbaudi pieprasījumus pieņemt elektroniskā formātā un izmantot elektroniskos līdzekļus citos pārbaudes procesa aspektos.

10.33. PANTS

Objektivitāte, taisnīgums un neatkarība

Ja Puse pieņem vai saglabā pasākumu saistībā ar atļauju, tā nodrošina, ka tās kompetentās iestādes pieteikumus apstrādā un lēmumus pieņem un pārvalda objektīvi un taisnīgi un veidā, kas nav atkarīgs no jebkuras personas, kura veic saimniecisko darbību, kam ir vajadzīga atļauja.

10.34. PANTS

Publiskošana un pieejamā informācija

Ja Puse pieprasa atļauju, šī Puse nekavējoties publicē¹ vajadzīgo informāciju, lai pakalpojumu sniedzēji, ieskaitot tos, kas vēlas sniegt pakalpojumu, un personas, kuras veic vai vēlas veikt saimniecisko darbību, kam ir vajadzīga licence vai atļauja, izpildītu prasības un procedūras šādas atļaujas saņemšanai, saglabāšanai, grozīšanai un atjaunošanai. Šādā informācijā iekļauj šādas ziņas, ja pieejamas:

- a) prasības un procedūras;
- b) attiecīgo kompetento iestāžu kontaktinformāciju;
- c) atļaujas maksu;
- d) piemērojamās tehniskās standartus;
- e) ar pieprasījumiem saistītu lēmumu pārsūdzēšanas vai izskatīšanas procedūras;
- f) procedūras, lai pārbaudītu vai nodrošinātu atbilstību noteikumiem par licencēm vai kvalifikācijām;

¹ Šajā apakšiedaļā “publicē” nozīmē to, ka informāciju iekļauj oficiālā izdevumā, piemēram, oficiālā vēstnesī vai oficiālā tīmekļa vietnē. Puses tiek mudinātas apvienot elektroniskās publikācijas vienotā portālā.

- g) iespējas iesaistīt sabiedrību, piemēram, izmantojot uzklaušīšanas vai lūdzot iesniegt piezīmes, un
- h) indikatīvus pieteikuma apstrādes termiņus.

10.35. PANTS

Tehniskie standarti

Puse mudina savas kompetentās iestādes, tām pieņemot tehniskos standartus, pieņemt tādos tehniskos standartus, kas izstrādāti atklātos un pārredzamos procesos, un mudina visas struktūras, tai skaitā attiecīgās starptautiskās organizācijas, kuras izraudzītas izstrādāt tehniskos standartus, to darīt atklātos un pārredzamos procesos.

10.36. PANTS

Pasākumu izstrāde

Ja Puse pieņem vai saglabā pasākumu saistībā ar atļaujas piešķiršanu, tā nodrošina, ka:

- a) minēto pasākumu pamatā ir skaidri, objektīvi un pārredzami kritēriji¹;

¹ Šādi kritēriji var ietvert kompetenci un spēju sniegt pakalpojumu vai veikt jebkādu citu saimniecisku darbību, tai skaitā darīt to veidā, kas atbilst Puses regulatīvajām prasībām, piemēram, veselības un vides prasībām. Kompetentās iestādes var novērtēt katra kritērija nozīmi.

- b) procedūras ir objektīvas, viegli pieejamas visiem pieteikuma iesniedzējiem un ir piemērotas pieteikuma iesniedzējiem, lai pierādītu, vai viņi atbilst prasībām, ja šādas prasības pastāv, un
- c) procedūras pašas par sevi nepamatoti nekavē prasību izpildi.

10.37. PANTS

Ierobežots licenču skaits

Ja konkrētai darbībai licenču skaits ir ierobežots pieejamo dabas resursu vai tehnisko iespēju nepietiekamības dēļ, Puse saskaņā ar tās normatīvajiem aktiem piemēro potenciālajiem pretendentiem tādu atlases procedūru, kas pilnībā garantē objektivitāti un pārskatāmību, tai skaitā jo īpaši atbilstīgu publicitāti par procedūras sākšanu, veikšanu un pabeigšanu. Izstrādājot atlases procedūras noteikumus, Puse var ņemt vērā leģitīmus politikas mērķus, tai skaitā apsvērumus par veselību, drošību, vides aizsardzību un kultūras mantojuma saglabāšanu.

10.38. PANTS

Procedūra administratīvo lēmumu pārskatīšanai

Puse nodrošina vispārējas, arbitrāžas vai administratīvas tiesas vai procedūras, kurās noteikts, ka pēc skartā otras Puses ieguldītāja vai pakalpojumu sniedzēja pieprasījuma tiek ātri izskatīti, pamatotos gadījumos nosakot atbilstīgus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, administratīvi lēmumi, kas ietekmē iedibinājumu vai darbību, pakalpojumu pārrobežu tirdzniecību vai pakalpojumu sniegšanu, izmantojot Puses fiziskas personas klātbūtni otras Puses teritorijā. Ja šādas procedūras nav neatkarīgas no iestādes, kurai uzticēts attiecīgais administratīvais lēmums, Puse nodrošina, lai procedūras faktiski ļautu izskatīt lietu objektīvi un taisnīgi.

2. APAKŠIEDAĻA

VISPĀRĒJI PIEMĒROJAMI NOTEIKUMI

10.39. PANTS

Profesionālo kvalifikāciju savstarpēja atzīšana

1. Šajā pantā “profesionālās kvalifikācijas” ir oficiāla kvalifikācija, profesionālā pieredze, profesionālā reģistrācija vai cits kompetences apliecinājums.

2. Nekas šajā pantā neliedz Pusei pieprasīt, lai fiziskām personām būtu nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas, kas attiecīgajā darbības nozarē noteiktas teritorijā, kurā tiek sniegts pakalpojums.
3. Attiecīgā gadījumā Puses veicina dialoga izveidi starp to attiecīgajiem ekspertiem, regulatoriem un nozares struktūrām, lai dalītos ar izpratni par to attiecīgajām kvalifikācijām, reģistrācijas prasībām un procesiem un sekmētu šo izpratni, un sadarbotos nolūkā panākt profesionālo kvalifikāciju savstarpēju atzīšanu.
4. Puses mudina saistītās profesionālās institūcijas vai iestādes attiecīgi to teritorijā izstrādāt kopīgu ieteikumu par profesionālo kvalifikāciju savstarpēju atzīšanu un iesniegt to Investīciju, pakalpojumu, digitālās tirdzniecības, publiskā iepirkuma un intelektuālā īpašuma, tai skaitā ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, komitejai, kas izveidota saskaņā ar 24.4. pantu (Specializētās komitejas). Šādus kopīgus ieteikumus pamato ar:
 - a) paredzētā profesionālo kvalifikāciju savstarpējās atzīšanas instrumenta (turpmāk “Savstarpējās atzīšanas instruments”) ekonomisko vērtību un
 - b) attiecīgo režīmu saderību, proti, to, ciktāl ir saderīgi kritēriji, ko katra Puse piemēro profesionālās darbības atļauju izsniegšanai, licencēšanai, darbībai un sertifikācijai.

5. Saņemot kopīgu ieteikumu, Investīciju, pakalpojumu, digitālās tirdzniecības, publiskā iepirkuma un intelektuālā īpašuma, tai skaitā ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, komiteja samērīgā laikposmā izskata kopīgā ieteikuma atbilstību šai nodaļai. Pēc šādas izskatīšanas Investīciju, pakalpojumu, digitālās tirdzniecības, publiskā iepirkuma un intelektuālā īpašuma, tai skaitā ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, komiteja var izstrādāt savstarpējas atzīšanas instrumentu, un Tirdzniecības komiteja ar lēmumu to var pieņemt kā šā nolīguma pielikumu¹.

3. APAKŠIEDAĻA

PIEGĀDES PAKALPOJUMI

10.40. PANTS

Darbības joma un definīcijas

1. Šajā apakšiedaļā izklāstīti tiesiskā regulējuma principi attiecībā uz piegādes pakalpojumu sniegšanu, un tā attiecas uz Puses pasākumiem, kas ietekmē tirdzniecību ar piegādes pakalpojumiem.

¹ Lielākai noteiktībai – šādi instrumenti nenožīmē kvalifikāciju automātisku atzīšanu, bet gan – abu Pušu savstarpējās interesēs – nosaka nosacījumus kompetentajām iestādēm, kas piešķir atzīšanu.

2. Šajā apakšiedaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “piegādes pakalpojumi” ir pasta, kurjerpasta, eksprespiegādes vai eksprespasta pakalpojumi, kas ietver pasta sūtījumu savākšanu, šķirošanu, transportēšanu un piegādi;
- b) “eksprespiegādes pakalpojumi” ir paātrināta un uzticama pasta sūtījumu savākšana, šķirošana, pārvadāšana un piegāde, un tie var ietvert tādas vērtību pievienojošus elementus kā savākšanu no izcelsmes vietas, personīgu piegādi adresātam, sūtījuma izsekošanu, iespēju mainīt galamērķi un adresātu, sūtījumam esot ceļā, vai saņemšanas apstiprinājumu;
- c) “eksprespasta pakalpojumi” ir starptautiski eksprespiegādes pakalpojumi, ko sniedz ar *EMS* kooperatīva starpniecību, kas ir izraudzītu pasta operatoru brīvprātīga apvienība Pasaules Pasta savienības ietvaros;
- d) “licence” ir licence, ko Puses regulatīvā iestāde var pieprasīt no individuāla pakalpojumu sniedzēja, lai minētais piegādātājs piedāvātu pasta un kurjerpasta pakalpojumus;
- e) “pasta sūtījums” ir sūtījums, kas nepārsniedz 31,5 kg galīgajā formā, kādā tas pārvadājams jebkuram publiskam vai privātam piegādes pakalpojumu sniedzējam, un tas var ietvert tādas sūtījumus kā vēstule, paka, laikraksts vai katalogs;
- f) “pasta monopols” ir ekskluzīvas tiesības sniegt konkrētus piegādes pakalpojumus Puses teritorijā vai tās apakšiedalījumā saskaņā ar minētās Puses tiesībām, un

- g) “universālais pakalpojums” ir noteiktas kvalitātes piegādes pakalpojuma pastāvīga sniegšana par pieņemamām cenām visiem lietotājiem visās vietās kādas Puses teritorijā vai Puses apakšvienībā.

10.41. PANTS

Universālais pakalpojums

1. Katrai Pusei ir tiesības noteikt tās universālā pakalpojuma saistības, kuras tā vēlas saglabāt, un lemt par saistību darbības jomu un īstenošanu. Katra Puse visas universālā pakalpojuma saistības pārvalda pārredzamā, nediskriminējošā un neitrālā veidā attiecībā uz visiem piegādātājiem, uz kuriem attiecas šīs saistības.
2. Ja Puse pieprasa, lai ienākošie eksprespasta pakalpojumi tiktu sniegti kā universālais pakalpojums, tā nepiešķir šiem pakalpojumiem preferenciālu režīmu salīdzinājumā ar citiem starptautiskiem eksprespiegādes pakalpojumiem.

10.42. PANTS

Universālā pakalpojuma finansēšana

Lai finansētu universālā pakalpojuma sniegšanu, Puse neuzliek maksu vai citus maksājumus par tāda piegādes pakalpojuma sniegšanu, kas nav universālais piegādes pakalpojums¹.

¹ Šo pantu nepiemēro vispārēji piemērojamiem nodokļu pasākumiem vai administratīvām maksām.

10.43. PANTS

Tirgu kropļojošas prakses novēršana

Katra Puse nodrošina, ka piegādes pakalpojumu sniedzējs, uz kuru attiecas universālā pakalpojuma saistības vai pasta monopols, neīsteno tirgu kropļojošu praksi, piemēram:

- a) neizmanto ieņēmumus, kas gūti no tāda pakalpojuma sniegšanas, uz kuru attiecas universālā pakalpojuma saistības, vai no monopola, lai šķērssubsidētu eksprespiegādes pakalpojumu vai citu piegādes pakalpojumu, uz ko neattiecas universālā pakalpojuma saistības, vai
- b) nepamatoti nerada nošķirumu starp klientiem attiecībā uz tarifiem vai citiem noteikumiem tādu pakalpojumu sniegšanai, uz kuriem attiecas universālā pakalpojuma saistības vai pasta monopols.

10.44. PANTS

Licences

1. Ja Puse pieprasa licenci piegādes pakalpojumu sniegšanai, tā dara publiski pieejamu šādu informāciju:

- a) visas licencēšanas prasības un laikposmu, kas parasti vajadzīgs, lai pieņemtu lēmumu par licences pieteikumu, un

b) licences noteikumus.

2. Katra Puse nodrošina, ka licences procedūras, saistības un prasības ir pārredzamas, nediskriminējošas, un to pamatā ir objektīvi kritēriji.

3. Katra Puse nodrošina, ka tad, ja kompetentā iestāde noraida licences pieteikumu, kompetentā iestāde rakstiski informē pieteikuma iesniedzēju par pieteikuma noraidīšanas iemesliem. Katra Puse nodrošina pārsūdzības procedūru neatkarīgā struktūrā, kas ir pieejama pieteikuma iesniedzējiem, kuru licences pieteikums ir noraidīts. Minētā struktūra var būt tiesa.

10.45. PANTS

Regulatora neatkarība

1. Katra Puse izveido vai uztur regulatoru, kas ir juridiski nošķirts un funkcionāli neatkarīgs no visiem piegādes pakalpojumu sniedzējiem. Ja Pusei pieder vai tā kontrolē piegādes pakalpojumu sniedzējus, tā nodrošina efektīvu regulatīvo funkciju strukturālu nošķirumu no darbībām, kas saistītas ar īpašumtiesībām vai kontroli.

2. Katra Puse nodrošina, ka regulators vai regulatori savus uzdevumus veic pārredzami un savlaicīgi un ka tam/tiem ir pietiekami finanšu resursi un cilvēkresursi uzticēto uzdevumu veikšanai, un ka regulatora lēmumi ir objektīvi attiecībā pret visiem tirgus dalībniekiem.

4. APAKŠIEDAĻA

TELESAKARU PAKALPOJUMI

10.46. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šajā apakšiedaļā izklāstīti tiesiskā regulējuma principi, kas ietekmē telesakaru tīklus un pakalpojumus, un tā attiecas uz Puses pasākumiem, kuri ietekmē tirdzniecību ar telesakaru pakalpojumiem.
2. Šī apakšiedaļa neattiecas uz pasākumiem, kas ietekmē:
 - a) apraides pakalpojumus, kā tie definēti katras Puses normatīvajos aktos, un
 - b) pakalpojumus, ar ko nodrošina vai veic redakcionālu kontroli pār saturu, kuru pārraida, izmantojot telesakaru tīklus un pakalpojumus.
3. Neatkarīgi no 2. punkta a) apakšpunkta apraides pakalpojumu sniedzēju uzskata par publisko telesakaru pakalpojumu sniedzēju un tā tīklus – par publiskiem telesakaru tīkliem, ja un ciktāl minētos tīklus izmanto arī publisko telesakaru pakalpojumu sniegšanai.

4. Neko šajā apakšsadaļā neinterpretē kā prasību Pusei:

- a) atļaut otras Puses pakalpojumu sniedzējam izveidot, uzbūvēt, iegādāties, izīrēt, izmantot vai nodrošināt telesakaru tīklus vai pakalpojumus, kas nav paredzēti šajā nolīgumā, vai
- b) izveidot, uzbūvēt, iegādāties, izīrēt, izmantot vai nodrošināt telesakaru tīklus vai pakalpojumus, kuri netiek piedāvāti sabiedrībai kopumā, vai pakalpojumu sniedzējam, kas atrodas Puses jurisdikcijā, noteikt par pienākumu to darīt.

10.47. PANTS

Definīcijas

Šajā apakšsadaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “saistītās iekārtas” ir pakalpojumi, fiziskā infrastruktūra un citas iekārtas, kas saistītas ar telesakaru tīklu vai pakalpojumu un kas rada apstākļus vai atbalsta pakalpojumu sniegšanu ar minētā tīkla vai pakalpojuma palīdzību, vai kam ir minētajām darbībām vajadzīgais potenciāls;
- b) “pamata iekārtas” ir publiskā telesakaru tīkla vai pakalpojumu iekārtas, kuras:
 - i) nodrošina tikai vai galvenokārt viens piegādātājs vai ierobežots skaits piegādātāju un

- ii) nav ekonomiski vai tehniski izdevīgi aizstāt, lai sniegtu pakalpojumu;
- c) “starspavienojums” ir tādu publisko telesakaru tīklu savienošana, ko izmanto viens un tas pats vai dažādi telesakaru tīklu nodrošinātāji vai pakalpojumu sniedzēji, lai viena pakalpojumu sniedzēja lietotāji varētu sazināties ar tā paša vai cita pakalpojumu sniedzēja lietotājiem vai piekļūt cita pakalpojumu sniedzēja nodrošinātajiem pakalpojumiem; pakalpojumus var sniegt iesaistītie piegādātāji vai jebkurš cits piegādātājs, kam ir piekļuve tīklam;
- d) “nomāts sakaru kanāls” ir telesakaru pakalpojumi vai iekārtas, tai skaitā virtuāla rakstura pakalpojumi vai iekārtas, kas rezervē jaudu, lai to īpaši lietotu vai lai tā lietotājam būtu pieejama starp diviem vai vairākiem izraudzītiem punktiem;
- e) “nozīmīgs piegādātājs” ir telesakaru tīklu nodrošinātājs vai pakalpojumu sniedzējs, kas, ņemot vērā cenu un nodrošinājumu, spēj būtiski ietekmēt dalības nosacījumus attiecīgajā telesakaru tīklu vai pakalpojumu tirgū, jo tas kontrolē galvenās iekārtas vai izmanto savu stāvokli minētajā tirgū;
- f) “tīkla elements” ir iekārta vai aprīkojums, ko izmanto telesakaru pakalpojuma sniegšanai, tai skaitā iezīmes, funkcijas un spējas, ko nodrošina minētā iekārta vai aprīkojums;
- g) “numuru pārnēsamība” ir iespēja abonentiem, kas to pieprasa, vienā un tajā pašā vietā saglabāt iepriekšējos fiksētās līnijas tālrunu numurus, neradot kvalitātes, uzticamības vai ērtuma pasliktināšanos, tiem pārejot pie tādas pašas kategorijas publisko telesakaru pakalpojumu sniedzēja;

- h) “publiskais telesakaru tīkls” ir jebkurš telesakaru tīkls, ko pilnībā vai galvenokārt izmanto, lai sniegtu publiskos telesakaru pakalpojumus starp tīkla pieslēgumpunktiem;
- i) “publiskais telesakaru pakalpojums” ir jebkurš telesakaru pakalpojums, ko piedāvā sabiedrībai kopumā;
- j) “abonents” ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura ir līguma puse līgumā, kas noslēgts ar publisko telesakaru pakalpojumu sniedzēju par minēto pakalpojumu sniegšanu;
- k) “telesakari” ir signālu pārraide un saņemšana, ko veic ar jebkuriem elektromagnētiskiem līdzekļiem;
- l) “telesakaru tīkls” ir pārraides sistēmas un attiecīgos gadījumos komutācijas vai maršrutizācijas ierīces un citi resursi, tai skaitā tīkla pasīvie elementi, kas nodrošina signālu pārraidi vai saņemšanu pa vadiem, pa radioviļņiem, ar optiskiem vai citiem elektromagnētiskiem līdzekļiem;
- m) “telesakaru regulators” ir struktūra vai struktūras, kam kāda Puse ir uzdevusi regulēt telesakaru tīklus un pakalpojumus, kuriem piemēro šo apakšsadaļu;
- n) “telesakaru pakalpojums” ir pakalpojums, kas pilnībā vai galvenokārt sastāv no signālu, tai skaitā apraides signālu, pārraidīšanas un saņemšanas telesakaru tīklos, tai skaitā to, kurus izmanto apraidei, bet kas nav pakalpojums, ar ko nodrošina vai veic redakcionālu kontroli pār saturu, kuru pārraida, izmantojot telesakaru tīklus un pakalpojumus;

- o) “universālais pakalpojums” ir noteiktas kvalitātes minimālo pakalpojumu kopums, kam jābūt pieejamam visiem lietotājiem vai lietotāju lokam Puses teritorijā vai Puses apakšvienībā neatkarīgi no viņu ģeogrāfiskās atrašanās vietas un par pieņemamām cenām, un
- p) “lietotājs” ir jebkura persona, kas izmanto publisko telesakaru pakalpojumu.

10.48. PANTS

Pieeja regulējumam

1. Puses atzīst to, cik vērtīgi ir konkurenciāli tirgi, lai sniegtu plašu izvēli telesakaru pakalpojumu jomā un palielinātu patērētāju labklājību, un to, ka ekonomisks regulējums var nebūt nepieciešams, ja pastāv pilnvērtīga un ilgtspējīga konkurence. Attiecīgi Puses atzīst to, ka regulatīvas vajadzības un pieejas dažādos tirgos atšķiras, un to, ka Puse var noteikt, kā īstenot savas saistības saskaņā ar šo apakšiedaļu.
2. Šajā sakarā Puses atzīst, ka katra Puse var:
 - a) noteikt tiešu regulējumu, ja Puse vai nu sagaida kāda jautājuma iespējamu rašanos, vai vēlas risināt jautājumu, kas jau pastāv tirgū,
 - b) paļauties uz tirgus spēkiem, jo īpaši attiecībā uz konkurētspējīgiem tirgus segmentiem vai tādiem, kuros ir nelieli šķēršļi iekļūšanai tirgū, piemēram, tādu telesakaru pakalpojumu sniedzēju pakalpojumi, kam nepieder savas tīkla iekārtas, vai

- c) paļauties uz tirgus struktūras noteikumiem, kas ierobežo dažu tādu telesakaru pakalpojumu sniedzēju darbību, kuriem pieder tīkla iekārtas, piemēram, pieprasot sniegt vairumtirdzniecības pakalpojumus bez diskriminācijas vai aizliedzot dalību mazumtirdzniecības tirgū, lai nodrošinātu tādu izturēšanos tirgū, kas ir līdzvērtīga konkurenciāla tirgus dalībnieku izturēšanās veidam.
3. Lielākai noteiktībai – Pusei, kas atturas no iesaistīšanās regulējumā saskaņā ar 2. punkta b) apakšpunktu, joprojām ir spēkā saistības saskaņā ar šo apakšiedaļu. Nekas šajā pantā neliedz Pusei reglamentēt telesakaru pakalpojumus.

10.49. PANTS

Telesakaru regulators

1. Katra Puse izveido vai uztur telesakaru regulatoru, kas:
 - a) ir juridiski nošķirts un funkcionāli neatkarīgs no visiem telesakaru tīklu nodrošinātājiem, telesakaru pakalpojumu sniedzējiem vai nodrošinātājiem;
 - b) izmanto procedūras un pieņem lēmumus, kas ir taisnīgi attiecībā uz visiem tirgus dalībniekiem;

- c) rīkojas neatkarīgi un neprasa un nesaņem norādījumus no nevienas citas struktūras saistībā ar to uzdevumu izpildi, kas tam uzticēti ar tiesību aktiem, lai izpildītu 10.51. pantā (Starpsavienojums), 10.52. pantā (Piekļuve un izmantošana), 10.53. pantā (Strīdu izšķiršana telesakaru jomā), 10.55. pantā (Starpsavienojums ar nozīmīgiem pakalpojumu sniedzējiem) un 10.56. pantā (Piekļuve nozīmīgu piegādātāju galvenajām iekārtām) noteiktos pienākumus;
 - d) ir pietiekami pilnvarots veikt c) apakšpunktā minētos uzdevumus;
 - e) ir pilnvarots nodrošināt, ka telesakaru tīklu nodrošinātāji vai pakalpojumu sniedzēji nekavējoties pēc pieprasījuma sniedz tam visu informāciju¹, tai skaitā finanšu informāciju, kas vajadzīga, lai veiktu šā punkta c) apakšpunktā minētos uzdevumus, un
 - f) savas pilnvaras īsteno pārredzami un savlaicīgi.
2. Katra Puse nodrošina, ka telesakaru regulatora veicamos uzdevumus publisko viegli pieejamā un skaidrā veidā, it īpaši, ja minētie uzdevumi ir uzticēti vairāk nekā vienai struktūrai.
3. Puse, kas saglabā īpašumtiesības vai kontroli pār telesakaru tīklu nodrošinātājiem vai pakalpojumu sniedzējiem, nodrošina efektīvu strukturālo nošķirumu starp regulatīvo funkciju un darbībām, kuras saistītas ar īpašumtiesībām vai kontroli.

¹ Katra Puse nodrošina, ka tās telesakaru regulators apstrādā pieprasīto informāciju saskaņā ar konfidencialitātes prasībām.

4. Katra Puse nodrošina, ka telesakaru tīklu vai telesakaru pakalpojumu lietotājam vai sniedzējam, kuru ietekmē telesakaru regulatora lēmums, ir tiesības pārsūdzēt lēmumu pārsūdzības iestādē, kas ir neatkarīga gan no regulatora, gan citām skartajām pusēm. Kamēr nav zināms pārsūdzības iznākums, lēmums paliek spēkā, izņemot gadījumus, kad saskaņā ar Puses tiesību aktiem tiek noteikti pagaidu pasākumi.

10.50. PANTS

Atļauja telesakaru tīklu nodrošināšanai vai pakalpojumu sniegšanai

1. Ja Puse pieprasa atļauju telesakaru tīklu nodrošināšanai vai pakalpojumu sniegšanai, tā dara publiski pieejamus tos pakalpojumu veidus, kam vajadzīga atļauja, kā arī visus atļaujas piešķiršanas kritērijus, piemērojamās procedūras un parasti ar atļauju saistītos noteikumus.
2. Katra Puse cenšas atļaut telesakaru tīklu nodrošināšanu vai pakalpojumu sniegšanu bez oficiālas procedūras un ļauj pakalpojumu sniedzējam sākt nodrošināt savus tīklus vai sniegt pakalpojumus, negaidot telesakaru regulatora lēmumu. Ja Puse pieprasa oficiālu lēmumu par atļaujas piešķiršanu, tā nosaka samērīgu laikposmu, kas parasti vajadzīgs šāda lēmuma pieņemšanai, un paziņo to pārredzamā veidā. Puse cenšas nodrošināt, ka lēmums tiek pieņemts noteiktajā termiņā.

3. Katra Puse nodrošina, ka visi atļauju izsniegšanas kritēriji vai piemērojamās procedūras, kā arī visi pienākumi vai nosacījumi, kas noteikti attiecībā uz atļauju vai saistībā ar to, ir objektīvi, pārredzami, nediskriminējoši, saistīti ar sniegto pakalpojumu un nav apgrūtinājoši, nekā nepieciešams sniegtā pakalpojuma veidam.
4. Katra Puse nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējs saņem rakstisku informāciju par katra atļaujas atteikuma vai atsaukšanas vai ar pakalpojumu sniedzēju saistītu konkrētu nosacījumu izvirzīšanas iemesliem. Šādos gadījumos pieteikuma iesniedzējam ir tiesības pārsūdzēt lēmumu pārsūdzības iestādē.
5. Katra Puse nodrošina, ka piegādātājiem uzliktās administratīvās maksas ir objektīvas, pārredzamas, nediskriminējošas un samērīgas ar administratīvajām izmaksām, kas pamatoti radušās, pārvaldot, kontrolējot un izpildot šajā iedaļā noteiktos pienākumus¹.

10.51. PANTS

Starpsavienojums

1. Puses atzīst to, ka par starpsavienojumu principā būtu jāvienojas komerciālās sarunās starp attiecīgajiem publisko telesakaru tīklu nodrošinātājiem vai pakalpojumu sniedzējiem.

¹ Administratīvās maksas neietver maksu par tiesībām izmantot ierobežotos resursus un obligātos maksājumus par universālā pakalpojuma sniegšanu.

2. Šajā nolūkā katra Puse nodrošina, ka publisko telesakaru tīklu nodrošinātājam vai pakalpojumu sniedzējam tās teritorijā ir tiesības un, ja to pieprasa cits publisko telesakaru tīklu nodrošinātājs vai pakalpojumu sniedzējs, pienākums risināt sarunas par starpsavienojumu, lai nodrošinātu publisko telesakaru tīklu vai pakalpojumus.

10.52. PANTS

Piekļuve un izmantošana

1. Katra Puse nodrošina, ka jebkuram otras Puses aptvertam uzņēmumam vai pakalpojumu sniedzējam piešķir piekļuvi publiskajiem telesakaru tīkliem vai pakalpojumiem un iespēju tos izmantot ar noteikumiem, kas ir samērīgi un nediskriminējoši¹. Šo pienākumu īsteno, *inter alia* piemērojot šā panta 2. līdz 5. punktu.

2. Katra Puse nodrošina, ka otras Puses aptvertajiem uzņēmumiem vai pakalpojumu sniedzējiem ir piekļuve jebkuram tādām publiskajam telesakaru tīklam vai pakalpojumam un iespēja to izmantot, ko nodrošina tās teritorijā vai ārpus tās robežām, tai skaitā privātiem nomātiem sakaru kanāliem, un šajā nolūkā, ievērojot 5. punkta noteikumus, nodrošina, ka šādiem uzņēmumiem un pakalpojumu sniedzējiem ir atļauts:

- a) pirkt vai nomāt un piesaistīt termināli vai citas iekārtas, kuras ir savstarpēji saistītas ar tīklu un kuras ir nepieciešamas viņu darbībai;

¹ Šajā pantā “nediskriminējoši” nozīmē lielākās labvēlības režīmu un valsts režīmu, kas definēts 10.6. pantā (Valsts režīms), 10.16. pantā (Valsts režīms), 10.7. pantā (Lielākās labvēlības režīms) un 10.17. pantā (Lielākās labvēlības režīms), kā arī saskaņā ar noteikumiem, kas nav mazāk labvēlīgi par tiem, kādus līdzīgās situācijās piešķir jebkuram citam līdzīgu publisko telesakaru tīklu vai pakalpojumu lietotājam.

- b) savstarpēji savienot privāti nomātus vai īpašumā esošus sakaru kanālus ar publiskajiem telesakaru tīkliem vai ar sakaru kanāliem, ko nomā vai kas atrodas cita aptvertā uzņēmuma vai pakalpojumu sniedzēja īpašumā, un
 - c) savā darbībā pēc savas izvēles izmantot darbību protokolus, kuri nav nepieciešami, lai nodrošinātu telesakaru pakalpojumu pieejamību sabiedrībai kopumā.
3. Katra Puse nodrošina, lai otras Puses aptverties uzņēmumi vai pakalpojumu sniedzēji var izmantot publiskos telesakaru tīklus un pakalpojumus informācijas aprītei tās teritorijā un ārpus tās robežām, tai skaitā to iekšējo saziņu un piekļuvi informācijai, kas atrodas datubāzēs vai citādā mašīnlasāmā formā tiek glabāta otras Puses teritorijā.
4. Neatkarīgi no 3. punkta Puse var veikt šādus pasākumus, kuri vajadzīgi, lai nodrošinātu sakaru drošību un konfidencialitāti, ievērojot prasību, ka šādus pasākumus nepiemēro tādā veidā, kas radītu vai nu pakalpojumu tirdzniecības, vai citas šajā nodaļā ietvertas saimnieciskās darbības veikšanas slēptu ierobežojumu vai patvaļīgu vai nepamatotu diskrimināciju.
5. Katra Puse nodrošina, ka tā neizvirza nekādus nosacījumus attiecībā uz piekļuvi publiskajiem telesakaru tīkliem vai pakalpojumiem un to izmantošanu, izņemot tos, kas nepieciešami:
- a) lai aizsargātu publisko telesakaru tīklu vai pakalpojumu publisko pakalpojumu sniedzēju pienākumus, īpaši to spēju padarīt to pakalpojumus pieejamus sabiedrībai kopumā, vai

- b) lai aizsargātu publisko telesakaru tīklu vai pakalpojumu tehnisko integritāti.

10.53. PANTS

Domstarpību izšķiršana telesakaru jomā

1. Katra Puse nodrošina, ka strīda gadījumā starp telesakaru tīklu nodrošinātājiem vai pakalpojumu sniedzējiem saistībā ar tiesībām un pienākumiem, kas izriet no šīs apakšiedaļas, un pēc jebkuras strīdā iesaistītās Puses pieprasījuma telesakaru regulators samērīgā termiņā pieņem saistošu lēmumu strīda atrisināšanai.
2. Katra Puse nodrošina, ka tās telesakaru regulatora lēmums ir publiski pieejams, ņemot vērā uzņēmējdarbības konfidencialitātes prasības, un ka attiecīgajām pusēm tiek sniegts pilnīgs pamatojums, kas ir lēmuma pamatā, un ka tām ir pārsūdzības tiesības, kuras minētas 10.49. panta (Telesakaru regulators) 4. punktā.
3. Katra Puse nodrošina, ka 1. un 2. punktā minētā procedūra neliedz nevienai no attiecīgajām pusēm celt prasību tiesu iestādē saskaņā ar Puses normatīvajiem aktiem.

10.54. PANTS

Nozīmīgiem piegādātājiem piemērojamie drošības pasākumi konkurences jomā

Katra Puse pieņem vai saglabā attiecīgus pasākumus, kuru mērķis ir atturēt telesakaru tīklu nodrošinātājus vai pakalpojumu sniedzējus, kas atsevišķi vai kopā ir nozīmīgi pakalpojumu sniedzēji, no iesaistīšanās pret konkurenci vērsta praksē vai no šādas prakses turpināšanas. Šāda pret konkurenci vērsta prakse var ietvert:

- a) iesaistīšanos pret konkurenci vērsta šķērssubsidēšanā;
- b) no konkurentiem iegūtas informācijas izmantošanu ar rezultātiem, kas vērsti pret konkurenci, un
- c) liegumu citiem pakalpojumu sniedzējiem savlaicīgi piekļūt tehniskajai informācijai par pamataprīkojumu un būtiskai komerciālai informācijai, kas tiem vajadzīga, lai sniegtu pakalpojumus.

10.55. PANTS

Starpsavienojums ar nozīmīgiem pakalpojumu sniedzējiem

1. Katra Puse nodrošina, ka nozīmīgi publisko telesakaru tīklu nodrošinātāji vai pakalpojumu sniedzēji nodrošina starpsavienojumu jebkurā tehniski iespējamā tīkla punktā. Šādu starpsavienojumu nodrošina:
 - a) saskaņā ar nediskriminējošiem noteikumiem, arī attiecībā uz tarifiem, un tehniskajiem standartiem un specifikācijām, arī attiecībā uz kvalitāti un uzturēšanu, un ne zemākā kvalitātē, kāda ir līdzīgiem šā nozīmīgā pakalpojumu sniedzēja paša sniegtiem pakalpojumiem vai līdzīgiem tā meitasuzņēmumu vai citu saistītu struktūru pakalpojumiem;
 - b) laikus, ar tādiem noteikumiem, arī attiecībā uz tarifiem, un tehniskajiem standartiem un specifikācijām, arī attiecībā uz kvalitāti un uzturēšanu, kas ir pārredzami, samērīgi, ņemot vērā ekonomisko pamatojumu, un ir pietiekami atsaistīti, lai pakalpojumu sniedzējam nevajadzētu maksāt par tīkla elementiem vai iekārtām, kuras viņam nav nepieciešamas attiecīgā pakalpojuma sniegšanai, un
 - c) pēc pieprasījuma — punktos papildus vairākumam lietotāju piedāvātajiem tīkla pieslēguma punktiem, ko piedāvā vairākumam lietotāju, par maksu, kura atspoguļo nepieciešamā papildaprīkojuma uzstādīšanas izmaksas.
2. Katra Puse nodrošina, ka procedūras, ko piemēro attiecībā uz starpsavienojumu ar galveno pakalpojumu sniedzēju, ir publiski pieejamas.

3. Katra Puse nodrošina, ka nozīmīgie pakalpojumu sniedzēji tās teritorijā attiecīgā gadījumā publisko savus starpsavienojuma līgumus vai starpsavienojuma atsauces piedāvājumus.

10.56. PANTS

Piekļuve nozīmīgu piegādātāju galvenajām iekārtām

Katra Puse nodrošina, ka nozīmīgs pakalpojumu sniedzējs ar pamatotiem un nediskriminējošiem noteikumiem savā teritorijā dara pieejamas savas galvenās iekārtas telesakaru tīklu nodrošinātājiem vai pakalpojumu sniedzējiem, lai nodrošinātu publiskos telesakaru pakalpojumus, izņemot gadījumus, kad tas, pamatojoties uz savāktajiem faktiem un telesakaru regulatora veikto tirgus novērtējumu, nav nepieciešams, lai panāktu efektīvu konkurenci.

10.57. PANTS

Ierobežoti resursi

1. Katra Puse nodrošina, ka ierobežotu resursu, tai skaitā radiofrekvenču spektra, numuru un piekļuves tiesību, iedalīšanu un piešķiršanu veic, izmantojot procedūras, kas ir objektīvas, savlaicīgas, pārredzamas, nediskriminējošas un kas nemazina stimulu pieteikties šādu ierobežotu resursu izmantošanai.

2. Katra Puse, iedalot un piešķirot radiofrekvenču spektra izmantošanas tiesības publiskajiem telesakaru pakalpojumiem, cenšas ņemt vērā sabiedrības intereses, tai skaitā konkurences veicināšanu, un paļauties uz tirgus pieejām, ieskaitot tādus mehānismus kā izsoles.
3. Katra Puse nodrošina, ka datus par iedalīto frekvenču joslu pašreizējo izmantošanu dara publiski pieejamus, bet nav nepieciešams sīkāk norādīt datus par radiofrekvenču spektru, kas piešķirts īpašām vajadzībām.
4. Puses pasākumi spektra iedalīšanai un piešķiršanai un frekvenču pārvaldībai paši par sevi nav pretrunā 10.5. pantam (Piekļuve tirgum) un 10.14. pantam (Piekļuve tirgum). Katra Puse saglabā tiesības noteikt un piemērot spektra un frekvenču pārvaldības pasākumus, kas var ierobežot telesakaru pakalpojumu sniedzēju skaitu, ja tas tiek darīts saskaņā ar šo nolīgumu. Tas ietver spēju iedalīt frekvenču joslas, ņemot vērā pašreizējās un nākotnes vajadzības un spektra pieejamību.

10.58. PANTS

Universālais pakalpojums

1. Katrai Pusei ir tiesības noteikt tās universālā pakalpojuma saistības, kuras tā vēlas saglabāt, un lemt par to darbības jomu un īstenošanu.

2. Katra Puse pārvalda universālā pakalpojuma saistības pārredzami, objektīvi un nediskriminējoši, kas ir neitrāli attiecībā uz konkurenci un nerada lielāku slogu, kā nepieciešams Puses definētajam universālā pakalpojuma veidam.

3. Ja Puse izraugās universālā pakalpojuma sniedzēju, tā to dara efektīvi, pārredzami, nediskriminējoši un atvērti visiem publisko telesakaru tīklu vai pakalpojumu sniedzējiem.

4. Ja Puse nolemj piešķirt kompensāciju universālā pakalpojuma sniedzējam, tā nodrošina, ka šāda kompensācija nepārsniedz universālā pakalpojuma saistību radītās neto izmaksas.

10.59. PANTS

Numuru pārnesamība

Katra Puse nodrošina, ka publisko telesakaru pakalpojumu sniedzējs ar samērīgiem noteikumiem nodrošina numuru pārnesamību.

10.60. PANTS

Datu konfidencialitāte

1. Katra Puse nodrošina, ka pakalpojumu sniedzēji, kas sarunu procesā iegūst informāciju no cita pakalpojumu sniedzēja saskaņā ar 10.51. pantā (Starpsavienojums), 10.52. pantā (Piekļuve un izmantošana), 10.55. pantā (Starpsavienojums ar nozīmīgiem pakalpojumu sniedzējiem) vai 10.56. pantā (Piekļuve nozīmīgu piegādātāju galvenajām iekārtām), minēto informāciju izmanto vienīgi tam mērķim, kādam tā sniegta, un vienmēr ievēro pārraidītās vai uzglabātās informācijas konfidencialitāti¹.
2. Katra Puse pieņem vai saglabā pasākumus, ar ko aizsargā komunikāciju un saistītās informācijas par datu plūsmu konfidencialitāti, kuru pārraida, izmantojot publiskos telesakaru tīklus vai pakalpojumus, tādā veidā, kas nav diskriminējošs un nepamatoti neierobežo telesakaru pakalpojumu sniegšanu.

10.61. PANTS

Telesakaru savienojamība

Puses atzīst, cik svarīga ir ļoti augstas veiktspējas tīklu un augstas kvalitātes telesakaru pakalpojumu pieejamība un ieviešana, tai skaitā lauku un attālos apvidos, jo tas ir līdzeklis, kas ļauj personām un uzņēmumiem piekļūt tirdzniecības sniegtajām priekšrocībām.

¹ Lielākai noteiktībai — Puse var izpildīt šo pienākumu, ļaujot īstenot starp piegādātājiem noslēgtos līgumus par informācijas neizpaušanu.

5. APAKŠIEDAĻA

FINANŠU PAKALPOJUMI

10.62. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šo apakšiedaļu piemēro Puses pasākumiem, kas ietekmē finanšu pakalpojumu tirdzniecību. Šo apakšiedaļu nepiemēro to pasākumu neatbilstošajiem aspektiem, kas pieņemti vai saglabāti saskaņā ar 10.10. pantu (Neatbilstoši pasākumi) vai 10.18. pantu (Neatbilstoši pasākumi).
2. Šajā iedaļā jēdziens “darbības, ko veic, īstenojot valsts pilnvaras”, kas minētas 10.3. panta (Definīcijas) a) punktā, ir:
 - a) centrālās bankas vai monetārās iestādes vai jebkura cita publisko tiesību subjekta veiktas darbības saskaņā ar monetāro vai valūtas maiņas kursa politiku;
 - b) darbības, kas ir sociālā nodrošinājuma vai valsts pensionēšanās plānu likumos noteiktās sistēmas daļa, un
 - c) citas darbības, ko veic publiska struktūra uz Puses vai tās publisku struktūru rēķina vai ar to garantiju, vai par to finanšu līdzekļiem.

3. Lai piemērotu 10.3. panta (Definīcijas) m) punktu, ja Puse atļauj kādu no 2. punkta b) vai c) apakšpunktā minētajām darbībām veikt tās finanšu pakalpojumu sniedzējiem, konkurējot ar publisku subjektu vai finanšu pakalpojumu sniedzēju, “pakalpojumi” ietver minētās darbības.

4. Nodaļas 10.3. panta (Definīcijas) a) punktu nepiemēro pakalpojumiem, uz kuriem attiecas šī apakšiedaļa.

10.63. PANTS

Definīcijas

Šajā apakšiedaļā un šīs nodaļas B iedaļā (Investīciju liberalizācija), C iedaļā (Pakalpojumu pārrobežu tirdzniecība), D iedaļā (Fizisku personu ieceļošana un pagaidu uzturēšanās uzņēmējdarbības nolūkā) un E iedaļas (Tiesiskais regulējums) 1. apakšiedaļā (Iekšzemes regulējums) piemēro šādas definīcijas:-

a) “finanšu pakalpojums” ir finansiāla rakstura pakalpojums, ko piedāvā vienas Puses finanšu pakalpojumu sniedzējs. Par finanšu pakalpojumiem uzskata visus apdrošināšanas pakalpojumus un ar apdrošināšanu saistītos pakalpojumus, kā arī visus banku pakalpojumus un citus finanšu pakalpojumus (izņemot apdrošināšanu). Finanšu pakalpojumi ietver šādas darbības jomas:

i) apdrošināšana un ar to saistītie pakalpojumi:

A) tiešā apdrošināšana (ieskaitot līdzapdrošināšanu):

1) dzīvības apdrošināšana un

- 2) nedzīvības apdrošināšana;
 - B) pārapdrošināšana un retrocesija;
 - C) apdrošināšanas starpniecība, piemēram, apdrošināšanas brokeru un aģentūru darbība, un
 - D) apdrošināšanas palīgpakalpojumi, piemēram, konsultācijas, aktuāra pakalpojumi, riska novērtēšana un pretenziju izskatīšanas pakalpojumi;
- ii) banku un citi finanšu pakalpojumi (izņemot apdrošināšanu);
- A) noguldījumu un citu atmaksājamu līdzekļu pieņemšana no sabiedrības;
 - B) visa veida kreditēšana, tai skaitā patēriņa kredīti, hipotekārie kredīti, faktūrkreditēšana un komercdarījumu finansēšana;
 - C) finanšu noma;
 - D) visi maksājumu un naudas pārskaitījumu pakalpojumi, ieskaitot kredītkartes, maksājumu kartes un debetkartes, ceļotāju čekus un bankas pārvedu vekselus;
 - E) garantijas un saistības;

- F) turpmāk minēto objektu tirdzniecība savā vārdā vai klientu vārdā biržā vai ārpusbiržas tirgū vai kā citādi:
- 1) naudas tirgus instrumenti (tai skaitā čeki, vekseļi un noguldījumu sertifikāti),
 - 2) ārvalstu valūta;
 - 3) atvasinātie instrumenti, tai skaitā standartizēti nākotnes līgumi un iespēju līgumi;
 - 4) valūtas maiņas un procentu likmes instrumenti, ieskaitot tādus instrumentus kā mijmaiņas darījumu līgumi un nestandardizēti procentu likmes nākotnes līgumi,
 - 5) pārvedami vērtspapīri un
 - 6) citi apgrozāmi instrumenti un finanšu aktīvi, tai skaitā dārgmetāli;
- G) dalība visu veidu vērtspapīru emisijā, tai skaitā riska parakstīšana un izvietošana, darbojoties kā aģentam (publiski vai privāti), un pakalpojumu sniegšana saistībā ar šādu emisiju;
- H) starpniecība naudas darījumos;

- I) aktīvu pārvaldīšana, tai skaitā skaidras naudas vai vērtspapīru portfeļa pārvaldība, visu veidu kolektīvo investīciju pārvaldība, pensiju fondu pārvaldība, noguldījumu pārvaldīšanas un trasta pakalpojumi;
 - J) finanšu aktīvu mijieskaits un starpbanku norēķini, tai skaitā vērtspapīri, atvasinātie instrumenti un citi tirgojami vērtspapīri;
 - K) finanšu informācijas sniegšana un nosūtīšana un finanšu datu apstrāde un ar to saistītā programmatūra un
 - L) konsultatīvi, starpniecības un citi finanšu palīgpakalpojumi, kuri saistīti ar A) līdz K) apakšpunktā minētajām darbībām, ieskaitot kredītu datubāzi un analīzi, investīciju un portfeļu analīzi un konsultācijas, konsultācijas par pārņemšanu un par uzņēmumu pārstrukturēšanu un stratēģiju;
- b) “finanšu pakalpojuma sniedzējs” ir jebkura Puses fiziska vai juridiska persona, kas vēlas sniegt vai sniedz finanšu pakalpojumus un nav publiska struktūra;
- c) “publiska iestāde” ir:
- i) Puses valdība, centrālā banka vai monetārā iestāde, vai Puses īpašumā vai kontrolē esošs subjekts, kas galvenokārt veic valdības funkcijas vai darbības valstiskām vajadzībām, izņemot subjektus, kuri galvenokārt nodarbojas ar finanšu pakalpojumu sniegšanu ar komerciāliem noteikumiem, vai

- ii) privāta iestāde, kas veic funkcijas, kuras parasti veic centrālā banka vai monetārā iestāde, ja tā izpilda minētās funkcijas;
- d) “jauns finanšu pakalpojums” ir finansiāla rakstura pakalpojums (tai skaitā pakalpojumi, kas saistīti ar esošiem un jauniem produktiem vai produkta sniegšanas veidu), kuru nesniedz neviens finanšu pakalpojumu sniedzējs Puses teritorijā, bet kuru sniedz otras Puses teritorijā; un
- e) “pašregulējuma struktūra” ir nevalstiska struktūra, tai skaitā vērtspapīru vai standartizētu nākotnes līgumu birža vai tirgus, tīrvērtes aģentūra vai kāda cita organizācija vai asociācija, kas saskaņā ar tiesību aktiem vai deleģējumu no centrālās, reģionālās vai attiecīgā gadījumā vietējās valdības īsteno regulēšanas vai uzraudzības pilnvaras pār finanšu pakalpojumu sniedzējiem.

10.64. PANTS

Prudenciāla atkāpe

1. Nekas šajā nolīgumā neliedz kādai Pusei pieņemt vai saglabāt piesardzības nolūkos tādus pasākumus kā:
 - a) ieguldītāju, noguldītāju, apdrošinājuma ņēmēju vai tādu personu aizsardzība, pret kurām finanšu pakalpojuma sniedzējam ir fiduciāri pienākumi, vai
 - b) Puses finanšu sistēmas viengabalainības un stabilitātes nodrošināšana.

2. Ja šādi pasākumi neatbilst šā nolīguma noteikumiem, tos neizmanto kā līdzekli, lai izvairītos Puses saistībām vai pienākumiem, kas noteikti šajā nolīgumā.

10.65. PANTS

Informācijas izpaušana

Neko šajā nolīgumā neinterpretē kā prasību Pusei izpaust informāciju, kas attiecas uz atsevišķu klientu darījumiem un kontiem, vai jebkādu konfidenciālu vai ar autortiesībām aizsargātu informāciju, kura ir publisko iestāžu rīcībā.

10.66. PANTS

Starptautiskie standarti

1. Katra Puse pienācīgi ņem vērā nepieciešamību nodrošināt to, ka tās teritorijā īsteno un piemēro starptautiski saskaņotus standartus attiecībā uz regulējumu un uzraudzību finanšu pakalpojumu jomā un attiecībā uz izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanas finanšu nozarē apkarošanu. Šādi starptautiski saskaņoti standarti ir standarti, ko pieņēmusi G20, Finanšu stabilitātes padome, Bāzeles Banku uzraudzības komiteja, it īpaši tās “Pamatprincipi attiecībā uz banku efektīvu uzraudzību”, Starptautiskās Apdrošināšanas uzraudzības iestāžu asociācija, it īpaši tās “Apdrošināšanas galvenie principi”, Starptautiskā Vērtspapīru komisiju organizācija, it īpaši tās “Vērtspapīru regulējuma mērķi un principi”, Finanšu darījumu darba grupa un Pasaules forums par pārredzamības un informācijas apmaiņas jautājumiem nodokļu jomā.

2. Pušu mērķis ir sadarboties un apmainīties ar informāciju par starptautisko standartu izstrādi.

10.67. PANTS

Jauni finanšu pakalpojumi Puses teritorijā

1. Katra Puse ļauj tās teritorijā izveidotam otras Puses finanšu pakalpojumu sniedzējam sniegt jebkādu jaunu finanšu pakalpojumu, ko tā ļautu sniegt saviem finanšu pakalpojuma sniedzējiem saskaņā saviem tiesību aktiem līdzīgās situācijās, ar noteikumu, ka, ieviešot jaunu finanšu pakalpojumu, nav jāpieņem jauni vai jāgroza spēkā esoši tiesību akti. Tas neattiecas uz otras Puses finanšu pakalpojumu sniedzēju filiālēm, kas ir iedibinātas Puses teritorijā.
2. Puse var noteikt institucionālo un juridisko formu, kādā attiecīgo pakalpojumu var sniegt, un var pieprasīt atļaujas izdošanu pakalpojuma sniegšanai. Ja tāda atļauja tiek pieprasīta, lēmumu pieņem samērīgā termiņā un atļauju var noraidīt tikai piesardzības apsvērumu dēļ.

10.68. PANTS

Pašregulējuma struktūras

Ja Puse pieprasa dalību, līdzdalību kādā pašregulējuma struktūrā vai piekļuvi tai, lai otras Puses finanšu pakalpojuma sniedzēji varētu sniegt finanšu pakalpojumus pirmās Puses teritorijā vai uz šo teritoriju, Puse nodrošina, ka minētā pašregulējuma struktūra pilda 10.6. pantā (Valsts režīms), 10.7. pantā (Lielākās labvēlības režīms), 10.16. pantā (Valsts režīms) un 10.17. pantā (Lielākās labvēlības režīms) noteiktos pienākumus.

10.69. PANTS

Ieskaita un norēķinu sistēmas

Saskaņā ar noteikumiem, kas atbilst attiecīgās valsts režīmam, katra Puse otras Puses finanšu pakalpojumu sniedzējiem, kas ir iedibināts tās teritorijā, piešķir piekļuvi valsts iestāžu vadītām norēķinu un ieskaita sistēmām un oficiālām finansēšanas un refinansēšanas iespējām, kuras pieejamas, veicot parastu uzņēmējdarbību. Šis pants nenodrošina piekļuvi Puses pēdējās instances aizdevēju iespējām.

6. APAKŠSADAĻA

STARPTAUTISKO JŪRAS PĀRVADĀJUMU PAKALPOJUMI

10.70. PANTS

Darbības joma un definīcijas

1. Šajā apakšiedaļā ir izklāstīti tiesiskā regulējuma principi attiecībā uz starptautisko jūras transporta pakalpojumu sniegšanu saskaņā ar šīs nodaļas B iedaļu (Investīciju liberalizācija), C iedaļu (Pakalpojumu pārrobežu tirdzniecība) un D iedaļu (Fizisku personu ieceļošana un pagaidu uzturēšanās uzņēmējdarbības nolūkā), un tie attiecas uz Puses pasākumiem, kas ietekmē starptautisko jūras transporta pakalpojumu tirdzniecību. Šo apakšiedaļu nepiemēro to pasākumu neatbilstošajiem aspektiem, kas pieņemti vai saglabāti saskaņā ar 10.10. pantu (Neatbilstoši pasākumi) vai 10.18. pantu (Neatbilstoši pasākumi).
2. Šajā apakšiedaļā un šīs nodaļas B iedaļā (Investīciju liberalizācija), C iedaļā (Pakalpojumu pārrobežu tirdzniecība) un D iedaļā (Fizisku personu ieceļošana un pagaidu uzturēšanās uzņēmējdarbības nolūkā) piemēro šādas definīcijas:
 - a) “konteineru izvietošanas un glabāšanas pakalpojumi” ir darbības, kas ietver konteineru glabāšanu ostas teritorijā vai iekšzemē ar mērķi tos piepildīt vai izkraut, labot un sagatavot pārvadāšanai;

- b) “muitošana” ir darbības, kas ietver muitas formalitāšu kārtošanu citas personas vārdā attiecībā uz kravu importu, eksportu vai tranzītu neatkarīgi no tā, vai šis pakalpojums ir pakalpojumu sniedzēja pamatdarbības veids vai daļa no tā pamatdarbības;
- c) “tiešie vai multimodālie pārvadājumi” ir kravas pārvadājumi ar vienotu starptautisku pārvadājumu dokumentu, izmantojot vairāk nekā vienu pārvadājumu veidu, tai skaitā jūras pārvadājumu;
- d) “palīgdienestu pakalpojumi” ir starptautisku kravu, tai skaitā konteinerkravu, sadalītu beztaras un sausas vai šķidras beztaras kravu sagatavošana transportēšanai un transportēšana pa jūru starp ostām, kas atrodas Puses teritorijā, starptautiska krava ceļā (*en route*) uz galamērķi vai no nosūtīšanas ostas ārpus minētās Puses teritorijas;
- e) “kravu pārvadājumu pakalpojumi” ir pasākums, kas ietver kravu pārvadājumu organizēšanu un uzraudzību kravas nosūtītāju vārdā, iegādājoties transporta pakalpojumus un saistītos pakalpojumus, sagatavojot dokumentus un sniedzot uzņēmējdarbības informāciju;
- f) “starptautiska krava” ir krava, ko pārvadā starp vienas Puses ostu un otras Puses vai trešās valsts ostu, vai starp dažādu dalībvalstu ostām;
- g) “starptautiskā jūras transporta pakalpojumi” ir pasažieru vai kravas pārvadājumi ar jūras kuģiem starp vienas Puses ostu un otras Puses vai trešās valsts ostu, un tie ietver tiešus līgumus ar citu transporta pakalpojumu sniedzējiem, lai veiktu tiešus vai multimodālus pārvadājumus ar vienotu transporta dokumentu, bet neietver tiesības sniegt citus šādus transporta pakalpojumus;

- h) “jūras aģentūru pakalpojumi” ir tādu jūras aģentūru veiktas darbības, kas pārstāv vienas vai vairāku jūras līniju vai kuģniecību uzņēmējdarbības intereses kādā ģeogrāfiskajā apgabalā šādiem mērķiem:
- i) jūras pārvadājumu un saistīto pakalpojumu mārketinga un pārdošana, no kotēšanas līdz rēķina iesniegšanai, konosamentu sagatavošana uzņēmumu vārdā, nepieciešamo saistīto pakalpojumu iegāde un tālākpārdošana, dokumentu sagatavošana un uzņēmējdarbības informācijas sniegšana;
 - ii) rīkošanās uzņēmumu vārdā, vajadzības gadījumā organizējot kuģa iebraukšanu ostā vai kravu pārņemšanu;
- i) “jūras pārvadājumu palīgpakalpojumi” ir jūras kravu apkalpošanas pakalpojumi, muitošanas pakalpojumi, konteineru izvietojšanas un novietojšanas pakalpojumi, jūras aģentūru pakalpojumi un kravu nosūtīšanas pakalpojumi, un
- j) “jūras kravu apstrādes pakalpojumi” ir darbības, ko veic stividoru kompānijas, tai skaitā termināļu apsaimniekotāji, bet ne ostas strādnieku tiešās darbības, ja šis darbaspēks tiek organizēts neatkarīgi no stividoru darbībām vai termināļa apsaimniekošanas uzņēmumiem. Ietvertās darbības ir arī šādu darbību organizēšana un pārraudzība:
- i) kravas iekraušana kuģī vai izkraušana no tā,
 - ii) kravas piestiprināšana vai atsaitēšana un

- iii) kravas pieņemšana vai nodošana un uzglabāšana pirms nosūtīšanas vai pēc saņemšanas.

10.71. PANTS

Pienākumi

1. Katra Puse īsteno neierobežotu piekļuvi starptautiskajiem jūrniecības tirgiem un tirdzniecībai uz komerciāla pamata un bez diskriminācijas:
 - a) kuģiem, kuri kuģo ar otras Puses karogu vai kurus ekspluatē otras Puses pakalpojumu sniedzēji, piešķirot režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā piešķir saviem kuģiem, tai skaitā attiecībā uz:
 - i) piekļuvi ostām;
 - ii) ostu infrastruktūras un pakalpojumu izmantošanu;
 - iii) jūras palīgpakalpojumu izmantošanu;
 - iv) saistītajām maksām un maksājumiem un
 - (v) muitas atvieglojumiem un piestātņu un iekraušanas un izkraušanas iekārtu piešķiršanu;

- b) atļaujot otras Puses starptautisko jūras transporta pakalpojumu sniedzējiem iedibināt un vadīt uzņēmumu Puses teritorijā saskaņā ar nosacījumiem, kas nav mazāk labvēlīgi par tiem, kurus Puse piešķir saviem pakalpojumu sniedzējiem,
- c) otras Puses starptautisko jūras transporta pakalpojumu sniedzējiem ar pieņemamiem un nediskriminējošiem noteikumiem darot pieejamus savās ostās šādus pakalpojumus: loča pakalpojumi; stumšanas un vilkšanas pakalpojumi; apgāde; degvielas un ūdens piegāde; atkritumu savākšana un balasta atlikumu aizvākšana; ostas kapteiņa pakalpojumi; navigācijas līdzekļi; avārijas remonta aprīkojums; enkurvietas; piestātnes un pietauvošanas pakalpojumi; un krastā sniegti darbības nodrošināšanas pakalpojumi saistībā ar kuģu ekspluatāciju, tai skaitā sakaru, ūdens apgāde un elektroapgāde;
- d) atļaujot otras Puses starptautisko jūras pārvadājumu pakalpojumu sniedzējiem – attiecīgā gadījumā ar kompetentās iestādes atļauju –, pārvietot īpašumā esošus vai nomātus tukšus konteinerus, kurus par samaksu nepārvadā kā kravu, starp Jaunzēlandes ostām vai starp kādas dalībvalsts ostām un
- e) atļaujot otras Puses starptautisko jūras pārvadājumu pakalpojumu sniedzējiem – attiecīgā gadījumā ar kompetentās iestādes atļauju –, sniegt palīgdienestu pakalpojumus starp Jaunzēlandes ostām vai dalībvalsts ostām.

2. Piemērojot 1. punkta a) un b) apakšpunktu, Puses:

- a) neievieš kravas dalīšanas nosacījumus turpmākos nolīgumos ar trešām valstīm attiecībā uz jūras transporta pakalpojumiem, ieskaitot sauso un šķidro beztaras preču tirdzniecību un līnijpārvadājumus,

- b) samērīgā laikposmā beidz piemērot visus a) apakšpunktā minētos kravas dalīšanas nosacījumus, kas pastāvējuši iepriekšējos nolīgumos, un
- c) nepieņem vai nesaglabā administratīvus, tehniskus vai citus pasākumus, kas, pastāvot līdzīgiem apstākļiem, varētu būt slēpts ierobežojums vai kam varētu būt patvaļīga vai neattaisnojama diskriminējoša ietekme uz pakalpojumu brīvu sniegšanu starptautisko jūras pārvadājumu jomā.

11. NODAĻA

KAPITĀLA APRITE, MAKSĀJUMI UN PĀRVEDUMI

11.1. PANTS

Maksājumi un pārvedumi

Katra Puse atļauj brīvi konvertējamā valūtā un saskaņā ar Starptautiskā Valūtas fonda Vienošanās līguma attiecīgajiem noteikumiem veikt visus tos maksājumus un pārvedumus attiecībā uz darījumiem maksājumu bilances norēķinu kontā, kuri ietilpst šā nolīguma darbības jomā.

11.2. PANTS

Kapitāla aprite

Katra Puse attiecībā uz darījumiem maksājumu bilances kapitāla un finanšu kontā atļauj brīvu kapitāla apriti nolūkā liberalizēt investīciju un citus darījumus, kā noteikts 10. nodaļā (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība).

11.3. PANTS

Normatīvo aktu saistībā ar kapitāla apriti, maksājumiem un pārvedumiem piemērošana

1. Neko 11.1. pantā (Maksājumi un pārvedumi) un 11.2. pantā (Kapitāla aprite) neinterpretē tā, ka tas liedz Pusei piemērot tās normatīvos aktus, kas attiecas uz:
 - a) bankrotu, maksātnespēju vai kreditoru tiesību aizsardzību;
 - b) vērtspapīru, atvasināto instrumentu, piemēram, nākotnes līgumu vai iespējas līgumu, vai citu finanšu instrumentu izdošanu, tirdzniecību vai darījumiem ar tiem;
 - c) finanšu pārskatu iesniegšanu vai darījumu uzskaiti par kapitāla apriti, maksājumiem vai pārvedumiem, lai vajadzības gadījumā sniegtu palīdzību tiesībaizsardzības iestādēm vai finanšu regulatoriem;
 - d) noziedzīgiem nodarījumiem vai kriminālpārkāpumiem, vai krāpniecisku vai maldinošu praksi;

- e) atbilstības nodrošināšanu rīkojumiem vai spriedumiem, kas pieņemti administratīvos vai tiesas procesos, vai
 - f) sociālo nodrošinājumu, valsts pensiju vai obligāto uzkrājumu shēmām.
2. Puse 1. punktā minētos normatīvos aktus nepiemēro patvaļīgi vai diskriminējoši vai veidā, kas citādi rada slēptus ierobežojumus kapitāla aprītei, maksājumiem vai pārvedumiem.

12. NODAĻA

DIGITĀLĀ TIRDZNIECĪBA

A IEDAĻA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

12.1. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šo nodaļu piemēro Puses pasākumiem, kas skar ar elektroniskiem līdzekļiem nodrošinātu tirdzniecību.

2. Šo nodaļu nepiemēro:

- a) audiovizuāliem pakalpojumiem;
- b) informācijai, ko glabā vai apstrādā Puse vai tās uzdevumā, vai pasākumiem saistībā ar šādu informāciju, tai skaitā ar tās vākšanu saistītiem pasākumiem, un
- c) pasākumiem, ko Jaunzēlande pieņēmusi vai saglabā un ko tā uzskata par vajadzīgiem, lai aizsargātu vai veicinātu maoru tiesības, intereses, pienākumus un atbildību¹ jautājumos, uz kuriem attiecas šī nodaļa, tai skaitā pildot Jaunzēlandes saistības saskaņā ar “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgumu, ar noteikumu, ka šādus pasākumus neizmanto kā patvaļīgas vai nepamatotas diskriminācijas līdzekli pret otras Puses personām vai slēptu tirdzniecības ierobežojumu, ko pieļauj elektroniski līdzekļi. Nolīguma 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana) nepiemēro “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līguma, ieskaitot no tā izrietošo tiesību un pienākumu būtības, interpretācijai.

12.2. PANTS

Definīcijas

- 1. Šajā nodaļā piemēro 10. nodaļas (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība) 10.3. pantā (Definīcijas) noteiktās definīcijas.

¹ Lielākai noteiktībai — maoru tiesības, intereses, pienākumi un atbildība ietver tiesības, intereses, pienākumus un atbildību, kas attiecas uz “mātauranga Māori”.

2. Šajā nodaļā piemēro “publiskā telesakaru pakalpojuma” definīciju 10.47. panta (Definīcijas) i) punktā.
3. Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:
- a) “patērētājs” ir jebkura fiziska persona, kas izmanto publisko telesakaru pakalpojumu nolūkos, kas nav profesionāli nolūki;
 - b) “digitālais iepirkums” ir iepirkums, izmantojot elektroniskus līdzekļus;
 - c) “tiešās tirgvedības paziņojums” ir jebkāda veida komerc reklāma, ar kuras palīdzību persona tieši paziņo tirgvedības ziņojumus lietotājam, izmantojot publisko telesakaru pakalpojumu, ieskaitot elektronisko pastu un teksta un multivides ziņojumus (SMS un MMS);
 - d) “elektroniskā autentifikācija” ir elektronisks process vai darbība, kas ļauj apstiprināt:
 - i) personas elektronisko identifikāciju vai
 - ii) elektronisko datu izcelsmi un integritāti;
 - e) “elektroniskie rēķini” jeb “e-rēķini” ir rēķinu automatizēta izveide, apmaiņa un apstrāde strukturētā digitālā formātā starp piegādātājiem un pircējiem;

- f) “elektroniskais zīmogs” ir elektroniski dati, ko izmanto juridiska persona un kas pievienoti citiem elektroniskajiem datiem vai loģiski saistīti ar tiem, lai nodrošinātu minēto citu datu izcelsmi un integritāti;
- g) “elektroniskais paraksts” ir elektroniski dati, kas pievienoti citiem elektroniskajiem datiem vai loģiski saistīti ar tiem un:
 - i) kurus var izmantot parakstītāja identificēšanai attiecībā uz citiem elektroniskajiem datiem un
 - ii) kurus izmanto parakstītājs, lai piekristu citiem elektroniskajiem datiem¹;
- h) “interneta piekļuves pakalpojums” ir publisks telesakaru pakalpojums, kas nodrošina piekļuvi internetam un tādējādi savienojamību ar praktiski visiem interneta galapunktiem neatkarīgi no izmantotās tīkla tehnoloģijas un galiekārtas;
- i) “persondati” ir informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu;
- j) “tirdzniecības vadības dokuments” ir Puses izdota vai kontrolēta veidlapa, kas jāaizpilda importētājam vai eksportētājam vai viņu uzdevumā saistībā ar preču importu vai eksportu, un
- k) “lietotājs” ir persona, kas izmanto publisko telesakaru pakalpojumu.

¹ Lielākai noteiktībai — nekas šajā definīcijā neliedz Pusei piešķirt lielāku juridisko spēku elektroniskajam parakstam, kas atbilst noteiktām prasībām, piemēram, pievienot norādi, ka dati nav mainīti, vai veikt parakstītāja identitātes pārbaudi.

12.3. PANTS

Tiesības reglamentēt

Puses atkārtoti apstiprina katras Puses tiesības tās teritorijā reglamentēt nolūkā sasniegt leģitīmus politikas mērķus tādās jomās kā cilvēku, dzīvnieku vai augu dzīvības vai veselības aizsardzība, sociālie pakalpojumi, valsts izglītība, drošība, vide, tai skaitā klimata pārmaiņas, sabiedrības morāle, sociālā vai patērētāju aizsardzība, dzīvnieku labturība, privātums un datu aizsardzība, kultūras daudzveidības veicināšana un aizsardzība un — Jaunzēlandes gadījumā — maoru tiesību, interešu, pienākumu un atbildības veicināšana vai aizsardzība.

B IEDAĻA

PĀRROBEŽU DATU PLŪSMAS UN PERSONDATU AIZSARDZĪBA

12.4. PANTS

Datu pārrobežu plūsmas

1. Puses ir apņēmušās nodrošināt pārrobežu datu plūsmas, lai atvieglotu tirdzniecību digitālajā ekonomikā, un atzīst, ka katrai Pusei šajā sakarā var būt savas regulatīvās prasības.

2. Šajā nolūkā Puse neierobežo pārrobežu datu plūsmas starp Pusēm saistībā ar darbībām, kuras ietilpst šīs nodaļas darbības jomā:

- a) pieprasot tās teritorijā datu apstrādei izmantot datošanas iekārtas vai tīkla elementus, tajā skaitā pieprasot izmantot datošanas iekārtas vai tīkla elementus, kas ir sertificēti vai apstiprināti Puses teritorijā;
- b) pieprasot datu lokalizāciju tās teritorijā;
- c) aizliedzot datu glabāšanu vai apstrādi otras Puses teritorijā vai
- d) iespējamo datu pārrobežu nosūtīšanu padarot atkarīgu no tā, ka izmanto datošanas iekārtas vai tīkla elementus tās teritorijā vai ievēro teritoriālas ierobežošanas prasības tās teritorijā.

3. Lielākai noteiktībai — Puses saprot, ka nekas šajā pantā neliedz Pusēm pieņemt vai saglabāt pasākumus saskaņā ar 25.1. pantu (Vispārēji izņēmumi), lai sasniegtu tajā minētos sabiedriskās politikas mērķus, kurus šā panta vajadzībām attiecīgā gadījumā interpretē tā, ka tiek ņemta vērā digitālo tehnoloģiju attīstības būtība. Iepriekšējais teikums neietekmē citu šā nolīguma izņēmumu piemērošanu šim pantam.

4. Puses pārskata šā panta īstenošanu un novērtē tā darbību trīs gadu laikā pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas, ja vien Puses nav vienojušās citādi. Puse jebkurā laikā var arī ierosināt otrai Pusei pārskatīt šo pantu. Pret šādiem lūgumiem izturas ar izpratni.

5. Saistībā ar 4. punktā minēto pārskatīšanu un pēc Vaitangi tribunāla 2021. gada 19. novembra ziņojuma Nr. 2522 publicēšanas Jaunzēlande:

- a) atkārtoti apstiprina savu pastāvīgo spēju atbalstīt un veicināt maoru intereses saskaņā ar šo nolīgumu, un
- b) apstiprina savu nodomu iesaistīt maorus, lai nodrošinātu, ka 4. punktā minētajā pārskatīšanā ņem vērā to, ka Jaunzēlandei joprojām ir jāatbalsta maori, lai viņi varētu īstenot savas tiesības un intereses, un pildīt savus pienākumus saskaņā ar “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgumu un tā principiem.

12.5. PANTS

Persondatu un privātuma aizsardzība

- 1. Katra Puse atzīst, ka persondatu un privātuma aizsardzība ir viena no pamattiesībām un ka šajā ziņā augsti standarti veicina patērētāju uzticību un uzticēšanos digitālajai tirdzniecībai.
- 2. Katra Puse var pieņemt vai saglabāt pasākumus, ko tā uzskata par piemērotiem, lai nodrošinātu persondatu un privātuma aizsardzību, tai skaitā pieņemot un piemērojot noteikumus par persondatu pārrobežu nosūtīšanu. Nekas šajā nolīgumā neietekmē persondatu un privātās dzīves aizsardzību, ko nodrošina Pušu attiecīgie pasākumi.

3. Katra Puse informē otru Pusi par visiem 2. punktā minētajiem pasākumiem, ko tā pieņem vai saglabā.
4. Katra Puse publicē informāciju par persondatu un privātuma aizsardzību, ko tā nodrošina digitālās tirdzniecības lietotājiem, tai skaitā:
 - a) par to, kā privātpersonas var izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekli persondatu vai privātuma aizsardzības pārkāpuma gadījumā, kas radies digitālajā tirdzniecībā, un
 - b) norādījumus un citu informāciju par to, kā uzņēmumiem ievērot piemērojamās juridiskās prasības, kas aizsargā persondatus un privātumu.

C IEDAĻA

ĪPAŠI NOTEIKUMI

12.6. PANTS

Muitas nodokļi par elektronisku nosūtīšanu

1. Puse neuzliek muitas nodokļus elektroniskai nosūtīšanai starp vienas Puses personu un otras Puses personu.

2. Lielākai noteiktībai — 1. punkts neliedz Pusei piemērot iekšējos nodokļus, nodevas vai citus maksājumus par elektronisku nosūtīšanu ar noteikumu, ka šādi nodokļi, nodevas vai maksājumi tiek uzlikti veidā, kas atbilst šim nolīgumam.

12.7. PANTS

Iepriekšējas atļaujas nepieprasīšana

1. Katra Puse cenšas neizvirzīt prasību par iepriekšēju atļauju vai citas prasības ar līdzvērtīgām sekām attiecībā uz pakalpojumu sniegšanu, izmantojot elektroniskos līdzekļus.
2. Panta 1. punkts neskar atļauju shēmas, kuras nav īpaši un ekskluzīvi vērstas uz pakalpojumiem, ko sniedz, izmantojot elektroniskus līdzekļus, un uz noteikumiem telesakaru jomā.

12.8. PANTS

Līgumu noslēgšana, izmantojot elektroniskos līdzekļus

Ja vien tās normatīvajos aktos nav noteikts citādi, katra Puse nodrošina, ka:

- a) līgumus var noslēgt, izmantojot elektroniskos līdzekļus;

- b) līgumi nezaudē tiesiskās sekas, spēkā esamību vai izpildāmību tikai tādēļ, ka līgums ir noslēgts, izmantojot elektroniskos līdzekļus, un
- c) netiek radīti vai uzturēti citi šķēršļi elektronisko līgumu izmantošanai.

12.9. PANTS

Elektroniskā autentifikācija

1. Izņemot gadījumus, kas paredzēti tās normatīvajos aktos, Puse neapstrīd elektroniska dokumenta, elektroniskā paraksta, elektroniskā zīmoga vai no elektroniskās autentificēšanas izrietošo autentificēto datu kā pierādījumu tiesiskās sekas vai pieņemamību tiesvedībā, pamatojoties tikai uz to, ka tie ir elektroniskā formātā.
2. Puse nepieņem vai nesaglabā pasākumus, kuri:
 - a) aizliegtu elektroniska darījuma pusēm savstarpēji noteikt atbilstošās elektroniskās autentifikācijas metodes viņu elektroniskajiem darījumiem vai
 - b) liegtu elektroniskā darījuma pusēm iespēju tiesas un administratīvās iestādēs pierādīt, ka elektroniskās autentifikācijas izmantošana minētajā elektroniskajā darījumā atbilst piemērojamajām juridiskajām prasībām.

3. Neatkarīgi no 2. punkta Puse var pieprasīt, lai attiecībā uz konkrētu elektronisko darījumu kategoriju elektroniskās autentifikācijas metode:

- a) ir sertificēta iestādē, kas akreditēta saskaņā ar šīs Puses tiesību aktiem, vai
- b) atbilst konkrētiem darbības standartiem, kas ir objektīvi, pārredzami un nediskriminējoši un attiecas tikai uz attiecīgo elektronisko darījumu kategorijas specifiskajām iezīmēm.

4. Ciktāl to paredz tās normatīvie akti, Puse piemēro 1.–3. punktu citiem elektroniskiem procesiem vai līdzekļiem, kas atvieglo vai ļauj veikt elektroniskus darījumus, piemēram, elektroniskajiem laika zīmogiem vai elektroniski reģistrētiem piegādes pakalpojumiem.

12.10. PANTS

Elektroniskie rēķini

1. Puses atzīst, ka e-rēķinu standarti ir svarīgs digitālā iepirkuma sistēmu elements sadarbības un digitālās tirdzniecības atbalstam un ka šādas sistēmas var izmantot arī elektroniskos darījumos starp uzņēmumiem un starp uzņēmumiem un patērētājiem.

2. Katra Puse nodrošina, ka ar e-rēķiniem saistīto pasākumu īstenošana tās jurisdikcijā ir izstrādāta tā, lai atbalstītu pārrobežu sadarbību. Izstrādājot ar e-rēķiniem saistītos pasākumus, katra Puse attiecīgā gadījumā ņem vērā starptautiskos regulējumus, pamatnostādnes vai ieteikumus, ja tādi ir.

3. Puses cenšas dalīties ar paraugpraksi attiecībā uz e-rēķiniem un digitālā iepirkuma sistēmām.

12.11. PANTS

Pirmkoda nodošana vai piekļuve tam

1. Puses atzīst digitālo tehnoloģiju izmantošanas pieaugošo sociālo un ekonomisko nozīmi un to, cik sabiedrības uzticēšanās veicināšanas nolūkos svarīga ir šādu tehnoloģiju droša un atbildīga izstrāde un izmantošana, tai skaitā attiecībā uz programmatūras pirmkodu.
2. Puse nepieprasa tādas programmatūras pirmkoda, kas pieder otras Puses personai, nodošanu vai piekļuvi tam kā nosacījumu šādas programmatūras vai šādu programmatūru saturošu ražojumu importam, eksportam, izplatīšanai, pārdošanai vai izmantošanai tās teritorijā¹.
3. Lielākai noteiktībai – 2. punkts
 - a) neattiecas uz programmatūras pirmkoda brīvprātīgu nodošanu vai piekļuves tam piešķiršanu uz komerciāliem pamatiem, ko veic otras Puses fiziska vai juridiska persona, piemēram, saistībā ar publiskā iepirkuma darījumu vai sarunu rezultātā noslēgtu līgumu, un

¹ Šis pants neliedz Pusei pieprasīt piekļuvi programmatūrai, ko izmanto kritiskajai infrastruktūrai, ciktāl tas nepieciešams, lai nodrošinātu kritiskās infrastruktūras efektīvu darbību, un ievērojot aizsardzības pasākumus pret neatļautu izpaušanu.

- b) neietekmē Puses regulatīvo, administratīvo, tiesībaizsardzības vai tiesu iestāžu tiesības pieprasīt programmatūras pirmkoda modifikāciju, lai nodrošinātu atbilstību Puses normatīvajiem aktiem, kas nav pretrunā šim nolīgumam.

4. Nekas šajā pantā

- a) neietekmē Puses regulatīvo iestāžu, tiesībaizsardzības, tiesu vai atbilstības novērtēšanas struktūru tiesības piekļūt programmatūras pirmkodam pirms vai pēc importa, eksporta, izplatīšanas, pārdošanas vai izmantošanas izmeklēšanas, inspekcijas vai pārbaudes, izpildes panākšanas vai tiesvedības nolūkos, lai noteiktu atbilstību tās normatīvajiem aktiem, tai skaitā tiem, kas attiecas uz nediskrimināciju un neobjektivitātes novēršanu, un ievērojot aizsardzības pasākumus pret neatļautu izpaušanu;
- b) neietekmē Puses konkurences iestādes vai citas attiecīgās struktūras prasības konkurences tiesību pārkāpuma novēršanai;
- c) neietekmē intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību un piemērošanu vai
- d) neietekmē Puses tiesības veikt pasākumus saskaņā ar 14.1. panta (Konkrētu Nolīguma par valsts iepirkumu noteikumu iekļaušana) 2. punkta a) apakšpunktu, saskaņā ar kuru *GPA* III pants *mutatis mutandis* tiek iekļauts šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu.

12.12. PANTS

Patērētāju uzticēšanās tiešsaistē

1. Atzīstot to, cik svarīgi ir palielināt patērētāju uzticēšanos digitālajai tirdzniecībai, katra Puse pieņem vai saglabā pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu to patērētāju tiesību efektīvu aizsardzību, kuri iesaistās elektroniskās komercijas darījumos, tai skaitā pasākumus, ar ko:
 - a) aizliedz krāpniecisku un negodīgu komercpraksi, tai skaitā maldinošu komercpraksi;
 - b) pieprasa, lai preču piegādātāji un pakalpojumu sniedzēji rīkotos labticīgi un ievērotu godīgu komercpraksi, tai skaitā ievērojot patērētāju tiesības attiecībā uz nepasūtītām precēm un pakalpojumiem, un
 - c) nodrošina patērētājiem piekļuvi tiesiskajai aizsardzībai saistībā ar viņu tiesību pārkāpumiem, tai skaitā tiesības uz tiesiskās aizsardzības līdzekļiem gadījumos, kad par precēm vai pakalpojumiem ir samaksāts, bet preces nav piegādātas vai pakalpojumi nav sniegti saskaņā ar vienošanos.
2. Katra Puse nodrošina patērētājiem, kuri iesaistās elektroniskās komercijas darījumos, tādu aizsardzības līmeni, kas ir vismaz līdzvērtīgs tam, kādu saskaņā ar Puses tiesību aktiem, noteikumiem un politiku nodrošina patērētājiem, kuri iesaistās tirdzniecībā, ko veic, neizmantojot elektroniskos līdzekļus.
3. Puses atzīst to, cik svarīgi ir savām patērētāju aizsardzības aģentūrām vai citām attiecīgām struktūrām uzticēt pienācīgas izpildes pilnvaras un cik svarīga ir sadarbība starp Pušu patērētāju aizsardzības aģentūrām vai citām attiecīgām struktūrām nolūkā aizsargāt patērētājus un vairotu patērētāju uzticēšanos tiešsaistē.

4. Puses atzīst tādu mehānismu sniegtos ieguvumus, kas atvieglo prasību izskatīšanu saistībā ar pārrobežu elektroniskās komercijas darījumiem. Šajā nolūkā Puses izpēta iespējas šādus mehānismus darīt pieejamus savstarpējos pārrobežu elektroniskās komercijas darījumos.

12.13. PANTS

Nevēlami tiešās tirgvedības paziņojumi

1. Katra Puse pieņem vai saglabā pasākumus, lai nodrošinātu lietotāju efektīvu aizsardzību pret nepieprasītiem tiešās tirgvedības paziņojumiem.
2. Katra Puse nodrošina, ka tiešās tirgvedības paziņojumus nesūta lietotājiem, kas ir fiziskas personas, izņemot gadījumus, kad tie ir devuši piekrišanu šādu paziņojumu saņemšanai. Piekrišanu definē saskaņā ar katras Puses tiesību aktiem.
3. Neatkarīgi no 2. punkta katra Puse atļauj fiziskām vai juridiskām personām, kas saskaņā ar Puses tiesību aktiem vāc lietotāja kontaktinformāciju saistībā ar preču piegādi vai pakalpojumu sniegšanu, nosūtīt minētajam lietotājam tiešās tirgvedības paziņojumus par savām līdzīgām precēm vai pakalpojumiem.
4. Katra Puse nodrošina, ka tiešās tirgvedības paziņojumi ir skaidri identificējami, tajos skaidri norādīts, kā vārdā tie sūtīti, un norādīta informācija, kas vajadzīga, lai lietotāji varētu pieprasīt bez maksas un jebkurā laikā pārtraukt to sūtīšanu.

5. Katra Puse nodrošina lietotājiem piekļuvi tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, lai vērstos pret tiešās tirgvedības paziņojumu piegādātājiem, kas neievēro pasākumus, kuri pieņemti vai paturēti spēkā saskaņā ar 1.–4. punktu.

12.14. PANTS

Sadarbība regulējuma jautājumos attiecībā uz digitālo tirdzniecību

1. Puses apmainās ar šādu informāciju par regulējuma jautājumiem saistībā ar digitālo tirdzniecību:
 - a) sadarbspējīgu elektronisko uzticamības un autentificēšanas pakalpojumu atzīšana un veicināšana;
 - b) tiešās tirgvedības paziņojumu apstrāde;
 - c) patērētāju aizsardzība tiešsaistē, tai skaitā patērētāju tiesiskās aizsardzības līdzekļi un patērētāju uzticības vairošana;
 - d) problēmas, ar kurām saskaras MVU elektroniskās komercijas izmantošanā;
 - e) e-pārvaldība un
 - f) citi jautājumi saistībā ar digitālās tirdzniecības attīstību.

2. Lielākais noteiktībai – šo noteikumu nepiemēro Puses noteikumiem un aizsardzības pasākumiem attiecībā uz persondatu un privātuma aizsardzību, tai skaitā attiecībā uz persondatu pārrobežu nosūtīšanu.
3. Puses vajadzības gadījumā sadarbojas un aktīvi iesaistās starptautiskos forumos ar mērķi sekmēt digitālās tirdzniecības pilnveidošanu.
4. Puses atzīst, ka ir svarīgi sadarboties kibersdrošības jautājumos saistībā ar digitālo tirdzniecību.

12.15. PANTS

Bezpapīra tirdzniecība

1. Nolūkā izveidot bezpapīra vidi preču pārrobežu tirdzniecībai Puses atzīst, ka ir svarīgi atteikties no papīra veidlapām un dokumentiem, kas vajadzīgi preču importam, eksportam vai tranzītam. Šajā nolūkā Puses tiek mudinātas attiecīgi atteikties no papīra veidlapām un dokumentiem un pāriet uz veidlapu un dokumentu izmantošanu datu formātā.
2. Katra Puse cenšas tirdzniecības vadības dokumentus, kurus tā izdod vai kontrolē vai kuri ir vajadzīgi parastā tirdzniecības apritē, darīt publiski pieejamus elektroniskā formātā. Šajā punktā termins “elektroniskais formāts” ietver formātus, kas piemēroti automatizētai tulkošanai un elektroniskai apstrādei bez cilvēka iejaukšanās, kā arī digitalizētus attēlus un veidlapas.

3. Katra Puse cenšas pieņemt tirdzniecības vadības dokumentu elektroniskās versijas kā juridisku ekvivalentu tirdzniecības vadības dokumentu papīra versijai.
4. Puses cenšas sadarboties divpusēji un starptautiskos forumos, lai veicinātu tirdzniecības vadības dokumentu elektronisko versiju akceptēšanu.
5. Izstrādājot iniciatīvas, kas paredz bezpapīra tirdzniecības izmantošanu, katra Puse cenšas ņemt vērā metodes, par kurām vienojušās starptautiskās organizācijas.

12.16. PANTS

Atvērta piekļuve internetam

Puses atzīst priekšrocības, ko iegūst lietotāji to attiecīgajās teritorijās, ievērojot katras Puses piemērojamo politiku, normatīvos aktus, ja viņiem ir iespēja:

- a) piekļūt internetā pieejamiem pakalpojumiem un lietojumprogrammām pēc savas izvēles, izplatīt un izmantot tās, ja nodrošināta pieņemama tīkla pārvaldība, kas nebloķē vai nepalēnina datplūsmu komerciālu iemeslu dēļ;
- b) pēc savas izvēles pieslēgt internetam ierīces ar noteikumu, ka šādas ierīces nekaitē tīklam, un

- c) pieklūt informācijai par interneta piekļuves pakalpojumu sniedzēja tīkla pārvaldības praksi.

13. NODAĻA

ENERĢĒTIKA UN IZEJVIELAS

13.1. PANTS

Mērķi

Šīs nodaļas mērķi ir sekmēt tirdzniecību un investīcijas starp Pusēm nolūkā veicināt, attīstīt un palielināt enerģijas ražošanu no atjaunīgiem energoresursiem un ilgtspējīgu izejvielu ražošanu, tai skaitā izmantojot videi nekaitīgas tehnoloģijas.

13.2. PANTS

Principi

1. Katra Puse saglabā suverēnās tiesības noteikt, vai apgabali tās teritorijā, kā arī tās arhipelāga un teritoriālajos ūdeņos, ekskluzīvajā ekonomikas zonā un kontinentālajā šelfā ir pieejami energoproduktu un izejvielu izpētei un ražošanai.

2. Katra Puse saglabā tiesības pieņemt, saglabāt un izpildīt pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu energoproduktu un izejvielu piegādi, un kas ir saskaņā ar šo nolīgumu.

13.3. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “atļauja” ir tāda atļauja, licence, koncesija vai līdzīgs administratīvs vai līgumisks instruments, ar ko Puses kompetentā iestāde pilnvaro kādu subjektu veikt konkrētu saimniecisko darbību tās teritorijā;
- b) “balansēšana” ir darbības un procesi visos laikposmos, ar kuru palīdzību tīklu operatori nepārtraukti nodrošina sistēmas frekvences uzturēšanu iepriekš noteiktā stabilitātes diapazonā un to, lai tiktu nodrošināts vajadzīgo rezervju apjoms attiecībā uz nepieciešamo kvalitāti;
- c) “energoprodukti” ir preces, no kurām iegūst enerģiju un kuras uzskaitītas ar attiecīgo HS kodu 13. pielikumā (Energoproduktu, ogļūdeņražu un izejvielu saraksti);¹
- d) “ogļūdeņraži” ir preces, kuras uzskaitītas ar attiecīgo HS kodu 13. pielikumā (Energoproduktu, ogļūdeņražu un izejvielu saraksti);

¹ Lielākai noteiktībai — termins “energoprodukti” neietver lauksaimniecības, mežsaimniecības vai zivsaimniecības preces, izņemot biogāzi vai biodeģvielu.

- e) “izejvielas” ir materiāli, kurus izmanto rūpniecības preču ražošanai un kuri uzskaitīti ar attiecīgo HS kodu 13. pielikumā (Energoproduktu, ogļūdeņražu un izejvielu saraksti)¹;
- f) “atjaunīgā elektroenerģija” ir no atjaunīgiem energoresursiem saražota elektroenerģija;
- g) “atjaunīgā enerģija” ir enerģija, ko ražo no saules, vēja, hidro, ģeotermāliem, bioloģiskiem, okeāna avotiem, kā arī citiem apkārtējās vides avotiem, kuru sākotnējais enerģijas avots ir atjaunīgs;
- h) “standarts” ir standarts, kā definēts *TBT* nolīguma 1. pielikumā, un
- i) “tehniskie noteikumi” ir tehniskie noteikumi, kā definēts *TBT* nolīguma 1. pielikumā.

13.4. PANTS

Importa un eksporta monopoli

Puse nenosaka vai nesaglabā noteiktu importa vai eksporta monopolu. Šā panta nolūkos importa vai eksporta monopols ir vienas Puses iestādes piešķirtas ekskluzīvas tiesības vai pilnvarojums kādai vienībai importēt energoproduktus vai izejvielas no otras Puses vai eksportēt to energoproduktus vai izejvielas uz otru Pusi².

¹ Lielākai noteiktībai — termins “izejvielas” neietver lauksaimniecības, mežsaimniecības vai zivsaimniecības preces.

² Lielākai noteiktībai — šis pants neskar 10. nodaļu (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība) un neietver tiesības, kas izriet no intelektuālā īpašuma tiesību piešķiršanas.

13.5. PANTS

Eksporta cenas noteikšana

Puse nenosaka augstāku cenu tās energoproduktu vai izejvielu eksportam uz otru Pusi nekā cena, ko iekasē par šādiem energoproduktiem vai izejvielām, ja tās paredzētas iekšzemes tirgum, izmantojot tādus pasākumus kā licences vai minimālās cenas prasības.

13.6. PANTS

Iekšzemes cena

Katra Puse tiecas nodrošināt, ka elektroenerģijas un dabasgāzes vairumcenas atspoguļo faktisko piedāvājumu un pieprasījumu. Ja Puse nolemj regulēt energoproduktu un izejvielu iekšzemes piegādes cenu (turpmāk “regulēta cena”), tā to var darīt tikai nolūkā sasniegt sabiedriskās politikas mērķi un tikai nosakot regulētu cenu, kas ir skaidri definēta, pārredzama, nediskriminējoša un samērīga.

13.7. PANTS

Atļauja energoproduktu un izejvielu izpētei un ražošanai

1. Ja Puse pieprasa atļauju ogļūdeņražu, elektroenerģijas vai izejvielu izpētei vai ražošanai, minētā Puse:
 - a) piešķir šādu atļauju saskaņā ar 10.33. pantā (Objektivitāte, taisnīgums un neatkarība) un 10.34. pantā (Publiskošana un pieejamā informācija) izklāstītajiem nosacījumiem un procedūrām, un
 - b) nodrošina pārredzamu atļauju piešķiršanas procesu un publicē vismaz atļaujas veidu un attiecīgo apgabalu vai tā daļu tādā veidā, lai potenciāli ieinteresētie pieteikuma iesniedzēji varētu iesniegt pieteikumus.
2. Puse var piešķirt atļaujas, neievērojot nosacījumus un procedūras, kas izklāstītas 10.34. pantā (Publiskošana un pieejamā informācija) un šā panta 1. punkta b) apakšpunktā, jebkurā no šādiem ar ogļūdeņražiem saistītiem gadījumiem:
 - a) apgabalam ir piemērota iepriekšēja procedūra, ievērojot 10.34. pantu (Publiskošana un pieejamā informācija) un šā panta 1. punkta b) apakšpunktu, kuras rezultātā atļauja nav piešķirta;
 - b) apgabals ir pastāvīgi pieejams izpētei vai ieguvei vai

c) piešķirtā atļauja ir atteikta pirms tās derīguma termiņa beigām.

3. Puse var pieprasīt struktūrai, kurai ir piešķirta atļauja, veikt finansiālu ieguldījumu vai ieguldījumu natūrā¹. Iemaksu nosaka tā, lai netiktu traucēts tās struktūras vadības un lēmumu pieņemšanas process, kurai piešķirta atļauja.

4. Katra Puse nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējam tiek sniegts viņa pieteikuma atteikuma pamatojums, lai pieteikuma iesniedzējs varētu izmantot pārsūdzības vai pārskatīšanas procedūras. Pārsūdzības vai pārskatīšanas procedūras iepriekš publisko.

13.8. PANTS

Ietekmes uz vidi novērtējums

1. Katra Puse nodrošina, ka tās normatīvajos aktos tiek prasīts ietekmes uz vidi novērtējums darbībām, kas saistītas ar energoproduktu vai izejvielu ražošanu, ja šādām darbībām var būt būtiska ietekme uz vidi.

¹ Lielākai noteiktībai — termins “finansiāls ieguldījums vai ieguldījums natūrā” šajā punktā neietver nekādu nodrošinājumu vai maksājumu, kas vajadzīgs kādai struktūrai, lai izpildītu pienākumu finansēt un veikt ekspluatācijas pārtraukšanu, vai jebkādu nodrošinājumu vai maksājumu, kas vajadzīgs darbībām pēc ekspluatācijas pārtraukšanas.

2. Attiecībā uz 1. punktā minēto ietekmes uz vidi novērtējumu katra Puse, kā tas prasīts tās normatīvajos aktos:

- a) nodrošina, ka visām ieinteresētajām personām, tai skaitā nevalstiskām organizācijām, ir savlaicīga un efektīva iespēja un atbilstošs laikposms piedalīties ietekmes uz vidi novērtējumā, kā arī atbilstošs laikposms komentāru sniegšanai par ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumu;
- b) pirms atļaujas piešķiršanas ņem vērā ietekmes uz vidi novērtējuma konstatējumus attiecībā uz ietekmi uz vidi;
- c) dara publiski pieejamus ietekmes uz vidi novērtējuma rezultātus un
- d) pēc vajadzības nosaka un novērtē projekta būtisko ietekmi uz:
 - i) iedzīvotājiem un cilvēka veselību;
 - ii) biodaudzveidību;
 - iii) zemi, augsni, ūdeni, gaisu un klimatu un
 - iv) kultūras mantojumu un ainavu, tai skaitā norādot paredzamo ietekmi, kas izriet no projekta neaizsargātības pret lielu avāriju vai katastrofu riskiem, kuri ir nozīmīgi attiecīgajam projektam.

13.9. PANTS

Atkrastes darbību risks un drošums

1. Katra Puse nodrošina, ka regulatīvās funkcijas saistībā ar naftas un gāzes nozares darbību jūrā drošumu un vides aizsardzību tiek veiktas neatkarīgi no regulatīvajām funkcijām, kas saistītas ar ekonomikas attīstību un naftas un gāzes nozares darbību jūrā licencēšanu, piemēram, uzturot atsevišķas juridiskās personas.
2. Katra Puse attiecīgā gadījumā paredz nosacījumus, kas vajadzīgi drošai naftas un gāzes izpētei un ieguvei jūrā tās teritorijā, lai aizsargātu jūras vidi un piekrastes kopienas no piesārņojuma. Šo nosacījumu pamatā ir augsti drošuma un vides aizsardzības standarti attiecībā uz naftas un gāzes nozares darbībām jūrā.
3. Puses attiecīgā gadījumā sadarbojas, lai starptautiskā mērogā veicinātu augstus drošuma un vides aizsardzības standartus naftas un gāzes nozares darbībām jūrā, apmainoties ar informāciju un palielinot pārredzamību attiecībā uz drošumu un veikumu vides jomā.

13.10. PANTS

Atjaunīgās elektroenerģijas ražotāju piekļuve enerģētikas infrastruktūrai

1. Neskarot 13.7. pantu (Atļaujas veikt energoproduktu un izejvielu izpēti un ražošanu), katra Puse nodrošina, ka atjaunīgās elektroenerģijas ražotājiem tās teritorijā tiek piešķirta piekļuve elektroenerģijas pārvades un sadales infrastruktūrai tās teritorijā ar nediskriminējošiem, samērīgiem un izmaksu atspoguļojošiem noteikumiem saprātīgā laikposmā pēc piekļuves pieprasījuma iesniegšanas un saskaņā ar nosacījumiem, kas ļauj uzticami izmantot minēto infrastruktūru.
2. Katra Puse nodrošina, ka elektroenerģijas pārvades infrastruktūras īpašnieki vai operatori tās teritorijā publicē 1. punktā minētos noteikumus un veic atbilstīgus pasākumus, lai līdz minimumam samazinātu atjaunīgās elektroenerģijas ražošanas ierobežojumus.
3. Katra Puse nodrošina, ka pastāv balansēšanas tirgi, kuros atjaunīgās enerģijas ražotāji var iepirkt preces un pakalpojumus saskaņā ar samērīgiem un nediskriminējošiem noteikumiem.
4. Šis pants neskar katras Puses tiesības savos normatīvajos aktos pieņemt vai saglabāt atkāpes no tiesībām piekļūt tās elektroenerģijas pārvades infrastruktūrai, pamatojoties uz objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem, ar noteikumu, ka šādas atkāpes ir vajadzīgas, lai sasniegtu leģitīmu politikas mērķi, piemēram, vajadzību saglabāt elektroenerģijas sistēmas stabilitāti.

13.11. PANTS

Regulatīvā iestāde

Katra Puse uztur vai izveido neatkarīgu regulatoru vai jebkuru citu neatkarīgu struktūru, kas ir:

- a) juridiski nošķirta un funkcionāli nošķirta no:
 - i) citām iestādēm vai
 - ii) operatoriem vai subjektiem, kas nodrošina elektroenerģijas pārvades un sadales infrastruktūru vai kam ir piekļuve tai, un
- b) pilnvarota samērīgā laikposmā atrisināt strīdus par atbilstīgiem noteikumiem, nosacījumiem un tarifiem attiecībā uz piekļuvi elektroenerģijas pārvades un sadales infrastruktūrai un tās izmantošanu.

13.12. PANTS

Sadarbība attiecībā uz standartiem, tehniskajiem noteikumiem un atbilstības novērtēšanas procedūrām

1. Saskaņā ar 9.5. pantu (Starptautiskie standarti) un 9.6. pantu (Standarti) Puses sekmē sadarbību starp regulatoriem vai standartizācijas iestādēm, kas atrodas to attiecīgajās teritorijās, tādās jomās kā energoefektivitāte un ilgtspējīga atjaunīga enerģija ar mērķi sniegt ieguldījumu ilgtspējīgā enerģētikas un klimata politikā.
2. Šā panta 1. punkta nolūkā Puses cenšas noteikt vajadzīgas savstarpējas intereses iniciatīvas attiecībā uz standartiem, tehniskajiem noteikumiem un atbilstības novērtēšanas procedūrām, kas saistītas ar energoefektivitāti un ilgtspējīgu atjaunīgo enerģiju.

13.13. PANTS

Pētniecība, izstrāde un inovācija

Puses veicina pētniecību, attīstību un inovāciju energoefektivitātes, atjaunīgās enerģijas un izejvielu jomā un vajadzības gadījumā sadarbojas, tai skaitā:

- a) veicina informācijas un paraugprakses izplatīšanu par videi nekaitīgu un ekonomiski efektīvu politiku attiecībā uz energoproduktiem un izejvielām, kā arī rentablu praksi un tehnoloģijām energoefektivitātes, atjaunīgās enerģijas un izejvielu jomā tādā veidā, kas atbilst pienācīgai un efektīvai intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai, un

- b) veicina tādu energoefektīvu un videi nekaitīgu tehnoloģiju, prakses un procesu izpēti, izstrādi un izmantošanu energoefektivitātes, atjaunīgās enerģijas un izejvielu jomā, kas līdz minimumam samazinātu kaitīgo ietekmi uz vidi visās energoproduktu un izejvielu ķēdēs.

13.14. PANTS

Sadarbība energoproduktu un izejvielu jomā

Puses attiecīgā gadījumā sadarbojas energoproduktu un izejvielu jomā, lai *inter alia*:

- a) samazinātu vai likvidētu tādus tirdzniecību un investīcijas kropļojošus pasākumus trešās valstīs, kas ietekmē energoproduktus un izejvielas;
- b) koordinētu savu nostāju starptautiskos forumos, kuros tiek apspriesti ar energoproduktiem un izejvielām saistīti tirdzniecības un investīciju jautājumi, un veicinātu starptautiskas programmas energoefektivitātes, atjaunīgās enerģijas un izejvielu jomā;
- c) veicinātu tirgus datu apmaiņu šādās jomās:
 - i) energoprodukti, tai skaitā informācija par enerģijas tirgu organizāciju, jaunu energotehnoloģiju veicināšanu un energoefektivitāti, un

- ii) izejvielas;
- d) veicinātu korporatīvo sociālo atbildību saskaņā ar starptautiskajiem standartiem, piemēram, ESAO vadlīnijām daudznacionāliem uzņēmumiem un ESAO Pienācīgas rūpības vadlīnijas atbildīgai uzņēmējdarbībai;
- e) veicinātu atbildīgas sagādes un kalnrūpniecības vērtības visā pasaulē, kā arī maksimāli palielinātu to izejvielu nozaru un saistīto rūpniecības vērtību ķēžu ieguldījumu Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā;
- f) veicinātu pētniecību, attīstību, inovāciju un apmācību attiecīgajās kopīgu interešu jomās energoproduktu un izejvielu jomā;
- g) veicinātu informācijas un paraugprakses apmaiņu par iekšpolitikas attīstību;
- h) veicinātu resursu efektīvu izmantošanu (t. i., uzlabotu ražošanas procesus, kā arī ilgizturību, remontējamību, projektēšanu demontāžai, atvieglotu preču atkārtotu izmantošanu un pārstrādi) un
- i) starptautiskā mērogā veicinātu augstus drošuma un vides aizsardzības standartus naftas un gāzes nozares darbībā jūrā, apmainoties ar informāciju un palielinot pārredzamību attiecībā uz drošumu un veikumu vides jomā.

14. NODAĻA

PUBLISKAIS IEPIRKUMS

14.1. PANTS

Konkrētu Nolīguma par valsts iepirkumu noteikumu iekļaušana

1. Puses apstiprina savas tiesības un pienākumus saskaņā ar Nolīgumu par valsts iepirkumu.
2. Šādi *GPA* noteikumi tiek iekļauti šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu, *mutatis mutandis* attiecinot uz iepirkumu, uz kuru attiecas 14. pielikums (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības):
 - a) *GPA* I-IV, VI-XV, XVI.1.-XVI.3., XVII un XVIII pants un
 - b) *GPA* II, III un IV papildinājums, ciktāl tie attiecas uz katru Pusi.
3. Neatkarīgi no 1.5. panta (Saistība ar citiem starptautiskiem nolīgumiem) 5. punkta, ja tiek grozīts kāds no 2. punkta a) apakšpunktā minētajiem *GPA* pantiem, minētos grozījumus automātiski neiekļauj šajā nodaļā, bet Puses apspriežas, lai vajadzības gadījumā grozītu šo nodaļu.

4. Lielākai noteiktībai — atsaucies uz “aptverto iepirkumu” noteikumos, kas iekļauti 2. punktā, interpretē kā atsaucies uz iepirkumu, uz kuru attiecas 14. pielikums (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības).

14.2. PANTS

Papildu elementi

Papildus 14.1. pantā (Konkrētu Nolīguma par valsts iepirkumu noteikumu iekļaušana) minētajiem noteikumiem piemēro šādus noteikumus:

Elektronisko līdzekļu izmantošana iepirkuma veikšanā un paziņojumu publicēšana

1. Visi paziņojumi saistībā ar aptverto iepirkumu, tai skaitā paziņojumi par paredzēto iepirkumu, kopsavilkuma paziņojumi, paziņojumi par plānoto iepirkumu un paziņojumi par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu:

- a) ir tieši un bez maksas pieejami, izmantojot elektroniskos līdzekļus un vienotu piekļuves punktu internetā, un
- b) var tikt publicēti arī atbilstošā papīra formāta plašsaziņas līdzeklī.

Konkursa dokumentāciju dara pieejamu, izmantojot elektroniskos līdzekļus, un Puses, ciktāl tas iespējams, piedāvājumu iesniegšanā izmanto elektroniskos līdzekļus.

Reģistrācijas sistēmas un kvalificēšanas procedūras

2. Saskaņā ar *GPA* IX panta 1. punktu, ja Puse, tai skaitā tās iepirkuma veicēji, vai jebkura cita kompetentā iestāde uztur piegādātāju reģistrācijas sistēmu, Puse nodrošina, ka informācija par reģistrācijas sistēmu ir pieejama elektroniski un ka ieinteresētie piegādātāji jebkurā laikā var pieprasīt reģistrāciju. Ja piegādātājs atbilst reģistrācijas nosacījumiem, to reģistrē samērīgā laikposmā. Ja piegādātājs neatbilst reģistrācijas nosacījumiem, viņu par to samērīgā laikposmā informē un sniedz rakstisku pamatojumu.

Selektīvs konkurss

3. Saskaņā ar *GPA* IX panta 5. punktu, ja iepirkuma veicējs izmanto selektīvu konkursa procedūru, tas nolūkā izvairīties no efektīvas konkurences neierobežo to piegādātāju skaitu, kurus uzaicina iesniegt piedāvājumu.

Vides, sociālie un darba apsvērumi

4. Puse var:

- a) atļaut iepirkuma veicējiem ņemt vērā vides, darba un sociālos apsvērumus, kas saistīti ar iepirkuma priekšmetu, ar noteikumu, ka tie ir:
 - i) nediskriminējoši un

- ii) norādīti paziņojumā par paredzēto iepirkumu vai konkursa dokumentācijā;
- b) veikt atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu atbilstību saviem un starptautiskajiem vides, darba un sociālajiem tiesību aktiem, noteikumiem, pienākumiem un standartiem, ar noteikumu, ka tie nav diskriminējoši.

Dalības nosacījumi

5. Lai arī Puses iepirkuma veicējs, nosakot dalības nosacījumus, var pieprasīt attiecīgu iepriekšēju pieredzi, ja tas ir būtiski, lai izpildītu iepirkuma prasības saskaņā ar *GPA* VIII panta 2. punkta b) apakšpunktu, minētais iepirkuma veicējs neizvirza nosacījumu, ka dalības iepirkumā nosacījums ir iepriekšēja pieredze, kas gūta minētās Puses teritorijā.

14.3. PANTS

Apmaiņa ar statistikas datiem

Reizi divos gados katra Puse dara pieejamu otrai Pusei divpusējo statistiku par publisko iepirkumu, ja tā ir pieejama katras Puses oficiālajās tiešsaistes iepirkumu sistēmās.

14.4. PANTS

Tvēruma izmaiņas un labojumi

1. Puse var mainīt vai labot savas saistības tās 14. pielikuma (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības) iedaļā saskaņā ar šā panta 3.–9. punktu.
2. Ja izmaiņas vai labojums kādas Puses pielikumos *GPA* I papildinājumam stājas spēkā saskaņā ar *GPA* XIX pantu, tas automātiski stājas spēkā un *mutatis mutandis* kļūst piemērojams šā nolīguma mērķiem.

Izmaiņas

3. Puse, kas plāno mainīt savas saistības tās 14. pielikuma (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības) iedaļā:
 - a) rakstiski informē otru Pusi un
 - b) iekļauj paziņojumā priekšlikumu par atbilstīgiem kompensējošiem pielāgojumiem otrai Pusei, lai saglabātu piemērošanas jomas līmeni, kas pielīdzināms tam, kāds tas bijis pirms izmaiņām.
4. Neatkarīgi no 3. punkta b) apakšpunkta Pusei nav jānodrošina otrai Pusei kompensējoši pielāgojumi, ja izmaiņas attiecas uz iepirkuma veicēju, pār kuru Puse faktiski ir zaudējusi kontroli un ietekmi.

5. Otra Puse var iebilst pret 3. punktā minētajām izmaiņām, ja tā apstrīd, ka:

- a) saskaņā ar 3. punkta b) apakšpunktu ierosinātais kompensējošais pielāgojums ir pietiekams, lai saglabātu abpusēji saskaņota aptvēruma salīdzināmu līmeni, vai
- b) izmaiņas attiecas uz iepirkuma veicēju, pār kuru Puse faktiski ir zaudējusi kontroli vai ietekmi, kā noteikts 4. punktā.

Otra Puse rakstiski iesniedz iebildumus 45 dienu laikā pēc 3. punkta a) apakšpunktā minētā paziņojuma nodošanas, vai arī tiek uzskatīts, ka tā ir pieņēmusi kompensējošos pielāgojumus vai izmaiņas, arī 26. nodaļas (Strīdu izšķiršana) nolūkiem.

Labojumi

6. Turpmāk minētās izmaiņas kādā 14. pielikuma (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības) iedaļā uzskata par tīri formālu labojumu ar noteikumu, ka tās neietekmē šajā nodaļā paredzēto savstarpēji saskaņoto aptvērumu:

- a) izmaiņas iepirkuma veicēja nosaukumā;
- b) divu vai vairāku minētajā iedaļā uzskaitīto iepirkuma veicēju apvienošana un
- c) viena minētajā iedaļā uzskaitīta iepirkuma veicēja sadalīšana divos vai vairākos iepirkuma veicējos, kurus iekļauj tajā pašā iedaļā.

7. Ja tiek ierosināti labojumi Puses saistībās, kas minētas tās 14. pielikuma (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības) iedaļā, Puse ik pēc diviem gadiem informē otru Pusi saskaņā ar paziņojumu ciklu, kas paredzēts atbilstoši *GPA*.

8. Puse var paziņot otrai Pusei par iebildumu pret ierosinātajiem labojumiem 45 dienu laikā pēc paziņojuma nodošanas dienas. Ja Puse iesniedz iebildumu, tā izklāsta iemeslus, kādēļ tā uzskata, ka ierosinātais labojums nav grozījums saskaņā ar šā panta 6. punktu, un raksturo ierosinātā labojuma ietekmi uz šajā nolīgumā abpusēji saskaņoto aptvērumu. Ja 45 dienu laikā pēc paziņojuma nodošanas dienas iebildums nav iesniegts rakstiski, tad uzskata, ka Puse ir piekritusi ierosinātajiem labojumiem.

Konsultācijas un strīdu izšķiršana

9. Ja otra Puse iebilst pret ierosinātajām izmaiņām vai labojumiem, Puses cenšas atrisināt šo jautājumu konsultāciju ceļā. Ja 60 dienu laikā pēc iebilduma nodošanas netiek panākta vienošanās, Puse, kas vēlas izmainīt vai labot savu 14. pielikuma (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības) iedaļu, var iesniegt jautājumu strīda izšķiršanai. Paredzētās izmaiņas vai labojumi 14. pielikuma (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības) attiecīgajā iedaļā stājas spēkā tikai pēc abu Pušu vienošanās vai pamatojoties uz strīdu izšķiršanas komisijas galīgu lēmumu.

14.5. PANTS

Turpmākas sarunas

Puses sāk sarunas par piekļuvi tirgum, lai iespējami drīz uzlabotu aptvērumu, kas paredzēts 14. pielikuma (Jaunzēlandes saraksts) B iedaļas 2. apakšiedaļā (Teritoriālā pārvaldes līmeņa struktūras) un 3. apakšiedaļā (Citas struktūras) pēc tam, kad Jaunzēlandes vietējās iestādes, valsts dienesti vai valsts sektora struktūras ir vai nu:

- a) no Jaunzēlandes puses aptvertas citā starptautiskās tirdzniecības nolīgumā, vai
- b) tām jāievēro Jaunzēlandes Publiskā iepirkuma noteikumi¹ pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas.²

¹ Jaunzēlandes Publiskā iepirkuma noteikumi ir Jaunzēlandes galvenais instruments publiskā iepirkuma regulēšanai. Visaptverošā valdības rīkojumā, kas izdots 2014. gada 22. aprīlī atbilstoši 2004. gada Juridisko personu likuma 107. pantam, tika prasīts, lai noteiktas iepirkuma veicēju kategorijas ievērotu Publiskā iepirkuma noteikumus.

² Lielākai noteiktībai — b) apakšpunktu nepiemēro, ja vienam vai vairākiem attiecīgajiem iepirkuma veicējiem šā nolīguma spēkā stāšanās dienā bija jāievēro Jaunzēlandes Publiskā iepirkuma noteikumi.

15. NODAĻA

KONKURENCES POLITIKA

15.1. PANTS

Konkurences principi

Puses atzīst, cik svarīga to tirdzniecības un investīciju attiecībās ir brīva un neizkropļota konkurence. Puses apliecina, ka pret konkurenci vērsta uzņēmējdarbības prakse un valsts iejaukšanās var kropļot tirgu pareizu darbību un mazināt ieguvumus, kurus sniedz tirdzniecības un investīciju liberalizācija.

15.2. PANTS

Konkurences neitralitāte

Šī nodaļa attiecas uz visiem valsts vai privātiem uzņēmumiem.

15.3. PANTS

Saimnieciskā darbība

Šī nodaļa attiecas uz uzņēmumiem tikai tiktāl, ciktāl uzņēmumi veic saimniecisku darbību. Šajā nodaļā “saimnieciskās darbības” ir darbības, kas attiecas uz preču un pakalpojumu piedāvāšanu tirgū.

15.4. PANTS

Tiesiskais regulējums

1. Katra Puse pieņem vai saglabā konkurences tiesības, kas:
 - a) attiecas uz visiem uzņēmumiem;
 - b) attiecas uz visām ekonomikas nozarēm¹ un

¹ Lielākai noteiktībai – saskaņā ar LESD 42. pantu Savienībā konkurences noteikumi uz lauksaimniecības nozari attiecas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1308/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007 (ES OV L 347, 20.12.2013., 671. lpp.).

c) efektīvi pievēršas visām turpmāk minētajām praksēm:

- i) horizontālas un vertikālas vienošanās starp uzņēmumiem, uzņēmumu apvienību lēmumi un neformāla sadarbība starp uzņēmumiem, kas aizstāj konkurences riskus, kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci;
- ii) viena vai vairāku uzņēmumu dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana un
- iii) uzņēmumu koncentrācija, kas būtiski kavētu efektīvu konkurenci, jo īpaši, radot vai nostiprinot dominējošu stāvokli.

2. Puses nodrošina, ka uz uzņēmumiem, kam uzticēti sabiedriskas nozīmes uzdevumi, attiecas šajā nodaļā minētie noteikumi, ciktāl šādu noteikumu piemērošana juridiski un faktiski netraucē veikt konkrētus sabiedriskas nozīmes uzdevumus, kas uzticēti šiem uzņēmumiem. Uzticētie sabiedriskas nozīmes uzdevumi ir pārredzami, un jebkādi ierobežojumi vai atkāpes no šajā nodaļā izklāstīto noteikumu piemērošanas nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams uzticēto uzdevumu izpildei.

15.5. PANTS

Īstenošana

1. Katra Puse uztur iestādi, kura ir neatkarīga savā darbībā un atbildīga par 15.4. panta (Tiesiskais regulējums) 1. punktā minēto konkurences tiesību pilnīgu piemērošanu un efektīvu īstenošanu un kurai ir pienācīgas pilnvaras un resursi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu šo uzdevumu veikšanai.
2. Katra Puse piemēro savas konkurences tiesības pārredzamā veidā, ievērojot procesuālā taisnīguma principus, tai skaitā attiecīgo uzņēmumu tiesības uz aizstāvību, jo īpaši tiesības tikt uzklausi tam un tiesības uz izskatīšanu tiesā.
3. Katra Puse dara publiski pieejamus savus konkurences normatīvos aktus un visas pamatnostādnes, ko Puse izmanto saistībā ar to izpildi, izņemot iekšējās darbības procedūras.
4. Katra Puse nodrošina, ka tās konkurences normatīvie akti tiek piemēroti un īstenoti tā, lai netiktu pieļauta diskriminācija valstspiederības dēļ.
5. Katra Puse nodrošina, ka pirms sankcijas vai tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanas izpildes procesā atbildētājam tiek dota iespēja tikt uzklausi tam un sniegt pierādījumus savai aizstāvībai. Jo īpaši katra Puse nodrošina, ka atbildētājam ir pamatota iespēja pārskatīt un apstrīdēt pierādījumus, kas ir sankcijas vai tiesiskās aizsardzības līdzekļa piemērošanas pamatā.

6. Veicot jebkādus aizklājumus, kas nepieciešami konfidencialas informācijas aizsardzībai, katra Puse nodrošina, ka visu sankciju vai tiesiskās aizsardzības līdzekļu, kuri piemēroti par Puses konkurences tiesību aktu pārkāpumiem, pamatojums tiek darīts pieejams atbildētājam tās konkurences tiesību aktu vai noteikumu izpildes procesā.

7. Katra Puse nodrošina, ka lēmuma, ar ko piemēro sankciju vai tiesiskās aizsardzības līdzekli par tās konkurences tiesību pārkāpumu, adresātiem tiek dota iespēja lūgt šāda lēmuma izskatīšanu tiesā.

15.6. PANTS

Individuālas tiesības celt prasību

1. Šajā pantā “individuālas tiesības celt prasību” ir personas tiesības pieprasīt tiesisko aizsardzību, tai skaitā pagaidu, monetārus vai citus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, tiesā vai citā neatkarīgā tribunālā par tādu kaitējumu minētās personas uzņēmējdarbībai vai īpašumam, kas nodarīts Puses konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā – persona to var darīt patstāvīgi vai pēc tam, kad Puses konkurences iestāde vai iestādes ir konstatējušas pārkāpumu.

2. Atzīstot, ka individuālas tiesības celt prasību ir svarīgs papildinājums Puses konkurences tiesību aktu publiskajai īstenošanai, katra Puse pieņem vai patur spēkā tiesību aktus vai citus pasākumus, kas nodrošina neatkarīgas privātas tiesības celt prasību.

15.7. PANTS

Sadarbība

1. Puses apliecina, ka to kopējās interesēs ir veicināt sadarbību attiecībā uz konkurences politiku un konkurences tiesību aktu īstenošanu
2. Lai veicinātu 1. punktā minēto sadarbību, Pušu konkurences iestādes var apmainīties ar informāciju, ievērojot katras Puses tiesību aktos ietvertos konfidencialitātes noteikumus.
3. Pušu konkurences iestādes cenšas, ja tas iespējams un lietderīgi, koordinēt savas izpildes darbības attiecībā uz līdzīgu vai saistītu rīcību vai lietām.

15.8. PANTS

Strīdu izšķiršanas nepiemērošana

Uz šo nodaļu neattiecas 26. nodaļa (Strīdu izšķiršana).

16. NODAĻA

SUBSĪDIJAS

16.1. PANTS

Principi

Puse var piešķirt subsīdijas, ja tās ir vajadzīgas, lai sasniegtu sabiedriskās politikas mērķus. Puses tomēr apliecina, ka konkrētas subsīdijas var kropļot tirgu pareizu darbību, mazināt ieguvumus, ko sniedz tirdzniecības liberalizācija, un kaitēt videi. Principā Pusei nebūtu jāpiešķir subsīdijas, ja tās negatīvi ietekmē vai var negatīvi ietekmēt konkurenci vai tirdzniecību vai ja tās būtiski kaitē videi.

16.2. PANTS

Definīcijas un piemērošanas joma

1. Šajā nodaļā jēdziens “subsīdijas” nozīmē:
 - a) pasākumu, kas atbilst nosacījumiem, kuri noteikti SKP nolīguma 1.1. pantā, neatkarīgi no tā, vai subsīdiju piešķir uzņēmumam, kas piegādā preces vai sniedz pakalpojumus¹, un

¹ Šis punkts neskar turpmāku PTO sarunu rezultātus attiecībā uz subsīdiju definēšanu pakalpojumu jomā. Atkarībā no minēto sarunu gaitas PTO līmenī Puses var grozīt šo nolīgumu šajā jomā.

b) subsīdiju saskaņā ar a) apakšpunktu, kas ir specifiska SKP nolīguma 2. panta nozīmē. Visas subsīdijas, uz kurām attiecas 16.7. pants (Aizliegtas subsīdijas), uzskata par īpašām.

2. Šī nodaļa attiecas uz subsīdijām, kas piešķirtas uzņēmumiem tikai tiktāl, ciktāl minētie uzņēmumi veic saimniecisku darbību¹. Šajā nodaļā “saimnieciskas darbības” ir darbības, kas attiecas uz preču un pakalpojumu piedāvāšanu tirgū.

3. Šī nodaļa attiecas uz subsīdijām, kas piešķirtas uzņēmumiem, kuriem uzticētas īpašas funkcijas vai uzdevumi sabiedrības interesēs, ciktāl šīs nodaļas piemērošana juridiski vai faktiski netraucē veikt šiem uzņēmumiem uzticētās konkrētās funkcijas vai uzdevumus sabiedrības interesēs. Šādas īpašas funkcijas vai uzdevumus sabiedrības interesēs uztic iepriekš un pārredzamā veidā, un jebkādi ierobežojumi vai atkāpes no šīs nodaļas piemērošanas nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai izpildītu uzticētās funkcijas vai uzdevumus sabiedrības interesēs. Šajā punktā “īpašas funkcijas vai uzdevumi sabiedrības interesēs” ietver sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības.

4. Nolīguma 16.6. pantu (Konsultācijas) un 16.7. pantu (Aizliegtas subsīdijas) nepiemēro subsīdijām, ko piešķir katras Puses centrālās pārvaldes iestādēm pakļautas iestādes. Pildot savus pienākumus saskaņā ar šo nodaļu, katra Puse veic tādus pamatotus pasākumus, kādi tai var būt pieejami, lai nodrošinātu, ka šo nodaļu ievēro minētās Puses centrālās pārvaldes iestādēm pakļautās iestādes.

¹ Lielākai noteiktībai — “uzņēmumi” ietver publiskus un privātus uzņēmumus.

5. Nolīguma 16.6. pantu (Konsultācijas) un 16.7. pantu (Aizliegtas subsīdijas) nepiemēro audiovizuālajai nozarei.
6. Nolīguma 16.7. pantu (Aizliegtas subsīdijas) nepiemēro:
- a) subsīdijām, ko piešķir, lai kompensētu kaitējumu, kuru nodarījušas dabas katastrofas vai citi ar ekonomiku nesaistīti ārkārtēji notikumi, ar noteikumu, ka šādas subsīdijas ir pagaidu, un
 - b) subsīdijām, ko piešķir, lai reaģētu uz valsts vai pasaules mēroga ārkārtas situāciju veselības vai ekonomikas jomā, ar noteikumu, ka šādas subsīdijas ir pagaidu, mērķtiecīgas un samērīgas, ņemot vērā ārkārtas situācijas radīto vai no tās izrietošo kaitējumu.

16.3. PANTS

Saistība ar PTO nolīgumu

Nekas šajā nodaļā neietekmē kādas Puses tiesības vai pienākumus saskaņā ar SKP nolīgumu, Nolīgumu par lauksaimniecību, *GATT* 1994 XVI pantu vai *GATS* XV pantu.

16.4. PANTS

Zivsaimniecības subsīdijas

Katra Puse atturas piešķirt vai saglabāt kaitīgas zivsaimniecības subsīdijas. Šim nolūkam Puses sadarbojas šādās jomās:

- a) Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu 14.6. mērķa sasniegšana;
- b) PTO Nolīguma par zivsaimniecības subsīdijām, kas cita starpā aizliedz subsīdijas, kuras veicina nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju, īstenošana, un
- c) sarunu turpināšana PTO ietvaros nolūkā pieņemu visaptverošus noteikumus attiecībā uz konkrētu tādu zivsaimniecības subsīdiju veidu aizliegumu, kuri veicina pārmērīgu zvejas kapacitāti un pārzveju.

16.5. PANTS

Pārredzamība

1. Attiecībā uz jebkuru subsīdiju, kas piešķirta vai saglabāta tās teritorijā, katra Puse viena gada laikā pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas un pēc tam ik pēc diviem gadiem nodrošina šādas informācijas pārredzamību:

- a) subsīdijas juridiskais pamats un mērķis;

- b) subsīdijas veids;
- c) subsīdijas summa vai budžetā paredzētā subsīdijas summa un,
- d) ja iespējams – subsīdijas saņēmēja vārds/nosaukums.

2. Katra Puse izpilda 1. punktā noteiktās pārredzamības prasības:

- a) sniedzot paziņojumu saskaņā ar SKP nolīguma 25. pantu,
- b) sniedzot paziņojumu saskaņā ar Nolīguma par lauksaimniecību 18. pantu vai
- c) Puse vai tās uzdevumā publicējot informāciju publiski pieejamā tīmekļa vietnē.

3. Neatkarīgi no 1. punktā noteiktajām pārredzamības prasībām Puse (“pieprasījuma iesniedzēja Puse”) var pieprasīt no otras Puses (“atbildētāja Puse”) papildu informāciju par atbildētājas Puses piešķirto subsīdiju, tai skaitā šādu informāciju:

- a) juridiskais pamats un politikas mērķis vai subsīdijas mērķis;
- b) subsīdijas kopējā summa vai budžetā paredzētā subsīdijas gada summa;
- c) ja iespējams – subsīdijas saņēmēja vārds/nosaukums;
- d) subsīdijas piešķiršanas datumi un tās ilgums un visi citi ar to saistītie termiņi;

- e) atbilstības nosacījumi attiecībā uz subsīdiju;
- f) visi pasākumi, kas veikti, lai ierobežotu iespējamo kropļojošo ietekmi uz konkurenci, tirdzniecību vai vidi, un
- g) jebkura cita informācija, uz kuras pamata ir iespējams novērtēt subsīdijas negatīvo ietekmi.

4. Atbildētāja Puse rakstiski sniedz saskaņā ar 3. punktu pieprasīto informāciju pieprasījuma iesniedzējai Pusei ne vēlāk kā 60 dienu laikā pēc pieprasījuma nodošanas dienas. Ja atbildētāja Puse nesniedz pilnīgu vai daļēju informāciju, ko pieprasījusi pieprasījuma iesniedzēja Puse, atbildētāja Puse savā rakstiskajā atbildē, kura paredzēta šajā punktā, paskaidro šādas informācijas nesniegšanas iemeslus.

16.6. PANTS

Apspriešanās

1. Ja pieprasījuma iesniedzēja Puse jebkurā laikā pēc papildu informācijas pieprasījuma iesniegšanas saskaņā ar 16.5. panta (Pārredzamība) 3. punktu uzskata, ka atbildētājas Puses piešķirta subsīdija negatīvi ietekmē vai var negatīvi ietekmēt tās intereses, tā var rakstiski izteikt savas bažas atbildētājai Pusei un pieprasīt apspriešanos par šo jautājumu. Nolūkā pārrunāt paustās bažas, Puses apspriežas 60 dienu laikā pēc pieprasījuma nodošanas dienas.

2. Ja pēc 1. punktā minētās apspriešanās pieprasījuma iesniedzēja Puse uzskata, ka attiecīgā subsīdija nesamērīgi negatīvi ietekmē vai var negatīvi ietekmēt tās intereses:

- a) ja subsīdijas piešķirtas uzņēmumam, kas piegādā preces vai sniedz pakalpojumus, atbildētāja Puse cenšas novērst vai līdz minimumam samazināt subsīdijas negatīvo ietekmi uz pieprasījuma iesniedzējas Puses interesēm vai
- b) ja subsīdijas piešķirtas saistībā ar precēm, uz kurām attiecas Nolīguma par lauksaimniecību 1. pielikums, ņemot vērā attiecīgos minētā nolīguma noteikumus, atbildētāja Puse, pienācīgi ievērojot 16.3. pantu (Saistība ar PTO nolīgumu), ar izpratni izturas pret pieprasītājas Puses bažām.

3. Panta 2. punkta a) apakšpunkta nolūkos Puses dara visu iespējamo, lai panāktu savstarpēji pieņemamu jautājuma risinājumu.

16.7. PANTS

Aizliegtas subsīdijas

1. Ir aizliegtas šādas subsīdijas, kam ir vai varētu būt būtiska negatīva ietekme uz tirdzniecību starp Pusēm:
 - a) subsīdijas, kas izpaužas kā valdības garantijas par konkrētu uzņēmumu parādiem vai saistībām bez jebkādiem minēto parādu un saistību summas ierobežojumiem vai ja garantijas ilgums ir neierobežots, un
 - b) subsīdijas maksātnespējīgam uzņēmumam vai uzņēmumam, kura maksātnespēja īstermiņā un vidējā termiņā bez subsīdijas ir nenovēršama, ja:
 - i) nav ticama pārstrukturēšanas plāna, kura pamatā ir reālistiski pieņēmumi, lai samērīgā laikposmā nodrošinātu uzņēmuma dzīvotspējas atjaunošanu ilgtermiņā, vai
 - ii) uzņēmums, kas nav MVU, nepiedalās pārstrukturēšanas izmaksu segšanā.
2. Šā panta 1. punkta b) apakšpunktu nepiemēro subsīdijām, kuras kā pagaidu likviditātes atbalsts aizdevumu garantiju vai aizdevumu veidā piešķirtas uzņēmumiem laikposmā, kas nepieciešams pārstrukturēšanas plāna sagatavošanai. Šāds pagaidu likviditātes atbalsts nepārsniedz summu, kas vajadzīga, lai uzņēmums varētu tikai turpināt darbību. Šajā punktā “pagaidu likviditātes atbalsts aizdevumu garantiju vai aizdevumu veidā” ietver maksātspējas atbalstu.

3. Subsīdijas, ko piešķir, lai nodrošinātu uzņēmuma sakārtotu aiziešanu no tirgus, nav aizliegtas.
4. Šo pantu nepiemēro subsīdijām, kuru kumulatīvā summa vai budžets ir mazāks par 160 000 *SDR* vienam uzņēmumam trīs gadus pēc kārtas.

16.8. PANTS

Subsīdiju izmantošana

Katra Puse nodrošina, ka uzņēmumi izmanto subsīdijas tikai politikas mērķim, kuram minētās subsīdijas tika piešķirtas.

16.9. PANTS

Strīdu izšķiršanas nepiemērošana

Uz 16.6. pantu (Apspriešanās) neattiecas 26. nodaļa (Strīdu izšķiršana).

17. NODAĻA

VALSTS UZŅĒMUMI

17.1. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šo nodaļu piemēro komercdarbībā iesaistītiem valsts uzņēmumiem, uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzītiem monopoliem, kuri iesaistīti komercdarbībā, kas, iespējams, var kaitēt tirdzniecībai vai investīcijām starp Pusēm¹. Ja šādi valsts uzņēmumi, uzņēmumi, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzīti monopoli veic gan komerciālu, gan nekomerciālu darbību, šī nodaļa attiecas tikai uz komercdarbību.
2. Šo nodaļu piemēro valsts uzņēmumiem, uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzītiem monopoliem visos pārvaldes līmeņos².

¹ Subjektiem, kas izveidoti vai reglamentēti saskaņā ar Jaunzēlandes 1999. gada Kiviaugļu eksporta noteikumiem vai 1999. gada Jaunzēlandes Kiviaugļu nozares pārstrukturēšanas aktu, šo nodaļu nepiemēro, izņemot 17.3. pantu (Saistība ar PTO nolīgumu) un 17.7. pantu (Informācijas apmaiņa). 17.7. pantā (Informācijas apmaiņa) skaidrota 17.3. panta (Saistība ar PTO nolīgumu) piemērošana šīs nodaļas vajadzībām.

² Šīs nodaļas darbības jomā neietilpst:

- a) vietējās padomes un struktūras, uz kurām attiecas 14. nodaļa (Publiskais iepirkums) un tās 14. pielikums, un
- b) uzņēmumi, kuriem a) apakšpunktā minētās vietējās padomes piešķirušas īpašas tiesības un privilēģijas, un monopoli.

3. Šo nodaļu nepiemēro valsts uzņēmumiem, uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzītiem monopoliem, ja vienā no trim iepriekšējiem secīgiem finanšu gadiem gada ieņēmumi, kurus attiecīgais uzņēmums guvis no komercdarbības, bijuši mazāki par 100 miljoniem *SDR*. Pirmajos trīs gados pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas minētā robežvērtība ir 200 miljoni *SDR*.

4. Šo nodaļu nepiemēro situācijām, kad valsts uzņēmumi, uzņēmumi, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, vai izraudzīti monopoli darbojas kā iepirkuma veicēji un veic iepirkumu valsts pārvaldes vajadzībām, nevis komerciālas tālākpārdošanas nolūkā vai arī nolūkā to izmantot preču ražošanā vai pakalpojumu sniegšanā komerciālai pārdošanai¹.

5. Nodaļas 17.5. pants (Nediskriminējoša attieksme un komerciāli apsvērumi) un 17.7. pants (Informācijas apmaiņa) neattiecas uz darbību, ko veic, īstenojot valsts pilnvaras.

6. Nodaļas 17.5. pantu (Nediskriminējoša attieksme un komerciāli apsvērumi) nepiemēro finanšu pakalpojumu sniegšanai, ko veic valsts uzņēmums saskaņā ar valdības pilnvarojumu, ja šāda finanšu pakalpojumu sniegšana:

a) atbalsta eksportu vai importu, ar nosacījumu, ka minētie pakalpojumi:

i) nav paredzēti komercfinansējuma aizstāšanai vai

¹ Tas neskar saistības, ko Puses uzņēmušās 14. nodaļā (Publiskais iepirkums), tai skaitā jo īpaši tās 14. pielikumā.

- ii) netiek piedāvāti ar noteikumiem, kas ir labvēlīgāki par tiem, ko varētu saņemt par salīdzināmiem finanšu pakalpojumiem komercitirgū, vai
 - b) atbalsta privātas investīcijas ārpus Puses teritorijas, ar noteikumu, ka šie pakalpojumi:
 - i) nav paredzēti komercfinansējuma aizstāšanai vai
 - ii) netiek piedāvāti ar noteikumiem, kas ir labvēlīgāki par tiem, ko varētu saņemt par salīdzināmiem finanšu pakalpojumiem komercitirgū, vai
 - c) tiek piedāvāta ar noteikumiem, kas atbilst 17.2. panta (Definīcijas) b) punktā minētajai vienošanās, ar noteikumu, ka tā ietilpst vienošanās darbības jomā.
7. Nodaļas 17.5. pantu (Nediskriminējoša attieksme un komerciāli apsvērumi) nepiemēro pakalpojumu nozarēm, uz kurām neattiecas 10. nodaļa (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība), kā noteikts 10.2. panta (Darbības joma) 3. punktā.
8. Nodaļas 17.5. pantu (Nediskriminējoša attieksme un komerciāli apsvērumi) nepiemēro, ciktāl Puses valsts uzņēmums, uzņēmums, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, vai izraudzīts monopols pērk vai pārdod preces vai pakalpojumus saskaņā ar:
- a) jebkuru spēkā esošu neatbilstošu pasākumu atbilstoši 10.10. pantam (Neatbilstoši pasākumi), ko Puse saglabā, turpina, atjauno vai groza, kā izklāstīts tās sarakstā 10.-A pielikumā (Esošie pasākumi), vai

- b) jebkuru neatbilstošu pasākumu, ko Puse pieņem vai saglabā attiecībā uz nozarēm, apakšnozarēm vai darbībām saskaņā ar 10.10. pantu (Neatbilstoši pasākumi), kā noteikts tās attiecīgajā sarakstā 10.-B Pielikumā (Turpmākie pasākumi).

17.2. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “darbība, ko veic, īstenojot valsts pilnvaras” ir jebkura veikta darbība, arī jebkurš sniegts pakalpojums, kuru neveic ne uz komerciāla pamata, ne konkurējot ar vienu vai vairākiem ekonomikas dalībniekiem;
- b) “vienošanās” ir Vienošanās par pamatnostādnēm oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem, kas izstrādāta ESAO ietvaros, vai pēctecīgas saistības, kuras izstrādātas ESAO ietvaros vai ārpus tās un kuras ir apstiprinājušas vismaz 12 PTO sākotnējās dalībnieces, kas bija arī 1979. gada 1. janvāra Vienošanās dalībnieces;
- c) “komercdarbība” ir darbība, kuru veic kāds uzņēmums un kuras rezultāts ir tādas preces ražošana vai pakalpojuma sniegšana, ko pārdos attiecīgajā tirgū uzņēmuma noteiktā daudzumā un par uzņēmuma noteiktām cenām, un darbības tiek veiktas ar nolūku gūt peļņu¹;

¹ Lielākai noteiktībai — darbība, ko veic uzņēmums, kurš darbojas pēc bezpeļņas vai izmaksu segšanas principa, nav komercdarbība.

- d) “komerciāli apsvērumi” ir cena, kvalitāte, pieejamība, pārdošanas iespējamība, transportēšana un citi pirkšanas vai pārdošanas noteikumi vai citi faktori, kas parasti būtu jāņem vērā komerciālu lēmumu pieņemšanā privātā uzņēmumā, kurš attiecīgajā uzņēmējdarbības jomā vai rūpniecības nozarē darbojas saskaņā ar tirgus ekonomikas principiem;
- e) “izraudzīties monopolu” nozīmē izveidot vai atļaut monopolu vai paplašināt monopola tvērumu, lai ietvertu papildu preci vai pakalpojumu;
- f) “izraudzīts monopols” ir vienība, tai skaitā konsorcijs, kas vienas Puses teritorijā konkrētajā tirgū ir izraudzīts kā vienīgais preču vai pakalpojumu piegādātājs vai pircējs, bet neietver vienību, kurai ir piešķirtas ekskluzīvas intelektuālā īpašuma tiesības, tikai pamatojoties uz šo piešķirumu;
- g) “uzņēmums, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas” ir jebkurš publisks vai privāts uzņēmums, kam kāda Puse juridiski vai faktiski ir piešķīrusi īpašas tiesības vai privilēģijas¹; Puse piešķir īpašas tiesības vai privilēģijas, ja tā nosaka vai līdz diviem vai vairāk uzņēmumiem ierobežo to uzņēmumu skaitu, kam ir atļauts piedāvāt kādu preci vai sniegt pakalpojumu, un to nedara saskaņā ar objektīviem, samērīgiem un nediskriminējošiem kritērijiem, tādējādi būtiski ietekmējot jebkura cita uzņēmuma spēju piedāvāt to pašu preci vai sniegt to pašu pakalpojumu tajā pašā ģeogrāfiskajā apgabalā būtībā līdzvērtīgos apstākļos;

¹ Lielākai noteiktībai — kvotu sadale, licences vai atļaujas piešķiršana vai nu attiecībā uz ierobežotiem resursiem, vai eksporta produktu izplatīšanu tirgos, kur ir spēkā tarifu kvotas, konkrētām valstīm paredzētas preferences vai citi pasākumi, patī par sevi nav īpašas tiesības vai privilēģijas.

h) “valsts uzņēmums” ir uzņēmums, kurā:

- i) kādai Pusei tieši pieder vairāk nekā 50 % akciju kapitāla;
- ii) kāda Puse kontrolē vairāk nekā 50 % balsstiesību izmantošanu;
- iii) kādai Pusei ir pilnvaras iecelt vairākumu locekļu direktoru padomē vai jebkādā citā līdzvērtīgā vadības struktūrā
- iv) kādai Pusei ir pilnvaras kontrolēt uzņēmuma lēmumus ar jebkādu citu īpašumtiesību, tai skaitā mazākuma īpašumtiesību, starpniecību, vai
- (v) kādai Pusei ir tiesības pārvaldīt uzņēmuma darbības vai citādi īstenot līdzvērtīgu kontroles pakāpi saskaņā ar minētās Puses tiesību aktiem.

17.3. PANTS

Saistība ar PTO līgumu

GATT 1994 XVII pants, Vienošanās par *GATT* 1994 XVII panta interpretāciju, *GATS* VIII pants un PTO 2015. gada 19. decembra Ministru lēmuma par eksporta konkurenci (WT/MIN(15)/45 — WT/L/980) 18. līdz 21. punkts *mutatis mutandis* tiek iekļauti šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu¹.

17.4. PANTS

Vispārīgie noteikumi

1. Neskarot katras Puses tiesības un pienākumus saskaņā ar šo nodaļu, nekas šajā nodaļā neliedz Pusei izveidot vai saglabāt valsts uzņēmumus, piešķirt uzņēmumiem īpašas tiesības vai privilēģijas vai izraudzīties vai saglabāt monopolus.
2. Puse valsts uzņēmumam, uzņēmumam, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, vai izraudzītam monopolam nepieprasa vai nemudina to rīkoties veidā, kurš nav saderīgs ar šo nodaļu.

¹ Nodaļas 17.7. pantā (Informācijas apmaiņa) ir precizēta — kā starp Pusēm un vienīgi šā nolīguma mērķiem — Pušu izpratne par to, kā šā punkta nolūkā ir jāizpilda saistības saskaņā ar *GATT* 1994 XVII panta 4. punktu.

17.5. PANTS

Nediskriminējoša attieksme un komerciāli apsvērumi

1. Katra Puse nodrošina, ka tās valsts uzņēmumi, uzņēmumi, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzītie monopoli, iesaistoties komercdarbībā:
 - a) darbojas saskaņā ar komerciāliem apsvērumiem, pērkot vai pārdodot preces vai pakalpojumus, izņemot, ja tas notiek, lai izpildītu savus sabiedriskā pakalpojuma sniegšanas uzdevumus, kuri nav pretrunā ar b) vai c) apakšpunktu;
 - b) pērkot preces vai pakalpojumus:
 - i) otras Puses uzņēmuma piegādātām precēm vai sniegtiem pakalpojumiem piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā piešķir Puses pašas uzņēmumu piegādātām līdzīgām precēm vai sniegtiem līdzīgiem pakalpojumiem, un
 - ii) aptverta uzņēmuma, kā tas definēts 10.3. panta (Definīcijas) d) punktā, piegādātām precēm vai sniegtiem pakalpojumiem piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā piešķir līdzīgām precēm vai līdzīgiem pakalpojumiem, ko piegādā vai sniedz minētās Puses pašas ieguldītāju uzņēmumi attiecīgajā Puses tirgū, un
 - c) pārdodot preces vai pakalpojumus:
 - i) otras Puses uzņēmumam piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā piešķir Puses pašas uzņēmumiem, un

- ii) aptvertam uzņēmumam, kā tas definēts 10.3. panta (Definīcijas) d) punktā, piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā piešķir minētās Puses pašas ieguldītājiem attiecīgajā Puses tirgū.

2. Ar noteikumu, ka šādi atšķirīgi noteikumi vai nosacījumi vai atteikums ir pieņemts saskaņā ar komerciāliem apsvērumiem, 1. punkta b) un c) apakšpunkts neliedz valsts uzņēmumam, uzņēmumam, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, vai izraudzītam monopolam:

- a) pirkt vai piegādāt preces vai pakalpojumus ar atšķirīgiem noteikumiem vai nosacījumiem, tai skaitā attiecībā uz cenu, vai
- b) atteikties pirkt vai piegādāt preces vai pakalpojumus.

17.6. PANTS

Tiesiskais regulējums

- 1. Katra Puse ievēro un pēc iespējas labāk izmanto attiecīgos starptautiskos standartus, tai skaitā ESAO Pamatnostādnes par valsts uzņēmumu korporatīvo pārvaldību.
- 2. Katra Puse nodrošina, ka jebkura regulatīvā iestāde vai jebkura cita iestāde, kas veic regulatīvas funkcijas un ko Puse izveido vai uztur:
 - a) ir neatkarīga un neatskaitās nevienam no minētās iestādes regulētajiem uzņēmumiem, un

- b) līdzīgos apstākļos rīkojas objektīvi¹ attiecībā uz visiem šādas iestādes regulētajiem uzņēmumiem, tai skaitā valsts uzņēmumiem, uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzītajiem monopoliem².
3. Katra Puse nodrošina savu tiesību aktu piemērošanu valsts uzņēmumiem, uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzītiem monopoliem konsekventi un nediskriminējoši-.

17.7. PANTS

Informācijas apmaiņa

1. Puse, kurai ir iemesls uzskatīt, ka tās intereses saskaņā ar šo nodaļu negatīvi ietekmē komercdarbība, ko veic otras Puses valsts uzņēmums, uzņēmums, kuram piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, vai izraudzīts monopols (turpmāk šajā pantā “uzņēmums”), var pieprasīt otrai Pusei saskaņā ar 2. punktu sniegt rakstisku informāciju par attiecīgā uzņēmuma komercdarbību, kas saistīta ar šīs nodaļas izpildi.

¹ Lielākai noteiktībai — objektivitāte, ar kādu regulatīvā iestāde vai jebkura cita iestāde, kas veic regulatīvas funkcijas un ko Puse izveido vai uztur, īsteno savas regulatīvās funkcijas, ir jāvērtē, ņemot vērā šādas iestādes parasto darbības modeli vai praksi.

² Lielākai noteiktībai — nozarēs, kurās Puses citās nodaļās ir vienojušās par īpašiem pienākumiem attiecībā uz regulatīvo iestādi vai jebkuru citu iestādi, kas veic regulatīvas funkcijas un ko Puse izveido vai uztur, prevalē attiecīgie minēto nodaļu noteikumi.

2. Puse, kura atbild uz pieprasījumu, sniedz pieprasījuma iesniedzējai Pusei turpmāk minēto informāciju, ar noteikumu, ka pieprasījumā ir paskaidrots, kā uzņēmuma darbības var ietekmēt pieprasījuma iesniedzējas Puses intereses saskaņā ar šo nodaļu, un pieprasījumā ir norādīts, kura no turpmāk minētās informācijas ir sniedzama:

- a) uzņēmuma īpašnieki un balsošanas struktūra, norādot akciju procentuālo daļu, kura kumulatīvi pieder pieprasījuma saņēmējai Pusei, tās valsts uzņēmumiem, uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzītiem monopoliem, kā arī norādot balsstiesību procentuālo daļu, kuru tie kumulatīvi tur uzņēmumā,
- b) apraksts par jebkādam īpašām akcijām vai īpašām balsstiesībām vai citām tiesībām, kuru turētājs ir pieprasījuma saņēmēja Puse, tās valsts uzņēmumi, uzņēmumi, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, un izraudzītie monopoli, ja šādas tiesības atšķiras no tiesībām, kuras nodrošina uzņēmuma vispārējās parastās akcijas;
- c) uzņēmuma organizatoriskās struktūras un tā direktoru padomes vai jebkādas citas līdzvērtīgas vadības struktūras sastāvs apraksts;
- d) apraksts par valdības struktūrvienībām vai publiskām iestādēm, kas regulē vai pārrauga uzņēmumu, apraksts par ziņošanas prasībām, kuras uzņēmumam izvirzījušas minētās valdības struktūrvienības vai publiskās iestādes, kā arī apraksts par minēto valdības struktūrvienību vai jebkuru publisko iestāžu tiesībām un praksi attiecībā uz augstākā līmeņa vadītāju un direktoru padomes vai jebkādas citas līdzvērtīgas pārvaldības struktūras locekļu iecelšanu amatā, atbrīvošanu no amata vai atalgojumu;

- e) uzņēmuma gada ieņēmumi un kopējie aktīvi par to pēdējo trīs gadu laikposmu, par kuriem informācija ir pieejama;
 - f) visi izņēmumi, atbrīvojumi un saistītie pasākumi, no kuriem uzņēmums gūst labumu saskaņā ar pieprasījuma saņēmējas Puses tiesību aktiem,
 - g) attiecībā uz uzņēmumiem, uz kuriem attiecas 2002. gada Jaunzēlandes Pašvaldību likums vai turpmākie tiesību akti, — jebkāda informācija, kas šādiem uzņēmumiem ir jāsniedz saskaņā ar minēto likumu vai jebkuriem pēctecīgiem tiesību aktiem, un
 - h) jebkāda publiski pieejama papildu informācija par uzņēmumu, tai skaitā gada finanšu pārskati un trešo personu veiktu revīziju atzinumi.
3. Neskarot 25.7. pantu (Informācijas izpaušana), 1. un 2. punkts neprasa Pusei izpaust konfidenciālu informāciju, kuras izpaušana būtu pretrunā tās tiesību aktiem.
4. Ja Pusei nav pieejama pieprasītā informācija, tad minētā Puse rakstiski paziņo iemeslus Pusei, kura pieprasījusi informāciju.

18. NODAĻA

INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS

A IEDAĻA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

18.1. PANTS

Mērķi

Šīs nodaļas mērķi ir šādi:

- a) sekmēt inovatīvu un radošu produktu un pakalpojumu radīšanu, ražošanu, izplatīšanu un komercializāciju starp Pusēm, veicinot ilgtspējīgāku un iekļaujošāku Pušu ekonomiku;
- b) sekmēt, atbalstīt un regulēt tirdzniecību starp Pusēm, kā arī samazināt kropļojumus un šķēršļus šādai tirdzniecībai, un
- c) panākt intelektuālā īpašuma tiesību pienācīgu un iedarbīgu aizsardzību un piemērošanu.

18.2. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šī nodaļa papildina un sīkāk nosaka katras Puses savstarpējās tiesības un pienākumus saskaņā ar *TRIPS* līgumu un tādiem citiem starptautiskiem nolīgumiem intelektuālā īpašuma jomā, kuru puses tās ir.
2. Katra Puse īsteno šo nodaļu. Katra Puse var brīvi noteikt piemērotu metodi šīs nodaļas īstenošanai savā tiesību sistēmā un praksē.
3. Šī nodaļa neliedz Pusei noteikt intelektuālā īpašuma tiesību plašāku aizsardzību un piemērošanu, nekā prasīts šajā nodaļā, ar noteikumu, ka minētā aizsardzība un piemērošana nav pretrunā šai nodaļai.

18.3. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “intelektuālā īpašuma tiesības” ir visas intelektuālā īpašuma kategorijas, uz kurām attiecas šīs nodaļas 18.8. pants (Autori) līdz 18.45. pants (Augu šķirņu daudzveidības aizsardzība) un *TRIPS* līguma II daļas 1.–7. iedaļa. Intelektuālā īpašuma aizsardzība ietver aizsardzību pret negodīgu konkurenci, uz ko norādīts Parīzes konvencijas 10.a pantā;

- b) “valsts” attiecībā uz konkrētajām intelektuālā īpašuma tiesībām ir Puses persona, kas atbilst kritērijiem par tiesībām uz aizsardzību, kuri paredzēti *TRIPS* līgumā un daudzpusējos nolīgumos, kas noslēgti un tiek pārvaldīti *WIPO* aizgādībā un kuros Puse ir līgumslēdzēja puse;
- c) “Parīzes konvencija” ir 1883. gada 20. marta Parīzes Konvencija par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību, kas pārskatīta Stokholmā 1967. gada 14. jūlijā;
- d) “*WIPO*” ir Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija un
- e) “*WPPT*” ir *WIPO* līgums par izpildījumu un fonogrammām, kas noslēgts Ženēvā 1996. gada 20. decembrī.

18.4. PANTS

Starptautiskie nolīgumi

- 1. Katra Puse pilda savas saistības saskaņā ar šādiem starptautiskiem nolīgumiem:
 - a) *TRIPS* līgums;
 - b) *WIPO* līgums par autortiesībām, kas pieņemts Ženēvā 1996. gada 20. decembrī,

- c) *WPPT*;
- d) Marrākešas līgums, kas atvieglo piekļuvi iespieddarbiem personām, kuras ir neredzīgas, ar redzes traucējumiem vai drukas lasītnespēju citu iemeslu dēļ, un kas noslēgts Marrākešā 2013. gada 27. jūnijā, un
- e) Preču zīmju līgums, kas pieņemts Ženēvā 1994. gada 27. oktobrī.

2. Katra Puse dara visu iespējamo, lai ratificētu šādus starptautiskus nolīgumus vai tiem pievienotos:

- a) Pekinas līgums par audiovizuālo izpildījumu, kas pieņemts Pekinā 2012. gada 24. jūnijā,
- b) Singapūras līgums par preču zīmēm, kas noslēgts Singapūrā 2006. gada 27. martā, un
- c) Hāgas vienošanās par dizainparaugu starptautisko reģistrāciju Ženēvas akts, kas pieņemts Ženēvā 1999. gada 2. jūlijā.

3. Katra Puse nodrošina, ka tās teritorijā ir pieejamas procedūras, kas paredzētas šādos starptautiskos nolīgumos:

- a) Madrides nolīguma par preču zīmju starptautisko reģistrāciju Madrides protokols, kurš pieņemts Madridē 1989. gada 27. jūnijā un kurā jaunākie grozījumi izdarīti 2007. gada 12. novembrī, un
- b) Nolīgums par sadarbību patentu jomā, kurš noslēgts Vašingtonā 1970. gada 19. jūnijā un kurā jaunākie grozījumi izdarīti 2001. gada 3. oktobrī.

18.5. PANTS

Tiesību izsmelšana

Nekas šajā nolīgumā neliedz Pusei noteikt, vai un ar kādiem nosacījumiem intelektuālā īpašuma tiesību izsmelšana ir piemērojama saskaņā ar tās tiesību aktiem.

18.6. PANTS

Valsts režīms

1. Attiecībā uz visām intelektuālā īpašuma kategorijām, kuras ietvertas šajā nodaļā, katra Puse otras Puses valstspiederīgajiem piešķir režīmu, kas nav mazāk labvēlīgs par to, kādu tā piešķir saviem valstspiederīgajiem attiecībā uz intelektuālā īpašuma aizsardzību¹, ievērojot izņēmumus, kuri jau noteikti attiecīgi Parīzes konvencijā, 1886. gada 9. septembra Bernes Konvencijā par literatūras un mākslas darbu aizsardzību, kas pārskatīta Parīzē 1971. gada 24. jūlijā, Starptautiskajā Konvencijā par izpildītāju, fonogrammu producentu un raidorganizāciju tiesību aizsardzību, kura noslēgta Romā 1961. gada 26. oktobrī, *WPPT* vai Līgumā par intelektuālo īpašumu attiecībā uz integrālajām shēmām, kas pieņemts Vašingtonā 1989. gada 26. maijā. Attiecībā uz izpildītājiem, fonogrammu producentiem un apraides organizācijām šī saistība ir spēkā vienīgi uz tiesībām, kas noteiktas šajā nolīgumā.

¹ Šajā punktā “aizsardzība” ietver jautājumus, kas ietekmē intelektuālā īpašuma tiesību pieejamību, iegūšanu, darbības jomu, uzturēšanu un piemērošanu, kā arī jautājumus, kas ietekmē šajā nodaļā īpaši aplūkoto intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanu, ieskaitot pasākumus, kuru nolūks ir novērst, ka tiek apieti 18.17. pantā (Tehnoloģisko pasākumu aizsardzība) minētie efektīvie tehnoloģiskie pasākumi un 18.18. pantā (Pienākumi attiecībā uz informāciju par tiesību pārvaldību) minētie pasākumi attiecībā uz informāciju par tiesību pārvaldību.

2. Puse attiecībā uz tās tiesas un administratīvajām procedūrām var izmantot saskaņā ar 1. punktu atļautos izņēmumus, tai skaitā pieprasīt otras Puses valstspiederīgajam norādīt adresi dokumentu izsniegšanai tās teritorijā vai iecelt pārstāvi tās teritorijā ar noteikumu, ka šādas atkāpes:
- a) ir vajadzīgas, lai nodrošinātu atbilstību tiem Puses normatīvajiem aktiem, kuri nav pretrunā šīs nodaļas noteikumiem, un
 - b) netiek piemērotas veidā, kas būtu slēpts tirdzniecības ierobežojums.
3. Šā panta 1. punkts nav piemērojams procedūrām, kas paredzētas *WIPO* aizgādībā noslēgtajos daudzpusējos nolīgumos par intelektuālā īpašuma tiesību iegūšanu vai saglabāšanu.

18.7. PANTS

TRIPS līgums un sabiedrības veselība

1. Puses atzīst PTO ministru konferencē 2001. gada 14. novembrī Dohā pieņemtās Deklarācijas par *TRIPS* līgumu un sabiedrības veselību (turpmāk “Dohas deklarācija”) nozīmi. Šo nodaļu interpretē un īsteno saskaņā ar Dohas deklarāciju.

2. Katra Puse īsteno *TRIPS* līguma 31.a pantu, kā arī *TRIPS* līguma pielikumu, tai skaitā minētā pielikuma papildinājumu, kas stājās spēkā 2017. gada 23. janvārī.

B IEDAĻA

INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBU STANDARTI

1. APAKŠIEDAĻA

AUTORTIESĪBAS UN BLAKUSTIESĪBAS

18.8. PANTS

Autori

Katra Puse nodrošina autoriem ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt:

- a) viņu darbu tiešu vai netiešu pagaidu vai pastāvīgu reproducēšanu ar jebkādiem līdzekļiem un jebkādā formā, kopumā vai daļēji;

- b) viņu darbu oriģinālu vai kopiju publisku izplatīšanu jebkādā formā, tās pārdodot vai kā citādi nododot īpašumtiesības;
- c) viņu darbu publiskošanu pa vadiem vai ar bezvadu līdzekļiem, arī darot tos pieejamus sabiedrībai tā, lai sabiedrības locekļi tiem var piekļūt no pašu izvēlētas vietas pašu izvēlētajā laikā, un
- d) viņu darbu oriģinālu vai kopiju komerciālu iznomāšanu sabiedrībai vismaz attiecībā uz fonogrammām, datorprogrammām¹ un kinematogrāfiskiem darbiem.

18.9. PANTS

Izpildītāji

Katra Puse nodrošina izpildītājiem ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt:

- a) viņu sniegtā izpildījuma fiksāciju²;
- b) viņu sniegtā izpildījuma fiksāciju tiešu vai netiešu pagaidu vai pastāvīgu pavairošanu ar jebkādiem līdzekļiem un jebkādā formā, kopumā vai daļēji;

¹ Puse var izslēgt datorprogrammas, ja pati programma nav galvenais nomas priekšmets.
² Jēdziens “fiksācija” ir skaņu iemissojums vai to atveidojums, kuras tādējādi var uztvert, reproducēt vai pārraidīt ar ierīces palīdzību.

- c) viņu sniegtā izpildījuma fiksāciju publisku izplatīšanu jebkādā formā, tās pārdodot vai kā citādi nododot īpašumtiesības;
- d) viņu sniegtā izpildījuma fiksāciju pieejamības nodrošināšanu sabiedrībai pa vadiem vai ar bezvadu līdzekļiem tā, lai sabiedrības locekļi tām var piekļūt no pašu izvēlētas vietas pašu izvēlēta laikā;
- e) viņu sniegtā izpildījuma raidīšanu bezvadu sistēmā un publiskošanu, izņemot gadījumus, kad izpildījums jau ir pārraidīts vai arī tas tiek veikts no fiksācijas, un
- f) viņu izpildījumu fiksācijas komerciālu nomu sabiedrībai.

18.10. PANTS

Fonogrammu producenti

Katra Puse nodrošina fonogrammu producentiem ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt:

- a) viņu fonogrammu tiešu vai netiešu pagaidu vai pastāvīgu pavairošanu ar jebkādiem līdzekļiem un jebkādā formā, kopumā vai daļēji;

- b) viņu fonogrammu publisku izplatīšanu jebkādā formā, tās pārdodot vai kā citādi nododot īpašumtiesības;
- c) viņu fonogrammu pieejamības nodrošināšanu sabiedrībai pa vadiem vai ar bezvadu līdzekļiem tā, lai sabiedrības locekļi tām var piekļūt no pašu izvēlētas vietas pašu izvēlētajā laikā, un
- d) viņu fonogrammu komerciālu nomu sabiedrībai.

18.11. PANTS

Raidorganizācijas

Katra Puse paredz raidorganizācijām ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt:

- a) viņu raidījumu fiksāciju neatkarīgi no tā, vai šos raidījumus translē pa vadiem vai bez tiem, tai skaitā pa kabeļiem vai ar satelīta palīdzību;
- b) viņu raidījumu fiksāciju tiešu vai netiešu pagaidu vai pastāvīgu reproducēšanu ar jebkādiem līdzekļiem un jebkādā formā, kopumā vai daļēji, neatkarīgi no tā, vai minētos raidījumus translē pa vadiem vai bez tiem, tai skaitā pa kabeļiem vai ar satelīta palīdzību;

- c) viņu raidījumu fiksāciju pieejamības nodrošināšanu sabiedrībai pa vadiem vai ar bezvadu līdzekļiem tā, lai sabiedrības locekļi tām var piekļūt no pašu izvēlētas vietas pašu izvēlētajā laikā, neatkarīgi no tā, vai minētos raidījumus translē pa vadiem vai bez tiem, tai skaitā pa kabeļiem vai ar satelīta palīdzību;
- d) viņu raidījumu fiksāciju, arī to kopiju, izplatīšanu sabiedrībai, tās pārdodot vai kā citādi, neatkarīgi no tā, vai šos raidījumus translē pa vadiem vai bez tiem, tai skaitā pa kabeļiem vai ar satelīta palīdzību, un
- e) viņu raidījumus retranslāciju bezvadu sistēmā, kā arī tos publiskošanu, ja šāda publiskošana notiek vietās, kas pieejamas publikai par ieejas maksu.

18.12. PANTS

Komerčiālos nolūkos publicētu fonogrammu raidīšana un publiskošana¹²

1. Katra Puse paredz tiesības, kas nodrošina to, ka lietotājs maksā izpildītājiem un fonogrammu producentiem vienreizēju taisnīgu atlīdzību, ja komerčiālos nolūkos publicēta fonogramma vai šādas fonogrammas reprodukciju izmanto raidīšanai vai publiskošanai³.
2. Katra Puse nodrošina, ka vienreizējo taisnīgo atlīdzību sadala starp attiecīgajiem izpildītājiem un fonogrammu producentiem. Katra Puse var pieņemt tiesību aktus, kas gadījumā, ja starp izpildītājiem un fonogrammu producentiem nav līguma, paredz noteikumus, saskaņā ar kuriem izpildītāji un fonogrammu producenti savstarpēji sadala vienreizējo taisnīgo atlīdzību.

¹ Katra Puse izpildītājiem un fonogrammu producentiem var piešķirt plašākas tiesības, piemēram, ekskluzīvas tiesības attiecībā uz komerčiālos nolūkos publicētu fonogrammu raidīšanu un publiskošanu.

² Puse var ievērot šo pantu, piešķirot fonogrammu izpildītājiem un producentiem ekskluzīvas tiesības raidīt un publiskot.

³ Katra Puse var nolemt, ka "publiskošana" neietver fonogrammas pieejamības nodrošināšanu sabiedrībai pa vadiem vai ar bezvadu līdzekļiem tā, lai sabiedrības locekļi tām var piekļūt no pašu izvēlētas vietas pašu izvēlēta laikā.

18.13. PANTS

Aizsardzības termiņš¹

1. Autora tiesības uz darbu ir spēkā visu autora mūžu un 70 gadus pēc autora nāves neatkarīgi no datuma, kad darbs ir likumīgi darīts pieejams sabiedrībai.
2. Ja darbam ir vairāki līdzautori, 1. punktā minēto aizsardzības termiņu aprēķina no pēdējā dzīvā līdzautora nāves dienas.
3. Gadījumā, ja darbs ir anonīms vai laists klajā ar pseidonīmu, aizsardzības termiņš ir spēkā 70 gadus pēc tam, kad darbs likumīgi darīts pieejams sabiedrībai. Tomēr, ja autora pieņemtais pseidonīms neļauj šaubīties par autora identitāti, vai arī, ja autors pirmajā teikumā minētajā laikposmā atklāj savu identitāti, piemēro 1. punktā noteikto aizsardzības termiņu.
4. Ja Puse paredz, ka kinematogrāfiska vai audiovizuāla darba aizsardzības termiņu aprēķina, pamatojoties uz laikposmu, kas nav fiziskas personas dzīve, šāds laikposms nav īsāks par 70 gadiem no dienas, kad notikusi pirmā likumīgā publikācija vai pirmā likumīgā publiskošana, vai, ja šāda likumīga publicēšana vai publiskošana nav notikusi – kad pagājuši 70 gadi pēc darba tapšanas.

¹ Ja šā nolīguma spēkā stāšanās dienā Puses normatīvie akti neparedz šajā pantā noteiktos aizsardzības termiņus, šo pantu piemēro tikai no dienas, kad šādi normatīvie akti stājas spēkā minētajā Pusē, bet jebkurā gadījumā ne vēlāk kā četrus gadus pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Minētā Puse paziņo otrai Pusei datumu, kurā šādi normatīvie akti stājas spēkā, ja šī diena ir agrāk nekā četri gadi pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas.

5. Raidorganizāciju tiesības beidzas 50 gadus pēc raidījuma pirmās pārraides, neatkarīgi no tā, vai minētais raidījums pārraidīts pa vadiem vai pa gaisu, tai skaitā pa kabeļiem vai ar satelīta palīdzību.
6. Izpildītāju tiesības beidzas pēc 50 gadiem no izpildījuma fiksācijas dienas. Tomēr, ja šajā laikposmā izpildījuma fiksācija fonogrammā ir likumīgi publicēta vai likumīgi publiskota, tiesību termiņš beidzas 70 gadus pēc dienas, kad tā pirmoreiz šādi publicēta vai publiskota, atkarībā no tā, kas noticis vispirms.
7. Fonogrammu producentu tiesības izbeidzas pēc 50 gadiem no fiksācijas izdarīšanas. Tomēr, ja šajā laikposmā fonogramma ir likumīgi publicēta vai likumīgi publiskota, minēto tiesību termiņš beidzas 70 gadus pēc dienas, kad tā pirmoreiz šādi publicēta vai publiskota. Puse var pieņemt iedarbīgus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka peļņa, kas gūta to 20 aizsardzības gadu laikā, kas sākas pēc 50 gadu laikposma, tiek taisnīgi sadalīta starp izpildītājiem un fonogrammu producentiem.
8. Šajā direktīvā noteiktos termiņus aprēķina no tā gada pirmās janvāra dienas, kas seko termiņu noteikšanas pamatā esošajam notikumam.
9. Katra Puse var paredzēt garākus aizsardzības termiņus nekā šajā pantā paredzētie.

18.14. PANTS

Tālākpārdošanas tiesības¹

1. Katra Puse par labu grafiskās vai plastiskās mākslas oriģināldarba autoram paredz tālākpārdošanas tiesības – kas definētas kā neatsavināmas tiesības un no kā nevar atteikties pat iepriekš – saņemt autoratlīdzību, kuras pamatā ir pārdošanas cena, kas iegūta no darba turpmākas pārdošanas pēc tam, kad autors šo darbu pirmo reizi nodevis tālāk.
2. Tālākpārdošanas tiesības, kas minētas 1. punktā, attiecas uz visām tālākpārdošanas darbībām, kurās kā pārdevējus, pircējus vai starpniekus iesaista profesionālus mākslas tirgus speciālistus, piemēram, izsoļu namus, mākslas galerijas un kopumā jebkādas mākslas darbu tirgotājus.
3. Katra Puse var noteikt, ka 1. punktā minētās tālākpārdošanas tiesības neattiecas uz tādām tālākpārdošanas darbībām, kad pārdevējs ir ieguvis attiecīgo darbu tieši no paša autora mazāk nekā trīs gadus pirms minētās tālākpārdošanas un ja tālākpārdošanas cena nepārsniedz noteiktu minimālo summu.
4. Atlīdzības iekasēšanas kārtību un tās summu nosaka katras Puses tiesību aktos.

¹ Ja šā nolīguma spēkā stāšanās dienā Puses normatīvie akti neparedz šajā pantā noteikto aizsardzību, šo pantu piemēro tikai no dienas, kad šādi normatīvie akti stājas spēkā minētajā Pusē, bet jebkurā gadījumā ne vēlāk kā divus gadus pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Minētā Puse paziņo otrai Pusei datumu, kurā šādi normatīvie akti stājas spēkā, ja šī diena ir agrāk nekā divus gadus pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas.

18.15. PANTS

Mantisko tiesību kolektīvais pārvaldījums

1. Puses atzīst to, cik svarīga ir sadarbība starp to attiecīgajām mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijām ar mērķi veicināt darbu un citu aizsargātu tiesību objektu pieejamību Pušu attiecīgajās teritorijās un nodot no tiesībām gūtos ienākumus par šādu darbu vai citu aizsargātu tiesību objektu izmantošanu starp attiecīgajām mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijām, un cenšas veicināt šo sadarbību.
2. Puses atzīst to, cik svarīga ir mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju pārredzamība, jo īpaši attiecībā uz to iekasētajiem no tiesībām gūtajiem ienākumiem, atskaitījumiem, ko tās piemēro iekasētajiem no tiesībām gūtajiem ienākumiem, iekasēto no tiesībām gūto ienākumu izmantošanu, sadales politiku un repertuāru, un cenšas veicināt šo sadarbību.
3. Ja mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija, kas veic uzņēmējdarbību vienas Puses teritorijā, uz pārstāvības nolīguma pamata pārstāv citu mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju, kura reģistrēta otras Puses teritorijā, Puses atzīst, ka ir svarīgi, lai pārstāvētā mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija:
 - a) nediskriminē pārstāvētās mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas tiesību subjektus;
 - b) precīzi, regulāri un rūpīgi maksā summas, kas pienākas pārstāvētajai mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijai, un

- c) sniedz pārstāvētajai mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijai informāciju par no tiesībām gūto ienākumu summu, kas iekasēta tās vārdā, un par visiem atskaitījumiem, kuri veikti no minētās no tiesībām gūto ienākumu summas.

18.16. PANTS

Ierobežojumi un izņēmumi

Katra Puse var tiesībām, kas minētas no 18.8. panta (Autori) līdz 18.12. pantam (Komerčiālos nolūkos publicētu fonogrammu raidīšana un publiskošana), noteikt ierobežojumus vai izņēmumus attiecināt tikai dažos īpašos gadījumos, kas nav pretrunā darba vai cita tiesību objekta parastai izmantošanai un nepamatoti neskar tiesību subjekta likumīgās intereses.

18.17. PANTS

Tehnoloģisko pasākumu aizsardzība¹

1. Katra Puse paredz atbilstīgu tiesisko aizsardzību pret jebkuru efektīvu tehnoloģisko pasākumu apiešanu, ko attiecīgā persona veic, ja tā zina vai tai ir pietiekams pamats apzināties, ka rīcība ir vērsta uz minētā mērķa sasniegšanu.

¹ Ja šā nolīguma spēkā stāšanās dienā Puses normatīvie akti neparedz šajā pantā noteikto aizsardzību, šo pantu piemēro tikai no dienas, kad šādi normatīvie akti stājas spēkā minētajā Pusē, bet jebkurā gadījumā ne vēlāk kā četrus gadus pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Minētā Puse paziņo otrai Pusei datumu, kurā šādi normatīvie akti stājas spēkā, ja šī diena ir agrāk nekā četri gadi pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas.

2. Katra Puse nodrošina pienācīgu tiesisko aizsardzību pret:
- a) personu, kas ražo, importē, izplata, pārdod, iznomā vai reklamē pārdošanai vai iznomāšanai jebkuru ierīci, izstrādājumu vai sastāvdaļu:
 - i) kurai ir tikai ierobežots mērķis vai lietojums, kas nav tehnoloģisko pasākumu apiešana, vai
 - ii) kura galvenokārt ir projektēta, ražota, pielāgota vai izpildīta tā, lai dotu iespēju apiet jebkuru tehnoloģisko pasākumu vai atvieglotu apiešanu, un
 - b) personu, kas sniedz jebkādu pakalpojumu, kuru sekmē, reklamē vai tirgo ar mērķi apiet jebkādos tehnoloģiskus pasākumus vai palīdzēt to apiešanā.
3. Šajā apakšiedaļā jēdziens “tehnoloģiski pasākumi” nozīmē jebkuru tehnoloģiju, ierīci vai sastāvdaļu, ko parasti izmanto, lai nepieļautu vai ierobežotu tādas darbības attiecībā uz darbiem vai citiem aizsargātu tiesību objektiem, kuras nav atļāvis šajā apakšiedaļā ietvertu autortiesību vai blakustiesību subjekts.
4. Puse vajadzības gadījumā var pieņemt vai saglabāt atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka atbilstošā tiesiskā aizsardzība saskaņā ar šā panta 1. un 2. punktu neliedz labumguvējiem izmantot ierobežojumus un izņēmumus, kas noteikti saskaņā ar 18.16. pantu (Ierobežojumi un izņēmumi).

18.18. PANTS

Pienākumi, kas attiecas uz informāciju par tiesību pārvaldību

1. Katra Puse nodrošina pienācīgu tiesisku aizsardzību pret visām personām, kas bez atļaujas apzināti veic kādu no turpmāk minētajām darbībām:

- a) elektroniskas informācijas par tiesību pārvaldību dzēšana vai mainīšana vai
- b) saskaņā ar šo apakšsadaļu aizsargātu tādu darbu vai tiesību objektu izplatīšana, importēšana izplatīšanai, raidīšana, publiskošana vai darīšana pieejamu sabiedrībai, kuros bez atļaujas ir izdzēsta vai mainīta elektroniskā informācija par tiesību pārvaldību;

ja attiecīgā persona zina vai tai ir pietiekams pamats apzināties, ka, šādi rīkojoties, tā izraisa, ļauj, atvieglo vai slēpj Puses tiesību aktos paredzēto jebkādu autortiesību vai blakustiesību pārkāpumu.

2. Šajā pantā jēdziens “informācija par tiesību pārvaldību” nozīmē visu informāciju, ko sniedz tiesību subjekts un kas identificē darbu vai citus tiesību objektus, uz kuriem attiecas šis pants, autoru vai citu tiesību subjektu, vai informāciju par darba vai cita tiesību objekta izmantošanas nosacījumiem un visus numurus vai kodus, kas apzīmē minēto informāciju.

3. Šā panta 2. punktu piemēro, ja minētā informācija ir saistīta ar šajā pantā minēta darba vai cita tiesību objekta kopiju, vai šķiet esam saistībā ar tā publiskošanu.

2. APAKŠIEDAĻA

PREČU ZĪMES

18.19. PANTS

Preču zīmju klasifikācija

Katra Puse uztur preču zīmju klasifikācijas sistēmu, kas atbilst pārskatītajam un grozītajam Nicas Nolīgumam par preču un pakalpojumu starptautisko klasifikāciju preču zīmju reģistrācijas vajadzībām, kas noslēgts Nicā 1957. gada 15. jūnijā.

18.20. PANTS

Apzīmējumi, no kuriem var sastāvēt preču zīme

Preču zīme var sastāvēt no jebkuriem apzīmējumiem, proti, no vārdiem, ieskaitot personvārdus, vai zīmējumiem, burtiem, cipariem, krāsām, preču vai preču iepakojuma formas vai no skaņām, ar noteikumu, ka šādi apzīmējumi:

- a) ļauj atšķirt viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citu uzņēmumu precēm un pakalpojumiem un

- b) katras Puses attiecīgajā preču zīmju reģistrā tie ir atveidoti tādā veidā, kas kompetentajām iestādēm un sabiedrībai ļauj noteikt zīmes īpašniekam piešķirtās aizsardzības skaidru un precīzu tiesību objektu.

18.21. PANTS

Tiesības, ko piešķir preču zīme

1. Katra Puse nodrošina, ka reģistrēta preču zīme tās īpašniekam piešķir ekskluzīvas tiesības. Īpašniekam ir tiesības aizliegt visām trešām personām bez īpašnieka piekrišanas darījumos izmantot:
 - a) jebkuru apzīmējumu, kas ir identisks reģistrētajai preču zīmei, attiecībā uz precēm vai pakalpojumiem, kuri ir identiski tiem, attiecībā uz ko ir reģistrēta preču zīme, un
 - b) jebkuru apzīmējumu, ja tā identitātes vai līdzības reģistrētajai preču zīmei un preču vai pakalpojumu, uz ko attiecas šī preču zīme, identitātes vai līdzības dēļ pastāv varbūtība maldināt sabiedrību, kas ietver asociācijas iespēju starp apzīmējumu un reģistrēto preču zīmi.

2. Reģistrētas preču zīmes īpašniekam ir tiesības neļaut trešajām personām darījuma ietvaros ievest Puses teritorijā preces, ja preču zīme ir reģistrēta un nav laista brīvā apgrozībā, ja šādas preces, tai skaitā iepakojums, ievestas no trešām valstīm un bez atļaujas apzīmētas ar preču zīmi, kura ir identiska preču zīmei, kas reģistrēta attiecībā uz šādām precēm, vai kuru pēc tās būtiskajiem aspektiem nevar atšķirt no minētās preču zīmes¹.

3. Preču zīmes īpašnieka tiesības, kas minētas 2. punktā, var izbeigties, ja procedūrā, kurā jānoskaidro, vai ir noticis reģistrētās preču zīmes pārkāpums, preču deklarētājs vai turētājs sniedz pierādījumus, ka reģistrētās preču zīmes īpašniekam nav tiesību aizliegt laist preces tirgū galamērķa valstī.

18.22. PANTS

Reģistrācijas procedūra

1. Katra Puse nodrošina preču zīmju reģistrācijas sistēmu, kurā katrs galīgais negatīvais lēmums, arī daļējs reģistrācijas atteikums, ko pieņēmusi attiecīgās preču zīmju administrācija, tiek rakstiski paziņots attiecīgajai personai, ir pienācīgi pamatots un pārsūdzams.

¹ Puse var veikt pienācīgus papildu pasākumus, lai nodrošinātu ģenērisko zāļu netraucētu tranzītu.

2. Katra Puse nodrošina iespēju trešām personām iebilst pret preču zīmju pieteikumiem vai attiecīgā gadījumā – pret preču zīmju reģistrāciju. Šāda iebildumu procedūra notiek, uzklusot abas Puses.
3. Katra Puse nodrošina preču zīmju pieteikumu un reģistrēto preču zīmju elektronisku datubāzi, kas ir pieejama atklātībai.

18.23. PANTS

Plaši pazīstamas preču zīmes

Lai nodrošinātu plaši pazīstamu preču zīmju aizsardzību, kā noteikts Parīzes konvencijas 6.a pantā un *TRIPS* līguma 16. panta 2. un 3. punktā, katra Puse piemēro Vienoto rekomendāciju par plaši pazīstamu preču zīmju aizsardzības noteikumiem, kuru Parīzes Rūpnieciskā īpašuma aizsardzības savienības asambleja un *WIPO* Ģenerālā asambleja pieņēmusi *WIPO* dalībvalstu asambleju 34. sanāksmju kārtā 1999. gada 20.–29. septembrī.

18.24. PANTS

Izņēmumi no preču zīmes piešķirtajām tiesībām

1. Katra Puse nosaka ierobežotus izņēmumus attiecībā uz tiesībām, ko piešķir preču zīme, – tādus kā aprakstošo apzīmējumu, arī ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, godīga izmantošana, un var noteikt arī citus ierobežotus izņēmumus, ar noteikumu, ka šādu izņēmumu gadījumā tiek ievērotas preču zīmes īpašnieka un trešo personu likumīgās intereses.

2. Preču zīme nedod tās īpašniekam tiesības aizliegt trešai personai izmantot komercdarbībā:

- a) trešās personas nosaukumu vai adresi;
- b) norādes attiecībā uz preču vai sniegtā pakalpojuma veidu, kvalitāti, daudzumu, paredzēto nolūku, vērtību, ģeogrāfisko izcelsmi, preču ražošanas vai pakalpojuma sniegšanas laiku vai citas preču vai pakalpojumu īpašības, vai
- c) preču zīme, ja tā ir vajadzīga, lai norādītu nolūku, kādā paredzēts izmantot preci vai pakalpojumu, proti, kā piederumus vai rezerves daļas,

ar noteikumu, ka trešā persona minēto rūpnieciskos vai komercdarījumos izmanto godīgi.

3. Preču zīme nedod īpašniekam tiesības aizliegt trešai personai komercdarbībā izmantot agrākas tiesības, kas ir spēkā tikai konkrētā apvidū, ja minētās tiesības ir atzītas attiecīgās Puses tiesību aktos un tiek izmantota teritorijā, kurā tiek atzītas.

18.25. PANTS

Atcelšanas pamats

1. Katra Puse paredz, ka preču zīme ir atceļama, ja nepārtrauktā laikposmā¹, kas noteikts katras Puses tiesību aktos, preču zīme attiecīgajā teritorijā nav faktiski tikusi lietota saistībā ar precēm vai pakalpojumiem, kuriem tā reģistrēta, un ja nav pienācīgu iemeslu tās nelietošanai. Tomēr neviena persona nevar lūgt atcelt īpašnieka tiesības uz preču zīmi, ja laikā no minētā nepārtrauktā laikposma beigām līdz atcelšanas pieteikuma iesniegšanai ir sāкта vai atsākta preču zīmes faktiska lietošana. Lietošanas sākumu vai atsākumu laikposmā², kas noteikts katras Puses tiesību aktos, pirms atcelšanas pieprasījuma iesniegšanas, kurš sācies, visagrākais, beidzoties nepārtrauktajam nelietošanas laikposmam, tomēr neievēro, ja priekšdarbi sākumam vai atsākumam notiek tikai pēc tam, kad īpašnieks uzzinājis, ka iespējams iesniegt atcelšanas pieprasījumu.
2. Preču zīme ir atceļama arī tad, ja pēc dienas, kurā tā reģistrēta:
 - a) īpašnieka darbības vai bezdarbības rezultātā tā komercdarbībā kļuvusi par vispārpieņemtu nosaukumu precei vai pakalpojumam, kam tā reģistrēta, vai

¹ Šajā teikumā katras Puses tiesību aktos noteiktais laikposms ir vismaz trīs gadi.

² Šajā teikumā katras Puses tiesību aktos noteiktais laikposms ir vismaz viens mēnesis.

- b) preču zīmes īpašnieka lietošanas vai lietošanas ar īpašnieka piekrišanu rezultātā saistībā ar precēm vai pakalpojumiem, kuriem tā reģistrēta, preču zīme var maldināt sabiedrību, jo īpaši attiecībā uz šo preču vai pakalpojumu īpašībām, kvalitāti vai ģeogrāfisko izcelsmi.

18.26. PANTS

Negodprātīgi pieteikumi

Preču zīmi var pasludināt par spēkā neesošu, ja preču zīmes reģistrācijas pieteikums iesniegts negodprātīgos nolūkos. Katra Puse var arī noteikt, ka šādu preču zīmi neregistrē.

3. APAKŠIEDAĻA

DIZAINPARAUGI

18.27. PANTS

Reģistrētu dizainparaugu aizsardzība

1. Katra Puse nodrošina aizsardzību patstāvīgi radītiem, jauniem vai oriģināliem rūpnieciskā dizaina paraugiem. Dizainparaugus aizsargā, izmantojot reģistrāciju, un tā piešķir šo dizainparaugu turētājiem ekskluzīvas tiesības saskaņā ar šīs apakšiedaļas noteikumiem. Piemērojot šo pantu, Puse var uzskatīt, ka dizainparaugs, kam ir individuāla būtība, ir oriģināls.
2. Reģistrēta dizainparauga īpašniekam ir tiesības neļaut trešām personām bez īpašnieka piekrišanas izgatavot, piedāvāt pārdošanai, pārdot, importēt, eksportēt, uzglabāt ražojumu, uz kura ir reģistrētais dizainparaugs un kurš to iemieso, vai izmantot priekšmetus, uz kuriem ir aizsargātais dizainparaugs vai kuri to iemieso, ja šīs darbības tiek veiktas komerciālos nolūkos¹.

¹ Puse var izpildīt 18.27. panta (Reģistrētu dizainparaugu aizsardzība) prasības attiecībā uz “eksportu” un “uzglabāšanu”, reģistrētā dizainparauga īpašniekam piešķirot tiesības neļaut trešām personām jebkuru izstrādājumu, uz kura ir reģistrētais dizainparaugs vai kurš to iemieso, piedāvāt pārdošanai vai iznomāšanai, vai pārdot vai iznomāt veidā, kā rezultātā minētais izstrādājums tiek eksportēts vai turēts krājumā.

3. Puse var noteikt, ka dizainparaugu, ko izmanto vai iekļauj ražojumā, kurš ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa, uzskata par jaunu vai oriģinālu:

- a) ja sastāvdaļa, kad tā ir iekļauta kompleksajā ražojumā, paliek redzama minētā ražojuma parastās izmantošanas laikā, un
- b) tiktāl, ciktāl šīs sastāvdaļas redzamās iezīmes pašas par sevi atbilst novitātes un individuālas būtības prasībām.

4. Šā panta 3. punkta a) apakšpunktā jēdziens “parastā izmantošana” ir tiešā lietotāja veikta izmantošana, izņemot apkopi, apkalpošanu vai remontu.

18.28. PANTS

Aizsardzības ilgums

Katra Puse nodrošina, ka reģistrēta dizainparauga tiesību īpašnieks aizsardzības termiņu var atjaunot uz vienu vai vairākiem piecu gadu laikposmiem. Katra Puse nodrošina, ka reģistrētajiem dizainparaugiem pieejamās aizsardzības kopējais ilgums ir vismaz 15 gadi no pieteikuma iesniegšanas dienas.

18.29. PANTS

Nereģistrētiem dizainparaugiem piešķirtā aizsardzība

1. Katra Puse neregistrēta dizainparauga īpašniekiem piešķir tiesības liegt neregistrēta dizainparauga izmantošanu trešām personām bez īpašnieka piekrišanas tikai tad, ja apstrīdētā izmantošana izriet no neregistrēta dizainparauga kopēšanas tās attiecīgajā teritorijā. Šāda izmantošana ietver vismaz produkta piedāvāšanu pārdošanā, laišanu tirgū, importu vai eksportu¹.
2. Aizsardzības termiņš, kas pieejams neregistrētiem dizainparaugiem, ilgst vismaz trīs gadus no dienas, kad dizainparaugs nodots atklātībai Puses teritorijā.

18.30. PANTS

Izņēmumi un ierobežojumi

1. Katra Puse var noteikt ierobežotus izņēmumus dizainparaugu, arī neregistrētu dizainparaugu, aizsardzībai, ja šādi izņēmumi nav nepamatoti pretrunā aizsargātu dizainparaugu parastai izmantošanai un nepamatoti neierobežo aizsargāta dizainparauga īpašnieka likumīgās intereses, ņemot vērā trešo personu likumīgās intereses.

¹ Puse var izpildīt 18.29. panta (Reģistrētu dizainparaugu aizsardzība) prasības attiecībā uz “eksportu”, neregistrētā dizainparauga īpašniekam piešķirot tiesības neļaut trešām personām jebkuru izstrādājumu, uz kura ir neregistrētais dizainparaugs vai kurš to iemieso, pārdot, laist tirgū vai importēt veidā, kā rezultātā minētais izstrādājums tiek eksportēts.

2. Dizainparaugu aizsardzību neattiecina uz dizainparaugiem, kas veidoti vienīgi to tehnisku vai funkcionālu apsvērumu dēļ. Dizainparauga tiesības neattiecas uz ražojuma izskata iezīmēm, kas ir noteikti jāreproducē to precīzā formā un izmēros, lai ražojumu, kurā dizainparaugs ir iekļauts vai kuram tas tiek lietots, mehāniski pievienotu vai ievietotu, novietotu ap to vai novietotu pretī citam ražojumam tā, lai abi ražojumi varētu funkcionēt.

3. Atkāpjoties no 2. punkta, dizainparaugs saskaņā ar 18.27. panta (Reģistrētu dizainparaugu aizsardzība) 1. punktā izklāstītajiem nosacījumiem ir dizainparaugs, kura nolūks ir vairākus savstarpēji nomaināmus ražojumus samontēt vai savienot moduļu sistēmā.

18.31. PANTS

Saistība ar autortiesībām

Katra Puse nodrošina, ka dizainparaugam, arī neregistrētam dizainparaugam, ir tiesības uz aizsardzību atbilstīgi Puses tiesību aktiem autortiesību jomā no dienas, kurā dizainparaugs ir radīts vai fiksēts jebkādā formā. Katra Puse nosaka, kādā mērā un ar kādiem nosacījumiem šāda aizsardzība tiek piešķirta, tai skaitā prasīto oriģinalitātes līmeni.

4. APAKŠIEDAĻA

ĢEOGRĀFISKĀS IZCELSMES NORĀDES

18.32. PANTS

Darbības joma, procedūras un definīcijas

1. Šī apakšiedaļa attiecas uz to ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu atzīšanu un aizsardzību attiecībā uz vīniem, stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem un pārtikas produktiem, kuru izcelsme ir Pušu teritorijā.
2. Šajā apakšiedaļā piemēro šādas definīcijas:
 - a) “ģeogrāfiskās izcelsmes norāde” ir norāde, kas nosaka, ka preces izcelsme ir kādā Pusē vai minētās Puses reģionā vai apvidū, ja preces attiecīgā kvalitāte, reputācija vai cita raksturīgā īpašība ir būtiski saistāma ar tā ģeogrāfisko izcelsmi;
 - b) “produktu grupa” ir produktu grupa, kas uzskaitīta 18.-A pielikumā (Produktu grupas), un
 - c) “produkta specifikācija” saistībā ar attiecīgo precī ģeogrāfiskās izcelsmes norādei ir apstiprinātās prasības minētās ģeogrāfiskās izcelsmes norādes izmantošanai šīs preces tirgvedībā.

3. Pēc iebildumu procedūras pabeigšanas un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu pārbaudes Jaunzēlande aizsargā Savienības ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, kas uzskaitītas 18.-B pielikuma (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksts — Eiropas Savienība) A iedaļā, ievērojot vismaz šajā apakšiedaļā noteikto aizsardzības līmeni.

4. Pēc iebildumu procedūras pabeigšanas un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu pārbaudes Savienība aizsargā Jaunzēlandes ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, kas uzskaitītas 18.-B pielikuma (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksts — Jaunzēlande) B iedaļā, ievērojot vismaz šajā apakšiedaļā noteikto aizsardzības līmeni.

18.33. PANTS

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksta grozījumi

1. Produktu grupu sarakstu 18.-A pielikumā (Produktu grupas) un aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu sarakstu 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) ar Tirdzniecības komitejas lēmumu var grozīt, tai skaitā pievienojot ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, atjauninot produktu grupu sarakstu vai svītrojot ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, kas vairs nav aizsargātas to izcelsmes vietā.

2. Papildinājumi 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) nedrīkst pārsniegt katras Puses 30 ģeogrāfiskās izcelsmes norādes katru trīs gadu laikā pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Jaunas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes pievieno pēc tam, kad saskaņā ar 3. punktu ir pabeigta iebildumu procedūra, un pēc tam, kad šādas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes ir pārbaudītas par apmierinājumu abām Pusēm.

3. Katra Puse paredz, ka var iesniegt iebildumus pret ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsardzības pieprasījumu saskaņā ar 18.32. panta (Darbības joma, procedūras un definīcijas) 3. un 4. punktā minēto iebildumu procedūru un ka jebkuru šādu aizsardzības pieprasījumu var noraidīt vai citādi neapmierināt. Iebildumi pret ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsardzības pieprasījumu ir šādi:

- a) ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir identiska vai mulsinoši līdzīga preču zīmei, kas labticīgi reģistrēta vai pieteikta reģistrācijai Pusē attiecībā uz to pašu vai līdzīgu preci, vai preču zīmei, attiecībā uz kuru Pusē ir iegūtas tiesības, to labticīgi lietojot, attiecībā uz to pašu vai līdzīgu preci;
- b) ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir identiska vai līdzīga preču zīmei saistībā ar jebkuru preci, kas nav līdzīga precei, attiecībā uz kuru preču zīme ir reģistrēta, ja preču zīme Pusē ir labi pazīstama un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes izmantošana norādītu uz saikni starp preci un preču zīmes īpašnieku un ja šāda izmantošana varētu kaitēt preču zīmes īpašnieka interesēm;
- c) ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir tāds parasts apzīmējums sarunvalodā, ko lieto kā attiecīgās preces vispārpieņemtu nosaukumu Pusē;
- d) ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir jēdziens, ko Pusē izmanto kā augu šķirnes vai dzīvnieku šķirnes nosaukumu, un tāpēc var maldināt patērētāju attiecībā uz preces patieso izcelsmi;

e) ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir homonīma vai daļēji homonīma ģeogrāfiskās izcelsmes norāde un

f) ģeogrāfiskās izcelsmes norādes izmantošana vai reģistrācija Pusē varētu būt aizskaroša.

4. Šajā apakšiedaļā, nosakot, vai termins ir tāds parasts apzīmējums sarunvalodā, ko lieto kā attiecīgās preces vispārpieņemtu nosaukumu Pusē, Puse var ņemt vērā to, kā patērētāji saprot terminu minētajā Pusē. Faktori, kas ir būtiski šādai patērētāju izpratnei, var ietvert pierādījumus par to, vai termins tiek lietots, lai apzīmētu tāda paša veida attiecīgo preci, kā norādīts attiecīgajos avotos, un par to, kā ar terminu apzīmētā prece tiek tirgota un izmantota tirdzniecībā minētajā Pusē.

5. Novērtējot iebildumus pret aizsardzības pieprasījumu, kurus kāda persona ir iesniegusi pret kādu no 3. punktā minētajiem pamatojumiem, Puse savu novērtējumu balsta tikai uz situāciju minētajā Pusē.

18.34. PANTS

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzība

1. Katra Puse attiecībā uz otras Puses ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, kas uzskaitītas 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti), nodrošina ieinteresētajām personām tiesiskos līdzekļus, lai nepieļautu, ka tās teritorijā:
 - a) komerciāli izmanto ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, lai identificētu preci kā līdzīgu preci¹, kas neatbilst ģeogrāfiskās izcelsmes norādes produkta specifikācijām pat tad, ja:
 - i) ir norādīta preces īstā izcelsme;
 - ii) ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir izmantota, to tulkojot² vai transliterējot³, vai
 - iii) ģeogrāfiskās izcelsmes norāde lietota kopā ar tādiem vārdiem kā “veids”, “tips”, “stils”, “imitācija” vai tamlīdzīgiem;
 - b) preču aprakstā vai noformējumā izmanto tādus līdzekļus, kuri norāda vai vedina uz domām, ka konkrētās preces izcelsme ir ģeogrāfiskā teritorijā, kas nav īstā preces izcelsmes vieta, un tādējādi sabiedrība tiek maldināta attiecībā uz preces ģeogrāfisko izcelsmi vai būtību, un

¹ Šajā apakšiedaļā termins “līdzīga prece” nozīmē preci, kas ietilpst tajā pašā produktu grupā, kā definēts 18.-A pielikumā (Produktu grupas).

² Lielākai noteiktībai — tiek uzskatīts, ka to novērtē katrā gadījumā atsevišķi. Šis noteikums netiek piemērots, ja tiek sniegti pierādījumi, ka nav saiknes starp ģeogrāfiskās izcelsmes norādi un tulkoto apzīmējumu.

³ Šajā apakšiedaļā jēdziens “transliterācija” aptver rakstzīmju pārveidošanu atbilstoši oriģinālvalodas vai attiecīgās ģeogrāfiskās izcelsmes norādes valodas fonētikas principiem.

- c) ģeogrāfiskās izcelsmes norādi izmanto jebkādā citādā veidā, kas ir negodīgas konkurences darbība Parīzes konvencijas 10.a panta nozīmē un kas var ietvert ģeogrāfiskās izcelsmes norādes komerciālu izmantošanu, izmantojot minētās ģeogrāfiskās izcelsmes norādes reputāciju, tai skaitā tad, ja šī prece tiek izmantota kā sastāvdaļa.
- 2. Šo apakšiedaļu nepiemēro kādas Puses ģeogrāfiskās izcelsmes norādei, kas iekļauta 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) un kas vairs nav aizsargāta saskaņā ar otras Puses normatīvajiem aktiem.
 - 3. Ja kādas Puses ģeogrāfiskās izcelsmes norāde, kas minēta 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti), vairs nav aizsargāta izcelsmes Puses teritorijā, izcelsmes Puse nekavējoties informē otru Pusi un lūdz anulēt ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsardzību.
 - 4. Nekas šajā apakšiedaļā neierobežo personas tiesības tirdzniecības gaitā izmantot savu vai tās priekšgājēju vārdu uzņēmējdarbībā, izņemot gadījumus, kad šo vārdu izmanto tādā veidā, ka tiek maldināta sabiedrība.
 - 5. Nekas šajā apakšiedaļā neprasa, lai Puse šīs apakšiedaļas noteikumus piemērotu otras Puses ģeogrāfiskās izcelsmes norādei attiecībā uz precī, kurai attiecīgā norāde ir identiska vai līdzīga:
 - a) augu šķirnes vai dzīvnieku šķirnes pieņemtajam nosaukumam un tāpēc var maldināt patērētāju par preces patieso izcelsmi vai

b) pieņemtam apzīmējumam sarunvalodā, ko minētajā Pusē lieto kā attiecīgās preces vispārpieņemtu nosaukumu.

6. Nekas šajā apakšiedaļā neprasa, lai Puse šīs apakšiedaļas noteikumus piemērotu attiecībā uz jebkuru atsevišķu sastāvdaļu, kas ietverta otras Puses daudzkomponentu ģeogrāfiskās izcelsmes norādē attiecībā uz preci, kuras atsevišķā sastāvdaļa ir identiska vai līdzīga:

a) augu šķirnes vai dzīvnieku šķirnes pieņemtajam nosaukumam un tāpēc var maldināt patērētāju par preces patieso izcelsmi vai

b) pieņemtam apzīmējumam sarunvalodā, ko minētajā Pusē lieto kā attiecīgās preces vispārpieņemtu nosaukumu.

7. Nekas šajā apakšiedaļā neprasa, lai Puse šīs apakšiedaļas noteikumus piemērotu attiecībā uz jebkuru vārdu, kas ietverts otras Puses ģeogrāfiskās izcelsmes norādē, vai jebkura šāda vārda tulkojumu vai transliterāciju, ja šis vārds, tulkojums vai transliterācija ir angļu valodā vispārpieņemts vārds, piemēram, “mountain”, “alps” vai “river”(“kalni” “virsotne” vai “upe”).

18.35. PANTS

Aizsardzības datums

1. Katra Puse nodrošina, ka 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) minētās ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, kas minētas 18.32. pantā (Darbības joma, procedūras un definīcijas), no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas tiek aizsargātas saskaņā ar 18.34. pantu (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzība).

2. Attiecībā uz ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, kas pievienotas 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas, katra Puse nodrošina, ka šādas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes ir aizsargātas saskaņā ar 18.34. pantu (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzība) no dienas, kurā norādes tika publicētas iebildumu sniegšanas nolūkā, kā minēts 18.33. panta (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksta grozījumi) 2. punktā.

18.36. PANTS

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu izmantošanas tiesības

1. Ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, kas aizsargāta saskaņā ar šo apakšsadaļu, var izmantot jebkurš uzņēmējs, kurš tirgo preci, kas atbilst attiecīgajai produkta specifikācijai.
2. Šā panta 1. punkts neierobežo Puses spēju reglamentēt tādu preču ražošanu vai tirdzniecību, uz kurām attiecas ģeogrāfiskās izcelsmes norāde saskaņā ar minētās Puses tiesību aktiem.

18.37. PANTS

Saistība ar preču zīmēm

1. Tādas preču zīmes reģistrāciju, kas satur tādu otras Puses ģeogrāfiskās izcelsmes norādi vai sastāv no tās, kura minēta 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti), *ex officio* atsaka vai atzīst par nederīgu, ja Puses normatīvie akti to ļauj vai ja to pieprasījusi kāda ieinteresētā persona, attiecībā uz precī, kas ietilpst 18.-A pielikumā (Produktu grupas) minētajā produktu grupā minētajai ģeogrāfiskās izcelsmes norādei un kuras izcelsme nav izcelsmes vietā, kura norādīta 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) minētajai ģeogrāfiskās izcelsmes norādei.
2. Ja par preču zīmi labticīgi iesniegts reģistrācijas pieteikums vai tiesības uz preču zīmi ir iegūtas, to labticīgi lietojot Pusē pirms dienas, kad sākas 18.35. pantā (Aizsardzības datums) minētā ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsardzība, pasākumi, kas pieņemti, īstenojot šo apakšiedaļu minētās Puses teritorijā, neierobežo atbilstību preču zīmes reģistrācijai vai tās derīgumu, vai tiesības izmantot preču zīmi, pamatojoties uz to, ka preču zīme ir identiska vai līdzīga ģeogrāfiskās izcelsmes norādei. Šādu preču zīmi var turpināt izmantot un atjaunināt attiecībā uz minēto precī neatkarīgi no ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsardzības ar noteikumu, ka Puses tiesību aktos par preču zīmēm nav pamatojuma tam, lai preču zīmi uzskatītu par nederīgu vai to atsauktu.
3. Puses tiesību aktos var paredzēt, ka jebkurš pieprasījums, kas iesniegts saistībā ar preču zīmes izmantošanu vai reģistrāciju, jāiesniedz piecu gadu laikā pēc tam, kad aizsargātās norādes kaitnieciska izmantošana ir kļuvusi vispārzināma minētajā Pusē, vai pēc dienas, kad preču zīme reģistrēta minētajā Pusē, ar noteikumu, ka preču zīme ir publicēta līdz minētajam datumam, ja šis datums ir agrāks par datumu, kurā kaitnieciskā izmantošana kļuva vispārzināma minētajā Pusē.

18.38. PANTS

Aizsardzības piemērošana

Katra Puse nodrošina, ka 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) uzskaitītās ģeogrāfiskās izcelsmes norādes īsteno *ex officio* vai ja to pieprasījusi kāda ieinteresētā persona saskaņā ar Puses tiesību aktiem, izmantojot atbilstīgus administratīvus un juridiskus pasākumus.

18.39. PANTS

Vispārīgi noteikumi

1. Homonīmu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu gadījumā, attiecībā uz kurām ir pieprasīta aizsardzība saskaņā ar 18.33. pantu (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksta grozījumi), attiecībā uz precēm, kas ietilpst vienā un tajā pašā produktu grupā, Tirdzniecības komiteja pieņem lēmumu, ar ko nosaka praktiskos nosacījumus, saskaņā ar kuriem attiecīgās homonīmās norādes tiks atšķirtas viena no otras, ņemot vērā vajadzību nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret attiecīgajiem ražotājiem un to, ka netiek maldināti patērētāji.
2. Puse, kura saistībā ar sarunām par starptautisku nolīgumu ar trešo valsti apsver iespēju aizsargāt ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, kas nosaka preces izcelsmi minētajā trešā valstī, informē otru Pusi un dod minētajai Pusei iespēju izteikt piezīmes, pirms ģeogrāfiskās izcelsmes norāde kļūst aizsargājama, ja:
 - a) ģeogrāfiskās izcelsmes norāde, kas tiek apspriesta sarunās ar trešo valsti, ir homonīma otras Puses ģeogrāfiskās izcelsmes norādei, kura uzskaitīta 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti), un

- b) attiecīgā prece ietilpst produktu grupā, kas norādīta 18.-A pielikumā (Produktu grupas) otras Puses homonīmai ģeogrāfiskās izcelsmes norādei.
3. Tādas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes produkta specifikācija, kas uzskaitīta 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti), ir tā specifikācija, tai skaitā arī visi apstiprinātie grozījumi, ko apstiprinājušas Puses attiecīgās iestādes teritorijā, kas ir preces izcelsmes teritorija.
4. Puses tādas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsardzību, kas uzskaitīta 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti), var atcelt tikai tā Puse, kura ir preces izcelsmes teritorija.
5. Preces var tirgot un pārdot, līdz beidzas to krājumi, ja tās ir juridiski aprakstītas un noformētas saskaņā ar šo apakšsadaļu aizliegtā veidā dienā,
- a) kad stājās spēkā šis nolīgums;
 - b) kad pieņemts Tirdzniecības komitejas lēmums par grozījumu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu sarakstā saskaņā ar 18.33. pantu (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksta grozījumi), vai
 - c) kad beidzas attiecīgais pārejas periods, kas noteikts 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti).

18.40. PANTS

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzības sistēma

1. Katra Puse izveido vai uztur sistēmu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrēšanai un aizsardzībai Puses teritorijā.
2. Sistēmā, kas minēta 1. punktā, ir vismaz šādi elementi:
 - a) oficiāls līdzeklis visu reģistrēto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksta publicēšanai;
 - b) administratīvs process, kurā verificē, ka reģistrējama ģeogrāfiskās izcelsmes norāde nosaka preces izcelsmi Puses teritorijā vai minētās Puses reģionā vai apvidū, ja preces attiecīgā kvalitāte, reputācija vai cita raksturīgā īpašība ir būtiski saistāma ar tā ģeogrāfisko izcelsmi;
 - c) iebildumu procedūra, kas ļauj ņemt vērā trešo personu likumīgās intereses, un
 - d) procedūra ģeogrāfiskās izcelsmes norādes aizsardzības atcelšanai, kurā ņemtas vērā trešo personu un konkrēto reģistrēto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu lietotāju likumīgās intereses.

5. APAKŠIEDAĻA

NEIZPAUŽAMAS INFORMĀCIJAS AIZSARDZĪBA

18.41. PANTS

Komercnoslēpumu aizsardzības tvērums un definīcijas

1. Lai komercnoslēpuma turētājs varētu novērst komercnoslēpuma iegūšanu, izmantošanu vai izpaušanu, kad tas notiek veidā, kas ir pretrunā godīgai komercpraksei, un panākt savu tiesību aizsardzību, katra Puse nodrošina atbilstīgas civiltiesiskās procedūras un tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

2. Šajā apakšiedaļā piemēro šādas definīcijas:

a) “komercnoslēpums” ir informācija:

- i) kas ir slepena tajā nozīmē, ka tā nav (kā veselums vai precīzs tās komponentu izvietojums un salikums) vispārzināma vai pieejama gatavā veidā tādu aprindu personām, kuras parasti izmanto šāda veida informāciju,
- ii) ar komerciālu vērtību, jo informācija ir slepena, un
- iii) kas attiecīgajos apstākļos ir bijusi pakļauta samērīgiem slepenības uzturēšanas pasākumiem, kurus veic persona, kas likumīgi kontrolē informāciju, un

b) “komercnoslēpuma turētājs” ir ikviena persona, kas likumīgi kontrolē komercnoslēpumu.

3. Šajā apakšiedaļā vismaz šāda veida rīcība ir uzskatāma par tādu, kas ir pretrunā godīgai komercprakse:

- a) komercnoslēpuma iegūšana bez komercnoslēpuma turētāja piekrišanas, ja tas iegūts, neatļauti piekļūstot dokumentiem, priekšmetiem, materiāliem, vielām vai elektroniskām datnēm, kas ir komercnoslēpuma turētāja likumīgā kontrolē un satur komercnoslēpumu vai no kā šo komercnoslēpumu var izsecināt, tos piesavinoties vai tos kopējot;
- b) komercnoslēpuma izmantošana vai izpaušana, ja to bez komercnoslēpuma turētāja piekrišanas izdarījusi persona, par kuru konstatēts, ka tā atbilst kādam no turpmāk minētajiem nosacījumiem:
 - i) tā ir ieguvusi komercnoslēpumu a) apakšpunktā minētajā veidā,
 - ii) tā ir pārkāpusi konfidencialitātes līgumu vai citu pienākumu neizpaust komercnoslēpumu vai
 - iii) tā ir pārkāpusi līgumisku pienākumu vai citu pienākumu ierobežot komercnoslēpuma izmantošanu, un
- c) komercnoslēpuma iegūšana, izmantošana vai izpaušana gadījumos, kad persona šādas iegūšanas, izmantošanas vai izpaušanas laikā zinājusi vai attiecīgajos apstākļos tai būtu vajadzējis zināt, ka komercnoslēpums ir ticis tieši vai netieši iegūts no citas personas, kas komercnoslēpumu izmantojusi vai izpaudusi nelikumīgi b) apakšpunkta nozīmē.

4. Nekas šajā apakšiedaļā nav interpretējams tā, ka tas liktu kādai no Pusēm uzskatīt turpmāk minēto rīcību par tādu, kas ir pretrunā godīgai komercpraksei:

- a) neatkarīgs atklājums vai izveide;
- b) produkta reversā inženierija, ko veic persona, kurai produkts likumīgi pieder un kurai nav nekāda juridiski saistoša pienākuma ierobežot attiecīgās informācijas iegūšanu;
- c) informācijas iegūšana, izmantošana vai izpaušana, ko prasa vai atļauj kādas Puses tiesību akti, un
- d) gadījums, kad darbinieki izmanto pieredzi un prasmes, ko tie godīgā veidā ieguvuši, veicot savus parastos darba pienākumus.

5. Nekas šajā apakšiedaļā nav interpretējams tā, ka tas ierobežo vārda un informācijas brīvību, tai skaitā mediju brīvību, kā tā aizsargāta katrā Pusē.

18.42. PANTS

Civiltiesiskas procedūras un tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas saistīti ar komercnoslēpumu

1. Katra Puse nodrošina, ka personām, kas piedalās 18.41. pantā (Komercnoslēpumu aizsardzības tvērums un definīcijas) minētajā civiltiesiskajā procedūrā vai kam ir piekļuve dokumentiem, kuri veido daļu no minētās tiesvedības, nav atļauts izmantot un izpaust nevienu komercnoslēpumu vai varbūtēju komercnoslēpumu, par ko kompetentās tiesu iestādes, atbildot uz pienācīgi pamatotu ieinteresētas personas pieprasījumu, norādījušas, ka tas ir konfidenciāls, un kas šīm personām ir kļuvis zināms pēc šādas piedalīšanās vai piekļūšanas.

2. Civiltiesiskajās procedūrās, kas minētas 18.41. pantā (Komerccnoslēpumu aizsardzības tvērums un definīcijas), katra Puse nodrošina, ka tās tiesu iestādes ir pilnvarotas vismaz:

- a) saskaņā ar Puses tiesību aktiem dot rīkojumu par pagaidu pasākumiem, lai novērstu komerccnoslēpuma iegūšanu, izmantošanu vai izpaušanu kādā veidā, kas ir pretrunā godīgai komercpraksei;
- b) dot rīkojumu par tiesas priekšrakstu, lai novērstu komerccnoslēpuma iegūšanu, izmantošanu vai izpaušanu veidā, kas ir pretrunā godīgai komercpraksei;
- c) dot rīkojumu personām, kuras zināja vai kurām būtu vajadzējis zināt, ka tās ieguva, izmantoja vai izpaua komerccnoslēpumu veidā, kas ir pretrunā godīgai komercpraksei, maksāt komerccnoslēpuma turētājam kaitējuma atlīdzību, kura atbilst šādas iegūšanas, izmantošanas vai izpaušanas rezultātā nodarītajam kaitējumam;
- d) veikt īpašus pasākumus, lai saglabātu tāda komerccnoslēpuma vai iespējama komerccnoslēpuma konfidencialitāti, kurš noteikts civilajā tiesvedībā saistībā ar komerccnoslēpuma iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu veidā, kas ir pretrunā godīgai komercpraksei. Šādi īpaši pasākumi saskaņā ar Puses tiesību aktiem var ietvert iespēju pilnībā vai daļēji ierobežot piekļuvi konkrētiem dokumentiem, ierobežot piekļuvi tiesas sēdēm un to attiecīgajiem ierakstiem vai protokoliem un darīt pieejamu tiesas nolēmuma nekonfidencialu versiju, kurā komerccnoslēpumus saturošās daļas ir svītrotas vai rediģētas, un

- e) noteikt sankcijas pusēm vai jebkurā citām personām, kuras piedalās tiesvedībā un kuras nepilda vai atsakās izpildīt tiesas rīkojumus par komercnoslēpuma vai varbūtējā komercnoslēpuma aizsardzību.

3. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesu iestādēm nav jāpiemēro 18.41. pantā (Komercnoslēpumu aizsardzības tvērums un definīcijas) minētās tiesiskās procedūras un tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ja rīcība, kas ir pretrunā godīgai komercpraksei, tiek veikta saskaņā ar Puses tiesību aktiem nolūkā atklāt pārkāpumus, ļaundarību vai nelikumīgu darbību vai aizsargāt kādas Puses tiesību aktos atzītas likumīgas intereses.

18.43. PANTS

Datu, kas iesniegti, lai saņemtu atļauju farmaceitiska produkta¹
laišanai tirgū, aizsardzība

1. Katra Puse aizsargā konfidenciālu komercinformāciju, kas iesniegta, lai saņemtu atļauju laist tirgū farmaceitisku produktu (turpmāk “tirdzniecības atļauja”), pret izpaušanu trešām personām, izņemot gadījumus, kad tiek veikti pasākumi, kuru nolūks ir nodrošināt datu aizsardzību pret negodīgu komerciālu izmantošanu, vai kad izpaušana ir nepieciešama sevišķi svarīgās sabiedrības interesēs.

¹ Šā panta nolūkiem jēdziens “farmaceutisks produkts” ir definēts katras Puses tiesību aktos. Attiecībā uz Savienību jēdziens “farmaceutisks produkts” nozīmē “zāles”.

2. Katra Puse nodrošina, ka uz vismaz piecu gadu laikposmu no dienas, kad attiecīgajā Pusē izsniegta pirmā tirdzniecības atļauja (turpmāk “pirmā tirdzniecības atļauja”), un saskaņā ar jebkādiem nosacījumiem, kas izklāstīti tās tiesību aktos, par tirdzniecības atļaujas piešķiršanu atbildīgā iestāde bez pirmās tirdzniecības atļaujas turētāja nepārprotamas piekrišanas neakceptē nevienu turpmāku tirdzniecības atļaujas pieteikumu, kura pamatā ir pirmsklīnisko testu vai klīniskās izpētes rezultāti, kas šai iestādei iesniegti pirmās tirdzniecības atļaujas pieteikumā, ja vien abu Pušu atzītos starptautiskos nolīgumos nav noteikts citādi.

18.44. PANTS

Lauksaimniecības ķīmisko produktu tirdzniecības atļaujas saņemšanai iesniegto datu aizsardzība¹

1. Katra Puse atzīst izmēģinājuma vai pētījuma ziņojuma, kas pirmo reizi iesniegts, lai saņemtu kāda lauksaimniecības ķīmiskā produkta tirdzniecības atļauju, īpašnieka pagaidu tiesības. Laikā, kad ir spēkā minētās pagaidu tiesības, izmēģinājuma vai pētījuma ziņojumu neizmanto nevienas citas personas labā, kas vēlas iegūt lauksaimniecības ķīmiskā produkta tirdzniecības atļauju, izņemot, ja īpašnieks nepārprotami dod savu piekrišanu. Šajā pantā “pagaidu tiesības” ir “datu aizsardzība”.

¹ Šā panta nolūkiem jēdziens “lauksaimniecības ķīmiskais produkts” ir definēts katras Puses tiesību aktos. Attiecībā uz Savienību termins “lauksaimniecības ķīmiskais produkts” nozīmē “augu aizsardzības līdzeklis”.

2. Šā panta 1. punktā minētajam izmēģinājuma vai pētījuma ziņojumam būtu jāatbilst šādiem nosacījumiem:
 - a) tas vajadzīgs atļaujas piešķiršanai vai atļaujas grozīšanai, lai atļautu papildu lietojumus, un
 - b) tas saskaņā ar katras Puses tiesību aktiem ir apstiprināts kā atbilstošs labas laboratoriju prakses vai labas pētījumu prakses principiem.
3. Datu aizsardzības termiņš ir vismaz 10 gadi no dienas, kad attiecīgā iestāde Puses teritorijā piešķīrusi pirmo atļauju.
4. Katra Puse var pieņemt noteikumus, kuru nolūks ir izvairīties no dubultiem izmēģinājumiem ar mugurkaulniekiem.

6. APAKŠIEDAĻA

AUGU ŠĶIRNES

18.45. PANTS

Augu šķirņu daudzveidības aizsardzība¹

Katra Puse izveido sistēmu² augu šķirņu daudzveidības aizsardzībai, ar ko īsteno Starptautisko jaunu augu šķirņu aizsardzības konvenciju (*UPOV*), kas pēdējo reizi pārskatīta Ženēvā 1991. gada 19. martā.

¹ Lielākai noteiktībai — Puses saprot, ka 25.6. pantā (“Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgums) minētie pasākumi var ietvert pasākumus attiecībā uz jautājumiem, uz kuriem attiecas šī apakšiedaļa un kurus Jaunzēlande uzskata par nepieciešamiem, lai aizsargātu maoru tiesības, intereses, pienākumus un atbildību, pildot tās saistības saskaņā ar “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi nolīgumu, ar noteikumu, ka ir izpildīti 25.6. panta (“Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi nolīgums) nosacījumi.

² Lielākai noteiktībai — šajā apakšiedaļā sistēma var būt *sui generis* sistēma.

C IEDAĻA

INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBU PIEMĒROŠANA

1. APAKŠIEDAĻA

CIVILTIESISKĀ UN ADMINISTRATĪVĀ PIEMĒROŠANA

18.46. PANTS

Vispārīgi pienākumi

1. Puses atkārtoti apstiprina savas saistības saskaņā ar *TRIPS* līgumu un jo īpaši tā III daļu, un nosaka šādus papildpasākumus, procedūras un tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu¹.
2. Šādi pasākumi, procedūras un tiesiskās aizsardzības līdzekļi:
 - a) ir taisnīgi un objektīvi;

¹ Šajā iedaļā jēdziens “intelektuālā īpašuma tiesības” neietver tiesības, uz kurām attiecas B iedaļas (Intelektuālā īpašuma tiesību standarti) 5. apakšiedaļa (Neizpaužamas informācijas aizsardzība).

- b) nav nevajadzīgi sarežģīti vai dārgi un neietver nesamērīgus termiņus un nepamatotus kavējumus;
- c) ir iedarbīgi, samērīgi un atturoši, un
- d) tiek piemēroti tā, lai izvairītos no šķēršļu radīšanas likumīgai tirdzniecībai un nodrošinātu aizsardzības līdzekļus pret to ļaunprātīgu izmantošanu.

18.47. PANTS

Personas, kas ir tiesīgas prasīt minēto
pasākumu, procedūru un aizsardzības līdzekļu piemērošanu

Katra Puse par personām, kas ir tiesīgas prasīt šajā iedaļā minēto pasākumu, procedūru un aizsardzības līdzekļu piemērošanu, atzīst:

- a) intelektuālā īpašuma tiesību subjektus saskaņā ar Puses tiesību aktiem;
- b) visas citas personas, kas ir pilnvarotas izmantot minētās tiesības, jo īpaši licenciātus, ciktāl to atļauj Puses tiesību akti un saskaņā ar tiem;
- c) intelektuālā īpašuma jomas kolektīvas tiesību pārvaldības organizācijas, ko parasti atzīst par tādām, kuras ir tiesīgas pārstāvēt intelektuālā īpašuma tiesību subjektus, ciktāl to atļauj Puses tiesību akti un saskaņā ar tiem, un

- d) profesionālās aizstāvības iestādes, ko parasti atzīst par tādām, kuras ir tiesīgas pārstāvēt intelektuālā īpašuma tiesību turētājus, ciktāl to atļauj Puses tiesību akti un saskaņā ar tiem.

18.48. PANTS

Pasākumi pierādījumu saglabāšanai

1. Katra Puse nodrošina, ka pat pirms tiesvedības uzsākšanas kādā lietā kompetentās tiesu iestādes, saņemot iesniegumu no puses, kas ir sniegusi tai pieejamus pierādījumus, lai pamatotu savu apgalvojumu, ka tās intelektuālā īpašuma tiesības ir pārkāptas vai drīzumā tiks pārkāptas, var noteikt ātrus un iedarbīgus pagaidu pasākumus, kuru mērķis ir saglabāt attiecīgos iespējamā pārkāpuma pierādījumus, ievērojot attiecīgos aizsardzības pasākumus un konfidencialas informācijas aizsardzības prasības.
2. Pasākumi, kas minēti 1. punktā, var ietvert iespējamo pārkāpuma preču un attiecīgā gadījumā materiālu un darbarīku, kas izmantoti šo preču ražošanai vai izplatīšanai, un ar to saistīto dokumentu sīku aprakstīšanu, ņemot vai neņemot paraugus, vai arestu.

18.49. PANTS

Pierādījumi

1. Katra Puse veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai kompetentās tiesu iestādes, saņemot iesniegumu no puses, kura ir sniegusi pamatoti pieejamus pierādījumus savas prasības pamatošanai un, pamatojot savu prasību, ir norādījusi uz pierādījumiem, kas ir pretējās puses kontrolē, varētu, ievērojot konfidencialas informācijas aizsardzību, pieprasīt, lai pretējā puse uzrāda šādus pierādījumus.
2. Katra Puse veic arī pasākumus, kas vajadzīgi, lai kompetentās tiesu iestādes attiecīgā gadījumā, kad intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumi izdarīti komerciālā mērogā, saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā 1. punktā varētu izdot rīkojumu par pretējās puses kontrolē esošu bankas, finanšu vai tirdzniecības dokumentu paziņošanu, ievērojot konfidencialas informācijas aizsardzību.

18.50. PANTS

Tiesības uz informāciju

1. Katra Puse nodrošina, ka tās kompetentās tiesu iestādes civilajā tiesvedībā par intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu, atbildot uz pamatotu un samērīgu prasītāja pieprasījumu, var dot rīkojumu pārkāpējam vai iespējamajam pārkāpējam vai jebkurai citai personai sniegt tās kontrolē vai rīcībā esošo attiecīgo informāciju par to preču vai pakalpojumu izcelsmi un izplatīšanas tīkliem, ar kurām tiek pārkāptas intelektuālā īpašuma tiesības.

2. Šajā pantā jēdziens “jebkura cita persona” nozīmē personu, par kuru ir vismaz:
 - a) konstatēts, ka tās rīcībā ir kontrafakta preces komerciālai darbībai raksturīgā daudzumā;
 - b) konstatēts, ka tā izmanto kontrafakta pakalpojumus komerciālā mērogā;
 - c) konstatēts, ka tā komercdarbībai raksturīgā daudzumā sniedz pakalpojumus, ko izmanto kontrafakta darbībās, vai
 - d) saņemta norāde no a), b) vai c) apakšpunktā minētajām personām, ka tā ir persona, kas iesaistīta attiecīgo preču izgatavošanā, ražošanā vai izplatīšanā vai attiecīgo pakalpojumu sniegšanā.
3. Panta 1. punktā minētā informācija attiecīgi ietver:
 - a) attiecīgo preču vai pakalpojumu izgatavotāju, ražotāju, izplatītāju, piegādātāju un citu iepriekšējo preču vai pakalpojumu turētāju vārdus vai nosaukumus un adreses, kā arī paredzētos vairumtirgotājus un mazumtirgotājus, un
 - b) informāciju par izgatavotājiem, ražotājiem, piegādātājiem, saņēmtajiem vai pasūtītājiem daudzumiem, kā arī cenu, kas maksāta par attiecīgajām precēm vai pakalpojumiem.
4. Panta 1. un 2. punktu piemēro, neskarot citus Puses tiesību aktus, kas:
 - a) dod tiesību turētājam tiesības saņemt plašāku informāciju;

- b) reglamentē saskaņā ar šo pantu iegūtās informācijas izmantošanu civilajā tiesvedībā;
- c) reglamentē atbildību par tiesību uz informāciju ļaunprātīgu izmantošanu;
- d) paredz iespēju atteikties sniegt informāciju, kas piespiestu jebkuru citu 1. punktā minētu personu atzīt, ka tā vai tās tuvi radinieki ir piedalījušies intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumā, vai
- e) reglamentē informācijas avotu vai persondatu apstrādes konfidencialitātes aizsardzību.

18.51. PANTS

Pagaidu un piesardzības pasākumi

1. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesu iestādes pēc prasītāja lūguma attiecībā uz iespējamo pārkāpēju var izdot rīkojumu par pagaidu noregulējumu, kura mērķis ir novērst iespējamo intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu vai uz laiku aizliegt iespējamo tiesību pārkāpumu turpināšanu, attiecīgā gadījumā iekasējot regulāru kavējuma naudu, ja tas paredzēts minētās Puses tiesību aktos, vai lai šādas rīcības turpināšanu pieļautu tikai tad, ja ir dota garantija, kuras mērķis ir nodrošināt kompensāciju tiesību subjektam. Rīkojumu par pagaidu noregulējumu saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem var izdot arī attiecībā uz starpnieku, kura pakalpojumus izmanto trešā persona, lai pārkāptu intelektuālā īpašuma tiesības.

2. Rīkojumu par pagaidu noregulējumu var izdot arī nolūkā novērst tādu preču ieviešanu vai apriti tirdzniecības aprītē, par kurām pastāv aizdomas, ka ar tām pārkāpj intelektuālā īpašuma tiesības.
3. Ja iespējams pārkāpums ir izdarīts komerciālā mērogā, katra Puse nodrošina, ka tad, ja prasītājs norāda uz apstākļiem, kas varētu traucēt zaudējumu piedziņu, Puses tiesu iestādes var dot rīkojumu kā piesardzības pasākumu apturēt iespējamā pārkāpēja kustamā un nekustamā īpašuma nodošanu vai pārdošanu un Puses tiesību aktos noteiktos gadījumos – īpašuma arestu, tai skaitā viņa bankas kontu un citu aktīvu iesaldēšanu. Šajā nolūkā kompetentās iestādes var pieprasīt attiecīgos bankas, finanšu vai tirdzniecības dokumentus vai atbilstošu piekļuvi vajadzīgajai informācijai.
4. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesu iestādes attiecībā uz 1. līdz 3. punktā minētajiem pasākumiem ir pilnvarotas likt prasītājam sniegt tām visus prasītājam pieejamos pierādījumus, lai pietiekamā mērā tās pārliecinātu, ka prasītājs ir attiecīgo tiesību subjekts un ka prasītāja tiesības tiek pārkāptas vai šāds pārkāpums drīzumā var notikt.

18.52. PANTS

Korektīvi pasākumi

1. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesu iestādes pēc prasītāja lūguma, neskarot pārkāpuma dēļ tiesību subjektam radīto zaudējumu atlīdzināšanu un neparedzot nekādu kompensāciju, var dot rīkojumu iznīcināt vai vismaz galīgi izņemt no tirdzniecības aprites preces, par kurām konstatēts, ka ar tām tiek pārkāptas intelektuālā īpašuma tiesības. Attiecīgos gadījumos tiesu iestādes ar tādiem pašiem nosacījumiem var arī dot rīkojumu iznīcināt materiālus un darbarīkus, ko galvenokārt izmanto šo preču radīšanā vai ražošanā.
2. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesu iestādēm ir pilnvaras dot rīkojumu, ka 1. punktā minētos pasākumus veic uz pārkāpēja rēķina, ja vien nav īpašu iemeslu tā nedarīt.

18.53. PANTS

Izpildraksti

Katra Puse nodrošina, ka tad, ja pieņemts tiesas lēmums, kurā konstatēts intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpums, tās tiesu iestādes var attiecībā uz pārkāpēju izdot izpildrakstu ar mērķi aizliegt pārkāpuma turpināšanu. Katra Puse arī nodrošina, ka tās tiesu iestādes var izdot izpildrakstu pret starpnieku, kura pakalpojumus trešā persona izmanto, lai pārkāptu intelektuālā īpašuma tiesības.

18.54. PANTS

Alternatīvi pasākumi

Katra Puse var noteikt, ka attiecīgos gadījumos un pēc tās personas pieprasījuma, uz kuru attiecas 18.52. pantā (Korektīvi pasākumi) vai 18.53. pantā (Izpildraksti) noteiktie pasākumi, Puses tiesu iestādes tā vietā, lai piemērotu 18.52. pantā (Korektīvi pasākumi) vai 18.53. pantā (Izpildraksti) noteiktos pasākumus, var likt izmaksāt naudas kompensāciju cietušajai personai, ja minētā persona ir rīkojusies neapzināti un bez nolaidības, ja attiecīgo pasākumu īstenošana minētajai personai radītu nesamērīgu kaitējumu un ja finansiāla kompensācija cietušajai personai šķiet pieņemams risinājums.

18.55. PANTS

Kaitējums

1. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesu iestādes pēc cietušās personas pieprasījuma piespriež pārkāpējam, kas ir apzināti iesaistījies vai kam ir bijis pamats apzināties, ka tas iesaistās nelikumīgā darbībā, maksāt tiesību subjektam atlīdzību, kura atbilst pārkāpuma rezultātā nodarītā kaitējuma tiesību subjektam apmēram.

2. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesu iestādes, nosakot 1. punktā minēto kaitējumu:
- a) ņem vērā visus attiecīgos aspektus, piemēram, cietušajai personai radītās negatīvās ekonomiskās sekas, arī negūto peļņu, pārkāpēja negodīgi gūto peļņu un attiecīgos gadījumos arī citus elementus, kas nav ekonomiski faktori, piemēram, pārkāpuma rezultātā nodarīto morālo kaitējumu tiesību subjektam, vai arī
 - b) var noteikt vienreizēju maksājumu kaitējuma atlīdzināšanai, pamatojoties uz noteiktiem faktoriem un noteikti ņemot vērā honorāru vai maksājumu summu, kas būtu saņemta, ja pārkāpējs būtu prasījis atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības.
3. Ja pārkāpējs nelikumīgās darbībās ir iesaistījies neapzināti vai viņam nav bijis pamats to apzināties, katra Puse var noteikt, ka tās tiesu iestādes var dot rīkojumu par labu cietušajai personai atgūt peļņu vai atlīdzināt zaudējumus, kuru apmēru var noteikt iepriekš.

18.56. PANTS

Tiesāšanās izdevumi

Katra Puse nodrošina, ka pamatotus un samērīgus tiesāšanās izdevumus un citus izdevumus, kas radušies lietā uzvarējušai pusei, parasti sedz lietā zaudējusī puse, ja vien tas nav pretrunā taisnīguma principiem.

18.57. PANTS

Tiesas nolēmumu publicēšana

Katra Puse nosaka, ka tiesvedībā par intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu tās tiesu iestādes pēc prasītāja lūguma un par pārkāpēja līdzekļiem var piemērot attiecīgus pasākumus informācijas izplatīšanai par tiesas nolēmumu, tai skaitā nolēmuma paziņošanai un tā publicēšanai pilnībā vai daļēji.

18.58. PANTS

Pieņemums par autortiesībām vai īpašuma tiesībām

Puses atzīst, ka C iedaļā (Intelektuālā īpašuma tiesību piemērošana) paredzēto pasākumu, procedūru un tiesiskās aizsardzības līdzekļu piemērošanai:

- a) lai literāra vai mākslas darba autoru, ja nav pierādījumu par pretējo, uzskatītu par autoru, kas tādējādi ir tiesīgs sākt tiesvedību, ir pietiekami, ka autora vārds ierastā veidā tiek minēts darbā vai uz tā, un
- b) šā panta a) apakšpunktu *mutatis mutandis* piemēro blakustiesību turētājiem attiecībā uz to aizsargāto tiesību objektu.

18.59. PANTS

Administratīvās procedūras

Ciktāl administratīvo procedūru lēmumu rezultātā var tikt noteikts kāds civiltiesiskās aizsardzības līdzeklis, šādas procedūras atbilst principiem, kas pēc būtības ir līdzvērtīgi šajā iedaļā norādītajiem.

2. APAKŠIEDAĻA

IZPILDE UZ ROBEŽAS

18.60. PANTS

Pasākumi uz robežas

1. Attiecībā uz muitas kontrolē esošām precēm katra Puse pieņem vai saglabā procedūras, saskaņā ar kurām tiesību subjekts var Puses muitas dienestiem iesniegt pieteikumus, prasot apturēt tādu preču izlaišanu vai aizturēšanu, par kurām pastāv aizdomas, ka ar tām tiek pārkāptas tiesības saistībā ar vismaz preču zīmēm, autortiesībām un blakustiesībām, ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm un rūpnieciskajiem dizainparaugiem (turpmāk "aizdomīgas preces").
2. Katra Puse ievieš elektronisku sistēmu, ko tās muitas dienesti izmanto 1. punktā minēto pieteikumu pārvaldībai.

3. Katra Puse nosaka, ka pēc tās muitas dienestu pieprasījuma apmierinātā vai reģistrētā pieteikuma turētājam ir pienākums atlīdzināt muitas dienestiem vai citām personām, kuras rīkojas muitas dienestu vārdā, visas izmaksas, kas tām radušās no brīža, kad aizdomīgās preces ir aizturētas vai kad to izlaišana ir apturēta, ieskaitot izmaksas par preču uzglabāšanu, darbībām ar tām, kā arī visas izmaksas, kuras saistītas ar aizdomīgo preču iznīcināšanu vai likvidēšanu.
4. Katra Puse nosaka, ka tās muitas dienesti samērīgā laikposmā pieņem lēmumu par 1. punktā minētā pieteikuma apmierināšanu vai reģistrēšanu.
5. Katra Puse nosaka, ka 1. punktā minētos apmierinātos vai reģistrētos pieteikumus vai reģistrāciju attiecina uz vairākiem sūtījumiem.
6. Attiecībā uz muitas kontrolē esošām precēm katra Puse nosaka, ka tās muitas dienesti pēc savas iniciatīvas var atlikt aizdomīgo preču izlaišanu vai tās aizturēt.
7. Katra Puse nodrošina, ka tās muitas dienesti aizdomīgo preču identificēšanai izmanto riska analīzi.
8. Katrai Pusei ir procedūras, kas ļauj aizdomīgās preces iznīcināt bez iepriekšējas administratīvas procedūras vai tiesvedības pārkāpumu oficiālai konstatācijai, ja attiecīgās personas piekrīt vai neiebilst pret iznīcināšanu. Ja šādas preces netiek iznīcinātas, katra Puse nodrošina, ka, izņemot ārkārtas gadījumus, no šādām precēm atbrīvojas ārpus tirdzniecības aprites tā, lai izvairītos no kaitējuma tiesību subjektam.

9. Puse var ieviest procedūras, kas ļauj ātri iznīcināt viltotu preču zīmju preces un pirātiskas preces, kuras nosūtītas pasta vai kurjerpasta sūtījumos.

10. Puse var nolemt šo pantu nepiemērot tādu preču importam, ko tiesību subjekts laidis tirgū citā valstī vai kas laistas tirgū citā valstī ar tiesību subjekta piekrišanu. Puse var arī no šā panta piemērošanas jomas izslēgt nekomerciālas preces, kas atrodas ceļotāju personīgajā bagāžā.

11. Katra Puse nodrošina, ka tās muitas dienesti uztur regulāru dialogu un veicina sadarbību ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un vajadzības gadījumā ar citām iestādēm¹, kas iesaistītas intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanā.

12. Puses sadarbojas attiecībā uz starptautisko tirdzniecību ar precēm, par kurām pastāv aizdomas, ka ar tām pārkāpj intelektuālā īpašuma tiesības. Jo īpaši Puses, ciktāl tas iespējams un ja nepieciešams, apmainās ar informāciju par tādu preču tirdzniecību, par kurām pastāv aizdomas, ka ar tām pārkāpj intelektuālā īpašuma tiesības, skatot kādu Pusi.

13. Neskarot citas sadarbības formas, *CCMAA* noteikto savstarpējo administratīvo palīdzību piemēro tādu intelektuālā īpašuma tiesību normatīvo aktu pārkāpumiem, kuru īstenošana saskaņā ar šo pantu ir Puses muitas dienestu kompetencē.

¹ Lielākai noteiktībai — citas iestādes neietver tiesu iestādes.

18.61. PANTS

Saskanība ar *GATT* 1994 un *TRIPS* līgumu

Katra Puse, tās muitas dienestiem veicot pasākumus uz robežas nolūkā nodrošināt intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu, neatkarīgi no tā, vai tie ir ietverti šajā iedaļā, nodrošina, ka pasākumi atbilst to saistībām atbilstoši *GATT* un *TRIPS* līgumam, jo īpaši *GATT* 1994 V pantam un *TRIPS* līguma III daļas 41. pantam un 4. iedaļai.

D IEDAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

18.62. PANTS

Sadarbības veidi

1. Puses sadarbojas ar mērķi atbalstīt to saistību un pienākumu izpildi, ko tās uzņēmušās saskaņā ar šo nodaļu.
2. Pušu sadarbība intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un izpildes jautājumos vajadzības gadījumā var ietvert šādas darbības:
 - a) informācijas apmaiņa par intelektuālā īpašuma tiesību tiesisko regulējumu un attiecīgajiem tiesību aizsardzības un piemērošanas noteikumiem;

- b) pieredzes apmaiņa par panākto progresu likumdošanas jomā;
- c) pieredzes apmaiņa par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu;
- d) pieredzes apmaiņa par izpildi muitas, policijas, administratīvo un tiesu iestāžu centrālajā līmenī un līmenī, kas zemāks par centrālo līmeni;
- e) koordinācija, arī ar citām valstīm, kuras nolūks ir novērst viltotu preču eksportu;
- f) tehniskā palīdzība, spēju veidošana, personāla apmaiņa un apmācība;
- g) intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība un aizstāvēšana un informācijas izplatīšana šajā sakarā, tai skaitā uzņēmēju aprindās un pilsoniskajā sabiedrībā;
- h) patērētāju un tiesību subjektu informētības vairošana;
- i) iestāžu sadarbības pastiprināšana, jo īpaši starp Pušu iestādēm intelektuālā īpašuma aizsardzības jomā;
- j) sabiedrības informētības veicināšana un izglītošana par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un piemērošanas politiku;

- k) intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un piemērošanas sekmēšana publiskā un privātā sektora sadarbībā, iesaistot MVU;
 - l) iedarbīgu stratēģiju izstrāde ar mērķi noteikt mērķauditoriju un informēšanas programmas, kas palīdzētu palielināt patērētāju un plašsaziņas līdzekļu informētību par intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu ietekmi, arī par draudiem veselībai un drošībai un par saistību ar organizēto noziedzību, un
 - m) informācijas un pieredzes apmaiņa par ģenētisko resursu, tradicionālo zināšanu un tradicionālo kultūras izpausmju aspektiem, kas saistīti ar intelektuālo īpašumu.
3. Katra Puse publisko produkta specifikācijas vai to kopsavilkumu un attiecīgos kontaktpunktus to otras Puses ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu kontrolei vai pārvaldībai, kuras ir aizsargātas saskaņā ar 4. apakšdaļu (Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes).
4. Puses tieši vai ar Investīciju, pakalpojumu, digitālās tirdzniecības, publiskā iepirkuma un intelektuālā īpašuma, tai skaitā ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, komitejas starpniecību uztur kontaktus visos jautājumos, kas saistīti ar šīs nodaļas īstenošanu un darbību.

18.63. PANTS

Ieinteresēto personu brīvprātīgas iniciatīvas

Katra Puse cenšas veicināt ieinteresēto personu brīvprātīgas iniciatīvas, kuru nolūks ir samazināt intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumus, arī tiešsaistē un citās tirdzniecības vietās, koncentrējoties uz konkrētām problēmām un meklējot praktiskus risinājumus, kas ir reālistiski, līdzsvaroti, samērīgi un taisnīgi visām iesaistītajām personām, tai skaitā šādos veidos:

- a) katra Puse cenšas savā teritorijā sapulcināt ieinteresētās personas nolūkā veicināt brīvprātīgas iniciatīvas, kuru mērķis ir rast risinājumus un atrisināt domstarpības intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un piemērošanas jomā un samazināt pārkāpumu skaitu;
- b) Puses cenšas savstarpēji apmainīties ar informāciju par centieniem veicināt ieinteresēto personu brīvprātīgas iniciatīvas to attiecīgajās teritorijās un
- c) Puses cenšas veicināt atklātu dialogu un sadarbību starp Pušu ieinteresētajām personām un mudināt Pušu ieinteresētās personas kopīgi rast risinājumus un atrisināt domstarpības par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību un piemērošanu un pārkāpumu skaita samazināšanu.

18.64. PANTS

Investīciju, pakalpojumu, digitālās tirdzniecības, publiskā iepirkuma un intelektuālā īpašuma, tai skaitā ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, komiteja

1. Šis pants papildina un precizē 24.4. pantu (Specializētās komitejas).
2. Investīciju, pakalpojumu, digitālās tirdzniecības, publiskā iepirkuma un intelektuālā īpašuma, tai skaitā ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, komitejai attiecībā uz šo nodaļu ir šādas funkcijas:
 - a) apmainīties ar informāciju un pieredzi jautājumos, kas saistīti ar intelektuālo īpašumu, tai skaitā ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu jomā, kā arī likumdošanas un politikas attīstību, un jebkādos citos savstarpējo interešu jautājumos, kuri saistīti ar šīs nodaļas īstenošanu un darbību;
 - b) uzņemties atbildību par informācijas apmaiņu par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm nolūkā apsvērt to aizsardzību saskaņā ar 18.34. pantu (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzība); un
 - c) papildus 18.39. panta (Vispārīgi noteikumi) 2. punktam izskatīt visus jautājumus, kas izriet no 18.-B pielikumā (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) uzskaitīto otras Puses aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu produktu specifikācijām.

19. NODAĻA

TIRDZNIECĪBA UN ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA

19.1. PANTS

Konteksts un mērķi

1. Puses atgādina par rīcības plānu 21. gadsimtam “Agenda 21” vides un attīstības jomā un Riodežaneiro Vides un attīstības deklarāciju, kas pieņemta Riodežaneiro 1992. Gada 14. Jūnijā (turpmāk “Riodežaneiro Vides un attīstības deklarācija”), 2002. gada Johannesburgas plānu pasaules samita par ilgtspējīgu attīstību lēmumu īstenošanai, SDO 2008. gada Deklarāciju par sociālo taisnīgumu godīgai globalizācijai, kas pieņemta Starptautiskās Darba konferences 97. sesijā Ženēvā 2008. gada 10. jūnijā (turpmāk “SDO 2008. gada Deklarācija par sociālo taisnīgumu godīgai globalizācijai”), Apvienoto Nāciju Organizācijas 2012. gada konferences par ilgtspējīgu attīstību noslēguma dokumentu “Nākotne, kādu vēlamies”, kas apstiprināts ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblējas Rezolūciju 66/288, kura pieņemta 2012. gada 27. jūlijā, un Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam, kas pieņemta ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblējas rezolūciju 70/1 2015. gada 25. septembrī (turpmāk “ANO Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam”), kā arī tās ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

2. Puses atzīst, ka ilgtspējīga attīstība ietver ekonomikas attīstību, sociālo attīstību un vides aizsardzību, visas trīs jomas ir savstarpēji atkarīgas un savstarpēji pastiprinošas.

3. Puses apstiprina savu apņemšanos veicināt starptautiskās tirdzniecības un investīciju attīstību tādā veidā, kas veicina ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanu.
4. Puses atzīst steidzamo nepieciešamību risināt klimata pārmaiņu problēmu, kā izklāstīts Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes īpašajā ziņojumā par globālo sasilšanu par 1,5°C, kā ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības ekonomisko, sociālo un vides mērķu sasniegšanā.
5. Šīs nodaļas mērķis ir veicināt ilgtspējīgas attīstības, it īpaši tās vides un sociālo aspektu (jo sevišķi nodarbinātības aspektu) integrāciju savstarpējās tirdzniecības un investīciju attiecībās starp Pusēm, tai skaitā stiprinot dialogu un sadarbību.

19.2. PANTS

Tiesības reglamentēt un aizsardzības līmeņi

1. Puses atzīst katras Puses tiesības:
 - a) noteikt savu ilgtspējīgas attīstības politiku un prioritātes;
 - b) noteikt iekšzemes vides un darba aizsardzības, tai skaitā sociālās aizsardzības, līmeni, ko Puse uzskata par atbilstošu, un

c) pieņemt vai mainīt attiecīgos tiesību aktus un politiku.

Šādi līmeņi, tiesību akti un politika atbilst katras Puses saistībām attiecībā uz nolīgumiem un starptautiski atzītiem standartiem, kuri minēti šajā nodaļā.

3. Katra Puse cenšas nodrošināt, ka tās attiecīgie tiesību akti un politika nosaka un veicina augstu vides un darba aizsardzības līmeni, un cenšas uzlabot šādus aizsardzības līmeņus, tiesību aktus un politiku.

4. Puse tirdzniecības vai investīciju veicināšanas nolūkā nevājina vai nesamazina aizsardzības līmeni, kas paredzēts tās vides vai darba tiesībās.

5. Puse tirdzniecības vai investīciju veicināšanas nolūkā neatsakās vai kā citādi neatkāpjas no savām vides vai darba tiesībām, nedz arī piedāvā atteikties vai citādi atkāpties no tām.

6. Puse nepieļauj to, ka ar ilglaicīgām vai regulārām darbībām vai bezdarbību netiek efektīvi īstenoti tās vides un darba tiesības tādā veidā, kas ietekmē tirdzniecību vai investīcijas.

7. Puse nenosaka un neizmanto savas vides vai darba tiesības vai citus vides vai darba tirgus pasākumus tādā veidā, kas radītu slēptus tirdzniecības vai investīciju ierobežojumus.

19.3. PANTS

Daudzpusēji darba standarti un nolīgumi

1. Puses apstiprina savu apņemšanos veicināt starptautiskās tirdzniecības attīstību tā, lai veicinātu pienācīgas kvalitātes nodarbinātību visiem, kā noteikts SDO 2008. gada Deklarācijā par sociālo taisnīgumu godīgai globalizācijai.
2. Atgādinot SDO 2008. gada Deklarāciju par sociālo taisnīgumu godīgai globalizācijai, Puses atzīmē, ka uz pamatprincipu un tiesību pārkāpumiem darbā nevar atsaukties un tos nevar citādi izmantot, lai gūtu likumīgu salīdzinošo priekšrocību, un ka darba standartus nevajadzētu izmantot protekcionistiskas tirdzniecības nolūkos.
3. Saskaņā ar SDO konstitūciju un SDO Deklarāciju par pamatprincipiem un pamattiesībām darbā un tās izpildes pasākumiem, kurus Starptautiskā Darba konference pieņēma 86. sesijā Ženēvā 1998. gada 18. jūnijā, katra Puse ievēro, veicina un efektīvi īsteno principus attiecībā uz pamattiesībām darbā, uz kuriem attiecas SDO pamatkonvencijas, proti:
 - a) biedrošanās brīvību un tiesību uz koplīguma slēgšanu faktiska atzīšana;
 - b) visu piespiedu un obligātā darba formu izskaušana¹;

¹ Puses apstiprina, ka ir svarīgi ratificēt 1930. gada Piespiedu darba konvencijas 2014. gada protokolu, ko Starptautiskā Darba konference savā 103. sesijā pieņēma Ženēvā 2014. gada 11. jūnijā.

c) bērnu darba faktiska likvidēšana un

d) diskriminācijas izskaušana attiecībā uz nodarbinātību un profesiju.

4. Puses atzinīgi vērtē 110. Starptautiskās Darba konferences lēmumu, ar kuru darba pamatprincipi un pamattiesības tiek papildinātas ar darba aizsardzību. Ne vēlāk kā pirmajā sanāksmē Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu attiecīgi grozīt 3. punktu, lai atspoguļotu šo papildinājumu.

5. Katra Puse pastāvīgi un neatlaidīgi cenšas ratificēt SDO pamatkonvencijas, ja tas vēl nav izdarīts¹.

6. Puses regulāri un pienācīgā veidā apmainās ar informāciju par savu attiecīgi panākto progresu attiecībā uz SDO konvenciju vai protokolu ratifikāciju.

7. Katra Puse efektīvi īsteno SDO konvencijas, kuras Jaunzēlande un dalībvalstis ir attiecīgi ratificējušas un kuras ir stājušās spēkā.

8. Katra Puse, pienācīgi ņemot vērā valsts apstākļus un apstākļus, ar saviem tiesību aktiem un praksi veicina to SDO stratēģisko mērķu sasniegšanu, ar kuriem īsteno programmu pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai un kuri izklāstīti 2008. gada Deklarācijā par sociālo taisnīgumu godīgai globalizācijai, jo īpaši attiecībā uz:

a) pienācīgas kvalitātes darba apstākļiem visiem, *inter alia* attiecībā uz algām un izpeļņu, darba laiku, citiem darba apstākļiem un sociālo aizsardzību, un

¹ Puses atzīmē, ka visas dalībvalstis ir ratificējušas SDO pamatkonvencijas.

b) sociālo partneru un attiecīgo valdības iestāžu sociālo dialogu par darba jautājumiem.

9. Katra Puse:

a) pieņem un īsteno pasākumus un politiku attiecībā uz arodveselību un darba drošību, tai skaitā kompensāciju darba traumai vai arodslimībai gadījumā, un

b) uztur efektīvu darba inspekciju sistēmu.

10. Katra Puse atsaucas uz saviem pienākumiem atbilstoši 7. punktam, ja tā ir ratificējusi attiecīgās SDO konvencijas, kas attiecas uz 9. punkta a) vai b) apakšpunktu.

11. Puses sadarbojas, lai stiprinātu sadarbību darba tirgus pasākumu un politikas aspektos, kas saistīti ar tirdzniecību, to darot attiecīgi divpusēji, reģionāli un starptautiskos forumos, tai skaitā SDO. Šāda sadarbība *inter alia* var ietvert šādas jomas:

a) fundamentālo, prioritāro un citu atjaunināto SDO konvenciju īstenošana;

b) pienācīgas kvalitātes nodarbinātība, tai skaitā saikne starp tirdzniecību un pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, darba tirgus pielāgošana, darba pamatstandarti, pienācīgas kvalitātes nodarbinātība globālajās piegādes ķēdēs, sociālā aizsardzība un sociālā iekļaušana, sociālais dialogs un dzimumu līdztiesība;

c) katras Puses neaizsargāto grupu darba tiesību aizsardzības nostiprināšana un

- d) darba tiesību un standartu ietekme uz tirdzniecību un investīcijām vai tiesību aktu tirdzniecības un investīciju jomā ietekme uz darbu.

19.4. PANTS

Tirdzniecība un dzimumu līdztiesība

1. Puses atzīst nepieciešamību sekmēt dzimumu līdztiesību un sieviešu ekonomisko iespēju palielināšanu un veicināt dzimumu perspektīvu Pušu tirdzniecības un investīciju attiecībās. Turklāt tās apliecina sieviešu pašreizējo un turpmāko nozīmīgo ieguldījumu ekonomikas izaugsmē, viņām piedaloties saimnieciskajā darbībā, tai skaitā starptautiskajā tirdzniecībā. Attiecīgi Puses uzsver savu nodomu īstenot šo nolīgumu tādā veidā, kas veicina un stiprina dzimumu līdztiesību.
2. Puses atzīst, ka iekļaujoša tirdzniecības politika var palīdzēt veicināt sieviešu ekonomisko iespēju palielināšanu un dzimumu līdztiesību saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam 5. mērķi un mērķiem, kas noteikti kopīgajā deklarācijā par tirdzniecību un sieviešu iespēju ekonomikā iespēju palielināšanu, kura pieņemta PTO ministru konferencē Buenosairesā 2017. gada 12. decembrī.
3. Puses uzsver, ka ir svarīgi iekļaut dzimumu līdztiesības aspektu iekļaujošas ekonomikas izaugsmes veicināšanā un ka šajā ziņā būtiska nozīme var būt dzimumvērtīgai politikai un dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanai. Tie ietver sieviešu līdzdalības veicināšanu ekonomikā un starptautiskajā tirdzniecībā, tai skaitā nodrošinot vienlīdzīgas tiesības un piekļuvi iespējām sieviešu līdzdalībai darba tirgū.

4. Katra Puse veicina sabiedrības informētību un pārredzamību attiecībā uz saviem tiesību aktiem, noteikumiem un politiku dzimumu līdztiesības jomā, tai skaitā to ietekmi uz iekļaujošu ekonomikas izaugsmi un tirdzniecības politiku un nozīmi tajā.
5. Puses atkārtoti apliecina savas saistības saskaņā ar 19.2. pantu (Tiesības reglamentēt un aizsardzības līmenis) saistībā ar to attiecīgajiem tiesību aktiem, kuru mērķis ir nodrošināt dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas sievietēm un vīriešiem.
6. Katra Puse iedarbīgi īsteno savas saistības saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencijām, kurām tā ir pievienojusies un kuras pievēršas dzimumu līdztiesībai vai sieviešu tiesībām, ieskaitot Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas 1979. gada 18. decembrī pieņemto Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu, jo īpaši ņemot vērā tās noteikumus par sieviešu diskriminācijas izskaušanu ekonomiskajā dzīvē un nodarbinātības jomā. Šajā sakarā Puses atkārtoti uzsver savas attiecīgās saistības saskaņā ar 19.3. pantu (Daudzpusēji darba standarti un nolīgumi), tai skaitās saistības attiecībā uz SDO konvenciju iedarbīgu īstenošanu saistībā ar dzimumu līdztiesību un diskriminācijas izskaušanu attiecībā uz nodarbinātību un profesiju.
7. Puses sadarbojas ar tirdzniecību saistītos dzimumu līdztiesības politikas un pasākumu aspektos, arī darbībās, kas paredzētas sievietēm, ieskaitot darba ņēmējas, vadītājas un uzņēmējas, lai viņas piekļūtu šā nolīguma sniegtajām iespējām un gūtu labumu no tām. Šajā nolūkā Puses veicina sadarbību starp attiecīgajām ieinteresētajām personām, tai skaitā Jaunzēlandes¹ gadījumā — “wāhine Māori”.

¹ Termins “wāhine Māori” attiecas uz Jaunzēlandes pirmiedzīvotājām sievietēm.

8. Panta 7. punktā minētais dialogs *inter alia* ietver šādus aspektus:
- a) apmainīties ar informāciju un paraugpraksi saistībā ar datu, kas sadalīti pēc dzimuma, vākšanu un tirdzniecības politikas, kura saistīta ar dzimumu, analīzi;
 - b) dalīties pieredzē un paraugpraksē saistībā ar tādas politikas un programmu izstrādi, īstenošanu, uzraudzību, izvērtēšanu un stiprināšanu, kuru mērķis ir palielināt sieviešu līdzdalību saimnieciskajā darbībā, tai skaitā starptautiskajā tirdzniecībā;
 - c) veicināt sieviešu līdzdalību, vadošo lomu un izglītību, jo īpaši jomās, kurās sievietes tradicionāli ir nepietiekami pārstāvētas, piemēram, zinātnē, tehnoloģijā, inženierzinātnēs, matemātikā (*STEM*), kā arī inovācijā, e-komercijā un jebkurā citā ar tirdzniecību saistītā jomā;
 - d) veicināt finansiālo integrāciju, finanšpratību un piekļuvi tirdzniecības finansējumam un izglītībai un
 - e) apmainīties ar informāciju un pieredzi attiecībā uz tādiem pasākumiem, kas saistīti ar licencēšanas prasībām un procedūrām, kvalifikācijas prasībām un procedūrām vai tehniskajiem standartiem saistībā ar atļauju izsniegšanu pakalpojuma sniegšanai, kuri nediskriminē dzimuma dēļ.

9. Apliecinot nozīmi, kāda ir daudzpusējā līmenī veiktajam darbam tirdzniecības un dzimumu līdztiesības jomā, Puses sadarbojas starptautiskos un daudzpusējos forumos, tai skaitā PTO un ESAO, lai virzītu uz priekšu tirdzniecības un dzimumu līdztiesības jautājumus un sekmētu izpratni par tiem, tai skaitā attiecīgā gadījumā izmantojot brīvprātīgu ziņošanu kā daļu no valstu ziņojumiem PTO tirdzniecības politikas pārskatīšanas laikā.

19.5. PANTS

Daudzpusēji nolīgumi vides jomā un starptautiskā vides pārvaldība

1. Puses atzīst, cik svarīga ir starptautiskā vides pārvaldība, jo īpaši Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programmas (turpmāk “*UNEP*”) un tās augstākās pārvaldes struktūras – Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides asamblejas (turpmāk “*UNEA*”) loma, kā arī daudzpusēju vides nolīgumu (turpmāk “*MEA*”) nozīme kā starptautiskās kopienas atbildei uz globālām vai reģionālām vides problēmām, un uzsver nepieciešamību uzlabot tirdzniecības un vides politikas savstarpējo atbalstu.
2. Ņemot vērā 1. punktu, katra Puse iedarbīgi īsteno *MEA*, protokolus un grozījumus, ko tā ir ratificējusi un kas ir stājušies spēkā.
3. Puses periodiski un piemērotā veidā apmainās ar informāciju par to attiecīgajām situācijām attiecībā uz pievienošanos *MEA*, tai skaitā to protokoliem un grozījumiem.

4. Puses apstiprina katras Puses tiesības pieņemt vai saglabāt pasākumus, lai veicinātu to *MEA* mērķu sasniegšanu, kuros tā ir puse. Puses atgādina, ka pasākumus, kas pieņemti vai izpildīti šo *MEA* īstenošanai, var pamatot saskaņā ar 25.1. pantu (Vispārēji izņēmumi).

5. Puses sadarbojas, lai stiprinātu sadarbību vides politikas un pasākumu aspektos, kas saistīti ar tirdzniecību, to darot attiecīgi divpusēji, reģionāli un starptautiskos forumos, tai skaitā Apvienoto Nāciju Organizācijas Augsta līmeņa politiskajā forumā ilgtspējīgai attīstībai, *UNEP*, *UNEA*, *MEA*, *ESAO*, *FAO* un *PTO*. Šāda sadarbība *inter alia* var ietvert šādas jomas:

- a) politika un pasākumi, kas veicina tirdzniecības un vides savstarpējo atbalstu, tai skaitā:
 - i) informācijas apmaiņa par politiku un praksi, lai mudinātu pāreju uz aprites ekonomiku, un
 - ii) aprites ekonomiku sekmējošu iniciatīvu veicināšana, tai skaitā likvidējot šķēršļus tirdzniecībai un investīcijām;
- b) iniciatīvas attiecībā uz ilgtspējīgu ražošanu un patēriņu, tai skaitā iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt zaļo izaugsmi un piesārņojuma mazināšanu;
- c) iniciatīvas, lai veicinātu tirdzniecību ar vides precēm un pakalpojumiem un investīcijas tajos, tai skaitā pievēršoties saistītajiem tarifu un netarifu šķēršļiem;

- d) vides tiesību un standartu ietekme uz tirdzniecību un investīcijām vai tiesību aktu tirdzniecības un investīciju jomā ietekme uz vidi, un
- e) citi ar tirdzniecību saistīti *MEA* aspekti, tai skaitā īstenošana.

19.6. PANTS

Tirdzniecība un klimata pārmaiņas

1. Puses atzīst nozīmi, kāda ir steidzamai rīcībai, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi, un tirdzniecības lomu šā mērķa sasniegšanā saskaņā ar 1992. gada 9. maijā Ņujorkā parakstīto Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām (turpmāk “*UNFCCC*”), Parīzes nolīguma mērķi un mērķiem, kā arī citiem *MEA* un daudzpusējiem instrumentiem klimata pārmaiņu jomā.
2. Ņemot vērā 1. punktu, katra Puse iedarbīgi īsteno *UNFCCC* un Parīzes nolīgumu, tai skaitā saistības attiecībā uz nacionāli noteikto devumu.
3. Puses apņemšanās iedarbīgi īstenot Parīzes nolīgumu saskaņā ar 2. punktu ietver pienākumu atturēties no jebkādas darbības vai bezdarbības, kas būtiski apdraud Parīzes nolīguma priekšmetu un mērķi.

4. Ņemot vērā 1. punktu, katra Puse:

- a) veicina tirdzniecības un klimata politikas un pasākumu savstarpēju atbalstu, tādējādi sekmējot pāreju uz zemu siltumnīcefekta gāzu emisiju līmeni, resursefektīvu un aprites ekonomiku un klimatnoturīgu attīstību;
- b) veicina šķēršļu novēršanu tirdzniecībai ar tādām precēm un pakalpojumiem un investīcijām tādās precēs un pakalpojumos, kas ir īpaši svarīgi, lai mazinātu klimata pārmaiņas un pielāgotos tām, piemēram, atjaunīgā enerģija un energoefektīvi produkti un pakalpojumi, piemēram, novēršot tarifu un netarifu šķēršļus vai pieņemot politikas regulējumu, kurš sekmē vislabāko pieejamo tehnoloģiju izmantošanu, un
- c) veicina emisiju tirdzniecību kā jaudīgu politikas rīku, ar ko efektīvi samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, un veicina vidisko integritāti starptautisko oglekļa tirgu attīstībā.

5. Puses sadarbojas, lai stiprinātu sadarbību ar tirdzniecību saistītos klimata pārmaiņu politikas un pasākumu aspektos, to darot attiecīgi divpusēji, reģionāli un starptautiskos forumos, tai skaitā *UNFCCC*, Parīzes nolīguma, PTO, Monreālas protokola par ozona slāni noārdošām vielām, kas noslēgts Monreālā 1987. gada 26. augustā (turpmāk “Monreālas protokols”), Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas un Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (turpmāk “SJO”) ietvaros. Šāda sadarbība *inter alia* var ietvert šādas jomas:

- a) politikas dialogs un sadarbībs attiecībā uz Parīzes nolīguma īstenošanu, piemēram, saistībā ar līdzekļiem, lai veicinātu noturību pret klimata pārmaiņām, atjaunīgo enerģiju, mazoglekļa tehnoloģijas, energoefektivitāti, ilgtspējīgu transportu, ilgtspējīgas un klimatnoturīgas infrastruktūras attīstību, emisiju monitoringu, starptautiskos oglekļa dioksīda emisiju tirgus;
- b) politikas un tehniskās apmaiņas attiecībā uz iekšzemes un starptautiskās oglekļa cenu noteikšanas, tai skaitā emisijas kvotu tirdzniecības, izstrādi un īstenošanu un iedarbīgu vidiskās integritātes standartu piemērošana to izstrādē;
- c) atbalsts tam, ka SJO izstrādā un pieņem vērienīgus un efektīvus siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas pasākumus, kas jāīsteno starptautiskajā tirdzniecībā iesaistītajiem kuģiem un attiecībā uz tiem, un

- d) atbalsts vērienīgai pakāpeniskai atteikšanās no ozona slāni noārdošām vielām un fluorogļūdeņražu izmantošanas pakāpeniskai samazināšanai saskaņā ar Monreālas protokolu, veicot pasākumus, lai kontrolētu to ražošanu, patēriņu un tirdzniecību, ieviešot tām videi draudzīgas alternatīvas, atjauninot drošības un citus attiecīgus standartus un apkarojot Monreālas protokolā reglamentēto vielu nelikumīgu tirdzniecību.

19.7. PANTS

Tirdzniecības un fosilā kurināmā subsīdiju reforma

1. Puses atgādina par ilgtspējīgas attīstības mērķu 12.C mērķi – racionalizēt neefektīvas fosilā kurināmā subsīdijas, kas veicina izšķērdīgu patēriņu, tai skaitā pakāpeniski atceļot kaitīgas fosilā kurināmā subsīdijas –, Glāzgovas klimata paktu, kurš pieņemts Glāzgovā 2021. gada 13. novembrī, un PTO ministru paziņojumu par fosilā kurināmā subsīdijām, kas pieņemts Ženēvā 2021. gada 14. decembrī un kas sekmē centienus sasniegt šo mērķrādītāju.
2. Puses atzīst, ka fosilā kurināmā subsīdijas var izkropļot tirgu, radīt neizdevīgus apstākļus atjaunīgai un tīrai enerģijai un neatbilst Parīzes nolīguma mērķiem.
3. Ņemot vērā 1. un 2. punktu, Pusēm ir kopīgs mērķis reformēt un pakāpeniski samazināt fosilā kurināmā subsīdijas, un tās atkārtoti apstiprina savu apņemšanos strādāt, lai sasniegtu šo mērķi saskaņā ar iekšzemes apstākļiem, vienlaikus pilnībā ņemot vērā skarto iedzīvotāju īpašās vajadzības.

4. Puses stiprina sadarbību fosilā kurināmā subsīdiju politikas un pasākumu aspektos, kas saistīti ar tirdzniecību, to darot gan divpusēji, gan starptautiskos forumos. Atzīstot, ka PTO var būt centrāla loma fosilā kurināmā reformu dienas kārtībā, Puses sadarbojas un mudina pārējās PTO dalībvalstis virzīt reformas un īstenot jaunus fosilā kurināmā subsīdiju veidus PTO, tai skaitā uzlabojot pārredzamību un ziņošanu, kas ļaus novērtēt fosilā kurināmā subsīdiju programmu ietekmi uz tirdzniecību, ekonomiku un vidi.

19.8. PANTS

Tirdzniecība un bioloģiskā daudzveidība

1. Puses atzīst bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un ilgtspējīgas izmantošanas nozīmi un tirdzniecības lomu šo mērķu sasniegšanā saskaņā ar attiecīgajiem *MEA*, kuru puses tās ir, tai skaitā Konvenciju par bioloģisko daudzveidību, kas parakstīta Riodežaneiro 1992. gada 5. jūnijā (turpmāk “Konvencija par bioloģisko daudzveidību”) un tās protokoliem, Konvenciju par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām, kas parakstīta Vašingtonā 1973. gada 3. martā (turpmāk “*CITES*”), un to ietvaros pieņemtajiem lēmumiem.

2. Ņemot vērā 1. punktu, katra Puse:

- a) īsteno iedarbīgus pasākumus, lai apkarotu savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, attiecīgā gadījumā arī attiecībā uz trešām valstīm;

- b) veicina *CITES* sarakstā iekļauto sugu ilgtermiņa saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu un dzīvnieku un augu sugu iekļaušanu *CITES* pielikumos, ja tās atbilst iekļaušanas sarakstā kritērijiem, un veikt periodisku pārskatīšanu, kuras rezultātā var sniegt ieteikumu grozīt *CITES* pielikumus, lai nodrošinātu, ka tie pienācīgi atspoguļo to sugu saglabāšanas vajadzības, kuras izmanto starptautiskajā tirdzniecībā;
 - c) nolūkā veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, sekmē tādu produktu tirdzniecību, kas iegūti, ilgtspējīgi izmantojot bioloģiskos resursus, un
 - d) veic pasākumus, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, ja tā ir pakļauta ar tirdzniecību un investīcijām saistītam spiedienam, jo īpaši lai novērstu invazīvu svešzemju sugu izplatīšanos.
3. Puses atzīst, cik svarīgi ir respektēt, aizsargāt, saglabāt un uzturēt pamatiedzīvotāju un vietējo kopienu, kas iemieso tradicionālo dzīvesveidu, zināšanas, inovācijas un praksi, kura veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu, un atzīst starptautiskās tirdzniecības lomu šo centienu atbalstīšanā.
4. Puses sadarbojas, lai stiprinātu sadarbību biodaudzveidības politikas un pasākumu aspektos, kas saistīti ar tirdzniecību, to darot attiecīgi divpusēji, reģionāli un starptautiskos forumos, tai skaitā Biodaudzveidības konvencijā un *CITES*. Šāda sadarbība *inter alia* var ietvert šādas jomas:
- a) iniciatīvas un laba prakse attiecībā uz tādu produktu un pakalpojumu tirdzniecību, kas iegūti, ilgtspējīgi izmantojot bioloģiskos resursus ar mērķi saglabāt bioloģisko daudzveidību;

- b) tirdzniecība un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un ilgtspējīga izmantošana, tai skaitā dabas kapitāla un ekosistēmu uzskaites metožu izstrāde un piemērošana, ekosistēmu un to pakalpojumu un saistīto ekonomikas instrumentu novērtēšana;
- c) savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošana, tai skaitā izmantojot iniciatīvas, kuru mērķis ir samazināt pieprasījumu pēc nelikumīgiem savvaļas dzīvnieku un augu produktiem, un iniciatīvas, lai uzlabotu informācijas kopīgošanu un sadarbību;
- d) ģenētisko resursu pieejamība un to izmantošanas ieguvumu taisnīga un vienlīdzīga sadale saskaņā ar Konvencijas par bioloģisko daudzveidību mērķiem, un
- e) nolūkā pastiprināt centienus novērtēt un novērst invazīvu svešzemju sugu radītos riskus un nelabvēlīgo ietekmi, apmaiņa ar informāciju un pārvaldības pieredzi par invazīvu svešzemju sugu pārvietošanos, novēršanu, atklāšanu, kontroli un izskaušanu.

19.9. PANTS

Tirdzniecība un meži

1. Puses atzīst, cik svarīga ir mežu saglabāšana un ilgtspējīga apsaimniekošana, lai nodrošinātu vides funkcijas un pavērtu ekonomiskās un sociālās iespējas esošajām un nākamajām paaudzēm, kā arī atzīst tirdzniecības lomu šā mērķa sasniegšanā.

2. Ņemot vērā 1. punktu, katra Puse:

- a) pieņemot tiesību aktus vai veicot citas darbības, apkarot nelikumīgu mežizstrādi un ar to saistītu tirdzniecību, arī attiecībā uz trešām valstīm;
- b) sekmē mežu saglabāšanu un ilgtspējīgu apsaimniekošanu un meža produktu, kas iegūti saskaņā ar ieguves valsts tiesībām un no ilgtspējīgi apsaimniekotiem mežiem, tirdzniecību un patēriņu, un
- c) ar otru Pusi apmainās ar informāciju par iniciatīvām, kas saistītas ar tirdzniecību un attiecas uz mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, mežu saglabāšanu, mežu pārvaldību, iniciatīvām, kuru mērķis ir apkarot nelikumīgu mežizstrādi, un par citām attiecīgām abpusēji interesējošām politikas jomām.

3. Atzīstot, ka atmežošana ir būtisks globālās sasilšanas un bioloģiskās daudzveidības zuduma virzītājspēks, Puses apmainās ar zināšanām un pieredzi par veidiem, kā veicināt tādu produktu patēriņu un tirdzniecību, kas iegūti no neatmežojošām piegādes ķēdēm, lai līdz minimumam samazinātu risku, ka tirgū tiek laistas ar atmežošanu vai meža degradāciju saistītas preces.

4. Puses sadarbojas, lai stiprinātu sadarbību mežu ilgtspējīgas apsaimniekošanas, mazinot atmežošanu un meža degradāciju, aspektos, kas saistīti ar tirdzniecību, pievēršoties mežu saglabāšanai, nelikumīgai mežizstrādei, mežu un koksnes produktu nozīmei klimata pārmaiņu mazināšanā un aprites bioekonomikai, to darot attiecīgi divpusēji, reģionāli un starptautiskos forumos.

19.10. PANTS

Tirdzniecība un zvejniecības un akvakultūru ilgtspējīga pārvaldība

1. Puses atzīst, cik svarīga ir jūras bioloģisko resursu un ekosistēmu saglabāšana un ilgtspējīga pārvaldīšana, kā arī atbildīgas un ilgtspējīgas akvakultūras veicināšana, un atzīst tirdzniecības lomu šo mērķu sasniegšanā.
2. Puses apliecina, ka nepietiekama zvejniecības pārvaldība, zvejniecības subsīdiu veidi, kas veicina pārmērīgu zvejas kapacitāti un pārzveju, un nelegāla, neregistrēta un neregulēta (turpmāk “NNN”) zveja apdraud zivju krājumus, to personu iztikas līdzekļus, kuras piekopj atbildīgu zvejas praksi, un zivsaimniecības produktu tirdzniecības ilgtspēju, un apstiprina, ka nepieciešams rīkoties, lai izbeigtu šādu praksi.

3. Ņemot vērā 1. un 2. punktu, katra Puse:

- a) īsteno ilgtermiņa saglabāšanas un pārvaldības pasākumus, lai nodrošinātu jūras dzīvo resursu ilgtspējīgu izmantošanu, pamatojoties uz labākajiem pieejamajiem zinātniskajiem pierādījumiem, piesardzības pieejas piemērošanu un starptautiski atzītu paraugpraksi saskaņā ar attiecīgajiem Apvienoto Nāciju Organizācijas un *FAO* nolīgumiem¹ ar mērķi:
 - i) novērst pārzveju un pārmērīgu zvejas kapacitāti;
 - ii) līdz minimumam samazināt nemērķa sugu un zivju mazuļu piezveju, un
 - iii) veicināt pārzvejoto krājumu atjaunošanu;
- b) konstruktīvi piedalās to reģionālo zvejniecības pārvaldības organizāciju (turpmāk “RZPO”) darbā, kurās tās ir locekles, novērotāji vai sadarbības partneri, kas nav līgumslēdzējas puses, lai panāktu labu zvejniecības pārvaldību un ilgtspējīgu zivsaimniecību, piemēram, veicinot zinātnisko pētniecību un pieņemot saglabāšanas pasākumus, kuru pamatā ir labākie pieejamie zinātniskie dati, stiprinot atbilstības mehānismus, veicot periodiskus darbības pārskatus un pieņemot RZPO pārvaldības efektīvu kontroli, uzraudzību un izpildi, un

¹ Attiecīgie Apvienoto Nāciju Organizācijas un *FAO* nolīgumi ietver Apvienoto Nāciju Organizācijas 1982. gada Jūras tiesību konvenciju, *FAO* 1995. gada Nolīgumu par zvejas kuģu atbilstības veicināšanu starptautiskajiem saglabāšanas un pārvaldības pasākumiem atklātā jūrā, Apvienoto Nāciju Organizācijas 1995. gada Nolīgumu par ANO 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvencijas noteikumu īstenošanu attiecībā uz mainīgas dislokācijas un tālu migrējošo zivju sugu krājumu saglabāšanu un apsaimniekošanu, *FAO* 2009. gada Nolīgumu par ostas valsts pasākumiem, lai aizkavētu, novērstu un izskaustu nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju, un *FAO* Atbildīgas zivsaimniecības rīcības kodeksu.

- c) īsteno ekosistēmas pieeju zvejniecības pārvaldībā, lai nodrošinātu, ka zvejas darbību negatīvā ietekme uz jūras ekosistēmu tiek samazināta līdz minimumam, un veicina jūras bruņurupuču, jūras putnu, jūras zīdītāju un citu sugu, kas atzītas par apdraudētām attiecīgajos starptautiskajos nolīgumos, kuru līgumslēdzēja puse tā ir, ilgtermiņa saglabāšanu.
4. Puses apliecina, ka NNN zveja apdraud zvejas krājumus un atbildīgu zvejnieku iztikas līdzekļus, un atzīst, cik svarīga ir saskaņota valsts, reģionāla un starptautiska rīcība, lai risinātu NNN zvejas problēmu saskaņā ar valsts un starptautiskajiem instrumentiem¹ un izmantojot attiecīgus divpusējus un starptautiskus regulējumus.
5. Atbalstot centienus apkarot NNN zvejas praksi un palīdzēt aizkavēt, novērst un izskaust no šādas prakses iegūtu sugu produktu tirdzniecību, katra Puse atbalsta pārraudzības, kontroles, uzraudzības, atbilstības un izpildes sistēmas, tai skaitā attiecīgā gadījumā pieņemot, pārskatot vai pārskatot efektīvus pasākumus, lai:
- a) atturētu kuģus, kas kuģo ar Pušu karogu, un Pušu valstspiederīgos no atbalsta sniegšanas NNN zvejas darbībām vai iesaistīšanās tajās un reaģētu uz NNN zveju, kad tā notiek vai tiek atbalstīta, un

¹ Reģionālie un starptautiskie instrumenti ietver 2001. gada NNN zvejas rīcības plānu, 2005. gada Romas Deklarāciju par NNN zveju, kas pieņemta Romā 2005. gada 12. martā, Nolīgumu par ostas valsts pasākumiem, lai aizkavētu, novērstu un izskaustu nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju, kurš parakstīts Romā 2009. gada 22. novembrī, *FAO* Globālo zvejas kuģu, transporta saldētājkuģu un apgādes kuģu reģistru, kā arī instrumentus, ko izveido un pieņem RZPO, kuras definētas kā starpvaldību zvejniecības organizācijas vai mehānismi, kuru kompetencē ir noteikt saglabāšanas un pārvaldības pasākumus.

b) sekmētu izsekojamību, atvieglotu elektronisko izsekojamību un sertifikāciju, lai izslēgtu NNN zvejā iegūtus produktus no tirdzniecības plūsmām, un veicinātu sadarbību un informācijas apmaiņu.

6. Puses veicina ilgtspējīgas un atbildīgas akvakultūras attīstību, ņemot vērā tās ekonomiskos, sociālos, kultūras un vides aspektus, tai skaitā attiecībā uz *FAO* Atbildīgas zivsaimniecības rīcības kodeksā ietverto mērķu un principu īstenošanu.

7. Puses sadarbojas, lai stiprinātu sadarbību zvejniecības un akvakultūras politikas un pasākumu aspektos, kas saistīti ar tirdzniecību, to darot attiecīgi divpusēji, reģionāli un starptautiskos forumos, tai skaitā PTO, *FAO*, ESAO, Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālajā asamblejā, RZPO un citos daudzpusējos instrumentos šajā jomā, īstenojot mērķi veicināt ilgtspējīgu zvejas praksi un tirdzniecību ar zivju produktiem, kuri iegūti no ilgtspējīgi pārvaldītām zvejniecībām.

19.11. PANTS

Ilgtspējīgu attīstību atbalstoša tirdzniecība un investīcijas

1. Puses atzīst, ka ilgtspējīgu attīstību var būtiski veicināt turpmāk minētais:

a) tādu preču un pakalpojumu tirdzniecība un investīcijas tajos, kas saistīti ar vides aizsardzību vai veicina sociālo apstākļu uzlabošanu, un

b) pārredzamu, uz faktiem balstītu un nemaldinošu ilgtspējas shēmu vai citu brīvprātīgu iniciatīvu izmantošana.

2. Šajā nolūkā Puses atgādina par savu apņemšanos saskaņā ar 2.5. pantu (Muitas nodokļu atcelšana) atcelt muitas nodokļus otras Puses izcelsmes vides precēm. Šīs preces palīdz sasniegt vides un klimata mērķus, novēršot, ierobežojot, samazinot vai atveseļojot vides kaitējumu, kas nodarīts ūdenim, gaisam un augsnei, un veicinot tādu tehnoloģiju izplatīšanu, kuras palīdz mazināt klimata pārmaiņas. Šādu vides preču ilustratīvs saraksts ir sniegts 19. pielikumā (Vides preces un pakalpojumi)¹.

3. Turklāt Puses atgādina par savu apņemšanos attiecībā uz vides pakalpojumiem un ražošanas darbībām saskaņā ar 10. nodaļu (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība), tai skaitā minētās nodaļas pielikumiem. Šie pakalpojumi un darbības palīdz sasniegt vides un klimata mērķus, novēršot, ierobežojot, samazinot vai atveseļojot vides kaitējumu, kas nodarīts ūdenim, gaisam un augsnei, un palīdzot pārejā uz aprites ekonomiku. Šādu vides pakalpojumu un ražošanas darbību ilustratīvs saraksts ir sniegts 19. pielikumā (Vides preces un pakalpojumi)².

4. Ņemot vērā 1. punktu, katra Puse veicina un atvieglo tirdzniecību un investīcijas šādās jomās:

a) vides preces un pakalpojumi;

¹ Šīs vides preču saraksts nav izsmēlošs un neskar tādu pieeju vides preču iekļaušanai sarakstā, ko Jaunzēlande vai Savienība var izmantot citās sarunās.

² Šīs vides pakalpojumu saraksts nav izsmēlošs un neskar tādu pieeju vides pakalpojumu iekļaušanai sarakstā, ko Jaunzēlande vai Savienība var izmantot citās sarunās.

- b) preces, kas palīdz uzlabot sociālos apstākļus, un
 - c) preces, uz kurām attiecas pārredzamas, uz faktiem balstītas un nemaldinošas ilgtspējas nodrošināšanas shēmas, piemēram, taisnīgas un ētiskas tirdzniecības shēmas un ekomarķējumi.
5. Panta 4. punktā minētās veicināšanas un atvieglošanas darbības var būt šādi:
- a) izpratnes veicināšanas pasākumi un informatīvas un sabiedrības izglītošanas kampaņas;
 - b) tādu politikas pamatnostādņu pieņemšana, kuras veicina labāko pieejamo tehnoloģiju izmantošanu;
 - c) mudinājums izmantot pārredzamas, uz faktiem balstītas un nemaldinošas ilgtspējas shēmas, jo īpaši attiecībā uz MVU;
 - d) saistīto netarifu šķēršļu novēršana un
 - e) atsauce uz attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem, piemēram, SDO konvencijām un pamatnostādnēm vai *MEA*.
6. Puses sadarbojas, lai stiprinātu sadarbību ar tirdzniecību saistītos aspektos tajos jautājumos, uz kuriem attiecas šis pants, to darot attiecīgi divpusēji, reģionāli un starptautiskos un daudzpusējos forumos, tai skaitā apmainoties ar informāciju, paraugpraksi un iesaistes iniciatīvām.

19.12. PANTS

Tirdzniecība un uzņēmējdarbības un piegādes ķēdes atbildīga pārvaldība

1. Puses atzīst atbildīgas uzņēmējdarbības un korporatīvās sociālās atbildības prakses, tai skaitā piegādes ķēdes atbildīgas pārvaldības, nozīmi un tirdzniecības lomu šā mērķa sasniegšanā.
2. Ņemot vērā 1. punktu, katra Puse:
 - a) veicina, arī atbalstot to izplatīšanu un izmantošanu, attiecīgos starptautiskos instrumentus, piemēram, ESAO vadlīnijas daudznacionāliem uzņēmumiem, SDO Trīspusējo deklarāciju par principiem attiecībā uz daudznacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku, Apvienoto Nāciju Organizācijas Globālo līgumu un Apvienoto Nāciju Organizācijas Vadošos principus uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām, un
 - b) sekmē korporatīvu sociālu atbildību, atbildīgu uzņēmējdarbību, tai skaitā piegādes ķēdes atbildīgas pārvaldību, nodrošinot atbalstošus politikas regulējumus, kas mudina uzņēmumus izmantot attiecīgo praksi.

3. Puses atzīst, cik lietderīgas ir starptautiskas, katras nozares specifikai atbilstošas pamatnostādnes korporatīvas sociālas atbildības un atbildīgas uzņēmējdarbības jomā, un sekmē kopīgu darbu šajā jomā. Saistībā ar ESAO Pienācīgas pārbaudes vadlīnijām attiecībā uz atbildīgām izrakteņu piegādes ķēdēm no konfliktu skartām un augsta riska teritorijām un to papildinājumiem, katra Puse īsteno pasākumus, lai veicinātu ESAO Pienācīgas pārbaudes vadlīniju pārņemšanu. Kā Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas Pasaules pārtikas nodrošinājuma komitejas locekles Puses arī veicina informētību par “Principiem atbildīgām investīcijām lauksaimniecībā un pārtikas sistēmās” un “Brīvprātīgajām pamatnostādnēm par zemes, zvejniecību un mežu īpašuma atbildīgu pārvaldību valsts pārtikas nodrošinājuma kontekstā”.

4. Puses sadarbojas, lai stiprinātu sadarbību ar tirdzniecību saistītos aspektos tajos jautājumos, uz kuriem attiecas šis pants, to darot attiecīgi divpusēji, reģionāli un starptautiskos forumos, tai skaitā apmainoties ar informāciju, paraugpraksi un iesaistes iniciatīvām.

19.13. PANTS

Zinātniskā un tehniskā informācija

1. Pieņemot vai īstenojot pasākumus, kuru mērķis ir aizsargāt vidi vai darba apstākļus un kuri var ietekmēt tirdzniecību vai investīcijas, katra Puse ņem vērā pieejamo zinātnisko un tehnisko informāciju, attiecīgos starptautiskos standartus, pamatnostādnes vai ieteikumus.

2. Saskaņā ar piesardzības pieeju¹ gadījumos, kad pastāv būtiska vai nenovēršama kaitējuma draudi videi vai darba aizsardzībai, pilnīgu zinātniskās noteiktības trūkumu neizmanto kā iemeslu tam, lai neļautu Pusei pieņemt atbilstošus pasākumus šāda kaitējuma novēršanai.

3. Panta 2. punktā minētos pasākumus nepiemēro tādā veidā, kas radītu patvaļīgu vai nepamatotu diskrimināciju vai slēptus starptautiskās tirdzniecības ierobežojumus.

19.14. PANTS

Pārredzamība

Lai sniegtu informāciju šādu pasākumu izstrādei un īstenošanai, katra Puse, ciktāl tas iespējams un atbilstoši, nodrošina ieinteresētajām personām un partneriem piemērotu iespēju izteikt piezīmes par:

- a) pasākumiem, kuru mērķis ir aizsargāt vidi vai darba apstākļus un kuri var ietekmēt tirdzniecību vai investīcijas, un
- b) tirdzniecības vai investīciju pasākumiem, kas var ietekmēt vides aizsardzību vai darba apstākļus.

¹ Lielākai noteiktībai – saistībā ar šā nolīguma īstenošanu Savienības teritorijā piesardzības pieeja attiecas uz piesardzības principu.

19.15. PANTS

Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komiteja

1. Šis pants papildina un precizē 24.4. pantu (Specializētās komitejas).
2. Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komitejai attiecībā uz šo nodaļu ir šādas funkcijas:
 - a) veikt 26.13. panta (Atbilstības pasākumi) 3. punkta b) apakšpunktā minētos uzdevumus;
 - b) sniegt ieguldījumu Tirdzniecības komitejas darbā jautājumos, uz kuriem attiecas šī nodaļa, tai skaitā attiecībā uz tematiem, ko apspriež ar 24.6. pantā (Vietējās konsultantu grupas) minētajām vietējām konsultantu grupām, un
 - c) pēc Pušu vienošanās izskatīt jebkādos citus jautājumus saistībā ar šo nodaļu.
3. Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komiteja pēc katras sanāksmes publicē ziņojumu.
4. Katra Puse pienācīgi ņem vērā sabiedrības paziņojumus un viedokļus par jautājumiem, kas saistīti ar šo nodaļu. Puse attiecīgā gadījumā par šādiem paziņojumiem un atzinumiem var informēt vietējās konsultantu grupas, kas izveidotas saskaņā ar 24.6. pantu (Vietējās konsultantu grupas), kā arī otras Puses kontaktpunktu, kurš izraudzīts saskaņā ar 19.16. pantu (Kontaktpunkti).

19.16. PANTS

Kontaktpunkti

Katra Puse, šim nolīgumam stājoties spēkā, izraugās kontaktpunktu, lai veicinātu saziņu un koordināciju starp Pusēm par jebkuru jautājumu saistībā ar šo nodaļu, un paziņo otram Pusei kontaktpunkta kontaktinformāciju. Katra Puse nekavējoties informē otru Pusi par visām izmaiņām minētajā kontaktinformācijā.

20. NODAĻA

TIRDZNIECĪBA UN EKONOMISKĀ SADARBĪBA AR MAORIEM

20.1. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

- a) “*Aotearoa New Zealand*” ir Jaunzēlande, šā nolīguma Puse. “*Aotearoa*” (“garais baltais mākonis”) ir maoru termins, ar ko apzīmē Jaunzēlandi;

- b) “*te ao Māori*” ir maoru pasaules uzskats, kura pamatā ir holistiska pieeja dzīvei;
- c) “*mātauranga Māori*” ir maoru tradicionālā dzīvesziņa, kas saistīta ar maoru pasaules uzskatu;
- d) “*tikanga Māori*” ir maoru izturēšanās kodekss, paražas un ierastā prakse;
- e) “*kaupapa Māori*” ir pieeja, kas nostiprināta maoru pasaules uzskatā;
- f) “maoru radniecības pieejas” attiecas uz “whakapapa” jeb ģimenes saiknēm un spēcīgu radniecīgo saišu veidošanu, kas ir maoru pasaules skatījuma pamatā un maoru savstarpējo attiecību veidošanas pamats;
- g) “labklājība” no maoru pasaules uzskata perspektīvas ir daudzu faktoru līdzsvars un starpsavienotība, kas vajadzīga, lai indivīdiem un grupām klātos labi un tie piedzīvotu uzplaukumu; tas ietver “taha tinana” (ķermeni), “taha hinengaro” (prātu), “taha wairua” (garu), “whenua” (zemi), “whakapapa” (ģenealoģiju) un “kaitiakitanga” (aizgādību). Tas var ietvert arī vides, ekonomikas un kultūras aspektus;
- h) “*tāonga*” ir ļoti vērtīgs vai augsti vērtēts priekšmets, elements, dabas resurss vai īpašums, un tas var būt materiāls vai nemateriāls;
- i) “*Mānuka*” (manuka) ir maoru vārds, ko izmanto vienīgi attiecībā uz koku *Leptospermum scoparium*, kas aug *Aotearoa New Zealand*, un produktiem, tai skaitā medu un no šā koka iegūtu eļļu. Manuka (un tās pareizrakstības variācijas, tai skaitā “Mānuka” un “Maanuka”) maoru kultūrā ir svarīgs kā “tāonga” un tradicionālās medicīnas līdzeklis, un

j) “*wāhine Māori*” ir *Aotearoa New Zealand* pirmiedzīvotājas sievietes.

20.2. PANTS

Konteksts un mērķis

1. Puses apliecina, ka “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgums ir *Aotearoa New Zealand* konstitūcijas līmeņa pamatdokuments.
2. Puses atzīst starptautiskās tirdzniecības nozīmi maoru labklājības nodrošināšanā un veicināšanā un problēmas, kas maoriem var rasties saistībā ar piekļuvi tirdzniecības un investīciju iespējām, kuras izriet no starptautiskās tirdzniecības.
3. Šīs nodaļas mērķis ir īstenot savstarpēju sadarbību, lai sekmētu *Aotearoa New Zealand* centienus nodrošināt un veicināt maoru ekonomiskos centienus un labklājību.
4. Puses atzīst, ka ir svarīgi, lai sadarbība saskaņā ar šo nodaļu *Aotearoa New Zealand* gadījumā tiktu īstenota saskaņā ar “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgumu un attiecīgā gadījumā balstoties “te ao Māori”, “mātauranga Māori”, “tikanga Māori” un “kaupapa Māori” principos.

5. Puses atzīst, ka maoru pieeju vērtība, kas sakņojas “te ao Māori”, “mātauranga Māori”, “tikanga Māori” un “kaupapa Māori”, var veicināt tādas politikas un programmu izstrādi un īstenošanu *Aotearoa New Zealand*, kuras aizsargā un sekmē maoru tirdzniecību un ekonomiskos centienus.
6. Puses atzīst to, kāda vērtība ir plašākai maoru dalībai starptautiskajā tirdzniecībā un investīcijās, tai skaitā digitālajā tirdzniecībā. *Aotearoa New Zealand* gadījumā tas ietver maoru radniecības pieejas veicināšanu, kas sakņojas “te ao Māori”, “mātauranga Māori”, “tikanga Māori” un “kaupapa Māori” principos.
7. Puses atzīst to, kāda vērtība ir cilvēku savstarpējo saišu stiprināšana, kas var izrietēt no iespējām, ko šī nodaļa rada abām Pusēm.

20.3. PANTS

Starptautiskie instrumenti

1. Puses atzīmē:
 - a) Apvienoto Nāciju Organizācijas Deklarāciju par pirmiedzīvotāju tautu tiesībām, kas pieņemta Ņujorkā 2007. gada 13. septembrī, un Pušu attiecīgās nostājas par minēto deklarāciju;

- b) Apvienoto Nāciju Organizācijas Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (*UNESCO*) Konvenciju par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu, kas pieņemta Parīzē 2005. gada 20. oktobrī;
- c) ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam;
- d) Pušu tiesības un pienākumus saskaņā ar Konvenciju par bioloģisko daudzveidību un
- e) Vadošos principus uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām: ANO koncepciju “aizsargāt, respektēt un piedāvāt tiesiskās aizsardzības līdzekļus”, ko Cilvēktiesību padome apstiprināja ar 2011. gada 16. jūnija Rezolūciju 17/4.

20.4. PANTS

Maoriem labvēlīgi šā nolīguma noteikumi

Papildus šai nodaļai citās šā nolīguma nodaļās ir īpaši noteikumi, kuru mērķis ir uzlabot maoru dalību tirdzniecības un investīciju iespējās, kas izriet no šā nolīguma, kurš *Aotearoa New Zealand* gadījumā vēl vairāk veicina maoru spēju īstenot savas tiesības un intereses saskaņā ar “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgumu. Minētie noteikumi ir šādi:

- a) 2. nodaļa (Valsts režīms un preču tirgus pieejamība), ieskaitot manuku, manukas medu, manukas eļļu un citas preces maoru interešu lokā;

- b) 7. nodaļa (Ilgtspējīgas pārtikas sistēmas), ieskaitot sadarbību pirmiedzīvotāju dzīvesziņas, līdzdalības un vadošās lomas pārtikas sistēmās jomā, ievērojot vietējos apstākļus atbilstoši 7.4. pantam (Sadarbība pārtikas sistēmu ilgtspējas uzlabošanai);
- c) 10. nodaļa (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība);
- d) 12. nodaļa (Digitālā tirdzniecība);
- e) 14. nodaļa (Publiskais iepirkums);
- f) 18. nodaļa (Intelektuālais īpašums);
- g) 19. nodaļa (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība), ieskaitot “wāhine Māori” atbilstoši 19.4. pantam (Tirdzniecība un dzimumu līdztiesība);
- h) 21. nodaļa (Mazie un vidējie uzņēmumi);
- i) 24. nodaļa (Institucionālie noteikumi), tai skaitā *Aotearoa New Zealand* gadījumā – maoru pārstāvība vietējās konsultantu grupās saskaņā ar 24.6. pantu (Vietējās konsultantu grupas) un Pilsoniskās sabiedrības forumā saskaņā ar 24.7. pantu (Pilsoniskās sabiedrības forums), un
- j) 25. nodaļa (Izņēmumi un vispārīgie noteikumi), ieskaitot attiecībā uz “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgumu atbilstoši 25.6. pantam (“Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgums).

20.5. PANTS

Sadarbības pasākumi

1. Puses apliecina, ka šajā nodaļā minētos sadarbības pasākumus veic saskaņā ar spēkā esošo satvaru, kas noteikts Partnerattiecību nolīgumā, un ievērojot katrai Pusei pieejamos resursus.¹
2. Lai sasniegtu šajā nodaļā izklāstītos mērķus, Puses var koordinēt sadarbības pasākumus, *Aotearoa New Zealand* gadījumā — ar maoriem —, un attiecīgā gadījumā ar citām attiecīgajām ieinteresētajām personām. Minētie sadarbības pasākumi var būt šādi:
 - a) sadarbība nolūkā uzlabot maoru īpašumā esošo uzņēmumu spēju piekļūt ar šo nolīgumu radītajām tirdzniecības un investīciju iespējām un gūt labumu no tām;
 - b) sadarbība nolūkā attīstīt saiknes starp Savienības un maoru īpašumā esošiem uzņēmumiem, īpašu uzmanību pievēršot MVU, atvieglot piekļuvi jaunām un esošām piegādes ķēdēm, nodrošināt un stiprināt digitālās tirdzniecības iespējas un atvieglot uzņēmumu sadarbību maoru produktu tirdzniecības jomā;
 - c) atbalsts zinātnes, pētniecības un inovācijas saiknēm starp attiecīgi Savienības un maoru kopienām saskaņā ar Nolīgumu par zinātnisko un tehnoloģisko sadarbību starp Eiropas Kopienu un Jaunzēlandes valdību², un

¹ Lielākai noteiktībai — šī nodaļa neuzliek nekādas juridiskas vai finansiālas saistības, kas prasa Pusēm izpētīt, sākt vai noslēgt individuālus sadarbības pasākumus.

² ES OV L 171, 1.7.2009., 28. lpp.

d) sadarbība un informācijas un pieredzes apmaiņa par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm.

3. Īstenojot 2. punktā minētos sadarbības pasākumus, katra Puse var uzaicināt attiecīgās ieinteresētās personas paust savus viedokļus un iesaistīties, un *Aotearoa New Zealand* gadījumā – maorus – saskaņā ar “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgumu.

4. Visa sadarbība notiek pēc vienas Puses pieprasījuma, ievērojot savstarpēji saskaņotus noteikumus attiecībā uz katru sadarbības pasākumu.

20.6. PANTS

Institucionālais mehānisms

1. Saskaņā ar 24.2. panta (Tirdzniecības komitejas funkcijas) 1. punkta b) apakšpunktu Tirdzniecības komiteja uzrauga un sekmē *inter alia* šīs nodaļas īstenošanu un piemērošanu.

2. Saskaņā ar 24.6. pantu (Vietējās konsultantu grupas) katras Puses vietējā konsultantu grupa¹ konsultē Pusi par jautājumiem, kas ietverti šajā nolīgumā, tai skaitā par šīs nodaļas jautājumiem, un var iesniegt ieteikumus šīs nodaļas īstenošanai.

¹ *Aotearoa New Zealand* gadījumā vietējā konsultantu grupā ir maoru pārstāvji.

3. Saskaņā ar 24.7. pantu (Pilsoniskās sabiedrības forums) Pilsoniskās sabiedrības forums¹, kurā pulcējas neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas izveidotas Pušu teritorijā, tai skaitā vietējo konsultantu grupu locekļi, iesaistās dialogā par šā nolīguma īstenošanu, arī par šīs nodaļas īstenošanu.

4. Apvienotā komiteja, kas izveidota saskaņā ar Partnerattiecību nolīguma 53. panta 1. punktu, uzrauga Pušu visaptverošo attiecību attīstību un apmainās ar viedokļiem un sniedz ierosinājumus par visiem kopīgu interešu jautājumiem, tai skaitā jautājumiem, kas nav ietverti šajā nolīgumā.

20.7. PANTS

Strīdu izšķiršanas nepiemērošana

Uz šo nodaļu neattiecas 26. nodaļa (Strīdu izšķiršana).

¹ *Aotearoa New Zealand* gadījumā Pilsoniskās sabiedrības forumā ir maoru pārstāvji.

21. NODAĻA

MAZIE UN VIDĒJIE UZŅĒMUMI

21.1. PANTS

Mērķi

Puses atzīst MVU nozīmi Pušu divpusējās tirdzniecības un investīciju attiecībās un apstiprina savu apņemšanos stiprināt MVU spēju gūt labumu no šā nolīguma.

21.2. PANTS

Informācijas kopīgošana

1. Katra Puse izveido vai uztur digitālu informācijas nesēju, piemēram, īpašu MVU paredzētu tīmekļa vietni, kas sabiedrībai Savienībā un Jaunzēlandē ļauj viegli piekļūt informācijai par šo nolīgumu, tajā norādot:

a) šā nolīguma kopsavilkumu un

- b) MVU paredzētu informāciju, kas ietver:
 - i) to šā nolīguma noteikumu aprakstu, kurus katra Puse uzskata par būtiskiem abu Pušu MVU, un
 - ii) jebkādu papildu informāciju, ko Puse uzskata par lietderīgu MVU, kurus interesē šā nolīguma sniegto iespēju izmantošana.
- 2. Katra Puse, izmantojot 1. punktā minēto digitālo informācijas nesēju, nodrošina piekļuvi:
 - a) šā nolīguma tekstam, ieskaitot visus pielikumus, jo īpaši tarifu sarakstus un konkrētiem produktiem piemērojamos izcelsmes noteikumus;
 - b) otras Puses līdzvērtīgam digitālam informācijas nesējam un
 - c) Puses iestāžu un citu attiecīgo struktūru informācijai, ko Puse uzskata par lietderīgu personām, kuras vēlas nodarboties ar tirdzniecību, investīcijām vai uzņēmējdarbību minētajā Pusē.
- 3. Panta 2. punkta c) apakšpunktā minētā informācija attiecīgā gadījumā ietver turpmāk minēto:
 - a) muitas noteikumi un importa, eksporta un tranzīta procedūras, kā arī attiecīgās veidlapas, dokumenti un cita vajadzīgā informācija;

- b) sanitārie un fitosanitārie pasākumi, kā prasīts 6. nodaļā (Sanitārie un fitosanitārie pasākumi);
- c) tehniskie noteikumi un citi jautājumi, kā prasīts 9. nodaļā (Tehniskie šķēršļi tirdzniecībai);
- d) noteikumi par publisko iepirkumu, datubāze, kurā ir publiskā iepirkuma paziņojumi un cita būtiska informācija saskaņā ar 14. nodaļu (Publiskais iepirkums);
- e) noteikumi un procedūras attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesībām, kā prasīts 18. nodaļā (Intelektuālais īpašums);
- f) uzņēmuma reģistrācijas procedūras un
- g) cita informācija, ko Puse uzskata par noderīgu MVU.

4. Katra Puse, izmantojot 1. punktā minēto digitālo informācijas nesēju, piemēram, tīmekļa vietnē ievietotu interneta saiti uz datubāzi, kurā var veikt meklēšanu, vai līdzīgu risinājumu, nodrošina piekļuvi šādai ar konkrētu produktu saistītai un vispārīgai informācijai attiecībā uz tās tirgu:

- a) muitas nodokļu un kvotu likmes, tai skaitā lielākās labvēlības režīms, likmes attiecībā uz valstīm, kam nav piešķirts lielākās labvēlības režīms, un preferenciālās likmes un tarifa likmes kvotas;
- b) akcīzes nodokļi;

- c) nodokļi (pievienotās vērtības nodoklis vai pārdošanas nodoklis);
- d) muitas vai citas maksas, tai skaitā konkrētiem produktiem piemērojamas nodevas;
- e) izcelsmes noteikumi, kā paredzēts I sadaļas 3. nodaļā (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras);
- f) nodokļu atmaksa, atlikšana vai cita veida atbalsts, kura rezultātā samazina vai atmaksā muitas nodokļus vai atbrīvo no tiem;
- g) kritēriji, ko izmanto preces muitas vērtības noteikšanai;
- h) citi tarifa pasākumi;
- i) importa procedūrām nepieciešamā informācija un
- j) ar netarifa pasākumiem vai noteikumiem saistītā informācija.

5. Katra Puse regulāri vai pēc otras Puses pieprasījuma atjaunina atbilstoši šim pantam sniegto informāciju, lai nodrošinātu, ka tā ir aktuāla un precīza.

6. Katra Puse cenšas nodrošināt, ka šajā pantā minētā informācija ir sniegta tādā veidā, ko MVU vai viegli izmantot. Katra Puse cenšas nodrošināt, ka informācija ir pieejama angļu valodā.

7. Puse nevienai Pušu personai nepiemēro maksu par piekļuvi šajā pantā minētajai informācijai.

21.3. PANTS

MVU kontaktpunkti

1. Katra Puse izraugās MVU kontaktpunktu, kas atbild par šajā pantā uzskaitīto funkciju veikšanu, un paziņo otrai Pusei minētā kontaktpunkta kontaktinformāciju. Katra Puse nekavējoties informē otru Pusi par visām izmaiņām minētajā kontaktinformācijā.
2. MVU kontaktpunkti:
 - a) nodrošina, ka šā nolīguma īstenošanā tiek ņemtas vērā MVU vajadzības, lai abu Pušu MVU varētu izmantot šā nolīguma sniegtās priekšrocības;
 - b) nodrošina, ka 21.2. pantā (Informācijas kopīgošana) minētā informācija ir aktuāla un nozīmīga MVU. Ar MVU kontaktpunkta starpniecību Puse var ierosināt papildu informāciju, ko otra Puse var iekļaut informācijā, kura sniedzama saskaņā ar 21.2. pantu (Informācijas kopīgošana);
 - c) pārbauda ikvienu MVU nozīmīgu jautājumu saistībā ar šā nolīguma īstenošanu, tai skaitā:
 - i) apmainās ar informāciju un attiecīgi sadarbojas, lai palīdzētu Tirdzniecības komitejai veikt tās uzdevumu pārraudzīt un īstenot tos šā nolīguma aspektus, kas saistīti ar MVU, un

- ii) palīdz citām komitejām, kontaktpunktiem un darba grupām, kas izveidotas ar šo nolīgumu, izskatīt MVU nozīmīgus jautājumus;
 - d) periodiski ziņo par savām darbībām, kas īstenotas kopīgi vai atsevišķi, Tirdzniecības komitejai izskatīšanai un
 - e) pēc Pušu vienošanās izskata ikvienu citu jautājumu, kas izriet no šā nolīguma un skar MVU.
3. MVU kontaktpunkti tiekas pēc nepieciešamības un veic savas darbības klātienē vai izmantojot citus piemērotus līdzekļus, kas var ietvert elektronisko pastu, videokonferenci vai citus līdzekļus.
4. MVU kontaktpunkti, veicot savas darbības, attiecīgā gadījumā var izmantot sadarbību ar ekspertiem un ārējām organizācijām.

21.4. PANTS

Strīdu izšķiršanas nepiemērošana

Uz šo nodaļu neattiecas 26. nodaļa (Strīdu izšķiršana).

22. NODAĻA

LABA REGULATĪVĀ PRAKSE UN REGULATĪVĀ SADARBĪBA

22.1. PANTS

Vispārējie principi

1. Katra Puse brīvi nosaka savu pieeju labai regulatīvajai praksei un regulatīvai sadarbībai saskaņā ar šo nolīgumu tādā veidā, kas atbilst tās tiesiskajam regulējumam, praksei un pamatprincipiem¹, kuri ir tās regulatīvās sistēmas pamatā.
2. Neko šajā nodaļā neinterpretē kā prasību Pusei:
 - a) atkāpties no reglamentējošo pasākumu sagatavošanas un pieņemšanas iekšzemes procedūrām;
 - b) veikt darbības, kas apdraudētu vai mazinātu konkrēta reglamentējoša pasākuma sabiedriskās kārtības mērķi;
 - c) veikt darbības, kas apdraudētu vai kavētu reglamentējošo pasākumu, ar kuru sasniedz tās sabiedriskās politikas mērķus, savlaicīgu pieņemšanu, vai
 - d) sasniegt kādu konkrētu regulatīvu rezultātu.

¹ Attiecībā uz Savienību šādi principi ietver principus, kas iekļauti LESD un izriet no tā.

3. Katra Puse var brīvi noteikt savas regulatīvās prioritātes un sagatavot un pieņemt reglamentējošus pasākumus minēto regulatīvo prioritāšu īstenošanai, nodrošinot aizsardzības līmeni, ko Puse uzskata par atbilstošu.

22.2. PANTS

Definīcijas

Šajā nodaļā piemēro šādas definīcijas:

a) “regulatīva iestāde” ir:

- i) attiecībā uz Savienību — Eiropas Komisija un
- ii) attiecībā uz Jaunzēlandi — Jaunzēlandes izpildvaldība;

b) “reglamentējoši pasākumi”, ja vien šajā nodaļā nav noteikts citādi, ir:

i) Savienības gadījumā –

A) regulas un direktīvas, kā noteikts LESD 288. pantā, un

B) deleģētie un īstenošanas akti, kā noteikts attiecīgi LESD 290. un 291. pantā,

ii) Jaunzēlandes gadījumā –

- A) valdības likumprojekti, kas var kļūt par Jaunzēlandes parlamenta publiskiem aktiem, izņemot 22.9. panta (Spēkā esošo reglamentējošo pasākumu periodiska pārskatīšana) un 22.10. panta (Piekļuve reglamentējošajiem pasākumiem) nolūkiem, kad tie ir Jaunzēlandes parlamenta publiskie akti, un
- B) noteikumi, kas pieņemti ar Jaunzēlandes izpildpadomes rīkojumu.

22.3. PANTS

Piemērošanas joma

1. Šo nodaļu piemēro reglamentējošiem pasākumiem, ko pieņēmusi vai ierosinājusi kādas Puses regulatīvā iestāde par jebkuru šajā nolīgumā ietvertu jautājumu.
2. Lielākai noteiktībai – šī nodaļa neattiecas uz dalībvalstu regulatīvajām iestādēm un reglamentējošajiem pasākumiem, regulatīvo praksi vai pieejām.

22.4. PANTS

Procesu un mehānismu pārredzamība

1. Katras Puses regulatīvā iestāde dara pieejamu publiski un bez maksas to vispārējo procesu un mehānismu aprakstu, saskaņā ar kuriem regulatīvā iestāde sagatavo, izstrādā, izvērtē un pārskata savus reglamentējošos pasākumus. To dara, izmantojot digitālu informācijas nesēju.
2. Panta 1. punktā minētajos aprakstos sniedz atsauci uz attiecīgajām vadlīnijām, noteikumiem vai procedūrām, tai skaitā vadlīnijām, noteikumiem vai procedūrām, kuras attiecas uz sabiedrības iespējām izteikt piezīmes.

22.5. PANTS

Regulējuma izstrādes iekšējā koordinācija¹

Papildus 22.4. pantam (Procesu un mehānismu pārredzamība), lai sagatavotu vai izstrādātu reglamentējošus pasākumus, katras Puses regulatīvā iestāde uztur iekšējos procesus vai mehānismus iekšējai koordinēšanai, apspriešanai un pārskatīšanai. Ar šādiem procesiem vai mehānismiem *inter alia* cenšas:

- a) veicināt labu regulatīvo praksi, piemēram, tādu, kas izklāstīta šajā nodaļā;

¹ Lielākai noteiktībai — Puse var ievērot 22.5. pantu (Regulējuma izstrādes iekšējā koordinācija) un 22.9. panta (Spēkā esošo reglamentējošo pasākumu periodiska pārskatīšana) 1. punktu, izmantojot jebkādu atsevišķu procesu vai mehānismu vai to kombināciju.

- b) identificēt nevajadzīgu dublēšanos un nekonsekventas prasības Puses pašas reglamentējošajos pasākumos un izvairīties no tā;
- c) nodrošināt atbilstību starptautiskajiem pienākumiem tirdzniecības un investīciju jomā un
- d) veicināt to, ka tiek ņemta vērā to reglamentējošo pasākumu ietekme, kas tiek gatavoti vai izstrādāti, arī attiecībā uz MVU.

22.6. PANTS

Sākotnējā informācija par plānotiem reglamentējošiem pasākumiem

1. Katra Puse vismaz reizi gadā sagatavo to plānoto galveno¹ reglamentējošo pasākumu sarakstu, kurus tā² pamatoti paredz pieņemt gada laikā, un dara šādu sarakstu vai sarakstus publiski pieejamus.
2. Katrai Pusei attiecībā uz katru galveno reglamentējošo pasākumu, kas iekļauts 1. punktā minētajā sarakstā, pēc iespējas ātrāk jādara publiski pieejams arī:
 - a) īss tā darbības jomas un mērķu apraksts un

¹ Katras Puses regulatīvā iestāde var noteikt, kas šajā nodaļā ir “galvenais” regulatīvs pasākums.

² Jaunzēlandes gadījumā ar “reglamentējošiem pasākumiem” šajā pantā saprot noteikumus, kas pieņemti ar Jaunzēlandes izpildpadomes rīkojumu, kā noteikts 22.2. panta (Definīcijas) b) punkta ii) apakšpunkta B daļā.

- b) ja tas ir zināms – paredzamais pasākuma pieņemšanas laiks, kā arī sabiedriskās apspriešanas iespējas.

22.7. PANTS

Sabiedriskā apspriešana

1. Sagatavojot vai izstrādājot galvenos reglamentējošos pasākumus, katras Puses regulatīvā iestāde, ciktāl tas iespējams un atbilstoši:
 - a) dara publiski pieejamus, piemēram, publicē reglamentējošo pasākumu projektu vai apspriešanas dokumentus, pietiekamu informāciju par minētajiem galvenajiem reglamentējošajiem pasākumiem, lai ikvienai personai dotu iespēju novērtēt, vai un kā pasākumi var būtiski ietekmēt šīs personas intereses;
 - b) nediskriminējošā veidā piedāvā piemērotas iespējas ikvienai personai sniegt komentārus un
 - c) izskata saņemtās piezīmes.
2. Lai sniegtu informāciju un saņemtu piezīmes saistībā ar sabiedrisko apspriešanu, katras Puses regulatīvā iestāde informāciju sabiedrībai dara pieejamu digitālā veidā, vēlams, izmantojot īpašu šim nolūkam paredzētu elektronisku portālu.

3. Katras Puses regulatīvā iestāde cenšas publiskot apspriežu rezultātu kopsavilkumu un saņemtās piezīmes, izņemot, ciktāl tas nepieciešams, lai aizsargātu konfidenciālu informāciju vai neizpaustu persondatus vai nepiemērotu saturu.

22.8. PANTS

Ietekmes novērtējums

1. Katras Puses regulatīvā iestāde apliecina savu nolūku saskaņā ar tās noteikumiem un procedūrām veikt ietekmes novērtējumu par galvenajiem reglamentējošajiem pasākumiem, kurus tā gatavo.
2. Lai veiktu ietekmes novērtējumu, katras Puses regulatīvā iestāde veicina to, ka tiek apzināts un apsvērts turpmāk minētais:
 - a) regulatīvā pasākuma nepieciešamība, tai skaitā tās problēmas būtība un nozīme, ko paredzēts risināt ar regulatīvo pasākumu;
 - b) visi realizējamie un piemērotie regulatīvie un neregulatīvie risinājumi, ar ko būtu iespējams sasniegt Puses sabiedriskās politikas mērķus, tai skaitā iespēja nereglamentēt;
 - c) ciktāl tas iespējams un lietderīgi — risinājumu iespējamā sociālā, ekonomiskā un vidiskā ietekme, piemēram, ietekme uz starptautisko tirdzniecību un investīcijām vai ietekme uz MVU, un

- d) attiecīgā gadījumā — kā apskatītie risinājumi ir saistīti ar attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem, ja tādi ir, attiecīgajā gadījumā norādot arī visu atšķirību pamatojumu.

3. Attiecībā uz jebkuru ietekmes novērtējumu, ko Puses regulatīvā iestāde ir veikusi par kādu regulatīvu pasākumu, minētā regulatīvā iestāde ziņo par faktoriem, ko tā ņēmusi vērā savā novērtējumā, un apkopo attiecīgos konstatējumus. Informāciju dara publiski pieejamu ne vēlāk kā tad, kad darīts publiski pieejams reglamentējošais pasākums, uz kuru tā attiecas.

22.9. PANTS

Spēkā esošo reglamentējošo pasākumu periodiska pārskatīšana

1. Papildus 22.4. pantam (Procesu un mehānismu pārredzamība) katras Puses regulatīvā iestāde uztur procesus vai mehānismus, lai veicinātu spēkā esošo reglamentējošo pasākumu periodisku pārskatīšanu.
2. Katras Puses regulatīvā iestāde cenšas nodrošināt, ka periodiskajā pārskatīšanā vajadzības gadījumā ņem vērā:
 - a) vai pastāv iespējas efektīvāk un lietderīgāk sasniegt sabiedriskās politikas mērķus¹ un

¹ Lielākai noteiktībai – tas var ietvert iespēju samazināt nevajadzīgu regulatīvo slogu, tai skaitā attiecībā uz MVU.

b) vai pārskatāmie reglamentējošie pasākumi, visticamāk, joprojām atbildīs paredzētajam mērķim.

3. Katras Puses regulatīvā iestāde, ciktāl tas iespējams un atbilstoši, dara publiski pieejamus visus šādas periodiskas pārskatīšanas plānus un rezultātus.

22.10. PANTS

Pieklūve reglamentējošajiem pasākumiem

Katra Puse nodrošina, ka spēkā esošie reglamentējošie pasākumi tiek publicēti izraudzītā reģistrā vai vienā digitālā informācijas nesējā, kas ir publiski pieejams, ar meklēšanas iespēju un tiek regulāri atjaunināts.

22.11. PANTS

Regulatīvā sadarbība

1. Puses atzīst to, cik vērtīgi ir izveidot vienkāršu mehānismu, lai apzinātu potenciālās iespējas Pušu savstarpējai regulatīvai sadarbībai.

2. Katra Puse var otrai Pusei ierosināt regulatīvās sadarbības pasākumu. Tā nosūta savu priekšlikumu otras Puses kontaktpunktam, kas izraudzīts saskaņā ar 22.12. pantu (Regulatīvās sadarbības kontaktpunkti).

3. Priekšlikumi var būt šādi:

- a) divpusēja informācijas apmaiņa par regulatīvās sadarbības pieejām vai
- b) regulatīvo iestāžu neformāla sadarbība.

4. Otra Puse uz priekšlikumu atbild samērīgā laikposmā.

5. Attiecīgā gadījumā un ja regulatīvās iestādes par to vienojas, regulatīvās sadarbības pasākumu īstenošanu var veikt katras Puses attiecīgās nodaļas, struktūrvienības vai aģentūras.

22.12. PANTS

Regulatīvās sadarbības kontaktpunkti

Katra Puse nekavējoties pēc šā nolīguma stāšanās spēkā izraugās kontaktpunktu, kas ir atbildīgs par regulatīvās sadarbības koordinēšanu atbilstoši 22.11. pantam (Regulatīvā sadarbība), un paziņo otrai Pusei kontaktpunkta kontaktinformāciju. Katra Puse nekavējoties informē otru Pusi par visām izmaiņām minētajā kontaktinformācijā.

22.13. PANTS

Strīdu izšķiršanas nepiemērošana

Uz šo nodaļu neattiecas 26. nodaļa (Strīdu izšķiršana).

23. NODAĻA

PĀRREDZAMĪBA

23.1. PANTS

Mērķi

1. Atzīstot ietekmi, kāda to attiecīgajai regulatīvajai videi var būt uz savstarpējo tirdzniecību un investīcijām, Puses cenšas nodrošināt uzņēmējiem, jo īpaši MVU, paredzamu regulatīvo vidi un efektīvas procedūras.
2. Puses apstiprina savas saistības attiecībā uz pārredzamību atbilstīgi PTO līgumam un pamatojas uz šajā nodaļā minētajām saistībām.

23.2. PANTS

Definīcija

Šajā nodaļā “administratīvs lēmums” ir lēmums vai darbība ar juridiskām sekām, ko piemēro konkrētai personai, precei vai pakalpojumam konkrētā gadījumā, un ietver arī administratīva lēmuma nepieņemšanu, ja to prasa kādas Puses tiesības.

23.3. PANTS

Publicēšana

1. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesību akti, noteikumi, procedūras un vispārēji piemērojami administratīvie nolēmumi attiecībā uz jebkuru šajā nolīgumā ietvertu jautājumu tiek nekavējoties publicēti oficiāli ieceltā plašsaziņas līdzeklī un, ja iespējams, elektroniskā veidā vai citādi darīti pieejami tā, lai jebkura persona varētu ar tiem iepazīties.
2. Ciktāl tas iespējams un atbilstoši, katra Puse sniedz paskaidrojumu par 1. punktā minēto tiesību aktu, noteikumu, procedūru un vispārēji piemērojamo administratīvo nolēmumu mērķi un pamatojumu.

3. Ciktāl tas ir iespējams un atbilstoši, katra Puse paredz samērīgu laikposmu starp normatīvo aktu, kas attiecas uz jebkuru šajā nolīgumā ietvertu jautājumu, publicēšanas un spēkā stāšanās brīdi.

23.4. PANTS

Informācijas pieprasījumi

1. Katra Puse uztur piemērotus mehānismus, lai atbildētu uz jebkuras personas pieprasījumiem par normatīvajiem aktiem attiecībā uz jebkuru šajā nolīgumā ietvertu jautājumu.
2. Pēc Puses pieprasījuma otra Puse nekavējoties sniedz informāciju un atbild uz jautājumiem par spēkā esošiem vai plānotiem normatīvajiem aktiem attiecībā uz jebkuru šajā nolīgumā ietvertu jautājumu, ja vien saskaņā ar citu šā nolīguma nodaļu nav izveidots īpašs mehānisms.

23.5. PANTS

Administratīvās procedūras

1. Katra Puse savus tiesību aktus, noteikumus, procedūras un vispārēji piemērojamus administratīvos nolēmumus attiecībā uz jebkuru šajā nolīgumā ietvertu jautājumu pārvalda objektīvā, neatkarīgā un pamatotā veidā.

2. Ja attiecībā uz konkrētām otras Puses personām, precēm vai pakalpojumiem tiek uzsākta administratīva procedūra saistībā ar 1. punktā minēto tiesību aktu, noteikumu, procedūru un vispārēji piemērojamo administratīvo nolēmumu piemērošanu, katra Puse:

- a) cenšas personām, kuras tieši skar administratīvā procedūra, saskaņā ar saviem tiesību aktiem savlaicīgi paziņot par tās sākšanu, sniedzot arī procedūras būtības aprakstu, tiesisko pamatojumu, saskaņā ar kuru procedūra tiek uzsākta, un visu strīdīgo jautājumu vispārīgu aprakstu, un
- b) pirms galīgā administratīvā lēmuma nodrošina šīm personām pienācīgu iespēju iesniegt faktus un argumentus, kas pamato to nostāju, ja to pieļauj termiņš, procedūras veids un sabiedrības intereses.

23.6. PANTS

Pārskatīšana un pārsūdzība

1. Katra Puse izveido vai saglabā tiesas, šķīrējtiesas vai administratīvās tiesas vai procedūras, lai nekavējoties pārskatītu un vajadzības gadījumā labotu administratīvos lēmumus saistībā ar jebkuru šajā nolīgumā ietvertu jautājumu. Katra Puse nodrošina, ka tās tiesas, šķīrējtiesas vai administratīvās tiesas īsteno pārsūdzības vai pārskatīšanas procedūras nediskriminējošā un objektīvā veidā. Šādas tiesas ir objektīvas un neatkarīgas no iestādes, kurai uzticēta administratīvās izpildes pilnvaras.

2. Attiecībā uz 1. punktā minētajām tiesām vai procedūrām katra Puse nodrošina, ka tiesvedības pusēm minētajās tiesās vai minētajās procedūrās:

- a) ir nodrošināta pienācīga iespēja pamatot vai aizstāvēt savu nostāju un
- b) tiek izsniegts lēmums, kura pamatā ir pierādījumi un izklāsti vai, ja to prasa Puses tiesību akti – dokumenti, kurus apkopojusi administratīvā iestāde.

3. Katra Puse nodrošina, ka 2. punkta b) apakšpunktā minēto lēmumu var pārsūdzēt vai pārskatīt, kā paredzēts tās tiesību aktos, un to īsteno iestāde, kurai piešķirtas administratīvās izpildes pilnvaras.

23.7. PANTS

Saistība ar citām nodaļām

Šajā nodaļā izklāstītie noteikumi papildina īpašos noteikumus, kas izklāstīti citās šā nolīguma nodaļās.

24. NODAĻA

INSTITUCIONĀLIE NOTEIKUMI

24.1. PANTS

Tirdzniecības komiteja

1. Lai pārraudzītu šā nolīguma mērķu sasniegšanu, Puses ar šo izveido Tirdzniecības komiteju, kurā ir abu Pušu pārstāvji. Katra Puse var iesniegt Tirdzniecības komitejai jebkuru jautājumu, kas saistīts ar šā nolīguma īstenošanu, piemērošanu un interpretāciju.
2. Tirdzniecības komitejas pirmā sanāksme notiek ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Pēc tam Tirdzniecības komitejas sanāksmes notiek reizi gadā, ja vien Pušu pārstāvji nevienojas citādi, vai bez liekas kavēšanās pēc jebkuras Puses pieprasījuma.
3. Tirdzniecības komitejas sanāksmes notiek pārmaiņus Briselē un Vēlintonā, ja vien Pušu pārstāvji nevienojas citādi. Tirdzniecības komitejas sanāksmes var rīkot klātienē vai izmantojot citus piemērotus saziņas līdzekļus pēc Pušu pārstāvju vienošanās.

4. Tirdzniecības komitejas līdzpriekšsēdētāji ir Jaunzēlandes tirdzniecības ministrs un par tirdzniecību atbildīgais Eiropas Komisijas loceklis vai viņu attiecīgie pārstāvji.

24.2. PANTS

Tirdzniecības komitejas funkcijas

1. Tirdzniecības komiteja:
 - a) izvērtē iespējas vēl vairāk uzlabot tirdzniecību un investīcijas starp Pusēm;
 - b) uzrauga un veicina šā līguma īstenošanu un piemērošanu;
 - c) pārbauda, vada un koordinē visu specializēto komiteju un citu saskaņā ar šo nolīgumu izveidoto struktūru darbu, un iesaka minētajām specializētajām komitejām un struktūrām jebkādas nepieciešamās darbības;
 - d) izskata visus priekšlikumus grozīt šo nolīgumu;
 - e) neskarot 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana), cenšas rast piemērotus veidus un metodes, ar kurām nepieļauj vai risina problēmas, kas var rasties jomās, kuras ietvertas šajā nolīgumā, vai atrisināt strīdus, kas var rasties attiecībā uz šā nolīguma interpretāciju vai piemērošanu;

- f) gadījumā, ja Savienībai pievienojas kāda trešā valsts, pietiekami ilgā laikposmā pirms pievienošanās dienas pārbauda šādas pievienošanās ietekmi uz šo nolīgumu un apsver visus vajadzīgos pielāgojumus vai pārejas pasākumus un
- g) izskata un apspriež visus jautājumus, kas nav minēti a) līdz f) apakšpunktā saistībā ar kādu jomu, kura ietverta šajā nolīgumā.

2. Tirdzniecības komiteja var:

- a) nolemt izveidot specializētas komitejas vai citas struktūras, kas nav minētas 24.4. pantā (Specializētās komitejas), likvidēt šādas specializētās komitejas vai citas struktūras un noteikt vai mainīt to sastāvu, funkcijas un uzdevumus;
- b) iedalīt pienākumus specializētajām komitejām vai citām struktūrām, kas izveidotas saskaņā ar šo nolīgumu;
- c) deleģēt konkrētas savas pilnvaras kādai specializētai komitejai, izņemot šā punkta a) vai d) apakšpunktā minētās pilnvaras un pienākumus;
- d) ieteikt Pusēm jebkādos šā nolīguma grozījumus;
- e) pieņemt lēmumus par šā nolīguma noteikumu interpretāciju.

- f) izņemot attiecībā uz šo nodaļu, līdz ceturtā gada beigām pēc šā nolīguma stāšanās spēkā pieņemt lēmumus, ar kuriem groza šo nolīgumu, ar noteikumu, ka šādi grozījumi ir vajadzīgi, lai labotu kļūdas, novērstu izlaidumus vai citus trūkumus;
- g) pieņemt lēmumus, kā paredzēts šajā nolīgumā, vai sniegt ieteikumus saskaņā ar 24.5. pantu (Lēmumi un ieteikumi);
- h) par jautājumiem saistībā ar šo nolīgumu sazināties ar visām ieinteresētajām personām, tai skaitā privāto sektoru, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām;
- i) pieņemt lēmumus grozīt šo nolīgumu saskaņā ar 27.1. panta (Grozījumi) 3. punktu gadījumos, kas izklāstīti 24.3. pantā (Tirdzniecības komitejas veikti grozījumi), un
- j) pēc Pušu vienošanās veikt citas darbības, kas vajadzīgas, lai izpildītu savas funkcijas.

3. Apvienotās komitejas, kas izveidota saskaņā ar Partnerattiecību nolīgumu, kārtējās sanāksmēs Tirdzniecības komiteja regulāri informē Apvienoto komiteju par savu un — attiecīgā gadījumā — specializēto komiteju vai citu struktūru darbībām.

24.3. PANTS

Tirdzniecības komitejas veikti grozījumi

Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumus grozīt šādas šā nolīguma daļas, attiecīgā gadījumā ievērojot konkrētos noteikumus, kas iekļauti turpmāk norādītajās nodaļās, pielikumos vai papildinājumos, kā arī saskaņā ar 27.1. panta (Grozījumi) 3. punktu¹:

- a) 2. nodaļas (Valsts režīms un preču tirgus pieejamība) 2.-A pielikums (Tarifu atcelšanas grafiki);
- b) 3. nodaļa (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras) un 3. nodaļas (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras) 3.-A pielikums (Ievadpiezīmes par konkrētiem ražojumiem piemērojamajiem izcelsmes noteikumiem), 3.-B pielikums (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi), tai skaitā tā 3.-B-1. papildinājums (Izcelsmes kvotas un 3.-B pielikuma konkrētiem ražojumiem piemērojamo izcelsmes noteikumu alternatīvas), 3.-C pielikums (Paziņojuma par izcelsmi teksts) un 3.-D pielikums (Piegādātāja deklarācija, kas minēta 3.3. panta (Izcelsmes kumulācija) 4. punktā);
- c) 6. nodaļas (Sanitārie un fitosanitārie pasākumi) 6.-B pielikums (Augiem un augu produktiem piemērojamie reģionālie nosacījumi), 6.-C pielikums (SFS pasākumu līdzvērtības atzīšana), 6.-D pielikums (Norādījumi un procedūras revīzijas vai pārbaudes veikšanai), 6.-E pielikums (Sertifikācija) un 6.-F pielikums (Importa pārbaudes un maksas);

¹ Lielākai noteiktībai — ja šajā pantā ir atsauce uz pielikumiem, Tirdzniecības komiteja ir arī pilnvarota grozīt minēto pielikumu papildinājumus, pat ja šādi papildinājumi nav skaidri norādīti šajā pantā.

- d) 9. nodaļas (Tehniskie šķēršļi tirdzniecībai) 9.-A pielikums (Atbilstības novērtējuma (dokumentu) atzīšana), 9.-B pielikums (Mehāniskie transportlīdzekļi un to aprīkojums vai daļas), 9.-C pielikums (Šā nolīguma 9.10. panta 5. punkta b) apakšpunktā minētā kārtība regulārai informācijas apmaiņai saistībā ar nepārtikas preču drošumu un saistītiem preventīviem, ierobežojošiem un korektīviem pasākumiem), 9.-D pielikums (Šā nolīguma 9.10. panta 6. punktā minētā kārtība regulārai informācijas apmaiņai par pasākumiem, kas veikti attiecībā uz neatbilstīgām nepārtikas precēm, izņemot tās, uz kurām attiecas 9.10. panta 5. punkta b) apakšpunkts) un 9.-E pielikums (Vīns un stiprie alkoholiskie dzērieni);
- e) savstarpējās atzīšanas instruments, kas minēts 10. nodaļas (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība) 10.39. panta (Profesionālo kvalifikāciju savstarpēja atzīšana) 5. punktā¹;
- f) 10. nodaļas (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība) 10.9. panta (Snieguma prasības) 1. punkts un 10.-A pielikums (Esošie pasākumi) un 10.-B pielikums (Turpmākie pasākumi), lai integrētu tādas veiktspējas prasību elementus attiecībā uz finanšu pakalpojumu sniedzēja iedibināšanu vai darbību, par kuriem panākta vienošanās saskaņā ar 10.9. panta (Snieguma prasības) 11. punktu;
- g) 13. nodaļas (Enerģija un izejvielas) 13. pielikums (Energoproduktu, ogļūdeņražu un izejvielu saraksti);
- h) 14. nodaļas (Publiskais iepirkums) 14. pielikums (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības);

¹ Lielākai noteiktībai — Tirdzniecības komiteja ir pilnvarota ar lēmumu pieņemt tādu instrumentu kā šā nolīguma pielikums, kā arī to grozīt vai atcelt pēc tā pieņemšanas.

- i) 18. nodaļas (Intelektuālais īpašums) 18.-A pielikums (Produktu grupas) un 18.-B pielikums (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti);
- j) 19. nodaļas (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) 19.3. panta (Daudzpusēji darba standarti un nolīgumi) 3. un 4. punkts;
- k) 24. nodaļas (Institucionālie noteikumi) 24. pielikums (Tirdzniecības komitejas reglaments);
- l) 26. nodaļas (Strīdu izšķiršana) 26.-A pielikums (Reglaments) un 26.-B pielikums (Šķīrējtiesnešu un mediatoru rīcības kodekss), un
- m) ikviens cits noteikums, papildinājums vai pielikums, ja šajā nolīgumā ir skaidri paredzēta iespēja pieņemt šādu lēmumu.

24.4. PANTS

Specializētās komitejas

- 1. Ar šo izveido šādas specializētās komitejas:
 - a) Preču tirdzniecības komiteja, kas risina jautājumus, uz kuriem attiecas 2. nodaļa (Valsts režīms un preču tirgus pieejamība), 5. nodaļa (Tirdzniecības aizsardzības līdzekļi) un 9. nodaļa (Tehniskie šķēršļi tirdzniecībai);

- b) Sanitāro un fitosanitāro pasākumu komiteja, kas risina jautājumus, uz kuriem attiecas 6. nodaļa (Sanitārie un fitosanitārie pasākumi) un 8. nodaļa (Dzīvnieku labturība);
- c) Ilgtspējīgu pārtikas sistēmu komiteja, kas risina jautājumus, uz kuriem attiecas 7. nodaļa (Ilgtspējīgas pārtikas sistēmas);
- d) Vīna un stipro alkoholisko dzērienu komiteja, kas risina jautājumus, uz kuriem attiecas 9.- E pielikums (Vīns un stiprie alkoholiskie dzērieni);
- e) Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komiteja, kas risina jautājumus, uz kuriem attiecas 19. nodaļa (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība); un
- f) Investīciju, pakalpojumu, digitālās tirdzniecības, publiskā iepirkuma un intelektuālā īpašuma, tai skaitā ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, komiteja, kas risina jautājumus, uz kuriem attiecas 10. nodaļa (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība), 11. nodaļa (Kapitāla aprīte, maksājumi un pārvedumi), 12. nodaļa (Digitālā tirdzniecība), 14. nodaļa (Publiskais iepirkums) un 18. nodaļa (Intelektuālais īpašums).

2. Apvienotā muitas sadarbības komiteja darbojas Tirdzniecības komitejas aizgādībā kā specializēta komiteja, kas risina jautājumus, uz kuriem attiecas šā nolīguma 3. nodaļa (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras), 4. nodaļa (Muita un tirdzniecības atvieglošana) un 18. nodaļas (Intelektuālais īpašums) noteikumi par izpildi uz robežas un muitas sadarbību, kā arī jebkādi citi ar muiņu saistīti noteikumi.

3. Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi vai ja Pušu pārstāvji nevienojas citādi, specializēto komiteju sanāksmes notiek reizi gadā vai bez liekas kavēšanās pēc jebkuras Puses pieprasījuma vai pēc Tirdzniecības komitejas pieprasījuma. Sanāksmes notiek pārmaiņus Eiropas Savienībā vai Jaunzēlandē vai izmantojot jebkādu citu piemērotu saziņas līdzekļus pēc Pušu pārstāvju vienošanās. Specializētās komitejas vienojas par sanāksmju grafiku un nosaka to darba kārtību.
4. Specializētajās komitejās ir katras Puses pārstāvji, un to līdzpriekšsēdētāji ir attiecīgā līmeņa katras Puses pārstāvji-.
5. Katra specializētā komiteja var lemt par savu reglamentu, bet, ja tāda nav, *mutatis mutandis* piemēro Tirdzniecības komitejas reglamentu.
6. Attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar to kompetences jomu, kā minēts 1. punktā, specializētās komitejas ir pilnvarotas:
 - a) pārraudzīt un pārskatīt šā nolīguma īstenošanu un darbību;
 - b) neskarot 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana), izskatīt un apspriest tehniskus jautājumus, kas izriet no šā nolīguma īstenošanas;
 - c) pieņemt lēmumus, ja tas paredzēts šajā nolīgumā, vai sniegt ieteikumus;

- d) veikt sagatavošanas darbu, kas vajadzīgs, lai nodrošinātu Tirdzniecības komitejas uzdevumu izpildi, tai skaitā gadījumos, kad tai jāpieņem lēmumi vai ieteikumi, un
- e) nodrošināt forumu, kurā Puses var apmainīties ar informāciju, apspriest paraugpraksi un dalīties īstenošanas pieredzē.

7. Attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar to kompetences jomu, kā minēts 1. punktā, specializētās komitejas:

- a) pietiekami savlaicīgi informē Tirdzniecības komiteju par sanāksmju grafiku un darba kārtību;
- b) ziņo Tirdzniecības komitejai par katras sanāksmes rezultātiem un secinājumiem un
- c) veic visus uzdevumus un pienākumus, ko tām uzticējusi Tirdzniecības komiteja.

8. Specializētās komitejas izveide vai pastāvēšana neliedz Pusei iesniegt jautājumus izskatīšanai tieši Tirdzniecības komitejā.

9. Katra Puse nodrošina, ka specializēto komiteju sanāksmēs ir pārstāvētas visas iestādes, kas kompetentas katrā darba kārtības jautājumā atbilstoši katras Puses ieskatiem, un ka katru jautājumu var apspriest pienācīgā speciālo zināšanu līmenī.

24.5. PANTS

Lēmumi un ieteikumi

1. Lēmumi, ko pieņēmusi Tirdzniecības komiteja vai attiecīgā gadījumā specializētā komiteja, ir saistoši Pusēm un visām struktūrām, kuras izveidotas ar šo nolīgumu, tai skaitā 26. nodaļā (Strīdu izšķiršana) minētajai šķīrējtiesai. Puses veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu Tirdzniecības komitejas pieņemtos lēmumus. Ieteikumi nav saistoši.
2. Tirdzniecības komiteja vai attiecīgā gadījumā specializētā komiteja lēmumus pieņem un ieteikumus sniedz vienprātīgi.

24.6. PANTS

Vietējās konsultantu grupas

1. Katra Puse viena gada laikā pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas ieceļ vietējo konsultantu grupu. Vietējā konsultantu grupa konsultē attiecīgo Pusi par jautājumiem, kas ietverti šajā nolīgumā. Tajā ir līdzsvaroti pārstāvētas neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tai skaitā nevalstiskās organizācijas, uzņēmēju un darba devēju organizācijas, kā arī arodbiedrības, kas darbojas ekonomikas, ilgtspējīgas attīstības, sociālajā, cilvēktiesību, vides un citās jomās. Jaunzēlandes gadījumā vietējā konsultantu grupā ir arī maoru pārstāvji. Vietējo konsultantu grupu var sasaukt dažādos sastāvos, lai apspriestu dažādu šā nolīguma noteikumu īstenošanu.

2. Katra Puse vismaz reizi gadā tiekas ar savu vietējo konsultantu grupu. Katra Puse ņem vērā viedokļus vai ieteikumus, ko par šā nolīguma īstenošanu sniegusi tās vietējā konsultantu grupa.
3. Lai sekmētu sabiedrības informētību par vietējām konsultantu grupām, katra Puse var publicēt to organizāciju sarakstu, kuras piedalās tās vietējā konsultantu grupā, kā arī publicē minētās grupas kontaktpunkta informāciju.
4. Puses veicina sadarbību starp to attiecīgajām vietējām konsultantu grupām.

24.7. PANTS

Pilsoniskās sabiedrības forums

1. Puses veicina Pilsoniskās sabiedrības foruma organizēšanu, lai risinātu dialogu par šā nolīguma īstenošanu, un Tirdzniecības komitejas pirmajā sanāksmē vienojas par Pilsoniskās sabiedrības foruma darbības pamatnostādņem.
2. Pilsoniskās sabiedrības forums cenšas tikties saistībā ar Tirdzniecības komitejas sanāksmi. Puses var arī veicināt dalību Pilsoniskās sabiedrības forumā, izmantojot virtuālus līdzekļus.

3. Pilsoniskās sabiedrības forumā var piedalīties neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas izveidotas Pušu teritorijā, tai skaitā 24.6. pantā (Vietējās konsultantu grupas) minēto vietējo konsultantu grupu locekļi. Katra Puse cenšas nodrošināt līdzsvarotu pārstāvību, ietverot nevalstiskās organizācijas, uzņēmēju un darba devēju organizācijas un arodbiedrības, kas darbojas ekonomikas, ilgtspējīgas attīstības, sociālajā, cilvēktiesību, vides un citās jomās. Jaunzēlandes gadījumā Pilsoniskās sabiedrības forumā ir arī maoru pārstāvji.

4. Pušu pārstāvji, kas piedalās Tirdzniecības komitejā, attiecīgā gadījumā piedalās Pilsoniskās sabiedrības foruma sanāksmes sesijā, lai sniegtu informāciju par šā nolīguma īstenošanu un iesaistītos dialogā ar Pilsoniskās sabiedrības forumu. Šo sesiju attiecīgi vada Tirdzniecības komitejas līdzpriekšsēdētāji vai viņu ieceltās personas. Puses kopīgi vai atsevišķi publicē visus oficiālos paziņojumus, kas sniegti Pilsoniskās sabiedrības forumā.

25. NODAĻA

IZŅĒMUMI UN VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

25.1. PANTS

Vispārēji izņēmumi

1. Nolīguma 2. nodaļas (Valsts režīms un preču tirgus pieejamība) nolūkos 4. nodaļa (Muita un tirdzniecības atvieglošana), 10. nodaļas (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība) B iedaļa (Investīciju liberalizācija), 12. nodaļa (Digitālā tirdzniecība), 13. nodaļa (Enerģētika un izejvielas) un 17. nodaļa (Valsts uzņēmumi), XX pants *GATT* 1994, ieskaitot tās piezīmes un papildinošos noteikumus, tiek *mutatis mutandis* iekļauti šajā nolīgumā un kļūst par tā daļu.
2. Ievērojot prasību šādus pasākumus nepiemērot tādā veidā, kas radītu patvaļīgu vai nepamatotu diskrimināciju starp valstīm, kurās pastāv līdzīgi apstākļi, vai slēptu ierobežojumu investīciju liberalizācijai vai pakalpojumu tirdzniecībai, neko 10. nodaļā (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība), 11. nodaļā (Kapitāla aprīte, maksājumi un pārvedumi), 12. nodaļā (Digitālā tirdzniecība), 13. nodaļā (Enerģētika un izejvielas) un 17. nodaļā (Valsts uzņēmumi) neinterpretē tā, ka tas liedz Pusēm pieņemt vai īstenot pasākumus, kas vajadzīgi:
 - a) sabiedriskās drošības vai sabiedrības morāles aizsardzībai vai sabiedriskās kārtības uzturēšanai¹;

¹ Izņēmumus, kas attiecas uz sabiedrisko drošību un sabiedrisko kārtību, var izmantot tikai tādā gadījumā, ja reāli un pietiekami nopietni tiek apdraudētas kādas no sabiedrības pamatinteresēm.

- b) cilvēku, dzīvnieku un augu dzīvības vai veselības aizsardzībai;
 - c) lai nodrošinātu tiesību aktu vai noteikumu, kuri nav nesaderīgi ar šā nolīguma nosacījumiem, ievērošanu, ieskaitot tos, kuri attiecas uz:
 - i) krāpnieciskas vai maldinošas prakses novēršanu vai līgumsaistību neizpildes seku risināšanu;
 - ii) personu privātās dzīves aizsardzību saistībā ar persondatu apstrādi un izplatīšanu un privātā īpašumā esošas dokumentācijas un grāmatvedības konfidencialitātes aizsardzību;
 - iii) drošību.
3. Lielākai noteiktībai – Puses saprot, ka tādā mērā, ciktāl šādi pasākumi ir citādi nesaderīgi ar kādu šā panta 1. un 2. punktā minēto nodaļu vai iedaļu:
- a) pasākumi, kas minēti *GATT* 1994 XX panta b) punktā un šā panta 2. punkta b) apakšpunktā, ietver vides pasākumus, kuri nepieciešami cilvēku, dzīvnieku vai augu dzīvības vai veselības aizsardzībai;
 - b) *GATT* 1994 XX panta g) punktu piemēro pasākumiem, kas saistīti ar dzīvo un nedzīvo izsmeļamo dabas resursu saglabāšanu, un

- c) uz pasākumiem, kas pieņemti, lai īstenotu daudzpusējus nolīgumus vides jomā, var attiekties *GATT* 1994 XX panta b) vai g) punkts vai šā panta 2. punkta b) apakšpunkts.

4. Pirms Puse veic jebkākus pasākumus, kas paredzēti *GATT* 1994 XX panta i) un j) punktā, minētā Puse sniedz otrai Pusei visu attiecīgo informāciju nolūkā rast abām Pusēm pieņemamu risinājumu. Ja no informācijas sniegšanas brīža 30 dienu laikā nav panākta vienošanās, Puse var piemērot attiecīgos pasākumus. Ja ārkārtēji un kritiski apstākļi, kuros nepieciešama tūlītēja rīcība, traucē iepriekšēju informēšanu vai izskatīšanu, Puse, kas paredzējusi pasākumus veikt, var nekavējoties piemērot piesardzības pasākumus, kuri vajadzīgi situācijas risināšanai. Minētā Puse par to nekavējoties informē otru Pusi.

25.2. PANTS

Ar drošību saistīti izņēmumi

Neko šajā nolīgumā neinterpretē kā:

- a) prasību Pusei sniegt jebkādu informāciju vai atļaut piekļūt tai, ja Puse uzskata, ka tās izpaušana ir pretrunā Puses būtiskām drošības interesēm, vai

- b) šķērsli, kas attur Pusi no jebkādas rīcības, kuru tā uzskata par nepieciešamu būtisko drošības interešu aizsardzībai:
- i) saistībā ar ieroču, munīcijas un militārā inventāra ražošanu vai nelikumīgu tirdzniecību un citu preču un materiālu, pakalpojumu un tehnoloģiju šādu nelikumīgu tirdzniecību un darījumiem ar tiem, un saimnieciskajām darbībām, ko tieši vai netieši veic ar nolūku apgādāt militāru formējumu,
 - ii) saistībā ar skaldmateriāliem un kodoltermiskajā sintēzē izmantojamiem materiāliem vai materiāliem, no kuriem minētie materiāli atvasināti, vai
 - iii) kura veikta kara vai citas starptautisko attiecību ārkārtas situācijas laikā vai
- c) šķērsli, kas attur Pusi no jebkādas darbības tās saistību izpildei saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtiem starptautiskā miera un drošības saglabāšanai.

25.3. PANTS

Nodokļu uzlikšana

1. Šajā pantā piemēro šādas definīcijas:
- a) “tiešie nodokļi” ir visi ienākuma vai kapitāla nodokļi, tai skaitā nodokļi par kapitāla pieaugumu no īpašuma atsavināšanas, īpašuma, mantojuma un dāvinājuma nodokļi, algas un uzņēmuma maksātās darba samaksas nodokļi, kā arī kapitāla vērtības pieauguma nodokļi;

- b) “rezidences vieta” ir rezidences vieta nodokļu vajadzībām un
- c) “nodokļu konvencija” ir konvencija par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu vai jebkurš cits starptautisks nolīgums vai vienošanās, kura pilnīgi vai galvenokārt attiecas uz nodokļiem un kuras dalībniece ir kāda Savienības dalībvalsts, Savienība vai Jaunzēlande.
2. Nekas šajā nolīgumā neietekmē Jaunzēlandes vai Savienības vai tās dalībvalstu tiesības un pienākumus, kas izriet no jebkuras nodokļu konvencijas. Ja pastāv neatbilstība starp šo nolīgumu un kādu nodokļu konvenciju, tad, ciktāl pastāv neatbilstība, prevalē minētā nodokļu konvencija. Attiecībā uz nodokļu konvenciju starp Savienību vai tās dalībvalstīm un Jaunzēlandi attiecīgās kompetentās iestādes saskaņā ar šo nolīgumu un nodokļu konvenciju kopīgi nosaka, vai pastāv neatbilstība starp šo nolīgumu un nodokļu konvenciju¹.
3. Nolīguma 10.7. pantu (Lielākās labvēlības režīms) un 10.17. pantu (Lielākās labvēlības režīms) nepiemēro priekšrocībai, ko Puse piešķirusi saskaņā ar nodokļu konvenciju.

¹ Lielākai noteiktībai – šis pants neskar 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana).

4. Ievērojot prasību šādus pasākumus nepiemērot tādā veidā, kas radītu patvaļīgu vai nepamatotu diskrimināciju starp valstīm, kurās pastāv līdzīgi apstākļi, vai slēptu ierobežojumu tirdzniecībai un investīcijām, neko šajā nolīgumā neinterpretē tā, ka tas liedz Pusei pieņemt, saglabāt vai īstenot jebkādu pasākumu:

- a) kura mērķis ir nodrošināt tiešo nodokļu taisnīgu vai iedarbīgu¹ uzlikšanu vai iekasēšanu, vai
- b) kurš nošķir nodokļu maksātājus, kas nav vienādā situācijā, it īpaši attiecībā uz viņu rezidences vietu vai vietu, kur ieguldīts viņu kapitāls.

¹ Pasākumiem, kuru mērķis ir nodrošināt tiešo nodokļu taisnīgu vai faktisku uzlikšanu vai iekasēšanu, pieskaitāmi pasākumi, kurus Puse veic atbilstīgi savai nodokļu sistēmai un kuri:

- i) attiecas uz pakalpojumu sniedzējiem, kuri nav rezidenti, atzīstot faktu, ka nodokļu saistības tiem tiek noteiktas attiecībā uz apliekamām vienībām, ko iegūst vai kas atrodas Puses teritorijā, vai
- ii) attiecas uz nerezidentiem, lai nodrošinātu nodokļu uzlikšanu vai iekasēšanu Puses teritorijā, vai
- iii) attiecas uz nerezidentiem vai rezidentiem, lai novērstu nodokļu apiešanu vai izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, ietverot atbilstības panākšanas pasākumus, vai
- iv) attiecas uz to pakalpojumu patērētājiem, kurus sniedz otras Puses teritorijā vai no tās, lai nodrošinātu tādu nodokļu uzlikšanu vai iekasēšanu no šādiem patērētājiem, kuru izcelsme ir Puses teritorijā, vai
- v) nošķir pakalpojumu sniedzējus, kas ir nodokļu maksātāji par visā pasaulē apliekamām vienībām, no citiem pakalpojumu sniedzējiem, atzīstot viņu nodokļu bāzes atšķirību, vai
- vi) nosaka, piešķir vai iedala ienākumus, peļņu, ieguvumus, zaudējumus, atskaitījumus vai kredītu rezidentu vai filiāļu vai ar vienu un to pašu personu saistīto personu vai filiāļu starpā, lai nodrošinātu Puses nodokļu bāzi.

25.4. PANTS

Ierobežojumi maksājumu bilances un ārēju finansiālo grūtību gadījumā

1. Ja Pusei ir nopietnas maksājumu bilances un ārējas finansiālās grūtības vai pastāv to draudi, minētā Puse var pieņemt vai saglabāt pagaidu aizsardzības pasākumus attiecībā uz kapitāla apriti, maksājumiem vai pārvedumiem¹.
2. Jebkurš pagaidu aizsardzības pasākums, kas pieņemts vai saglabāts saskaņā ar 1. punktu:
 - a) ir saderīgs ar Starptautiskā Valūtas fonda Vienošanās līgumu;
 - b) nepārsniedz to, kas ir nepieciešams 1. punktā aprakstītajos apstākļos;
 - c) ir pagaidu pasākums, un to pakāpeniski samazina līdz ar 1. punktā aprakstītās situācijas uzlabošanos;
 - d) nerada nevajadzīgu kaitējumu otras Puses komerciālajām, ekonomiskajām un finanšu interesēm un
 - e) ir nediskriminējošs, lai līdzīgās situācijās pret otru Pusi izturētos ne mazāk labvēlīgi kā pret jebkuru trešo personu.

¹ Lielākai noteiktībai – nopietnas maksājumu bilances un ārējas finansiālas grūtības vai to draudi var rasties cita starpā no nopietnām grūtībām saistībā ar monetāro vai valūtas kursa politiku vai šādu grūtību draudiem.

3. Attiecībā uz preču tirdzniecību Puse var pieņemt pagaidu aizsardzības pasākumus, lai aizsargātu savu ārējo finanšu bilanci vai maksājumu bilanci. Visi pagaidu aizsardzības pasākumi, kas pieņemti vai saglabāti saskaņā ar šo punktu, atbilst *GATT* 1994 un tās Vienošanās par maksājumu bilances noteikumiem.

4. Attiecībā uz pakalpojumu tirdzniecību Puse var pieņemt vai saglabāt ierobežojošus pasākumus, lai aizsargātu savu ārējo finanšu bilanci vai maksājumu bilanci. Visi pagaidu aizsardzības pasākumi, kas pieņemti vai saglabāti saskaņā ar šo punktu, atbilst *GATS* XII pantam.

25.5. PANTS

Pagaidu aizsardzības pasākumi

1. Ārkārtējos apstākļos, ja pastāv nopietnas grūtības Savienības ekonomiskās un monetārās savienības darbībai vai šādu grūtību draudi, Savienība var pieņemt vai saglabāt pagaidu aizsardzības pasākumus attiecībā uz kapitāla apriti, maksājumiem vai pārvedumiem uz laikposmu, kas nepārsniedz sešus mēnešus.

2. Visi pagaidu aizsardzības pasākumi, kuri pieņemti vai saglabāti saskaņā ar 1. punktu, nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams, un nav uzskatāmi par līdzekļiem patvaļīgai vai nepamatotai diskriminācijai starp Jaunzēlandi un kādu trešo valsti līdzīgās situācijās.

25.6. PANTS

“Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgums

1. Ar noteikumu, ka šādus pasākumus neizmanto kā patvaļīgas vai nepamatotas diskriminācijas līdzekli pret otras Puses personām vai slēptu ierobežojumu preču tirdzniecībai, pakalpojumu tirdzniecībai un investīcijām, nekas šajā nolīgumā neliedz Jaunzēlandei pieņemt pasākumus, kurus tā uzskata par vajadzīgiem, lai piešķirtu maoriem labvēlīgāku režīmu attiecībā uz jautājumiem, kas ietverti šajā nolīgumā, tai skaitā tās saistību izpildi saskaņā ar “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līgumu.

2. Puses vienojas, ka uz “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līguma, tai skaitā no tā izrietošo tiesību un pienākumu būtības interpretāciju, neattiecas šā nolīguma noteikumi par strīdu izšķiršanu. Citos gadījumos uz šo pantu attiecas 26. nodaļa (Strīdu izšķiršana). Savienība var lūgt šķīrējtiesai, kas izveidota saskaņā ar 26.5. pantu (Šķīrējtiesas izveide), noteikt tikai to, vai kāds no 1. punktā minētajiem pasākumiem nav saderīgs ar tās tiesībām saskaņā ar šo nolīgumu.

25.7. PANTS

Informācijas izpaušana

1. Neko šajā nolīgumā neinterpretē kā prasību Pusei darīt pieejamu konfidenciālu informāciju, kuras izpaušana traucētu tiesībaizsardzībai vai kā citādi būtu pretrunā sabiedrības interesēm, vai skartu konkrētu publisku vai privātu uzņēmumu likumīgas komerciālās intereses, izņemot gadījumus, kad šķīrējtiesa pieprasa sniegt konfidenciālu informāciju strīdu izšķiršanas procedūrā saskaņā ar 26. nodaļu (Strīdu izšķiršana). Šādos gadījumos šķīrējtiesa nodrošina, ka tiek pilnībā aizsargāta konfidencialitāte.
2. Katra Puse uzskata par konfidenciālu informāciju, ko otra Puse iesniegusi Tirdzniecības komitejai vai specializētajām komitejām un norādījusi kā konfidenciālu.

25.8. PANTS

PTO atbrīvojumi

Ja šā nolīguma tiesības vai saistības dublē kādas PTO līgumā ietvertas tiesības vai saistības, jebkurš pasākums, kas atbilst atbrīvojumam, kurš pieņemts, ievērojot PTO līguma IX pantu, tiek uzskatīts par atbilstīgu šajā nolīgumā dublētajam noteikumam.

26. NODAĻA

STRĪDU IZŠĶIRŠANA

A IEDAĻA

MĒRĶIS UN DARBĪBAS JOMA

26.1. PANTS

Mērķis

Šīs nodaļas mērķis ir izveidot efektīvu un lietderīgu mehānismu, lai novērstu un atrisinātu jebkuru strīdu starp Pusēm par to, kā interpretēt un piemērot šo nolīgumu un Sanitāro nolīgumu, ar nolūku rast, ja tas iespējams, savstarpēji saskaņotu risinājumu.

26.2. PANTS

Darbības joma

1. Šo nodaļu, ievērojot 2. punktu, piemēro visiem Pušu strīdiem par šā nolīguma un Sanitārā nolīguma interpretāciju un piemērošanu (turpmāk “aptvertie noteikumi”).
2. Aptvertie noteikumi ietver visus Sanitārā nolīguma un šā nolīguma noteikumus, izņemot:
 - a) 5. nodaļas (Tirdzniecības aizsardzības līdzekļi) B iedaļu (Antidempinga un kompensācijas maksājumi) un C iedaļu (Globālie aizsardzības pasākumi);
 - b) 15. nodaļu (Konkurences politika);
 - c) 16.6. pantu (Apspriešanās);
 - d) 20. nodaļu (Tirdzniecība un ekonomiskā sadarbība ar maoriem);
 - e) 21. nodaļu (Mazie un vidējie uzņēmumi);
 - f) 22. nodaļu (Laba regulatīvā prakse un regulatīvā sadarbība) un

- g) “te Tiriti o Waitangi” jeb Vaitangi līguma noteikumus attiecībā uz tā interpretāciju, tai skaitā no tā izrietošo tiesību un pienākumu būtību.

B IEDAĻA

APSPRIEŠANĀS

26.3. PANTS

Apspriešanās

1. Puses cenšas atrisināt visas domstarpības, kas minētas 26.2. pantā (Darbības joma), godprātīgi sākot apspriešanos ar mērķi panākt savstarpēji saskaņotu risinājumu.
2. Puse ierosina apspriešanos, iesniedzot otrai Pusei rakstisku pieprasījumu, kurā norāda izskatāmo jautājumu un aptvertos noteikumus, ko tā uzskata par piemērojamiem.
3. Puse, kurai iesniegts apspriešanās pieprasījums (turpmāk “atbildētāja Puse”), atbild uz šo pieprasījumu nekavējoties, bet ne vēlāk kā 10 dienas pēc tā nodošanas dienas. Ja vien Puses nevienojas citādi, apspriešanās notiek atbildētājas Puses teritorijā 30 dienu laikā pēc apspriešanās pieprasījuma nodošanas dienas. Apspriešanos uzskata par pabeigtu 30 dienu laikā pēc pieprasījuma nodošanas dienas vai 90 dienu laikā pēc minētās dienas attiecībā uz strīdiem saskaņā ar 19. nodaļu (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība), ja vien Puses nevienojas turpināt apspriešanos.

4. Apspriešanās steidzamos jautājumos, tai skaitā tādos, kas attiecas uz ātrbojīgām precēm vai sezonas precēm, vai pakalpojumiem, kuri ātri zaudē savu pārdošanas vērtību, notiek 15 dienu laikā pēc apspriešanās pieprasījuma nodošanas dienas. Apspriešanos uzskata par pabeigtu minētajās 15 dienās, ja vien Puses nevienojas turpināt apspriešanos.

5. Apspriešanās laikā katra Puse sniedz pietiekošu faktu materiālu, lai dotu iespēju pilnībā izvērtēt to, kādā veidā apspriežamais pasākums varētu ietekmēt šā nolīguma un Sanitārā nolīguma piemērošanu. Katra Puse cenšas nodrošināt to valdības kompetento iestāžu, kurām ir speciālās zināšanas apspriežamajā jautājumā, personāla dalību apspriedēs.

6. Strīdos par 19. nodaļas (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) noteikumiem, kas saistīti ar 19. nodaļu (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) minētajiem daudzpusējiem nolīgumiem vai instrumentiem, Puses ņem vērā informāciju no SDO vai attiecīgām struktūrām vai organizācijām, kuras izveidotas saskaņā ar *MEA*, lai veicinātu saskaņotību Pušu un minēto organizāciju vai struktūru darbā. Attiecīgā gadījumā Puses konsultējas ar minētajām organizācijām vai to attiecīgajām struktūrām, vai ar jebkuru citu ekspertu vai struktūru, ko tās uzskata par piemērotu. Katra Puse attiecīgā gadījumā var lūgt vietējo konsultantu grupu, kas minētas 24.6. pantā (Vietējās konsultantu grupas) viedokli, vai citu ekspertu padomu.

7. Apspriešanās un jo īpaši visa informācija, kas norādīta kā konfidenciāla, un Pušu nostājas apspriešanas laikā ir konfidenciālas un neskar nevienas Puses tiesības jebkuros turpmākajos procesos.

8. Uz Puses ierosinātu, bet vēl neīstenotu pasākumu var attiekties apspriešanās saskaņā ar šo pantu, bet uz to nevar attiecināt šķīrējtiesas procedūras saskaņā ar C iedaļu (Šķīrējtiesas procedūras) vai mediāciju saskaņā ar D iedaļu (Mediācija).

C IEDAĻA

ŠĶĪRĒJTIESAS PROCEDŪRAS

26.4. PANTS

Šķīrējtiesas procedūru uzsākšana

1. Puse, kas pieprasījusi apspriešanos, var pieprasīt izveidot šķīrējtiesu šādos gadījumos:
 - a) atbildētāja Puse uz lūgumu par apspriešanos nesniedz atbildi 10 dienu laikā no tā nodošanas dienas;
 - b) apspriešanās nav notikusi 26.3. panta (Apspriešanās) 3. un 4. punktā minētajos laikposmos;
 - c) Puses vienojas neapspriesties vai

d) apspriešanās ir pabeigta, bet nav panākts savstarpēji saskaņots risinājums.

2. Pieprasījumu izveidot šķīrējtiesu (turpmāk “šķīrējtiesas izveides pieprasījums”) iesniedz kā rakstisku pieprasījumu otrai Pusei un, attiecīgā gadījumā, jebkurai ārējai struktūrai, kas pilnvarota saskaņā ar 4. punktu. Prasītāja Puse šķīrējtiesas izveides pieprasījumā norāda aplūkojamo pasākumu un tādā veidā, kas, pietiekami skaidri atspoguļojot sūdzības juridisko pamatu, paskaidro, kā minētais pasākums pārkāpj aptvertos noteikumus.

3. Katra Puse nodrošina, ka šķīrējtiesas izveides pieprasījums tiek nekavējoties publiskots.

4. Tirdzniecības komiteja var nolemt pilnvarot ārēju struktūru palīdzēt šķīrējtiesai saskaņā ar šo nodaļu, tai skaitā sniegt administratīvu un juridisku atbalstu. Tirdzniecības komitejas lēmums attiecas arī uz izmaksām, kas izriet no pilnvarojuma.

26.5. PANTS

Šķīrējtiesas izveide

1. Šķīrējtiesā ir trīs šķīrējtiesneši.

2. Puses 15 dienu laikā pēc šķīrējtiesas pieprasījuma nodošanas godprātīgi apspriežas, lai vienotos par šķīrējtiesas sastāvu.

3. Ja Puses par šķīrējtiesas sastāvu nevienojas 2. punktā noteiktajā laikposmā, katra Puse 10 dienu laikā pēc 2. punktā noteiktā laikposma beigām ieceļ šķīrējtiesnesi:

- a) izraugoties no minētās Puses apakšsaraksta, kas izveidots atbilstīgi 26.6. pantam (Šķīrējtiesnešu saraksti), vai
- b) strīdiem saskaņā ar 19. nodaļu (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība), — izraugoties no minētās Puses apakšsaraksta TIA sarakstā, kas izveidots saskaņā ar 26.6. panta (Šķīrējtiesnešu saraksti) 1. punkta b) apakšpunktu.

Ja Puse 3. punktā noteiktajā laikposmā neieceļ šķīrējtiesnesi no sava apakšsaraksta, tad Tirdzniecības komitejas līdzpriekšsēdētājs no prasītājas Puses 10 dienu laikā pēc 3. punktā noteiktā laikposma beigām lozējot izraugās šķīrējtiesnesi no tās Puses, kura nav iecēlusi šķīrējtiesnesi, kandidātu apakšsaraksta. Tirdzniecības komitejas līdzpriekšsēdētājs no prasītājas Puses var deleģēt šādu šķīrējtiesneša izraudzīšanos lozējot.

4. Ja Puses 2. punktā noteiktajā laikposmā nevienojas par šķīrējtiesas priekšsēdētāju, Tirdzniecības komitejas līdzpriekšsēdētājs no prasītājas Puses 10 dienu laikā pēc minētā laikposma beigām lozējot izraugās šķīrējtiesas priekšsēdētāju:

- a) no priekšsēdētāju kandidātu apakšsaraksta, kas izveidots saskaņā ar 26.6. pantu (Šķīrējtiesnešu saraksti), vai
- b) strīdiem saskaņā ar 19. nodaļu (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība), — izraugoties no priekšsēdētāju kandidātu apakšsaraksta TIA sarakstā, kas izveidots saskaņā ar 26.6. panta (Šķīrējtiesnešu saraksti) 1. punkta b) apakšpunktu.

Tirdzniecības komitejas līdzpriekšsēdētājs no prasītājas Puses var deleģēt šādu šķīrējtiesneša izraudzīšanos lozējot.

5. Uzskata, ka šķīrējtiesa ir izveidota 15 dienas pēc tam, kad trīs izraudzītie šķīrējtiesneši ir piekrituši iecelšanai amatā saskaņā ar 26.-A pielikuma (Reglaments) 10. punktu, ja vien Puses nevienojas citādi. Katra Puse nekavējoties publisko šķīrējtiesas izveides dienu.

6. Ja kāds no 26.6. pantā (Šķīrējtiesnešu saraksti) paredzētajiem sarakstiem nav izveidots vai tajos nav pietiekami daudz kandidātu vai ir tikai tās personas, kuras nav pieejamas laikā, kad saskaņā ar 3. vai 4. punktu tiek izraudzīts šķīrējtiesnesis, šķīrējtiesnešus izraugās lozējot no to personu vidus, kuras oficiāli ierosinājusi viena Puse vai abas Puses saskaņā ar 26.-A pielikumu (Reglaments).

26.6. PANTS

Šķīrējtiesnešu saraksti

1. Tirdzniecības komiteja tās pirmajā sanāksmē pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas izveido:
 - a) kandidātu sarakstu, kurā iekļauj personas, kas vēlas un spēj būt par šķīrējtiesnešiem, un

- b) atsevišķu to personu saraksts, kuras vēlas un spēj būt par šķīrējtiesnešiem strīdos saskaņā ar 19. nodaļu (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) (“TIA saraksts”).
2. Katru no 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajiem sarakstiem veido šādi apakšsaraksti:
- a) viens kandidātu apakšsaraksts, kas izveidots, pamatojoties uz Savienības priekšlikumiem;
 - b) viens kandidātu apakšsaraksts, kas izveidots, pamatojoties uz Jaunzēlandes priekšlikumiem,
un
 - c) viens tādu kandidātu apakšsaraksts, kuri nav nevienas Puses valstspiederīgie un būs šķīrējtiesas priekšsēdētāji.
3. Panta 2. punkta a), b) un c) apakšpunktā minētajos apakšsarakstos katrā ir vismaz trīs kandidāti. Panta 2. punkta c) apakšpunktā minētajā apakšsarakstā nav vairāk kā seši kandidāti. Tirdzniecības komiteja nodrošina, lai sarakstā vienmēr būtu iekļauts minētais kandidātu skaits.
4. Tirdzniecības komiteja var izveidot papildu sarakstus ar personām, kam ir speciālas zināšanas konkrētās nozarēs, uz kurām attiecas šis nolīgums. Pamatojoties uz Pušu vienošanos, šādus papildu sarakstus izmanto, lai izveidotu šķīrējtiesu saskaņā ar šā nolīguma 26.5. pantā (Šķīrējtiesas izveide) izklāstīto procedūru.

26.7. PANTS

Šķīrējtiesnešiem piemērojamās prasības

1. Katrs šķīrējtiesnesis:
 - a) ir apliecinājis speciālās zināšanas tieslietās, starptautiskajā tirdzniecībā un citos jautājumos, kas ietverti šajā nolīgumā;
 - b) ir neatkarīgs un nav saistīts ar kādu no Pusēm, un nesaņem norādījumus no tām;
 - c) rīkojas patstāvīgi un nesaņem norādījumus no kādas organizācijas vai valdības jautājumos, kas attiecas uz strīdu, un
 - d) ievēro 26.-B pielikumu (Šķīrējtiesnešu un mediatoru rīcības kodekss).
2. Priekšsēdētājam ir arī pieredze strīdu izšķiršanas procedūrās.
3. Neatkarīgi no 1. punkta a) apakšpunkta un 2. punkta katram TIA sarakstā iekļautajam šķīrējtiesnesim ir speciālas zināšanas vai lietpratība šādās jomās:
 - a) darba vai vides tiesības;
 - b) 19. nodaļā (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) aplūkotie jautājumi vai

c) tādu strīdu izšķiršana, kas rodas saistībā ar starptautiskiem nolīgumiem.

4. Ņemot vērā konkrētā strīda priekšmetu, Puses var vienoties atkāpties no 1. punkta

a) apakšpunktā minētajām prasībām.

26.8. PANTS

Šķīrējtiesas pienākumi

Šķīrējtiesa:

- a) objektīvi izvērtē tai izskatīšanai iesniegto jautājumu, tai skaitā objektīvi izvērtē lietas apstākļus un piemērojamību un atbilstību aptvertajiem noteikumiem;
- b) savos lēmumos un ziņojumos izklāsta konstatētos faktus, aptverto noteikumu piemērojamību un izdarīto konstatējumu un ieteikumu galveno pamatojumu un
- c) tai vajadzētu regulāri apspriesties ar Pusēm un sniegt pietiekamas iespējas nonākt pie savstarpēji saskaņota risinājuma.

26.9. PANTS

Darba uzdevums

1. Ja vien Puses piecās dienās no šķīrējtiesas izveides dienas nevienojas citādi, tās darba uzdevums ir šāds:

“ņemot vērā Pušu minētos attiecīgos aptvertos noteikumus, izskatīt šķīrējtiesas izveides pieprasījumā minēto jautājumu, izdarīt konstatējumus par aptverto noteikumu piemērojamību un aplūkojamā pasākuma atbilstību minētajiem noteikumiem un sniegt ziņojumu saskaņā ar 26.11. pantu (Starpposma ziņojums) un 26.12. pantu (Galīgais ziņojums).”

2. Ja Puses vienojas par citu darba uzdevumu, kas nav minēts 1. punktā, tās 1. punktā minētajā laikposmā paziņo šķīrējtiesai saskaņoto darba uzdevumu.

26.10. PANTS

Lēmums par steidzamību

1. Ja to pieprasa kāda Puse, šķīrējtiesa 10 dienu laikā pēc tās izveides pieņem lēmumu par to, vai lieta attiecas uz steidzamiem jautājumiem.

2. Ja šķīrējtiesa nolemj, ka strīds attiecas uz steidzamiem jautājumiem, piemērojamos termiņus, kas noteikti šīs nodaļas C iedaļā (Šķīrējtiesas procedūras), saīsina uz pusi no tajā noteiktā laikposma, izņemot 26.5. pantā (Šķīrējtiesas izveide) un 26.9. pantā (Darba uzdevums) minētos laikposmus.

26.11. PANTS

Starpposma ziņojums

1. Šķīrējtiesa 90 dienu laikā pēc tās izveides sniedz Pusēm starpposma ziņojumu. Ja šķīrējtiesa uzskata, ka šo termiņu nevar ievērot, šķīrējtiesas priekšsēdētājs par to rakstveidā paziņo Pusēm, norādot kavēšanās iemeslus un dienu, kad šķīrējtiesa plāno sniegt starpposma ziņojumu. Šķīrējtiesa savu starpposma ziņojumu nekādā gadījumā nesniedz vēlāk kā 120 dienas pēc šķīrējtiesas izveides.
2. Katra Puse 10 dienu laikā pēc starpposma ziņojuma saņemšanas var iesniegt šķīrējtiesai rakstisku pieprasījumu pārskatīt konkrētus starpposma ziņojuma aspektus. Puse var sniegt piezīmes par otras Puses pieprasījumu sešu dienu laikā pēc pieprasījuma nodošanas.

26.12. PANTS

Galīgais ziņojums

1. Šķīrējtiesa 120 dienu laikā pēc šķīrējtiesas izveides sniedz Pusēm savu galīgo ziņojumu. Ja šķīrējtiesa uzskata, ka šādu termiņu nevar ievērot, šķīrējtiesas priekšsēdētājs par to rakstveidā paziņo Pusēm, norādot kavēšanās iemeslus un dienu, kad šķīrējtiesa plāno sniegt galīgo ziņojumu. Šķīrējtiesa savu galīgo ziņojumu nekādā gadījumā nesniedz vēlāk kā 150 dienas pēc šķīrējtiesas izveides.
2. Galīgajā ziņojumā ietver jebkura Pušu rakstiska pieprasījuma attiecībā uz starpposma ziņojumu apspriešanu, kā minēts 26.11. panta (Starpposma ziņojums) 2. punktā, un skaidri iztirzā Pušu piezīmes.

26.13. PANTS

Atbilstības pasākumi

1. Atbildētāja Puse veic visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai nekavējoties izpildītu galīgajā ziņojumā ietvertos konstatējumus un ieteikumus nolūkā panākt atbilstību aptvertajiem noteikumiem.

2. Atbildētāja Puse ne vēlāk kā 30 dienas pēc galīgā ziņojuma nodošanas paziņo prasītājam Pusei par pasākumiem, ko tā ir veikusi vai plāno veikt, lai panāktu atbilstību.
3. Turklāt strīdu saskaņā ar 19. nodaļu (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) gadījumā:
 - a) atbildētāja Puse ne vēlāk kā 30 dienas pēc galīgā ziņojuma nodošanas informē savu pilsoniskās sabiedrības mehānismu, kas izveidots saskaņā ar 24.6. pantu (Vietējās konsultantu grupas), un otras Puses kontaktpunktu, kurš izveidots saskaņā ar 19.20. pantu (Kontaktpunkti), par pasākumiem, ko tā ir veikusi vai plāno veikt, lai panāktu atbilstību, un
 - b) Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komiteja pārrauga atbilstības pasākumu īstenošanu. Vietējās konsultantu grupas, kas minētas 24.6. pantā (Vietējās konsultantu grupas), šajā sakarā var iesniegt apsvērumus Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības komitejai.

26.14. PANTS

Samērīgs laikposms

1. Ja tūlītēja atbilstība nav iespējama, atbildētāja Puse ne vēlāk kā 30 dienas pēc galīgā ziņojuma nodošanas dienas sniedz prasītājam Pusei paziņojumu par samērīgā laikposma ilgumu, kas tai būs vajadzīgs, lai panāktu šādu atbilstību. Puses cenšas vienoties par samērīgā laikposma ilgumu, lai panāktu atbilstību.

2. Ja Puses nav vienojušās par samērīgā laikposma ilgumu, prasītāja Puse ne ātrāk kā 20 dienas pēc 1. punktā minētā paziņojuma nodošanas var rakstiski pieprasīt šķīrējtiesai sākotnējā sastāvā noteikt saprātīgā laikposma ilgumu. Šķīrējtiesa 20 dienu laikā pēc šāda pieprasījuma nodošanas paziņo Pusēm savu lēmumu.
3. Atbildētāja Puse ne vēlāk kā 30 dienas pirms samērīgā laikposma beigām prasītājai Pusei sniedz rakstisku paziņojumu par gūto progresu galīgā ziņojuma izpildē.
4. Puses var vienoties par samērīgā laikposma pagarināšanu.

26.15. PANTS

Atbilstības pārskatīšana

1. Atbildētāja Puse ne vēlāk kā samērīgā laikposma pēdējā dienā prasītājai Pusei sniedz paziņojumu par jebkuru pasākumu, ko tā veikusi, lai panāktu atbilstību galīgajam ziņojumam.

2. Ja Pusēm ir atšķirīgi viedokļi par jebkura pasākuma, kas veikts atbilstības panākšanai, pastāvēšanu vai atbilstību aptvertajiem noteikumiem, tad prasītāja Puse var šķīrējtiesai sākotnējā sastāvā iesniegt rakstisku pieprasījumu izlemt šo jautājumu. Pieprasījumā norāda visus aplūkojamos pasākumus un, pietiekami atspoguļojot sūdzības juridisko pamatu, paskaidro, kādā veidā minētais pasākums pārkāpj aptvertos noteikumus. Šķīrējtiesa 54 dienu laikā pēc šāda pieprasījuma nodošanas paziņo Pusēm savu lēmumu.

26.16. PANTS

Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi

1. Atbildētāja Puse, ja to pieprasa prasītāja Puse, sāk apspriešanos ar prasītāju Pusi, lai vienotos par savstarpēji pieņemamu kompensāciju, ja:

- a) atbildētāja Puse sniedz paziņojumu prasītājai Pusei, ka nav iespējams panākt atbilstību galīgajam ziņojumam;
- b) atbildētāja Puse 26.13. pantā (Atbilstības pasākumi) minētajā termiņā vai pirms samērīgā laikposma beigām neiesniedz paziņojumu par jebkuru pasākumu, kas veikts atbilstības panākšanai;
- c) šķīrējtiesa konstatē, ka nav veikti pasākumi atbilstības panākšanai, vai

- d) šķīrējtiesa konstatē, ka pasākums, kas veikts atbilstības panākšanai, nav saderīgs ar aptvertajiem noteikumiem.
2. Strīdiem saskaņā ar 19. nodaļu (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) šo pantu piemēro, ja:
- a) rodas situācija, kas minēta 1. punkta a), b) vai c) apakšpunktā, un galīgajā ziņojumā saskaņā ar 26.12. pantu (Galīgais ziņojums) konstatēts, ka ir pārkāpts:
 - i) 19.3. panta (Daudzpusēji darba standarti un nolīgumi) 3. punkts vai
 - ii) 19.6. panta (Tirdzniecība un klimata pārmaiņas) 3. punkts, ja minētā šķīrējtiesa savā galīgajā ziņojumā konstatē, ka atbildētāja Puse nav atturējusies no jebkādas darbības vai bezdarbības, kas būtiski apdraud Parīzes nolīguma priekšmetu un mērķi, vai
 - b) rodas situācija, kas izklāstīta 1. punkta d) apakšpunktā, un šķīrējtiesas lēmumā saskaņā ar 26.15. pantu (Atbilstības pārbaude) konstatēts, ka ir pārkāpts:
 - i) 19.3. panta (Daudzpusēji darba standarti un nolīgumi) 3. punkts, vai
 - ii) 19.6. panta (Tirdzniecība un klimata pārmaiņas) 3. punkts, ja šķīrējtiesa savā lēmumā konstatē, ka atbildētāja Puse nav atturējusies no jebkādas darbības vai bezdarbības, kas būtiski apdraud Parīzes nolīguma priekšmetu un mērķi.

3. Ja 1. un 2. punktā minētajos apstākļos prasītāja Puse izvēlas nepieprasīt apspriešanos par kompensāciju vai Puses nevienojas par kompensāciju 20 dienu laikā pēc apspriešanās par kompensāciju sākšanas, prasītāja Puse var iesniegt atbildētājam Pusei rakstisku paziņojumu par to, ka tā plāno apturēt saistību izpildi aptverto noteikumu ietvaros. Šādā paziņojumā norāda paredzamās saistību izpildes apturēšanas līmeni.
4. Prasītāja Puse var apturēt saistību izpildi 10 dienas pēc 3. punktā minētā paziņojuma nodošanas dienas, ja vien atbildētāja Puse neiesniedz pieprasījumu saskaņā ar 6. punktu.
5. Saistību izpildes apturēšana nepārsniedz apmēru, kas līdzvērtīgs pārkāpuma izraisīto seku likvidēšanai vai samazināšanai.
6. Ja atbildētāja Puse uzskata, ka paziņotais saistību izpildes apturēšanas līmenis pārsniedz apmēru, kas līdzvērtīgs pārkāpuma izraisīto seku likvidēšanai vai samazināšanai, vai ka nav izpildīti 2. punktā izklāstītie nosacījumi, tā pirms 4. punktā noteiktā 10 dienu laikposma beigām var šķīrējtiesai sākotnējā sastāvā iesniegt rakstisku pieprasījumu izlemt šo jautājumu. Šķīrējtiesa 30 dienu laikā pēc minētā pieprasījuma dienas paziņo Pusēm savu lēmumu par saistību izpildes apturēšanas līmeni vai par to, ka nav izpildīti 2. punktā izklāstītie nosacījumi. Saistību izpildi neaptur, kamēr šķīrējtiesa nav paziņojusi savu lēmumu. Saistību izpildi aptur atbilstoši minētajam lēmumam.

7. Šajā pantā minētajai saistību izpildes apturēšanai vai kompensācijai ir pagaidu raksturs, un to nepiemēro pēc tam, kad:

- a) Puses ir panākušas savstarpēji saskaņotu risinājumu saskaņā ar 26.26. pantu (Savstarpēji saskaņots risinājums);
- b) Puses ir vienojušās, ka pasākumi, kas veikti atbilstības panākšanai, nodrošina atbildētājas Puses atbilstību aptvertajiem noteikumiem, vai
- c) katrs atbilstības panākšanai veiktais pasākums, ko šķīrējtiesa uzskata par nesaderīgu ar aptvertajiem noteikumiem, ir atsaukts vai grozīts tā, lai nodrošinātu atbildētājas Puses atbilstību minētajiem noteikumiem.

26.17. PANTS

Katra pasākuma, kas veikts atbilstības nodrošināšanai, pārskatīšana
pēc pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļu pieņemšanas

1. Atbildētāja Puse sniedz prasītājai Pusei paziņojumu par katru pasākumu, ko tā veikusi atbilstības nodrošināšanai attiecīgi pēc saistību izpildes apturēšanas vai pēc pagaidu kompensācijas piemērošanas. Izņemot 2. punktā minētos gadījumus, prasītāja Puse izbeidz saistību izpildes apturēšanu 30 dienu laikā pēc paziņojuma nodošanas dienas. Gadījumos, kad ir piemērota kompensācija, un izņemot 2. punktā minētos gadījumus, atbildētāja Puse var izbeigt šādas kompensācijas piemērošanu 30 dienu laikā no dienas, kad nodots tās paziņojums par atbilstības panākšanu.

2. Ja Puses 30 dienu laikā no paziņojuma nodošanas nevienojas par to, vai paziņotais pasākums nodrošina atbildētājas Puses atbilstību attiecīgajiem noteikumiem, ikviena Puse var šķīrējtiesai sākotnējā sastāvā iesniegt rakstisku pieprasījumu izlemt šo jautājumu; ja tas netiek izdarīts, attiecīgi saistību apturēšanu vai kompensāciju izbeidz. Šķīrējtiesa 46 dienu laikā pēc pieprasījuma iesniegšanas paziņo Pusēm savu lēmumu. Ja šķīrējtiesa lemj, ka atbilstības nodrošināšanai veiktais pasākums atbilst aptvertajiem noteikumiem, tiek izbeigta attiecīgi saistību izpildes apturēšana vai kompensācija. Vajadzības gadījumā prasītāja Puse, ņemot vērā šķīrējtiesas lēmumu, pielāgo saistību izpildes apturēšanas vai kompensācijas līmeni, ņemot vērā šķīrējtiesas lēmumu.

3. Ja atbildētāja Puse uzskata, ka prasītājas Puses īstenotais saistību apturēšanas līmenis pārsniedz apmēru, kas ir līdzvērtīgs pārkāpuma izraisīto seku likvidēšanai vai samazināšanai, tad tā var šķīrējtiesai sākotnējā sastāvā iesniegt rakstisku pieprasījumu izlemt šo jautājumu.

26.18. PANTS

Šķīrējtiesnešu aizstāšana

Ja kādā no strīdu izšķiršanas procedūrām saskaņā ar šo iedaļu šķīrējtiesnesis nevar piedalīties, atkāpjas vai ir jāaizstāj, jo viņš neatbilst 26.-B pielikumam (Šķīrējtiesnešu un mediatoru rīcības kodekss), piemēro 26.5. pantā (Šķīrējtiesas izveide) paredzēto procedūru, un ikvienam aizstājējam šķīrējtiesnesim ir visas sākotnējā sastāva šķīrējtiesnešu pilnvaras un pienākumi. Laikposmu ziņojuma vai lēmuma sniegšanai pagarina par laikposmu, kas vajadzīgs jaunā šķīrējtiesneša iecelšanai.

26.19. PANTS

Reglaments

1. Šķīrējtiesas procedūras reglamentē šī iedaļa un 26.-A pielikums (Reglaments).
2. Visas šķīrējtiesas sēdes ir atklātas, ja vien 26.-A pielikumā (Reglaments) nav noteikts citādi.

26.20. PANTS

Apturēšana un izbeigšana

1. Pēc abu Pušu pieprasījuma šķīrējtiesa aptur darbu jebkurā brīdī uz laikposmu, par ko Puses vienojušās un kas nepārsniedz 12 secīgus mēnešus.
2. Šķīrējtiesa atsāk darbu pirms minētā apturēšanas laikposma beigām, ja to rakstiski pieprasa abas Puses, vai apturēšanas laikposma beigās, ja to rakstiski pieprasa kāda no Pusēm. Prasītāja Puse attiecīgi sniedz paziņojumu otrai Pusei. Ja šķīrējtiesa neatsāk darbu pēc apturēšanas perioda beigām saskaņā ar šo punktu, šķīrējtiesas pilnvaras zaudē spēku un strīdu izšķiršanas procedūru izbeidz.
3. Ja šķīrējtiesas darbs ir apturēts, attiecīgos šajā iedaļā noteiktos laikposmus pagarina par tādu pašu laikposmu, par kādu šķīrējtiesas darbs bijis apturēts.

26.21. PANTS

Tiesības prasīt un saņemt informāciju

1. Pēc vienas Puses pieprasījuma vai pēc savas iniciatīvas šķīrējtiesa var pieprasīt Pusēm sniegt būtisku informāciju, ko tā uzskata par nepieciešamu un atbilstošu. Uz ikvienu šķīrējtiesas pieprasījumu sniegt informāciju Puses atbild nekavējoties un pilnībā.
2. Pēc vienas Puses pieprasījuma vai pēc savas iniciatīvas šķīrējtiesa var pieprasīt no jebkura avota informāciju, ko tā uzskata par lietderīgu. Šķīrējtiesai ir arī tiesības lūgt ekspertu viedokli pēc saviem ieskatiem un, attiecīgā gadījumā, ievērojot Pušu saskaņotos noteikumus.
3. Attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar 19. nodaļā (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) minēto daudzpusējo nolīgumu un instrumentu ievērošanu, ārējo ekspertu atzinumos vai šķīrējtiesas pieprasītajā informācijā būtu jāiekļauj informācija un ieteikumi no SDO vai attiecīgām struktūrām vai organizācijām, kas izveidotas saskaņā ar *MEA*.
4. Šķīrējtiesa izskata *amicus curiae* iesniegumus no Puses fiziskām personām vai juridiskām personām, kas ir iedibinātas Pusē, saskaņā ar 26.-A pielikumu (Reglaments).
5. Visu informāciju vai viedokli, ko šķīrējtiesa ieguvusi saskaņā ar šo pantu, dara zināmu Pusēm, un Puses par to var sniegt piezīmes.

26.22. PANTS

Interpretācijas noteikumi

1. Ekspertu grupa interpretē attiecīgos noteikumus saskaņā ar parastajiem starptautisko publisko tiesību interpretācijas noteikumiem, ieskaitot tos, kas kodificēti 1969. gada 23. maija Vīnes Konvencijā par starptautisko līgumu tiesībām.
2. Šķīrējtiesa arī ņem vērā attiecīgās interpretācijas PTO ekspertu grupu ziņojumos un Apelācijas institūcijas ziņojumos, ko pieņēmusi PTO Strīdu izšķiršanas padome.
3. Šķīrējtiesas ziņojumi un lēmumi nepaplašina un nesašaurina šajā nolīgumā noteiktās Pušu tiesības un pienākumus.

26.23. PANTS

Šķīrējtiesas ziņojumi un lēmumi

1. Šķīrējtiesnešu apspriedes notiek konfidenciali. Šķīrējtiesa dara visu iespējamo, lai sagatavotu ziņojumus un pieņemtu lēmumus vienprātīgi. Ja tas nav iespējams, šķīrējtiesa pieņem lēmumu ar balsu vairākumu. Atsevišķie šķīrējtiesnešu viedokļi nekādā gadījumā netiek izpausti.
2. Šķīrējtiesas lēmumus un ziņojumus Puses pieņem bez nosacījumiem. Tie nerada nekādas tiesības vai pienākumus fiziskām vai juridiskām personām.

3. Katra Puse šķīrējtiesas ziņojumus un lēmumus un tās iesniegumus dara publiski pieejamus, ievērojot konfidencialas informācijas aizsardzību.

4. Šķīrējtiesa un Puses uzskata par konfidencialu visu informāciju, ko kāda Puse iesniegusi šķīrējtiesai saskaņā ar 26.-A pielikuma (Reglaments) 34. līdz 36. noteikumu.

26.24. PANTS

Foruma izvēle

1. Ja rodas strīds par konkrētu pasākumu, ar ko, iespējams, tiek pārkāpti noteikumi un pēc būtības līdzvērtīgas saistības saskaņā ar citu starptautisku tirdzniecības nolīgumu, kura dalībnieces ir abas Puses, tai skaitā saskaņā ar PTO līgumu, tad forumu strīda izšķiršanai izvēlas tā Puse, kura vēlas izšķirt strīdu.

2. Kad Puse ir izvēlējusies forumu un tajā sākusi strīdu izšķiršanas procedūras saskaņā ar šo iedaļu vai saskaņā ar jebkuru citu starptautisku nolīgumu, minētā Puse attiecībā uz konkrēto pasākumu, kas minēts 1. punktā, nesāk strīdu izšķiršanas procedūras saskaņā ar kādu citu nolīgumu, ja vien pirmajā izvēlētajā forumā nav iespējams taisīt spriedumus procesuālu vai ar jurisdikciju saistītu iemeslu dēļ.

3. Šajā pantā:

a) strīdu izšķiršanas procedūras saskaņā ar šo iedaļu uzskata par sāktām pēc vienas Puses šķīrējtiesas izveides pieprasījuma saskaņā ar 26.4. pantu (Šķīrējtiesas procedūru sākšana);

- b) strīdu izšķiršanas procedūras saskaņā ar PTO līgumu uzskata par sāktām pēc vienas Puses šķīrējtiesas izveides pieprasījuma atbilstīgi VSI 6. pantam un
- c) strīdu izšķiršanas procedūras saskaņā ar jebkuru citu starptautisku tirdzniecības nolīgumu uzskata par uzsāktām atbilstīgi minētā nolīguma attiecīgajiem noteikumiem.

4. Nekas šajā nolīgumā neliedz Pusei apturēt saistību izpildi, ja to atļāvusi PTO strīdu izšķiršanas struktūra vai ja tas atļauts saskaņā ar strīdu izšķiršanas procedūrām citā starptautiskā nolīgumā, kura dalībnieces ir strīdā iesaistītās Puses. Puse PTO nolīgumu vai jebkādu citu starptautisku tirdzniecības nolīgumu starp Pusēm neizmanto par pamatojumu, lai liegtu otrai Pusei apturēt saistību izpildi saskaņā ar šo nodaļu.

D IEDAĻA

MEDIĀCIJA

26.25. PANTS

Mediācija

Puses var izmantot mediāciju attiecībā uz jebkuru pasākumu, kuru kāda Puse uzskata par tādu, kas nelabvēlīgi ietekmē tirdzniecību un investīcijas starp Pusēm. Mediācijas procedūra ir izklāstīta 26.- C pielikumā (Mediācijas reglaments).

E SADAĻA

KOPĪGI NOTEIKUMI

26.26. PANTS

Savstarpēji saskaņots risinājums

1. Puses jebkurā laikā var panākt savstarpēji saskaņotu risinājumu attiecībā uz jebkurām domstarpībām, kas minētas 26.2. pantā (Darbības joma).
2. Ja šķīrējtiesas procedūrās vai mediācijas procedūrā tiek panākts savstarpēji saskaņots risinājums, Puses par minēto risinājumu kopīgi paziņo attiecīgi šķīrējtiesas priekšsēdētājam vai mediatoram. Pēc šāda paziņojuma šķīrējtiesas procedūras vai mediācijas procedūra tiek izbeigta.
3. Visus Pušu savstarpēji saskaņotos risinājumus publisko.
4. Katra Puse veic visus vajadzīgos pasākumus, lai īstenotu savstarpēji saskaņoto risinājumu termiņā, par kuru tās vienojušās.
5. Līdz termiņa, par kuru Puses vienojušās, beigām īstenojošā Puse rakstiski informē otru Pusi par visiem pasākumiem, ko tā veikusi, lai īstenotu savstarpēji saskaņoto risinājumu.

26.27. PANTS

Laikposmi

1. Ja nav noteikts citādi, visus šajā nodaļā noteiktos laikposmus rēķina kalendārajās dienās no dienas, kas seko darbībai, uz kuru tie attiecas.
2. Ikvienu šajā nodaļā noteikto laikposmu var pagarināt, Pusēm savstarpēji vienojoties.
3. Attiecībā uz C iedaļu (Šķīrējtiesas procedūras) šķīrējtiesa jebkurā laikā var ierosināt Pusēm mainīt jebkuru šajā nodaļā noteikto laikposmu, norādot priekšlikuma iemeslus.

26.28. PANTS

Izmaksas

1. Katra Puse sedz savas izmaksas, kas radušās, piedaloties šķīrējtiesas procedūrās vai mediācijas procedūrā.
2. Ja 26.-A pielikumā (Reglaments) nav noteikts citādi, Puses kopīgi un vienlīdzīgi sadala izdevumus, kas saistīti ar organizatoriskiem jautājumiem, tai skaitā šķīrējtiesnešu un mediatoru atalgojumu un izdevumiem. Šķīrējtiesnešu un mediatoru atalgojums atbilst PTO standartiem.

3. Tirdzniecības komiteja var pieņemt lēmumu, kurā izklāstīti parametri vai cita informācija par šķīrējtiesnešu un mediatoru atalgojumu un viņu izdevumu, tai skaitā visu saistīto izmaksu, kas varētu rasties tiesvedībā, atlīdzināšanu. Kamēr nav pieņemts šāds lēmums, šķīrējtiesnešu un mediatoru atalgojumu un izdevumu, kā arī visu saistīto izmaksu atlīdzināšanu nosaka saskaņā ar 26.-A pielikuma (Reglaments) 10. noteikumu.

26.29. PANTS

Pielikumu grozījumi

Tirdzniecības komiteja var grozīt 26.-A pielikumu (Reglaments) un 26.-B pielikumu (Šķīrējtiesnešu un mediatoru rīcības kodekss).

27. NODAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

27.1. PANTS

Grozījumi

1. Puses var rakstiski vienoties par grozījumu izdarīšanu šajā nolīgumā.
2. Grozījumi stājas spēkā otrā mēneša pirmajā dienā vai vēlākā datumā, par kuru Puses var vienoties, pēc dienas, kad Puses apmainās ar rakstiskiem paziņojumiem, kas apliecina, ka tās ir izpildījušas to attiecīgās piemērojamās juridiskās prasības un procedūras, lai šādi grozījumi stātos spēkā.
3. Tirdzniecības komiteja ar lēmumu var grozīt šo nolīgumu, ja tas paredzēts 24.3. pantā (Tirdzniecības komitejas veikti grozījumi). Tirdzniecības komitejas lēmumā vai nu norāda grozījumu spēkā stāšanās dienu, vai, ja to prasa Puses iekšējā sistēma, nosaka, ka šādi grozījumi stājas spēkā pēc rakstiska paziņojuma par Pušu visu vēl neizpildīto juridisko prasību un procedūru izpildīšanu.

27.2. PANTS

Stāšanās spēkā

1. Šis nolīgums stājas spēkā tā otrā mēneša pirmajā dienā, kas seko dienai, kurā Puses apmainījušās ar rakstiskiem paziņojumiem, kas apliecina, ka tās ir izpildījušas to attiecīgās piemērojamās juridiskās prasības un procedūras, lai šis nolīgums stātos spēkā. Puses var vienoties par citu šā nolīguma spēkā stāšanās dienu.
2. Paziņojumu, kas minēti 1. punktā, nosūta Eiropas Savienības Padomes Ģenerālsēkretariātam un Jaunzēlandes Ārlietu un tirdzniecības ministrijai.

27.3. PANTS

Nolīguma izbeigšana

1. Šis nolīgums paliek spēkā, ja vien tas netiek izbeigts saskaņā ar 2. punktu.
2. Puse var iesniegt otrai Pusei rakstisku paziņojumu par nodomu izbeigt šā nolīguma darbību. Paziņojumu Savienībai nosūta Eiropas Savienības Padomes Ģenerālsēkretariātam un paziņojumu Jaunzēlandeī nosūta Jaunzēlandes Ārlietu un tirdzniecības ministrijai. Šā nolīguma izbeigšana stājas spēkā sešus mēnešus pēc paziņojuma nodošanas dienas, ja vien Puses nevienojas citādi.

27.4. PANTS

Saistību izpilde

1. Katra Puse ir pilnībā atbildīga par visu šā nolīguma noteikumu ievērošanu.

2. Katra Puse nodrošina, ka tiek veikti visi vajadzīgie pasākumi, lai īstenotu šā nolīguma noteikumus, ieskaitot to ievērošanu visos pārvaldes līmeņos, kā arī to personu lokā, kuras īsteno deleģētas pārvaldes pilnvaras. Katra Puse godprātīgi pilda šajā nolīgumā noteiktos pienākumus.

3. Šis nolīgums ir daļa no Partnerattiecību nolīguma 52. panta 1. punktā minētās kopējās institucionālās struktūras. Puse var veikt atbilstīgus pasākumus saistībā ar šo nolīgumu gadījumā, ja īpaši smagi un būtiski ir pārkāpti kādi no pienākumiem, kas Partnerattiecību nolīguma 2. panta 1. punktā vai 8. panta 1. punktā aprakstīti kā būtiski elementi, un pārkāpums apdraud starptautisko mieru un drošību un tādēļ prasa tūlītēju reaģēšanu. Puse var veikt šādus atbilstīgus pasākumus saistībā ar šo nolīgumu arī tādas darbības vai bezdarbības gadījumā, kas būtiski apdraud Parīzes nolīguma priekšmetu un mērķi. Šādus atbilstīgus pasākumus veic saskaņā ar procedūru, kas izklāstīta Partnerattiecību nolīguma 54. pantā.

27.5. PANTS

Deleģētas pilnvaras

Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi, katra Puse nodrošina, ka tad, kad juridiska persona, tai skaitā valsts uzņēmums, uzņēmums, kam piešķirtas īpašas tiesības vai privilēģijas, vai izraudzīts monopols, īsteno reglamentējošas, administratīvas vai citas valsts pilnvaras, ko minētā Puse ir deleģējusi šādai personai, minētā persona rīkojas saskaņā ar minētās Puses saistībām atbilstoši šim nolīgumam.

27.6. PANTS

Tiešas ietekmes neesamība

1. Neko šajā nolīgumā neinterpretē kā normu, kura personām piešķir tiesības vai uzliek pienākumus, kas nav tiesības un pienākumi, kuri radušies starp Pusēm saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām.
2. Puse savos iekšzemes tiesību aktos nenosaka prasījuma tiesības pret otru Pusi, pamatojoties uz to, ka otras Puses pasākums nav saderīgs ar šo nolīgumu.

27.7. PANTS

Normatīvie akti un to grozījumi

Ja šajā nolīgumā ir atsauce uz Puses normatīvajiem aktiem, minētie normatīvie akti ietver to grozījumus, ja vien nav norādīts citādi.

27.8. PANTS

Šā nolīguma neatņemamas daļas

1. Šā nolīguma pielikumi, papildinājumi, deklarācijas, kopīgās deklarācijas un zemspītras piezīmes ir tā neatņemama sastāvdaļa.

2. Visi šā nolīguma pielikumi, tai skaitā tā papildinājumi, ir neatņemama tās nodaļas sastāvdaļa, kurā ir atsauce uz minēto pielikumu vai uz kuru atsaucas minētajā pielikumā. Lielākai noteiktībai:
- a) 2.-A pielikums (Tarifu atcelšanas grafiki) un tā papildinājumi ir 2. nodaļas (Valsts režīms un preču tirgus pieejamība) neatņemama sastāvdaļa;
 - b) 3.-A pielikums (Ievadpiezīmes par konkrētiem ražojumiem piemērojamajiem izcelsmes noteikumiem), 3.-B pielikums (Konkrētiem ražojumiem piemērojamie izcelsmes noteikumi) un tā papildinājumi un 3.-C pielikums (Paziņojuma par izcelsmi teksts), 3.-D pielikums (Piegādātāja deklarācija, kas minēta 3.3. panta (Izcelsmes kumulācija) 4. punktā), 3.-E pielikums (Kopīgā deklarācija par Andoras Firstisti) un 3.-F pielikums (Kopīgā deklarācija par Sanmarīno Republiku) ir 3. nodaļas (Izcelsmes noteikumi un izcelsmes procedūras) neatņemama sastāvdaļa;
 - c) 6.-A pielikums (Kompetentās iestādes), 6.-B pielikums (Reģionālie nosacījumi augiem un augu produktiem), 6.-C pielikums (SFS pasākumu līdzvērtības atzīšana), 6.-D pielikums (Revīzijas vai pārbaudes pamatnostādnes un procedūras), 6.-E pielikums (Sertifikācija) un 6.-F pielikums (Importa pārbaudes un maksas) ir neatņemama 6. nodaļas (Sanitārie un fitosanitārie pasākumi) sastāvdaļa;

- d) 9.-A pielikums (Atbilstības novērtējuma atzīšana (dokumenti)), 9.-B pielikums (Mehāniskie transportlīdzekļi un to aprīkojums vai daļas) un tā papildinājums, 9.-C pielikums (9.10. panta 5. punkta b) apakšpunktā minētā vienošanās par regulāru informācijas apmaiņu saistībā ar nepārtikas preču drošumu un saistītiem preventīviem, ierobežojošiem un korektīviem pasākumiem), 9.-D pielikums (9.10. panta 6. punktā minētā vienošanās par regulāru informācijas apmaiņu par pasākumiem, kuri veikti attiecībā uz neatbilstīgām nepārtikas precēm un kuri nav ietverti 9.10. panta 5. punkta b) apakšpunktā) un 9.-E pielikums (Vīns un stiprie alkoholiskie dzērieni) un tā papildinājumi ir 9. nodaļas (Tehniskie šķēršļi tirdzniecībai) neatņemama sastāvdaļa;
- e) 10.-A pielikums (Esošie pasākumi), 10.-B pielikums (Turpmākie pasākumi), 10.-C pielikums (Viesdarbinieki iedibinājuma nolūkos, uzņēmuma ietvaros pārcelti darbinieki un īstermiņa viesdarbinieki), 10.-D pielikums (Īstermiņa viesdarbinieku darbību saraksts), 10.-E pielikums (Līgumpakalpojumu sniedzēji un neatkarīgie speciālisti), 10.-F pielikums (Fizisku personu pārvietošanās uzņēmējdarbības nolūkā) un to papildinājumi ir 10. nodaļas (Investīciju liberalizācija un pakalpojumu tirdzniecība) neatņemama sastāvdaļa;
- f) 13. pielikums (Energoproduktu, ogļūdeņražu un izejvielu saraksti) ir 13. nodaļas (Enerģija un izejvielas) neatņemama sastāvdaļa;
- g) 14. pielikums (Publiskā iepirkuma tirgus piekļuves saistības) ir 14. nodaļas (Publiskais iepirkums) neatņemama sastāvdaļa;

- h) 18.-A pielikums (Produktu grupas) un 18.-B pielikums (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu saraksti) ir 18. nodaļas (Intelektuālais īpašums) neatņemama sastāvdaļa;
- i) 19. pielikums (Vides preces un pakalpojumi) ir 19. nodaļas (Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība) neatņemama sastāvdaļa;
- j) 24. pielikums (Tirdzniecības komitejas reglaments) ir 24. nodaļas (Institucionālie noteikumi) neatņemama sastāvdaļa;
- k) 26.-A pielikums (Reglaments), 26.-B pielikums (Šķīrējtiesnešu un mediatoru rīcības kodekss) un 26.-C pielikums (Mediācijas reglaments) ir 26. nodaļas (Strīdu izšķiršana) neatņemama sastāvdaļa un
- l) 27. pielikums (Kopīgā deklarācija par muitas savienībām) ir 27. nodaļas (Nobeiguma noteikumi) neatņemama sastāvdaļa.

27.9. PANTS

Autentiski teksti

Šis nolīgums ir sastādīts divos eksemplāros angļu, bulgāru, čehu, dāņu, franču, grieķu, holandiešu, horvātu, igauņu, īru, itāļu, latviešu, lietuviešu, maltiešu, poļu, portugāļu, rumāņu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu un zviedru valodā, un visi teksti ir vienādi autentiski.

TO APLIECINOT, attiecīgi pilnvarotie ir parakstījuši šo nolīgumu.

[Vieta] ... [datums] ...

Eiropas Savienības vārdā –

Jaunzēlandes vārdā –